

TAKEDA IZUMO I, TAKEDA IZUMO II, MIYOSHI SHŌRAKU, NAMIKI SŌSUKE

SUGAVAROS DAILYRAŠČIO PASLAPTYS

Turinys

Apie pjesę

Veikėjai

Pirmas veiksmas

Pirma scena. Didysis prologas. Valdovo dvaras

Antra scena. Ant upės kranto

Trečia scena. Apreikštos teptuko paslaptys

Ketvirta scena. Prie stoguotos tvoros

Antras veiksmas

Pirma scena. Ilga kelionė su pasaldintais žodeliais

Antra scena. Laukiant palankaus vėjo Jasui prieplaukoje

Trečia scena. Motiniška rykštė

Ketvirta scena. Gaidgystė

Penkta scena. Atsisveikinimas su tremtiniu

Trečias veiksmas

Pirma scena. Karietos tąsymas

Antra scena. Krūminukės lašai ant arbatos plaktuvėlio

Trečia scena. Muštynės

Ketvirta scena. Sakuramaru persirėžia pilvą

Ketvirtas veiksmas

Pirma scena. Tremtyje

Antra scena. Sagos priemiesčio šiaurėje

Trečia scena. Naujokas

Ketvirta scena. Mokyklėlė

Penktas veiksmas

Dangaus murmesiai valdovo dvare

Apie pjesę

Politikas, mokslininkas, poetas, kaligrafas Sugawara no Michizane /Sugavara no Mičidzane/ (Mičidzanė iš Sugavarų giminės; 845–903) tebėra viena garsiausių ir labiausiai Japonijoje gerbiamų istorijos asmenybių. Michizane kelias į valdžios viršūnę buvo neįprastas, nes jis neturėjo imperatoriaus rūmuose jam protekciją galinčių padaryti įtakingų giminaičių, nors ir buvo kilęs iš kilmingos šeimos. Kliautis teko asmeniniais gabumais ir klasikinių kinų tekstų studijomis, kurios tuo metu buvo itin prestižinė disciplina, leisdavusi daryti ne tik mokslinę, bet ir biurokratinę karjerą, – solidaus užnugario neturintiems pretendentams į tarnautojo postą tekdavo laikyti sudėtingus valstybinius egzaminus, kurie buvo rengiami pagal kinišką pavyzdį ir kuriems reikėjo tvirtų sinologinių žinių. Tokių žinių Michizane pradėjo semtis dar vaikystėje, nes tiek jo tėvas, tiek senelis garsėjo kaip konfucianistinių mokslų ekspertai. Per rekordiškai trumpą laiką Sugawara no Michizane pavyko įgyti akademiko vardą, pelnyti tuomečio imperatoriaus Uda (867–931) pasitikėjimą ir galiausiai iškilti iki dešiniojo ministro pareigybės, o kartu sutelkti savo rankose didžiules vykdomosios valdžios galias, kadangi Japonijos vyriausybei (o kartu ir visai valstybei) imperatoriaus vardu tuo metu atstovaudavo dešinysis ministras ir laipteliu aukštesnis kairysis ministras.

Vis dėlto netrukus po tokio svaiginančio karjeros šuolio prasidėjo nemalonumai – pirmiausia trintis su Michizane autoriteto ir jo idėjų nepripažįstančiais kolegomis, ypač su daug jaunesniu kairiuoju ministru Fujiwara no Tokihira /Fudživara no Tokihira/ (871–909), kuriam pirmasis šalies postas atiteko ne dėl nuopelnų, o dėl pavardės, nes Fujiwara /Fudživara/ buvo įtakingiausių valstybės veikėjų klanas, faktiškai uzurpavęs valdžią rūmuose. Jų įtakos pamatu tapo kryptingai vykdoma politika ištekinti dukras už monarchų ir pasirūpinti, kad sostą kuo greičiau užimtų joms gimę sūnūs.

Intrigų prieš dešinįjį ministrą Tokihira ėmėsi tada, kai jo sesuo tapo viena iš sostą sūnui užleidusio abdikto Uda pirmagimio, imperatoriaus Daigo (885–930) žmonų (dideliu izoliuotumu nepasižymėjusiose Japonijos imperatorių ginekėjose statuso skirtumai tarp žmonų ir sugulovių nebuvo griežtai apibrėžti; be to, valdovą ir jo moteris dažnai siejo artimi giminystės ryšiai). Michizane buvo apkaltintas kėslais išstumti iš valdžios Daigo ir karūną uždėti kitam Uda sūnui – savo žentui princui Tokiyo (886–927). Susidorojimas buvo žaibiškas, – teisės apsiginti negavęs dešinysis ministras buvo išsiųstas generaliniu gubernatoriumi į pietinę Kiūšiū (*Kyūshū*) salą. Toks paskyrimas prilygo tarnybinei tremčiai ir buvo traktuojamas kaip viešas pažeminimas.

Nepadėjo ir eksimperatoriaus Uda bandymai užtarti uošvį (Uda, kaip ir jo sūnus, buvo paėmęs į suguloves vieną iš Michizane dukterų). Į įvairias šalies vietas buvo priversti išvykti ir neprestižinius paskyrimus gavę keturi Michizane sūnūs (iš viso Michizane turėjo vienuolika sūnų ir keturias dukteris, nors šis skaičius gali būti ir didesnis). Visiems jiems po kelerių metų kaltė buvo dovanota ir leista sugrįžti į sostinę Kiotą (*Kyōto*; tuomet vadintą Heianu), tačiau jų tėvas amnestijos nesulaukė. Po poros metų jis mirė Kiūšiū saloje, kur su juo elgtasi kaip su nusikaltėliu – ribotas bendravimas ir net maistas.

Mirdamas Michizane paliko kiniškai rašytų eilėraščių ciklą, kuriame išliejo savo nuoskaudas. Kinų kalba tuo metu Rytų Azijoje turėjo tarptautinį statusą (panašų į lotynų ar graikų kalbų Europoje), ja skaitė, rašė ir eiles kūrė visi aukštuomenės vyrai. Kadangi Sugawara no Michizane ne tik idealiai mokėjo kinų kalbą, bet ir buvo vienas geriausių visų laikų japonų poetų, jo kartūs posmai padarė tokį įspūdį skaitytojams, kad pagal to meto įsišaknijusius tikėjimus visos nepaaiškinamos nelaimės, kurių aukomis artimiausius kelis dešimtmečius buvo lemta tapti imperatoriaus rūmų ir sostinės gyventojams, imtos sieti su kerštingos jo vėlės siautėjimu, juo labiau kad tos nelaimės tiesiogiai palietė Michizane priešininkus, – keli jų (arba jų šeimos nariai) gyvenimą baigė dramatiškais aplinkybėmis (pačiame jėgų žydėjime netikėtai mirė ir Tokihira). Vėlę bandyta maldyti visais per amžius išbandytais būdais – gražinant mirusiajam kadaise atimtus titulus, pareigybes, simboliškai suteikiant jam naujus rangus ir aukščiausius postus. Galiausiai pradėta jam melstis. Taip Sugawara no Michizane įsitvirtino šintoizmo (lygiagrečiai su budizmu tebegyvuojančio monoteistinio, etninio japonų tikėjimo) panteone – pradžioje kaip grėsmingas Perkūnijos dievas, o vėliau – kaip taikus mokslą, poeziją, kaligrafiją globojantis Dangaus dievas (*Tenjin* /Tendžin/), kuriam skirtos maldyklos Tenmangū iki šiol visoje šalyje sutraukia minias studentų, ypač per egzaminų sesijas.

Prie Sugawara no Michizane legendos savaip prisidėjo ir vienas populiariausių Japonijos draminių kūrinių, XVIII amžiaus pseudoistorinė pjesė „Sugavaros dailyraščio paslaptys“ (*Sugawara denju tenarai kagami* /Sugawara dendžiu tenarai kagami/). Ji buvo parašyta bendradarbiaujant dramaturgams Takeda Izumo /Idzumo/ I (?–1747), jo sūnui Takeda Izumo II (1691–1756), Miyoshi Shōraku /Mijoši Šioraku/ (gimimo ir mirties metai nežinomi) ir Namiki Sōsuke (1695–1751). Visi šie autoriai buvo įpratę dirbti tiek kartu, tiek atskirai, tačiau ypač didelės sėkmės sulaukė bendromis pastangomis sukurtos jų dramos, kurios pagal tuometį išbandytą verslo modelį pirma būdavo statomos lėlių teatre Bunraku, o iš karto po premjeros –

adaptuojamos Kabuki teatrui. Abi šios komercinio scenos meno rūšys atsirado panašiu metu, XVII amžiuje ir dažnai naudodavosi tais pačiais tekstais. Seniausia japoniško klasikinio teatro atšaka No (*Nō*) liko mecenatų finansuojama elito pramoga ir prie masinės auditorijos skonio nesitaikydavo. Iš sponsorių lėšų būdavo išlaikomi ir pertraukose tarp vienaveiksmių No spektaklių farsus vadinantys Kiogeno (*Kyōgen*) artistai.

Kolektyvinė autorystė tapo įprastas reiškinys iš parduotų bilietų gyvenančiame teatre, kai jis pasiekė brandą XVIII amžiuje. Tuo metu didžiausią pelną garantuodavo ilgos pjesės su gausiais personažais, painiomis fabulomis, iš buitinių, kostiuminių, nuotykinų, lyrinių žanrų kūrinų atėjusių elementų kratiniu ir schematiškais, nuoseklią pasakojimo tėkmę ardančiais, iš konteksto išskrintančiais, tačiau pribloškiamą reginį garantuojančiais atskirais paveikslais, kurie be didesnių prasmės nuostolių gali tapti baigtiniais savarankiškais pastatymais (įprasta praktika tiek šiuolaikiniame Bunraku, tiek Kabuki teatre). Trupių sėkmę lemdavo ir nuosekliai plėtojamas žvaigždžių kultas, – Kabuki žiūrovus viliodavo populiariausių aktorių vardais, o Bunraku veidu tapdavo visą pjesės tekstą skaitantys ir emocinį jos foną kuriantys giedotojai, kurie iki šiol išsaugojo aukštesnį hierarchinį statusą už paprastais veiksmo iliustruotojais laikomus lėlininkus.

Nors pjesės „Sugavaro dailyraščio paslaptys“ pagrindą sudarantys įvykiai ir juose dalyvaujantys veikėjai japonų žiūrovams yra puikiai žinomi iš istorijos, dramaturgai su medžiaga elgiasi itin laisvai, ją aktualizuodami ir papildydami su faktine tikrove nieko bendra neturinčiais anachronizmais. Tiek Sugawara no Michizane gyvenamasis periodas, tiek Kabuki teatro klestėjimo laikai buvo taikos tarpsnis, kai šalies nedraskė pilietiniai karai, tačiau pjesė rašyta tuo metu, kai valdančiąją Japonijos klasę sudarė samurajais vadinami kariai, kurių protėviai aktyviai dalyvavo XV–XVI amžiuje vykusiųose ginkluotuose konfliktuose. Nors dviem šimtmečiais vėliau samurajai jau buvo virtę už atlyginimą magnatų pilyse dirbančiais civiliais tarnautojais, jų skiriamuoju ženklu liko prie šono juosimi kardai, o jų kasdienius sprendimus diktavo kruvinų neramumų laikais susiformavusi etika, kurioje svarbią vietą užėmė krauju nuplaunama (ar nusiplaunama) negarbė. Visai kitaip gyventa Michizane laikais, IX amžiaus antroje pusėje, kai politikos centras buvo imperatoriaus rūmai su didikų frakcijomis, kurios vidaus kovose kaip įrankį pasitelkdavo ne ginklą, o intrigas. Tada Japonijoje nevykdyta mirties bausmė, nekirstos galvos, o samurajai tebebuvo nežinoma jėga, kuri pradėjo reikštis tik pusšimčiu metų vėliau, pradžioje – samdomuose marginaliniuose provincijos būriuose, vėliau – jų pagrindu XII amžiaus pabaigoje susiformavusiose luominėse institucijose. *Seppuku* paprotys, dar vadinamas charakiriu

(*harakiri*), kai gyvybė sau atimama persipjaunant pilvą, tarp karių pradėjo plisti tik XIV–XV amžiuje (pirmas pavienis atvejis užfiksuotas X amžiaus pabaigoje).

Pjesės autoriai puikiai suvokia pasakojimo sąlygiškumą. Jis pabrėžiamas ir vardais, kuriais vadinami personažai. Sinologas Michizane kartais paminimas savo tikroju vardu, tačiau dažniausiai įvardijamas kaip Ministeris Kanas (*Kan shōjō* /Kan šiodžio/) pagal senovinės kiniškos valstybės sekretoriaus (*chengxiang* /čengsiang/) pareigybės archajišką japonišką tarimą *shōjō* /šiodžio/ ir pirmojo į pavardę Sugawara /Sugavara/ įeinančio hieroglifo alternatyvų tarimą *Kan* (Japonijos rašto sistema remiasi kiniškais hieroglifais ir juos aptarnaujančiais japoniškos skiemeninės abėcėlės ženklais). Ministerio Kano antagonistu dramoje virsta Fudživara no Šiheji (*Fujiwara no Shihei*; šis vardas užrašomas lygiai tais pačiais hieroglifais kaip ir realaus Michizane varžovo, kairiojo ministro Fujiwara no Tokihira, tačiau tariamas pagal sujaponintą kinišką fonetinį variantą).

Nors pjesėje Tokihira (Šiheji) iškyla kaip odiozinė figūra, iš tikrųjų jis buvo inteligentiškas, žavingas, moterų dėmesio nestokojantis vyras ir gabus politikas, kovojęs už japonų kalbos ir literatūros pripažinimą tuo metu, kai Rytų Azijos valdovų dvaruose pirmenybė būdavo teikiama kultūrinei užjūrio tradicijai, suformuotai galingą politinę hegemoniją sukūrusios, visas aplinkines valstybes vasalinėmis šalimis laikusios Kinijos. Tai, kad populiariojoje sąmonėje Tokihira įsitvirtino kaip piktadarys, didelės reikšmės turėjo pjesė „Sugavaros dailiaraščio paslaptys“ ir žymi įžanginė jos trečiojo veiksmo scena „Karietos sąsūmas“ (*Kurumabiki*), tiksliau – šios scenos Kabuki versija, kurioje Šiheji vaidinantis aktorius pasirodo su neigiamo veikėjo (ir antžmogio) grimu – mėlynais potėpiais ant baltai dažyto veido (Bunraku teatre šis epizodas garsus dėl savotiškomis reprizomis pasikartojančio piktdžiugiško Šiheji juoko).

Vis dėlto ryškiausi pjesės veikėjai yra ne aristokratai, o jų tarnai, pirmiausia broliai tryniai Umeomaru (*Umeōmaru*), Macuomaru (*Matsuōmaru*) ir Sakuramaru, kurie įkūnija „pareigos“ (*giri*) ir „jausmo“ (*ninjō* /nindžio/) konfliktą – vieną svarbiausių, publikoje emocinį atgarsį lengviausiai randančių temų tiek marionečių spektakliuose, tiek Kabuki teatre. Žemesnieji sluoksniai (žemdirbiai ir ypač miestuose gyvenantys amatininkai, pirkliai, darbininkai), sudarydavę entuziastingiausią Bunraku ir Kabuki teatro auditoriją, ieškojo personažų, su kuriais galėtų susitapatinti kartu išgyvendami dramą tarp „pareigos“ darbdaviui, tėvams ar šeimnininkui ir asmeninio gyvenimo laimę žadančio intymaus „jausmo“, kuriam dažnai nelemta išsipildyti dėl

išorinių aplinkybių spaudimo. Pjesėje šiuos vidinius konfliktus pirmiausia įkūnija trys vienmečiai broliai, kurie patenka į aristokratų intrigų sūkurį.

Amžininkai jų likimui buvo neabejingi ne tik dėl autorių suregztos įtraukiančios fabulos, bet ir dėl paslėptų užuominų į tuomečio – XVIII amžiaus – režimo ekscesus. Nors formalia šalies sostine liko Kiotas, kuriame teberezidavo realią valdžią praradęs imperatorius, tikrasis galios centras persikėlė į Edo miestą (būsimąjį Tokiją) su jame įsikūrusia, šioguno (*shōgun*) vadovaujama karių administracija. Baimindamasi galimų riaušių, Edo vyriausybė griežtomis taisyklėmis reguliavo tiek viešąjį, tiek privatų žmonių gyvenimą (iš tikrųjų pjesėje vaizduojamas Heiano dvaras į savo valdinių asmeninius reikalus kišosi kur kas mažiau, o liudijimų apie kokias nors drastiškas, vėlesnių samurajiškų idealų pagimdytas pasiaukojimo scenas neišliko jokiose IX amžiaus pradžios kronikose).

Spektaklį „Sugavaros dailyraščio paslaptys“ prie amžininkų gyvenimo dramaturgai dar labiau priartino žaibiškai sureagavę į tuometę aktualiją, – jų sprendimą į pagrindinių veikėjų sąrašą įtraukti su istoriniais faktais nieko bendra neturinčius brolius įkvėpė pikantiška, gatvėse aptarinėjama naujiena apie trynukus, kurie vienai Osakos (*Ōsaka*) šeimai gimė tais metais, kai buvo parašyta pjesė (svarbią vietą apkalbose užėmė ir įspūdinga piniginė dovana, kurią trijų berniukų susilaukusiems laimingiems tėvams įteikė miesto valdžia).

Spektaklyje tryniai yra valstiečio, gyvenančio Ministerio Kano žemėse, sūnūs. Visi jie dirba jaučiu kinkytų karietų vadeliotojais pas skirtingus didikus: Umeomaru tarnauja pačiam Kanui, jo brolis Macuomaru dirba pas garbėtrošką Šiheį, o Sakuramaru – pas imperatoriaus Daigo brolių Tokijo, slapčia susitikinėjantį su Kano įdukra Karija (*Kariyahime*). Kai netyčia viešumon išskyla įsimylėjėlių santykiai, Kanas apkaltinamas sąmokslu prieš sostą, suimamas ir ištremiamas. Įvykiai pradeda rutuliotis dinamišku greičiu.

Profesija tryniamis parinkta neatsitiktinai. Sugawara no Michizane buvo gimęs Jaučio metais (mirė Jaučio mėnesio Jaučio dieną). Jautis taip pat laikomas dievo Tenjin palydovu ir pasiuntiniu. Tokie gyvūnai, dievo vardu bendraujantys su žemiškuoju pasauliu, kartais ir patys gali būti laikomi dievais. Tenmangū srovės maldyklose, kuriose garbinamas Michizane, jautis beveik visada vaizduojamas gulintis (aliuzija į gyvulį, kuris traukęs mirusio ministro karstą gabenantį vežimą, paskui netikėtai sustojęs ir pakirstomis iš liūdesio kojomis įsitaisęs ant žemės tinkamiausioje kapui vietoje, kurioje ir iškilo dievui Tenjin skirta motininė maldykla su Michizane mauzoliežumi).

Šiais laikais pjesė „Sugavaros dailiraščio paslaptys“ nei Bunraku, nei Kabuki teatre dėl milžiniškos apimties ir itin ilgos trukmės nėra vaidinama išties. Dienos programa formuojama iš atskirų scenų, – dažnai bendrame bloke su populiariais kitų spektaklių epizodais ir (arba) šokių numeriais. Jei į artimiausių mėnesių repertuarą nutarus įtraukti „Sugavaros dailiraščio paslaptis“, pasirenkami fragmentai, kuriuose veikia Kanas (Sugawara no Michizane), – ypač pradėdant antrojo veiksmo scena „Atsisveikinimas su tremtiniu“ (*Shōjō nagori no dan / Šiodžio nagori no dan*), kurioje pirmą kartą pradeda reikštis ypatingasis ministro pavidalas, pranašaujantis jo būsimą virsmą į dievybę, – tiek fragmento personažų kalbamąsias partijas atliekantys Bunraku teatro giedotojai, tiek Kano vaidmens atlikėjai Kabuki teatre į sceną eina po ritualinio apsiprausimo ir pasninkiškos dietos, kurios laikantis pirmiausia vengiama valgyti jautieną (iki XIX amžiaus pabaigos specialaus poreikio riboti mėsos vartojimą nebuvo, nes dėl budistinių įsitikinimų, paremiamų ir oficialiais įsakymais, absoliuti dauguma japonų savaime išpažino vegetarizmui artimą gyvenimo būdą).

Svarbų vaidmenį pjesėje vaidina ne tik jaučiu kinkytos kariatės, kurios buvo įprasta transporto priemonė senovės Japonijoje (XVIII amžiuje jas jau buvo išstūmę palankinai, dažnai pakeisdavę karietas ir teatro rekvizite), bet ir trynių vardai. Nors Sugawara no Michizane daugiausia kūrė kinų kalba, yra išlikę keletas garsių jo parašytų (arba jam priskiriamų) eilėraščių japonų kalba, kurie šiais laikais yra prisimenami geriau nei jo kiniškasis palikimas ir noriai tebedeklamuojami. Žinomiausias iš jų yra atsisveikinimas su sostinėje jo namų sode augusia slyva:

Jei papūsi, ryty,
slyvos kvapą atnešk!
Ir, žiedai, aš meldžiu,
net tada, kai nebus šeimnininko šalia,
nepamirškite pavasario!

Su šiuo posmu susijusi legenda apie „slyvą skrajūnę“, kuri išklausiusi išvykstančio šeimnininko sukurto eilėraščio, pakilusi į orą ir nusileidusi šeimnininko tremties vietoje. Tačiau dramaturgas įkvėpė ir kitas populiarius eilėraštis:

Kai išrautos slyvos
pradeda skraidyt su vėjais
ir nudžiūsta vyšnių šakos,

ar žaliuoti pušys gali
kaip žaliavusios?

Nors tai vėlesnių laikų kūrinys, priimta manyti, kad posmą sukūrė pats Sugawara no Michizane. tremyje sulaukęs jo kvietimą išgirdusios ir pas jį atkeliavusios slyvos, kuri japoniškai vadinama *ume* (pjesėje pagrindinis herojus sulaukia „slyvos“ garbei pavadinto Umeomaru, kuris atvyksta pas jį į Kiūšiū salą). O štai Michizane mėgstama sakura nudžiūvusi iš sielvarto, nes šeimininkas nepasišaukęs jos pas save (žodį „vyšnia“ savo varde turintis Sakuramaru dramoje miršta). Tik pušis (*matsu*) – vienintelė iš trijų mėgstamiausių Michizane medžių, kuri sudaro ir pirmąjį Macuomaru vardo dėmenį, – likusi augti jo buvusių namų sode. Legandos tęsinys byloja, kad po poeto mirties pušis atsiliepusi į posme išsakytą priekaištą ir išaugusi prie Michizane tarnui jaučiaganiui skirtos koplyčios Kiūšiū saloje (pjesėje savo ištikimybę galiausiai įrodo ir Macuomaru).

„Pareigos“ ir „jausmų“ susidūrimu grindžiamų japoniškų klasikinių melodramų esmę pjesėje geriausiai reziumuoja Kano mokinio Takebe Gendzo (*Takebe Genzō*) ištarta frazė, kuri yra tapusi priežodžiu, tebeskambančiu ir šiuolaikinėse Japonijos kompanijose dirbančių tarnautojų lūpose: „Viena nelaimė tarnauti dvaro ponams“ (*Semajiki mono wa miyazukae /Semadžiki mono va mijazukae/*). Taip prasideda sukrečiantis „Mokyklėlės“ (*Terakoya /Terakoja/*) epizodas, kuris paprastai atliekamas kaip savarankiškas spektaklis ir yra viena garsiausių vaidybinių scenų japonų klasikiniame teatre.

Vis dėlto vertėtų atkreipti dėmesį į kostiumą, kuriuo vilki tragedijos centre atsiduriantis Macuomaru personažas kulminaciniame „galvos atpažinimo“ (*kubijikken /kubidžikken/*) epizode. Tiek Kabuki, tiek Bunraku teatre jis atrodo groteskiškas: pirmiausia kuriozišką įspūdį kuria dėl ligos (kuria skundžiasi Macuomaru) ilgai skustuvo nemačiusį, apžėlusį viršugalvį simbolizuojantis „šimtadienio senumo perukas“ (*hyakunichi kazura /hiakuniči kadzura/*), sudarantis keistą kontrastą su herojišką veikėjo pradą pabrėžiančiais, ant pakaušio styrančiais popieriniais sparneliais (*chikaragami /čikaragami/*). Neadekvatus ir ekstravagantiško drabužio kirpimas bei detalėmis perkrauti audinio ornamentai, kurie vaizduoja apsnigtas pušis (aliuzija į personažo vardą). Akivaizdu, kad publikai, kurios daugumą (išskyrus No teatrą) sudarė paprasti miestiečiai, scenoje vykstančios dvariškių ir karių dramos atrodė tolimas, beveik mistiškas dalykas, o aukštuomenės aplombas – karikatūriškas. Po spektaklio žiūrovai galėdavo lengviau atsikvėpti sugrįžę į savo įprastą buitį, kuri negarantuodavo jiems privilegijų, bet ir

nereikalaudavo aukų, reguliuojamų sveiko proto nepaisančiais garbės kodeksais. Net ir turint omenyje, kad pati „Mokyklėlės“ epizode kuriama situacija yra dramaturgų vaizduotės vaisius, o vidurinių amžių teatre įprasti „apmainytos aukos“ (*migawari /migavari/*) epizodai (kuriuose savas vaikas sukeičiamas su mirčiai pasmerkta aukštesnio asmens atžala) neatspindi nei istorinės teisybės, nei XVIII amžiaus realijų, karių santykius reguliuojantys papročiai prastuomenei iš tiesų atrodė egzotiški, sunkiai suvokiami ir nepavydėtinais komplikuojantys gyvenimą.

Sceninę „Sugavaros dailyraščio paslapčių“ istoriją pradėjo lėlininkų trupės 1746 metų pastatymas. Praėjus vos dviem mėnesiams, drama buvo pritaikyta Kabuki teatrui ir įsivertino jo repertuare kaip vienas lankomiausių visų laikų kūrinių.

Bunraku spektaklyje visas pjesės tekstas nuo pradžios iki galo patikimas giedotojui (*tayū /tajū/*), sėdinčiam dešinėje žiūrovų salės pusėje ant specialios pakyls kartu su akompanuotoju, pritariančiu jam tristygiu instrumentu šiamisenu (*shamisen*). Marionetes valdantys lėlininkai, kurie paprastai dirba trijų asmenų komandomis (vienas valdo lėlės kojas, kitas – kairiąją ranką, trečias – dešiniąją ranką ir galvą), nekalba. Ilgesnėse scenose atliekami giedotojo ir muzikanto poros keitimai. Kabuki teatre pasakotojas taip pat dalyvauja, bet veikėjų replikos patikimos aktoriams. Be to, kartais į personažų lūpas įdedami ir pirmuoju asmeniu perrašyti komentarai iš pasakotojo monologų, ypač jeigu rečitatyvinis fragmentas yra ilgesnės apimties. Kabuki giedotojui, kuris vadinamas *chobo /čiobo/*, lieka įgarsinti remarkas ir atlikti baladžių epizodus. Kabuki ir marionečių teatro giedotojų mokyklos skirtingos, nors praityje kai kurie Kabuki naratoriai tobulindavosi pas Bunraku meistrus (procesas niekada nebūdavo atvirkštinis). Kitaip nei lėlių teatre, į Kabuki spektaklį atėjusi publika giedotoją mato ne visada, – jis (kartu su šiamisenu pritariančiu muzikantu) dažnai sėdi už nuleistos bambukinės užolaidos balkonėlyje, įrengtame virš scenos dešinėje pusėje (žiūrint iš salės), nors kartais juos galima išvysti ant pakyls apačioje.

Kabuki teatro scena sukasi, todėl dekoracijas tarp epizodų galima pakeisti nestabdant veiksmo ir neužtraukiant uždangos. Tokia įranga remiasi sena, beveik tris šimtus metų naudojama technologija, – skirtumas tas, kad anksčiau už procesą būdavo atsakingi „pragaro duobe“ (*naraku*) pramintoje patalpoje po grindimis dirbdavę asistentai, kurie stumdavo sceną įsivėrę specialių rankenų, o dabar procesas automatizuotas (Bunraku teatre per keitimus apsisuka tik pakyla, ant kurios sėdi giedotojas su akompanuotoju). Kabuki teatro erdvę išplečia ir nuo durų iki scenos per visą žiūrovų salę kairėje jos pusėje nutiestas stacionarus podiumas, kuris

vadinamas „gėlių taku“ (*hanamichi* /hanamiči/) – juo žengia savo pasirodymo eilės sulaukę arba epizodą užbaigę artistai, dažnai sukeldami tikrą furorą.

Profesionalias Kabuki (kaip ir Bunraku) teatro trupes iki pat šiol sudaro vien vyrai. Tie artistai, kurie specializuojasi moterų vaidmenyse, yra vadinami *oyama* /ojama/ arba *onnagata*. Jų tikslas – ne tik įtikinti žiūrovą savo atliekamo vaidmens tikrove, bet ir išgryninti esminius moteriškumo bruožus, žiūrovų akyse priešingą lytį paverčiant estetinio pasigėrėjimo objektu.

Kabuki aktoriams lengviau nei lėlininkams pereiti nuo tragiškų prie komiškų epizodų, todėl jie būdavo linkę papildyti scenas savomis improvizacijomis, kurios ilgainiui įsitvirtino pjesės tekste ir kai kuriais atvejais buvo perimtos marionėčių teatro. Ypač dažnai į lėlių sceną patobulintu pavidalu būdavo „reeksportuojami“ ir marionetėms pritaikomi vaidybiniai efektai, kurie remiasi Kabuki teatrui būdinga vizualaus, išraiškingo (bet nebūtinai gilią prasmę slepiančio) „formos grožio“ (*yōshikibi* /jošikibi/) koncepcija.

Vertime tekstas pateikiamas pagal Kabuki reglamentą, tai yra nurodant, kuriam iš scenoje veikiančių personažų priklauso tariami žodžiai (Bunraku teatre vokalinius charakterius giedotojas kuria ir dramatinę poemą primenantį tekstą į atskiras replikas skaido meistriškai valdomo balso moduliacijomis).

VEIKĖJAI

ČIJO – Macuomaru žmona

ČIKARA – kilęs iš Arašimų giminės, Kijocuros vasalas

DŽIŪSAKU – valstietis, Širadajū kaimynas

GEMBA – Šiheio vasalas Tomokagė, kilęs iš Šiundo giminės

GENDZO – kaligrafas, Ministerio Kano mokinys, vėliau – kaimo mokyklėlės šeimininkas

GENGO – kilęs Hošidzakų giminės, Šiheio vasalas

GOSAKU – trečias valstietis, Seiliūgos tėvas

HARU – Umeomaru žmona

HEIMA – kilęs iš Vašidzūkų giminės, Šiheio vasalas

HIOE – kilęs iš Hadžių giminės, Sukune Taro tėvas, Tacutos uošvis

HOŠIOBO – budistas dvasininkas, buvęs Ministerio Kano mokytojas

IJO – imperatoriaus rūmų dama

JAE – Sakuramaru žmona

KACUNO – kameristė Ministerio Kano namuose
KAKUDŽIU – Ministerio Kano teta, jo įdukros Karijos ir Tacutos motina, Sukune Taro uošvė
KAMARININKĖ – vyriausia kambarinė Ministerio Kano namuose
KARIJA – Ministerio Kano pusseserė ir augintinė, Kakudžiu duktė, Tokijo mylimoji
KIJOCURA – didikas, kilęs iš Mijošių giminės, Šiheį šalininkas
KOTARO – Macuomaru ir Čijo sūnus
MACUOMARU – Šiheį tarnas, vienas iš brolių trynių, jaunesnis už Umeomaru ir vyresnis už Sakuramaru
MAREJO – didikas, kilęs iš Tairų giminės, vyriausybės vicemoderatorius, kaligrafas, Ministerio Kano mokinys
MINISTERIS KANAS – dešinysis ministras Mičidzanė, kilęs iš Sugavarų giminės, garsus poetas ir kaligrafas, Umeomaru šeimininkas
PONIA KAN – Ministerio Kano žmona¹
SAKURAMARU – Tokijo tarnas, vienas iš brolių trynių, jaunesnis už Umeomaru ir Macuomaru
SANSKĖ – Čijo tarnas
SEILIŪGA – Šiūsai bendramokslis, Gosaku sūnus
SUKUNE TARO – Tacutos vyras, Kakudžiu žentas
ŠIHEI – kairysis ministras, kilęs iš Fudživarų giminės, Macuomaru šeimininkas
ŠIRADAJŪ – trynių Umeomaru, Macuomaru ir Sakuramaru tėvas, valstietis, dar žinomas kaip Širokuro
ŠIROKURO – ankstesnis Širadajū vardas
ŠIŪSAI – Ministerio Kano septynmetis sūnus
TACUTA – Kakudžiu duktė, Karijos sesuo, Sukune Taro žmona
TAKUNAI – samdytinis Kakudžiu namuose
TERUKUNIS – eksimperatoriaus raštinės pareigūnas, atstovaujantis iš sosto pasitraukusiam imperatoriaus Daigo ir princo Tokijo tėvui
TIANLANDZINGAS – kinas dailininkas iš Bohai šalies, vienuolis
TOKIJO – princas, imperatoriaus Daigo jaunesnis brolis, Karijos mylimasis, Sakuramaru

---

¹ Kabuki spektaklyje Ponia Kan vadinama Matrona Sono (*Sonō no mae*). Tikros Michizane žmonos vardas buvo Shimada no Nobukiko /Šimada no Nobukiko/ (850–?), nors ji nelaikoma visų jo vaikų motina. Manoma, kad po vyro tremties ji liko sostinėje. Pagal vieną iš legendų, ji su dukterimis galiausiai atsidūrusi šiaurinėje Japonijos dalyje, dabartinėje Iwate /Ivate/ prefektūroje, kur ir mirusi.

šeimininkas

TONAMI – Gendzo žmona, buvusi Ponios Kan kameristė

UMEOMARU – Ministerio Kano tarnas, vienas iš brolių trynių, vyresnis už Macuomaru ir Sakuramaru

DVARIŠKIAI, KARIAI, SARGYBINIAI, ŠAUKLIAI, TVARKDARIAI, KAMBARINĖS, TARNAI, SAMDINIAI, KONVOJUOTOJAI, KAIMIEČIAI, JŪRININKAI, VIENUOLIAI, GENDZO MOKYKLĖLĖS VAIKAI, JŲ TĖVAI

Pirmas veiksmas, pirma scena

Didysis prologas.

GIEDOTOJAS. Švento Guje kalno² pušys žaliašakės mergelėmis valdovo rūmų pasiverčia vaiskiais bijūnų skruostais, sultingos Luofu kalno slyvos pavidalais gražuolių skaisčiaveidžių stoja sapnuose.³ Mintys gimsta iš minčių ir štai tokiais įvairialybiais persimainymais atgyja. Ir kas galėtų pasakyti, kad čia tebūta medžių dvasių? Toli gražu ne vien tik kinų žemėj, bet ir šaly, kur saulė teka, žmonėms vardus parinkti įprasta pušies ar slyvos garbei, ar kai kada sulygtinti juos su vyšnia, – taip rañdas siela žieduose, ir Skliautus užpildantis dangaus didžiosios viešpatijos dievas⁴ savo lūpomis nemariomis prabyla apie medį, širdžiai brangų,⁵ ir ainiams perduoda dėkingiems savo eilutes.

Valdovo dvaras

GIEDOTOJAS. Kai dievas šis dar buvo valdiniu mirtingu imperatoriaus, vadino jį Mičidzane iš Sugavarų giminės. Literatūroj aukštumas pasiekęs, giliausius slėpinius pažinęs kaligrafijos, gabumais stebinantis ir mokytumu, po lygiai ir dorybėmis, ir išmintim apdovanotas, pasiūlytas ministro dešiniojo postan ir į jį paskirtas, dalijosi vieta po saule jis su ministru kairiuoju, Šiheį iš

---

² Guye /Guje/ – antžmogių gyvenamas mitinis Kinijos kalnas, minimas filosofo daoisto Zhuangzi /Džuangdzi/ (apie 369–apie 286 pr.Kr.) traktato, pavadinto autoriaus vardu, pirmame skyriuje „Palaimingos klajonės“ (*Xiaoyaoyou* /Siaojaojou/). Siejamas su to paties pavadinimo kalnu dabartinėje Shanxi /Šansi/ provincijoje. Japonijoje Guye kalnas (jap. *Hakosan*) būdavo lyginamas su imperatoriaus rūmais.

³ *Luofushan* /Luofušan/ – kinų daoistų garbinamas kalnas dabartinėje Guangdong provincijoje. Kinų literato Liu Zongyuan /Liu Džongjuan/ (773–819) trumpoje apybraižoje pasakojama apie vyrą, kuris klajodamas Luofu kalno takeliais prie miško užėigęs sutikęs žavingą moterį, linksmai praleidęs su ja laiką prie taurelėmis nustatyto stalo skambant dainų ir šokių muzikai, vėliau užmigęs girtu žmogaus miegu, o iš ryto supratęs, kad nakvojo po žiedais apsipylusia didele slyva.

⁴ Sugawara no Michizane kaip Dangaus dievo (*Tenjin*) sakralaus pavidalo visas pavadinimas yra Skliautą užpildantis didžiosios dangaus viešpatijos dievas (*Tenman daijizaitenjin* /Tenman daidžidzaitendžin/). Jam skirtų maldyklų Tenmangū pavadinimas pažodžiui reiškia „Skliautą užpildanti šventovė“.

⁵ Turima omenyje „skrajūnė“ slyva.

Fudživarų giminės, kurs gviešėsi valdžios ir ją piktam naudojo. Ministeriu Kanu vadino Sugavarą, pavardę pagerbdami jo sąskambiais iš užjūrio atėjusių garsų už nuopelnus, įgytus apsto metais eros Iškerojusių džiaugsmų⁶, kai sergėjo jisai valdovą. O suverenas kurį jau laiką ligos gulėjo patale skūsdamasis peršalimu. Jo jaunesnysis brolis Tokijo, netitulinis princas be karališkųjų rangų, išvyst norėdamas brangaus ligonio veidą, į dvaro priimamąjį atkeliauja kartu su tėvo jų abdikto atstovu, pareigūnu Terukuniu iš rāštinės eksimperatoriaus, – jis pagarbiai žinių apie sveikatą jo karališkosios didenybės laukia prie laiptų pasilikęs. Princas Tokijo sėdas pasisukęs į Ministerį.

TOKIJO. Šį rytą aplankiau abdikta, vienuolystėj leidžiantį dienas. Eksimperatorius pareiškė savo valią, liepdamas skubėt pas soste sėdintį jo sūnų, kurio prasta savijauta kamuoti nenustoja ir nematyti pagerėjimo ženklų. Man patikėta kilnų veidą jo savom akim išvysti ir pranešti tėvui nuslėpt nebandant nieko. Atvykau aš lydymas atstovo įgalioto ir norėčiau sužinot iš jūsų, kokia ligonio būklė.

GIEDOTOJAS. Ministeris Kanas rankoj laiko skeptrinę lentelę, – jo póvyza ori.

MINISTERIS KANAS. Apie pokyčius dar per anksti kalbėt. Tačiau jei domina jus smulkmenos, geriau teirautis ne manęs, ne Mičidzanės, o eiti tiesiai pas valdovą ir įsitikinti pačiam.

TOKIJO. Tuomet aš taip ir padarysiu.

GIEDOTOJAS. Atsisveikinęs ir su Šiheį, jis pasuka į miegamuosius imperatoriaus ir jo valdovės. Čia pasirodo valdininkėlis iš Ceremonialo ministerijos, Šiundo Gemba, dar žinomas kaip sekretorius Tomokagė. Rūmų kieme nulenkia galvą jis kukliai.

GEMBA. Į mūsų šalį atkeliavo Tianlandzingas, vienuolis kinas iš Bohai valstybės Mandžiūrijos krašte⁷, ir savo prašymą išdėstė. Pasak jo, Kinijos valdovas Huidzongas išgirdęs apie mūsų imperatoriaus nepaprastas dorybes ir pamatyt jo šviesų veidą panorėjęs, todėl įsakęs nutaupt jo atvaizdą ir piešinį jam pargabent, kad pasijust galėtų lyg per susitikimą tikrą su Japonijos

---

⁶ Taip verčiamas imperatoriaus Daigo valdymo eros Engi (truko nuo 901 iki 923 metų) pavadinimas. Nuo VII amžiaus vidurio kiekvienas naujas Japonijos monarchas, sekdamas Kinijos rūmuose suformuota tradicija, įteisindavo jo idealus apibrėžiantį iškilmingą dviskiemenį devizą. Tokie šūkiei būdavo (ir tebėra) vartojami šalies istoriografijoje apibrėžiant atskirų imperatorių valdymo, o kartu ir visos šalies gyvenimo, etapus. Iki XIX amžiaus antrosios pusės devizų, kaip ir etapų, galėdavo būti ne vienas (kai kurie būdavo perimami iš ankstesnio monarcho), tačiau dabar laikomasi įstatymu nustatyto principo „vienas valdovas – viena era“. Vadinamoji Engi era (pažodžiui „Iškeroję džiaugsmi“) apima antrą Daigo viešpatavimo tarpsnį, kuris tradiciškai laikomas šalies aukso amžiumi.

⁷ Senovės Bohai valstybėlė (kitaip – *Balhae* /Balhe/ arba *Parhae* /Parhe/), kurios teritorija įeina į dabartinę Kiniją (Mandžiūrijos kraštą), Šiaurės Korėją ir Rusiją, nuo VIII amžiaus iki pat savo žlugimo 926 metais palaikė su Japonija reguliarius diplomatinis ir prekybinius santykius. Toliau tekste minimas Kinijos imperatorius Huidzong /Huidzong/ (1082–1135) yra anachronizmas, nes jis atstovavo vėlesnei Song dinastijai (960–1279).

monarchu. Svečias viliasi, kad pageidavimas jo būsiąs išklausytas, ir ta proga gausybę dovanų atsigabeno su savim. Štai jos!

GIEDOTOJAS. Kieme paliepia išdėliot gėrybes. Ministeris Kanas, kurs girdėjo viską, savo žodį taria.

MINISTERIS KANAS. O! Kaip įstabu sulaukt su tokiu prašymu vienuolio kinų! Niekam ne paslaptis, kad mūsų imperatorius, kurio metus, praleistus soste, mes prisiminsime kaip erą Iškerojusių džiaugsmų, yra monarchas pats tauriausias, ir neperdėdamas pasakysiu, kad garbę daro mūsų šaliai Kinijos valstybės siuzereno, kurio galybei mes visi paklūstam, pageidavimas išvyst jo didenybės atvaizdą, tačiau nelaimėi, taip sutapo, kad valdovą negalia kamuoja, todėl geriausia, mano gálva, viską apskyt, kaip esama, ir dovanas dosniąsias gražint į Kinijos žemes. Ką manote, Šiheį?

GIEDOTOJAS. Klausimą išgirdęs, kresteli kepurę atkaltinę ant sukeltų plaukų.

ŠIHEI. Ne, Mičidzane, taip netinka! Jei pasakysim apie ligą, vargu ar patikės. Greičiau nutars, kad peršalimu bandome dangstyti ydą, nepritinkančią monarchui, net jeigu būtų pats jisai tauriausias, – gal raišumą ar žvairumą, kiškio lūpą ar luošumą. Dėmė tai visai bus Japonijai. Todėl užuot pasiuntę žinią, pridarysiančią bėdos, verčiau mes pagalvokim, kas pavaduoti imperatorių galėtų, kad pasodinę apsimetėlį prieš tą vienuolį kinų, laukiantį su dailininko teptuku, kuo sklandžiau užbaigtumėme reikalą. Idant negaištume su svarstymais, tą ar aną derėtų šitam darbui pasirinkti, siūlaus jį atlikti aš, Šiheį. Apsirengsiu valdovo vilkimu per iškilmes rūbu raudonos saržos su drakonais siuvinėtais ir į susitikimą eisiu kaip monarchas.

GIEDOTOJAS. Neatsikvėpdamas jis išberia žodžius, už kurių nujausti dáigus galima prasikalant baisingos išdavystės. Eksimperatoriaus atstovas Terukunis papėdėj laiptų slenkasi artyn.

TERUKUNIS. Griežtas įsakymas iš jūsų lūpų pasigirdo, naujus mums sakot dalykus. Kažin ar Tianlandzingas, iš kinų krašto kilęs, dėl pono Šiheį čia atvaizdo atvyko. Ar gali būt, kad įkypas akis, kampuotą smakrą ir išsišovusius skruostikaulius turėtų mūsų imperatorius, kurio metus, praleistus soste, mes prisiminsime kaip erą Iškerojusių džiaugsmų? Ar nesuabejos vienuolis svetimšalis, ar toks jau jis lengvatikis? Valdovų giminėj, kurią pradėjo protėvis monarchų Džinmu, piktadario vardą pelnė vienintelis Burecu⁸. Jei mes ieškotume ko nors, kas jį pakeisti

---

⁸ Mitinės asmenybės, pirmojo Japonijos imperatoriaus Jinmu /Džinmu/ (gimimo ir mirties metai nežinomi) įžengimo į sostą data tradiciškai laikomi 660 metai pr. Kr. Dvidešimt penktas valdovas dinastinėje linijoje imperatorius Buretsu /Burecu/ (gimimo ir mirties metai nežinomi), kuris valdė nuo 498 iki 506 metų, kronikose pristatomas kaip išskirtinio žiaurumo tironas.

sugebėtų, tik pasvajoti apie tinkamesnį asmenį galėtume nei gerbiamas Šihei, bet vaidmenį jam skyrę mūsų imperatoriaus, nesėkmę patirtume lyg visiški kvailiai, atvedę arklį vietoj elnio! Cha cha cha! Ačiū, ne!

GIEDOTOJAS. Šaiposi piktai.

ŠIHEI. Gana, valdyk liežuvį, Terukuni! Ir dink man iš akių!

GIEDOTOJAS. Gauna bart kaip reikiant.

ŠIHEI. Šen, Gemba, nagi! Vesk į rūmus Tianlandzingą! O aš, Šihei, eisiu persirengti valdovu!

GIEDOTOJAS. Jam stojantis, ir Kanas įsiterpia.

MINISTERIS KANAS. Šihei, jūs sakote, kad turime mąstyti kaip valstybės vyrai ir surast, kas pavaduotų imperatorių. Aš sutinku, tačiau kas bus, jei tas vienuolis pasirodys esąs meistras skaityti veidus ir atpažinti skirtumus tarp valdinių ir jų valdovo? Jis pastebės iš karto, kad prieš jį – žmogus, kurio seneliai ir tėvai nesipuošė karūnom. Ką jūs tada darysit?

GIEDOTOJAS. Matydamas, kad sveiko proto balsas išmuštą Šihei paliko iš vėžiū, jam į pagalbą atskuba Kijocura iš giminės Mijošių.⁹

KIJOCURA. Ministerio aš Kano žodžiams pritarti neskubėčiau. Pernelyg toli jis įvykiams užbėga už akių spėliodamas, kad tasai bonza gali būt išmokytas skaityti veidus. Į jus kreipiuosi pone Marejo, kaip į vicemoderatorių. Sakykite, ar klystu?

GIEDOTOJAS. Pristoja prie žmogaus.

MAREJO. Na, nežinau, kai įvykiams užbėgti už akių mėginama, apsirikti nesunku, ir tai yra tiesa. Tačiau pamiršti nereikėtų, kad susitikimas su svečiu iš kinų žemės siekiančių toli turės mums pasekmių, ir lengvabūdiškai į jį žiūrėti nepatartina.¹⁰

GIEDOTOJAS. Stoja apmąstymų tylą.

MINISTERIS KANAS. Vis dėlto monarcho vaidmenį atlikti žmogui nekarališkos kilmės sunku. Laimei, išeitis yra. Vienintelę šią dieną mes kaip imperatoriui nusilenkti galim princui Tokijo, kuris yra valdovo jaunesnysis brolis, vaisius iščių tų pačių¹¹, ir gėdytis netektų, jei Kinijos krantus pasiektų jo portretas. Kaip jums toks pozuotojas?

---

⁹ Miyoshi no Kiyotsura /Mijoši no Kijocura/ (847–918) – žymus mokslininkas sinologas, padaręs didelę karjerą valstybės aparate ir akademiniėje bendruomenėje. Michizane konkurentas. Manoma, kad Kiyotsura negalėjo atleisti kolegai už nesėkmę, patirtą per vieną iš egzaminų, kurio vertintojas buvo Michizane.

¹⁰ Taira no Mareyo /Taira no Marejo/ (?–930) – iš imperatorių giminės kilęs aristokratas, poetas. Žuvo nutrenktas su pomirtiniu Michizane kerštu siejamo, į imperatoriaus rūmus pataikiusio žaibo, nusinešusio ir daugiau gyvybių, nors nėra tiksliai žinoma, ar Mareyo vaidino kokį nors vaidmenį prieš Michizane nukreiptoje kampanijoje.

¹¹ Iš tiesų imperatorius Daigo ir princas Tokijo buvo vieno tėvo (imperatoriaus Uda), bet skirtingų motinų vaikai.

GIEDOTOJAS. Mintis protinga. Šihei suregzti bando gerą atkirtį, su Kijocura persimeta žvilgsniais ir lūpa jo žemai atvimpa. Prasiskiria užuolaida perlinė ir iš kambario, jos slėpto, Ijo išnyra, viena iš damų imperatoriaus tarnyboje.

IJO. Jo didenybė savo ministrų ginčą girdėjo žodis žodin ir teikėsi pats padiktuot įsakymą, kurs skamba taip: „Mus pavaduoti prinčą Tokijo skiriu“. Jo šviesybei jau atnešti valdovų išėiginiai rūbai, ir persirenginėja jis dabar. Man liepta valią perduoti monarcho.

GIEDOTOJAS. Dama pradingsta kambary. Akimoju suraukia antakius Šihei. Džiaugsmu nušvinta veidas Terukunio. Iškilmingai atsidaro dešininiai vartai į paradinį pietinį kiemą ir sekretoriaus Gembos lydymas, įžengia Tianlandzingas, vienuolis iš Bohai šalies. Kai lenkias jis, kad pagarbą pareikštų, ant žemės išsiskleidžia kraštai nepamušto chalato, – drabužis jo kitoniškas, neįprastas akims japonų.

ŠIHEI. Hm hm, vadinas, būsi vienuolis Tianlandzingas, atvykėlis iš kinų žemių. Prašei leidimo nutapyt valdovo mūsų kilnų veidą. Tamstai labai pasisekė, nes noras šis patenkintas. Gali mums padėkot!

GIEDOTOJAS. Šihei davus ženklą, aukšti balsai heroldų skardenti ima, skelbdami apie valdovo asmenį, bambukinė uždanga vyniojama pakyla ir pakimba, susukta į ritinį, o už jos – jaunasis princas Tokijo, brolis imperatoriaus. Kepurė, kaip ir dera, karūnuota kaspiniu auksuoto popieriaus ašoj, iškilmių drabužiai liejas tviskančiom spalvom, – tikras monarchų palikuonis! Užgniaužia kvapą reginys, ir iš pagarbos ant žemės puola kniūbsčias vienuolis kinas, o paskui jį – ir susirinkę pareigūnai. Atsitiesia Tianlandzingas, pakelia akis iš lėto, įdėmiai žvelgia į karališką figūrą.

TIANLANDZINGAS. Ooo! Nuostabasis suverene, taurusis imperatoriau! Jo didenybė Huidzongas, mano šalies valdovas, ne veltui troško jus išvyst. Budos kūniškąją tobulybę iš trisdešimt dviejų mes atpažįstam požymių, ir jūs visus juos turit. Teptukas mano nevertas jūsų grožio, bet leiskite jį į rankas paimt!

GIEDOTOJAS. Tapys jisai ant šilko, kurį jau turi pasiruošęs, kaip ir dėžutę su piešimo reikmenim. Eskizui išsitraukia puskiparisio kotelį paanglintu galu, ir po judriais jo pirštais brėžis antakių ryškėja, kakta ir linija plaukų, jis žvilgteli ir piešia, brūkšteli ir pakelia akis. Atkuria neklysdamas ir skeptrinę lentelę, ir laikančios ją rankos padėti, apsirengimą ir vilkėseną. Nepaprastas jo menas gimsta kaip stebuklas – žaibo greitumu, be dailinimo ir be taisinėjimų,

galbūt tarp protėvių jo buvo genialusis Jan Hui¹²? Apie dovanas eksimperatoriaus atstovas pagalvoja apdairiai. Jo šviesybė Mičidzanė irgi savo žodį taria.

MINISTERIS KANAS. Jums atlygis priklauso. Pažadu nelikt skolingas. O dabar jau galite eiti į svečių namus!

GIEDOTOJAS. Šiundo Gemba vykdo paliepiamą palydėti kiną. Palaukia, kol vienuolis atsisveikins, ir pasišalina su juo. Ministras Šiheį, tykojęs akimirkos, kai dailininko nebeliks, prie sosto strimgalviais pripuola ir, už peties sugriebęs prinčą Tokijo, nutempia jį į šoną, plėšdamas nuo jo plėšte ir iškilmių drabužį, ir karališką kepurę.

ŠIHEI. Kinas iškeliavo, ir tau nebėr ko čia sėdėt išsidabinusiam! Daugiau to nepakęsiu nė akimirkos! Kas tu? Netitulinis princas – be rangų, be tarnybos! Neturintis net ir devintarūšės pareigybės! Apdarai, ant tokio užvilkti, kartu su šita kepure, jau nebesiskiria niekuo nuo skudurų išniekintų. Aš pats juos išsinešiu, kad neterštų rūmų. Jei apie šiañdienos nutikimus iškiltų klausimų jo didenybei, tegu teiraujas dešiniojo ministro, o aš einu namo. Ponai, viso labo!

GIEDOTOJAS. Sukasi link durų su iškilmių pasiglemžtais drabužiais ir kepure karališka. Bet atsistojęs grobį jam iš rankų ima Mičidzanė.

MINISTERIS KANAS. Tai savivalė, Šiheį! Įsakymas nebuvo duotas imperatoriaus dėl iškilmių drabužių ir kepurės išėiginės. Jeigu juos nešitės kaip savo į namus, jus priesaikos sulaužymu apkaltint gali ir maištu!

GIEDOTOJAS. Žodžiai geranoriški, be kėslų nedorų, bet tas, kuriam jie buvo pasakyti, įtraukia galvą į pečius, lyg būtų vinį jam įvarę į krūtinę, ir sustingsta prikąstu liežuviu. Į Ministerį Kaną kreipias jo šviesybė princas Tokijo.

TOKIJO. Įsakymą dar vieną padiktavo imperatorius. Jis skamba taip: „Nėra įnoringesnio dalyko už gyvenimą. Kiek atseikėta metų – nei seni nežino, nei jauni. Tokiam pasauly, kur skaičius valandų nepasakytas niekam, įsiamžint galima dvejopai – vardu pašlovintu, kuris praturtina jį pelniusį, arba keliu praskintu, kuris praturtina ateinančias kartas. Jūs kelią skynėt kaligrafo teptuku, kurs rodo stebuklus, ir žinią, kaip juo eiti, perduosit vyriausiam iš savų vaikų. Taip atsitiko, kad ne paveldėtojas, o paveldėtoja jums teko. Negalim kliautis ir Šiūsai, jos broliuku, nes jis per mažas. Tegu tuomet Ministeris Kanas iš turimos gausybės mokinių išsirenka gambiausią ir atveria jam savo meno slėpinius, idant šis lobis liktų su mumis per ilgus amžius.“ Toks

---

¹² Kinų dailininko Yan Hui /Jan Hui/ gimimo ir mirties metai nežinomi. Gyveno Song ir Yuan /Juan/ (1271–1368) epochų sandūroje. Mėgo fantastiškus, groteskiškus siužetus. Yra nutapęs freskų rūmų užsakymu.

pageidavimas valdovo.

GIEDOTOJAS. Princui kalbant, vicemoderatorius, ausis ištempęs, slenkasi artyn.

MAREJO. Aš, Marejo, esu tasai teptuko meistras, kuris Ministerio Kano pamokose rangu pranoksta visus ir gabumais. Dabar paliept puikiausia proga, kad paslaptis visas jisai atskleistų man.

GIEDOTOJAS. Nespėjus jam užbaigti savo prakalbos, šypteli Ministeris Kanas.

MINISTERIS KANAS. Kai esame dvare, laikau jus savo kolega, tačiau prie lapo, paruošto dailyrasčiui, jūs – mano mokinys. Nedera šiame mene nepaisyt mokytojo ir reikalauti ko tik užsigeidus.

GIEDOTOJAS. Sudrausmina jis rūščiai išsišokėlį ir išsitempęs it styga valdovo valiai reiškia pagarbą.

MINISTERIS KANAS. Jo didenybei už visas malones aš esu dėkingas. Svarbiausias man dalykas mokant kaligrafijos – perduoti raides, išsaugotas iš tų laikų, kai žemėje dievai gyveno, todėl nepamirštu aš pasninkui paskirti septynių dienų, aukoti atnašų septyneriopų – žuvų ir ryžių, indų, vaistų ir drabužių, kardų ir druskos – ir liudyt protėvių tikėjimą maldų šventaisiais žodžiais. Pavieniais tūkstančiais ir tūkstančių dešimtimis skaičiuot mes galim kinų ir japonų rašmenis, – jų begalės, tačiau nė vieno nepraleidžiu aš per savo pamokas. Raides vedžiojančių vaikų – pilni šalies kampeliai; visi jie mano mokiniai, nors to gal patys ir nežino. Šiandien aš vienuoje užsidarysiu savo namuose, o kai gabiausia išsirinksiu sau sekėją, jam paslaptis teptuko patikėsiu.

GIEDOTOJAS. Jis kalba apie kelią, praskintą jo teptuko ir nutiestą lig mūsų amžiaus jo vardu, kurio skiemenyse kelio reikšmių tikrovė apreikšta, – vienintelė tiesa, klestėjimą šalies sukūrus tais laikais, kai pamatas ji buvo soste sėdinčiam valdovui.¹³ –

Pirmas veiksmas, antra scena

Ant upės kranto

GIEDOTOJAS. – Ir jo palikimas. Karietos nutemptos į šalį, ilsisi jų ratai prie pušies. Du vadeliotojai ant sulenktų alkūnių galvas pasidėję. Abi atvyko iš gerų namų karietos, viena – iš Fudživarų, kita – iš Sugavarų. Jo prakilnybę Mičidzanę pavaduoja Marejo, vyriausybės vicemoderatorius, o jo ekscelencijos Šiheį vardu Kijocura iš giminės Mijošių pasimelst atvyko į

---

¹³ Vardas Michizane /Mičidzane/ rašomas hieroglifais, kurie pažodžiui reiškia „kelio tikruma“.

Kamo šventovę¹⁴ ir aukščiausiajam asmeniui sveikatos paprašyt. Dievybės garbei katile vanduo užvirintas ir šlakstos vaidilutės pamerktom į jį šakom, o tuo metu ant upės kranto prie maldyklos akys limpa migdomos vėjelio malonaus – kaip pasiuntinio tarp sapnų. Nuošia gūsis per pušis, ir Sugavarų namuose tarnaujantis Umeomaru atsimerkia.

UMEOMARU. Ei, girdi, Macuomaru? Jo ekscelencija Šiheji, tavo šeimininkas, nors ir iš irzliųjų, skraidžiot gimęs su didžiais paukščiais, bet ponas tas Kijocura, kuris atvyko vietoj jo, ūmus ir dar iš prigimties nelabas. Nemanyk, kad kol tavęs pakviesti niekas neatėjo, – gali miegoti nepabudamas!

MACUOMARU. Na, ir auklėtojas atsirado! Geriau jau patylėtum, Umeo, nes ponas Marejo, kurs atstovauja tavo šeimininkui, – tas tai tikras piktavališ. Dėl skonio nesiginčijama, gal kažkas apsilaižydamas sukirstų ir pelynų, bet norėčiau sužinot, ką sau galvoja Ministeris Kanas, žmogėną tokį imdamas į mokinius ir savo siųsdamas vardu jį melstis!

UMEOMARU. Baik! Ne menkam proteliui tavo sprendimus suprast tauriausių asmenų, kurių širdies dosnumą teko mums patiems patirt! Visi mes kinkom karietas – ir tu, ir aš, ir princo Tokijo dvare Sakuramaru, – ir esame tryniai, o toks dalykas pasitaiko nedažnai šiame pasauly. Skiriamės iš veido ir iš prigimimo, bet visa trijulė rengiamės vienodai. Kai trijų iš karto susilaukė atžalų, nuliūdo tėvas, kad gamta jam tokį pokštą iškrėtė, tačiau Ministeris pasakė, kad tryniai taikos dangaus paskliautėj neša žinią, o pradėję eit tarnystę tampa sergėtojais sosto, ir kai mes suaugsim, pats jaučiaganių surast mums vietą pažadėjo. Lyg to dar būtų negana, išrūpino jis tėvui mūsų rentą, ir garbingasai Širokuro, gimdytojas trynių, dabar jo valdose be rūpesčių gyvena ir prižiūri Satos kaime¹⁵ tris medžius, jo prakilnybės Kano numylėtus, – slyvą, pušį, vyšnią. Pats jisai mus ūgtelėjusius brangių jam medžių garbei pavadino, kai mažybiniai vardai mums nebetiko. Gal dėl to, kad laikė iš trynių mane vyriausiu, aš tapau Umeomaru – pumpurus anksti sukraunančia slyva, o tu atsiliepi, Macuomaru, pašauktas pušim. Sakuramaru gavo vyšnios vardą ir tarnybą princo rūmuose. Mes liksim visada skolingi žmogui, kurs per apeigas pilnametystės vyriškas mums kepures uždėjo ir antru mums tapo tėvu. Net jei kituose tu dirbi namuose – toli už sienų ir už mūrų, nedera šnekėt iš aukšto apie jį, nes anaiptol jis tau ne svetimas.

---

¹⁴ Pagrindinė Kioto maldykla, sudaryta iš dviejų šventovių – Aukštutinės Kamo upės maldyklos (*Kamigamo jinja* /Kamigamo džindžia/) ir piečiau esančios Žemutinės Kamo upės maldyklos (*Shimogamo jinja* /Šimogamo džindžia/).

¹⁵ Sata – vietovė dabartiniame Osakos prefektūros mieste Moriguchi /Moriguči/. Joje kadaise buvo Sugawara no Michizane dvaras, kuriame pagal pjesės autorių sumanymą tarnauja ir pagrindinių veikėjų trynių tėvas. Dabar šis miesto dalimi tapęs kvartalas garsėja dievų Tenjin garbinančia maldykla Sata Tenmangū.

MACUOMARU. Och, prisikabinai čia prie manęs su savo įkyriais pamokslais!

UMEOMARU. Princas Tokijo taip pat atvykt jau malonėjo. Jaučiams reikia mūsų pailsėt visų, tai gal Sakuramaru irgi tuoj čionai sulauksim.

MACUOMARU. Gal. O tu aptarti nori reikalus su juo kažkokius?

UMEOMARU. Matai, iš Satos kaimo tėvas žmogų atsiuntė man pasakyt, kad kitą mėnesį jis švęs sukaktuves, nes jam septynios dešimtys sueina, ir kad kviečia visą pulką pas save – ir mus, ir mūsų žmonas tris. Norėjau jam pranešt!

MACUOMARU. A! Ir pas mane žmogus atėjęs buvo. Turbūt pas mus visus, todėl žinos ir brolis. Kai pagalvoji, šypsosi sėkmė garbiajam mūsų tėvui. Viskas kaip iš patarlės – nei prisiskolinęs, nei prasiskolinęs, ir džiaugiasi trimis vaikais!

GIEDOTOJAS. Dviem broliams šnekučiuojantis, ir trečias pasirodo. Iš vienos jie sėklos gimę ir iš įsčių tų pačių, kartu pasaulį šį išvydę, metų irgi turi jie vienodą skaičių. Nežinia, kurį reikėtų broliu vyresniu vadinti ir kurį – jaunėliu, kai sustoja jie – kaip piešiniai iš triptiko – pušis prie slyvos ir šalia vyšnia Sakuramaru. Jis dabar karietą atvairuoja į šešėlį ir, palikęs kinkinį atitemptą po medžiais, nuo sutvirtintos atkrantės šūktelėja.

SAKURAMARU. Aha, aha! Sėdit sau abudu, niekur nesiskubinat! Apeigos jau įpusėjo, eitumėt geriau, kol jūsų nepasišaukė.

GIEDOTOJAS. Rimčiausiu veidu kalba. Netyli ir Umeomaru.

UMEOMARU. Kai baigsis apeigos, manau, kad pirmas jo šviesybė princas iškeliaus, tai ko tu pats atsiradai čionai dabar?

SAKURAMARU. Ko atsiradau? Tai kad mano princas pas kuratorių maldyklos pailsėt nuėjo. Nežinia, kada jisai namo keliaus. Bet tie ponai – pavaduojantys atstovai, kuriuos čia judu atgabenot vietoj savo šeiminių, abu neužsičiaupdami kartoja reikalų turį dvare pas imperatorių. Verčiau jau pasisaugokit, kad bart negautumėt per savo nerūpestingumą!

GIEDOTOJAS. Nespėjus baigti jam kalbėt, prabyla Macuo.

MACUOMARU. Nesiginčysiu! Nes princo, pareigų neturinčio ir leidžiančio dienas dykai, nėra ko lyginti su gerbiamu Kijocura, darbuos paskendusiu, kurį Šiheį, jo prakilnybė, pastebėjo ir įvertino! Jam bet kada manęs prireikti gali, tai aš jau eisiu!

GIEDOTOJAS. Jis stoja prie karietos.

UMEOMARU. Ei, Macuo, palauk! Jei gerbiamas Kijocura išvykti ruošias, tai ir ponas Marejo, kurį aš atlydėjau, kils turbūt drauge į kelią. Bet jeigu kartais niekur jiedu nesiskubina, o mes su

dviem karietom vadeliojamom anoj didžiausioj atsidursime žmonių minioj, gali baigtis viskas sužalojimais, ir turtas dar, ko gero, nukentės. Tada mes, kaip tarnai netikę, liktume kalti. Geriau nubėkim pažiūrėti, kas ten daros, o paskui sugrįšime karietų pasiimt. Na, eime, užtenka poilsiaut! GIEDOTOJAS. Nusiveda jis brolių, ir tekini abu į šventą vietą pasileidžia. Nulydi juos žvilgsniu Sakuramaru.

SAKURAMARU. Cha, cha, cha, cha, cha! Išėjo jie prariję jauką, jo, jo, jo!¹⁶

GIEDOTOJAS. Džiaugiasi pats sau ir duoda ženklą rankomis suplodamas. Paragina ateit, ir pašaukta širdies, per žolę brisdama su meilės ugnyje nudžiūstančiom rasom, mergelė žengia, baigianti penkioliktus ar einanti šešioliktus, judesiu grakščiu apsiausto užsitraukus kraštą ant galvos. Panelė Karija – duktė Ministerio Kano ir tikra dama, žavinga ir jausminga, tėvo išauginta šeimoje, gyvenančioj iš rašto, kurs netinkamas atsakinėt į princo laiškelius aistringus, siūlančius ateit į pasimatymą, tačiau teptuko pėdsakais viliojamais ji seka, lydima Jae, žmonos Sakuramaru, jo akių šviesos – dailiūs kaip puošiantys vyšniais žiedai. Prie savo vyro ji pirma atsiduria.

JAE. Sakyk, brangusis mano, ar viskas baigėsi gerai?

GIEDOTOJAS. Paklaustas galva linkteli.

SAKURAMARU. Taip, gerai, labai gerai! Prie Kamo krantinės, čia, paupyje, karietoms šiandien padaryta poilsio vieta ir vaikštinėti draudžiama, todėl maniau, kad nieks nebus įleistas ir aplinkui net pelytės aš nerasiu. Tačiau kai jo šviesybę princą atsigabenau, išvydau Umeo ir Macuo, kad jį bala! Net akys man suapvalėjo, o tie du nusiplūkę sau ilsėjos, bet aš pasakų prasimaniau – riečiau, kaip niekad rietęs nebuvo, ir man pavyko jų atsikratyti ir pasiųsti kur kuri. Miela panele, raustate be reikalo iš gėdos. Geriau į vidų lipkit! Prašom! Štai, leiskite užuolaidas praskleisti – kaip šilkus altoriaus su švenčiausiu atvaizdu už jų.

GIEDOTOJAS. Pintą uždangą karietos pakelia patraukęs. Princas Tokijo, nukaitęs iš drovumo, akimis susiduria su panele, kuri išrausta net labiau ir, švelniai nusijuokusi, rankove prisidengia.

SAKURAMARU. Išties! Kitokie jie ir elgiasi ne taip, kaip mūsųose tarp paprastų žmonių įprasta. Sunku jiems tiesiai eit prie reikalo ir prie smagių išdaigų. Žinai, pačiuot, norėčiau, kad staiga sutemtų.

JAE. Paprasčiau nebūna! Tereik karietoje įsitaistyti, – bus pats tas, ir nesvarbu, kad iš tiesų dabar

---

¹⁶ Kabuki spektaklyje pirmo veiksmo antroje scenoje vietoj Macuomaru ir Umeomaru pasirodo pora ar ketvertas (priklausomai nuo pastatymo) antraeilių vadeliotų, kuriuos Sakuramaru užklumpa su stipresnio gėrimo pripiltais arbatos puodeliais rankose. Išanginis pokalbis yra trumpesnis, jame neminima trynių šeimos istorija. Toliau sugrįžtama prie klasikinės Bunraku versijos.

diena.

SAKURAMARU. Ehe, bet tu ir sumati! O man pats laikas pertraukėlę po darbų pasidaryt!

GIEDOTOJAS. Už medžio dingsta.

JAE. Pagaliau, galų gale! Vyrai tokiomis akimirkomis tiktai trukdytų! Tai štai, miela panele, jei norite ką pasakyt, kalbėkite nesivaržydama!

GIEDOTOJAS. Pastūmėta Karija į princą kreipias.

KARIJA. Esu už jūsų dėmesį dėkinga ir laiminga, kad išgirdot mano prašymą, jei proga atsirastų, leisti atsakyt į jūsų laiškus, tūkstančiais siųstus. Nusipelniau už ilgą tylą būti išbarta ir atėjau bausmės aš atsiimti.

GIEDOTOJAS. Kalba lūpas kraščiuku rankovės liesdama. Jo prakilnybė princas Tokijo toks pat jaunutis, einantis vos septynioliktus ir patirties visai neturintis, kaip prisišnekint tą, kuri jam meilę pirmąją pažadino širdy.

TOKIJO. Baisingai man pagelbėjo Sakuramaru. Kaskart kai aš skaičiau jo atneštą žinutę jūsų, – ne, negaliu nė apsakyt, kaip augo noras susitikt akis į akį! Malonu čia jus matyti, malonu! Tik šalta jums turbūt pavasario vėjely!

GIEDOTOJAS. Suvirpa jo žodžius išgirdusi panelė, – tiktai ne tiek pavasario vėjelis, kiek audra kalta čia meilės, kad jai šiurpsta šitaip oda. Išlenda galva Sakuramaru, iškišta iš už karietos.

SAKURAMARU. Ei, žmonele, skausmo svetimo nebūna, – žnaibo ir mane mirtis šaltais jau pirštais. Vaistų reikia mums visiems skubiai! Prašau, daryk ką nors!

GIEDOTOJAS. Paraginta prabyla.

JAE. Ak, taip, taip! Sakėt, kad sužvarbote pavasario vėjely. Dovanokite už įžūlumą, bet patarčiau jums pabūt karietoj, kol nustos jis pūtes. Jums leidus!

GIEDOTOJAS. Sutikimo ji nelaukia, – apkabinus per pečius panelę ant pakojos stumtelėja.

KARIJA. Bet kaipgi čia dabar? Ką darote? Taip nedera, negalima!

GIEDOTOJAS. Tarti bando lūpos, bet į vidų kojos pačios žengia. To tiktai Sakuramaru ir tereikia.

SAKURAMARU. Ką gi, laikas nusileist šilkams altoriaus!

GIEDOTOJAS. Užulaidą užskleidžia. Pasigirsta princo balsas ir jo žodžiai ištarti: „Kaip aš džiaugiuosi!“ Atsako ir panelė: „Bijau, kad būsim nubausti, – juk pasimelst dievams ši vežė karieta! Bet tegu!“ Burkavimą išgirdę meilų, sutuoktiniai neria pašalin.

SAKURAMARU. Pačiuot, neištūrėsiu, neištversiu tokio savojo pasididžiavimo! Užsiauginau per didelę aš brangenybę, sprūsta lauk visu ji savo kietumu!

GIEDOTOJAS. Sugriebęs laikos.

JAE. Oi, liaukis! Juk girdėti viskas! Bet argi ne džiugu, kad jie tokie laimingi dviese!

SAKURAMARU. Tai kad net per daug laimingi! Taip gerai jie leidžia laiką, kad galiausiai užkrečia aplinkinius, ir nežinai paskui, kaip tos bėdos atsikratyt! Tokie tat dalykėliai! Na, bet padirbėjai neblogai. Pavyko tau, kur reikia, prasibrauti!

JAE. Dariau, kaip tu pamokei. Persirengiau, kad į dvaro freiliną aš būčiau panaši, ir šventoriuje pro dvasios tėvus susibūrusius žingsnelis po žingsnelio pralinkau, kol atsidūriau prie panelės ir pasisakiau jai, kad esu Jae jos paslaugoms, žmona Sakuramaru. Jai, ko gero, irgi buvo nekantru, nes man iš karto ištarė: „Kaip malonu! Tai gal jau eisim?“ Ir palikusi damas iš savo rūmų laukt, pati galukiemiais slapčia išsmuko.

SAKURAMARU. O taip, įsivaizduoju, taip! Abu pasidarbavom iš peties. Pasisekė mums, kad Ministeris, jo prakilnybė ponas Kanas, užsidaręs visišką vienumą apie teptuko paslaptis galvoja ir įpėdinystę, tai aš pasirūpinau, kad įkalbėtų ji motulę į šventovę vykt ir pasimelst dievams. O pailydas norėdamas užčiaupti ir svitas, tiek už tylėjimą tepiau, kad nusiplauti man rankas taukuotas būtų neprošal. A, beje, jei jau prakalbom apie nusiprausimus, tai čia netrukus reiks tikriausiai vandenėlio...

JAE. Ką dabar kalbi? Jie gi dar vaikai!

SAKURAMARU. Nebūk naivi! Ir neužteks vien vandenėlio šiaip apsišlakstyt, – dar kad kokiōs, prireiks visų maudynių.

JAE. Jei taip sakai, nubėgsiu aš prie upės!

SAKURAMARU. Ė, ne, taip negerai! Po lietaus krantai dar nenudžiūvę, slidūs. Jeigu susiluošinsi, perniek nueis man visos viltys palengvėjimo sulaukt bent naktį. Geriau atnešk vandens pasėjusi tu švęsto, kur rankas mazgojamės atėję į maldyklą ir išsiskalaujam burną.

JAE. Bet nežinau... Kažkaip tai panašu į šventvagystę...

SAKURAMARU. Būta čia ko nerimauti, būta ko! Juk pasakyta, kad aukščiau už dešimtį didžiųjų nuodėmių iškilęs suverenas, o dievai aukščiau iškilę už devynias nuodėmes didžiąsias. Tai išeina, kad valdovo broliui jaunesniam devynios nuodėmės nebaisios su puse. Nesuk galvos ir drožk vandens!

GIEDOTOJAS. Paraginta žmona šventoriun pasuka vandens pasemti. „Pagaliau bus atsipūsti galima ir atsikvėpt“, – galvoja vyras sau, bet tuo metu skvernus drabužio išėiginio atsiraitęs atleikia Kijocura iš giminės Mijošių su atsivestais tvarkos daryti parankiniais, apginkluotais tramdomosiom lazdomis.

KIJOCURA. Ei, tu tenai, Sakuramaru! Sklinda kalbos, kad ne per seniausiai, dar nepasibaigus atnašavimui, išsivedei tu prinčą Tokijo. Į kurį pasaulio kraštą tu jį nulydėjai? Nagi, klok teisybę!

GIEDOTOJAS. Iškalbinėdamas grūmoja.

SAKURAMARU. Nieko nežinau aš! Ne mažam žmogui apie didelius žinoti žmones. Geriau saikdinkit saviškius!

GIEDOTOJAS. Neleidžia žodžio jam pabaigti.

KIJOCURA. Aha, prisipažint nenori! Aš apie tavo darbelius jau ne pirma diena girdžiu. Esi tu tarpininkas reikaliukuos įtartinuose! Ir ypač šiandien, kai mes atkeliavome čionai, kad permaldautumėm dievus ir paprašytume sveikatos tam, kurs kenčia ir kuriam visi mes lenkiamės, pasigailėjimo nebus, jei paaiškės, kad buvo ši vieta išniekinta. Ir nesvarbu, ar nusidėjėlis – iš imperatoriaus šeimos, ar net pats sosto įpėdinis, – bus jis sučiuptas ir atsakyt turės už viską. Kalbėk, sakau, klok, kaip ten buvo, o jei ne, pastversim mes tave ir imsime kankint! Ei, iškite jį virvėm!

GIEDOTOJAS. Duotas paliepinimas, ir aplinkui gretos sutankėja. Delnus pasipusto apsuptasis, rengiasi atremt puolimą.

SAKURAMARU. Jei pasakiau, kad nežinau, tai nežinau – ir nei ant pragaro bedugnės krašto atsistojęs, nei pakilęs iki pat dangaus, nesužinosiu. Jeigu elgsitės su manimi neapdairiai, jus spardyte išspardysiu po vieną ir nuspyręs po padu pritrėkšiu – kaip prastam žaidėjui nusiritusį nuo kojos kamuolį. Aš pats pro šalį neprašausiu! Norit, kad parodyčiau?!

GIEDOTOJAS. Ūmai jis žengia priekin, ir jo blazdos raumeningos medį seną primena, šaknytą, – tarsi kito būtų jos žmogaus.

KIJOCURA. Fe, koksai stačiokas! Tarno paskutinio išpera! Žinau, kad ten, karietoje, yra žmonių, – pats ką tiktai mačiau. Nudraskykit tą užuolaidą ir viską apžiūrėkit!

GIEDOTOJAS. Daro taip, kaip įsakyta, artinas, bet laukia jų ranka, už pakarpos sugriebianti ir teškianti atgal, ir nuteškianti atgalios.

SAKURAMARU. Vadeliotojas yra karietos sergėtojas! Jei gyvent jums nusibodo, eikit šen ir

pamatysit!

GIEDOTOJAS. Puolančius šokdina spyriais ir nusprįgtus juos paleidžia oru, tramdomąsias išlupa lazdas iš rankų ir šienauja iš eilės, į kairę guldo ir į dešinę, vejas iš paskos. O per tą laiką princas ir panelė, žinodami, kad nevalia jiems būti pastebėtiems, iš karietos šoka lauk, iššoka lauk. Jauni jie, ir nenuostabu, kad randa savyje apsčiai jėgų bėgte į kelią leistis. Nežinia, kur kojos juos nuneš ir kiek jų rūbams dulkių teks laikinose pastogėse, kai gelbėsis jie nuo pavojaus. Vos tik pasijunta nebetrukdomas, Kijocura vėl savo imasi – atskuođęs prie karietos, trūkteli užuolaidą ir žvilgteli pro plyšį. Tuščia viduje, – jis mato kevalą be nieko.

KIJOCURA. Gerasis Buda išganytojau, man pasivaidenę buvo! Kai tas prakeiktas vadeliotojas sugriš, dar kils triukšmelio!

GIEDOTOJAS. Takelį susiranda, slepiamą šešėlių, ir pradingsta tekinas. Dar ataušt nespėjus jo pėdoms, Sakuramaru atlekia. Poros kilmingosios neradęs, akimis negali savo patikėt, tačiau karietą apžiūrėjęs, princo paliktą išvysta laišką.

SAKURAMARU. Kas čia? Kas gi čia? „Jei mus aptiks, pažeminimo neišvengsim. Geriau išeisim kuo toliau!“

GIEDOTOJAS. Žodžius jis skaito parašytus ir aiktelėja pritrinktas. Gerklėj jam sausa, tartum būtų lentgalys įstrigęs.

SAKURAMARU. Jei jau taip, juos pasivysiu ir kaip tarnas kelyje lydėsiu.

GIEDOTOJAS. Metasi jis bėgt ir su žmona Jae, ateinančia jo link, susiduria.

JAE. Štai, žiūrėk, pasėmiau vandenėlio apsiplaut!

GIEDOTOJAS. Rodo jam, tačiau yra nušluojama nuo kelio.

SAKURAMARU. Koks dar vandenėlis, – man ne tas galvoj! Tasai Kijocura nelemtas inspektuot karietos atsibeldė ir į vidų lįst norėjo, tai pora jaunoji mūsų, baimės apimta, kad juos aptiks, kažkur pabėgo.

JAE. Ojė! Bet tai ar gali būt?

GIEDOTOJAS. Žmona iš nuostabos atsineštą paleidžia kubilėlį, sklidiną vandens.

JAE. O varge! Betgi kaip?.. Kas bus dabar? Kur jiedu eis?

SAKURAMARU. Kur, kur? Na, ir paklausei! Panelė juk į Kanų šeimą kaip augintinė kadais

atėjo, o tikra jos motina Hadži gyvena kaime, Kavači provincijoje¹⁷. Teta Ministeriui ji Kanui ir dama garbinga. Į tuos kraštus ir suksiu neatidėliodamas, kad sekčiau jų pėdom ištikimai. O tu paimk karietą šitą princo ir į rūmus jo nuvežk! Jei paliksiu numestą, anksčiau arba vėliau už tai man klius!

JAE. Gerai sakai, brangusis! Nuvešiu ją kur reikia, apsimečius tavimi. Nagi, duok man savo palaidinį baltąjį!

GIEDOTOJAS. Paima drabužį į rankas.

JAE. Apie mane nebegalvok, eik paskui juos!

SAKURAMARU. Taip, supratau!

GIEDOTOJAS. Jam baltas smėlis iš po kojų žyra, kai pasispardydamas jis nurūksta tarsi nešamas sparnų. Jae, kad būtų panaši į savo vyrą, ant pečių čia pat užsimeta jo palaidinį. Judina jį įkinkytą į karietą gyvulį. „Tpruk, tprulia!“ – tempia iš visų jėgų, bet lėtas jautis kojų kelti neskuba.

JAE. Ak tu, vėpla!

GIEDOTOJAS. Karietą pastumia jinai iš galo, ir ratai sūdarda, sukasi kaip saulė ir mėnulis, kai buria jie dienas. Ar pabaigą negerą lems šita pradžia? Ar susipyks šešėliai su šviesa ir meilė nubausta bus prakeiksmu? Juodas debesis pakibęs, ir viskas tik dėl vyro, tekusio į porą, – karieta su nėgandos paženklinantu vestuvių guoliu, įremtas į ją žmonos petys, malda širdy, kad virtinėj nelaimių ir bėdų sušvistų prošvaistės – kaip gražios dienos rūškanoj savaitėj ar šviesūs lopai keršo jaučio kaily. Paragina ji gyvulį. –

Pirmas veiksmas, trečia scena

Apreikštos teptuko paslaptys

GIEDOTOJAS. – Ir nuveda ją kelias į namus.

Pasišventimas, pratybos ir aistra, – trys meistriškumo dėmenys, iš kurių aistra – tikroji paslaptis. Tokiais auksiniais žodžiais pasitinkami visi, kurie menų ateina mokyti. Jo prakilnybė Mičidzanė aistringai imasi teptuko, vos tiktai atokvėpio akimirką ištaiko nuo valstybės reikalų, – ir nesvarbu, ar sutemos už lango, ar aušra. Kariai ir miestelėnai, ką jau kalbėti apie dvaro žmones ir valdovo svitą, semiasi iš jo žinių, – nesuskaičiuojamą daugybę turi jis sekėjų, kurie pažint

---

¹⁷ Buvusios Kawachi /Kavači/ provincijos teritorija įeina į dabartinę Osakos prefektūrą. Hadži kaimas (*Haji no sato* /Hadži no sato/) yra vietovė Osakos prefektūros Fujiidera /Fudžiidera/ mieste.

svajoja aukštesnius idealus. Marejo iš Tairų giminės, vyriausybės vicemoderatorius, seniai jau ranką lavina, dailyrąšcio pamokose jis – tikras veteranas. Dabar įsikalė į galvą būsiąs išrinktasis, kuriam teptuko paslaptis didysis meistras patikės. „Vis tiek jis atsigręš manęspi!“ – kalba sau, įsitaisydamas pro aušrą svetainės pačiame centre prie žemo stalo mokytojo namuose.

MAREJO. Ei, greičiau tabako! Neškite arbatos!¹⁸

GIEDOTOJAS. Vyriausia kambarinė, vadovaujanti šeimynai ginekėjoj su menėmis nuošaliomis, ligi kurių net aidas neatsirita, išgirsta šūkaujantį svečių tolumoj ir saviškes apibara.

KAMARININKĖ. Kaip čia suprast? Ar nieko aname gale nėra už sienos? Mes reikalingos ponui Marejo!

GIEDOTOJAS. Kamarininkė pasirodo tarpdury su viena iš pasikviestų pavaldinių ir lūpą patemptą išvysta prieš save.

MAREJO. Nieko sau! Aš čia šaukiu ir rankom pliaukšiu, o jums nė motais, net jei delnai vienais skutais man virstų! Aha, žinau, kodėl jūs nesirodot! Susitarėte pagudraut, pamokyt įkyruolį, kuris kasdien jums trukdo. Šiandien bus savaitė, kai prie dailyrąšcio plušu, bet nugarą ne vien juk dėl savęs lenkiu. Mokytojo Kano sūnui, mažajam Šiūsai, eina viso labo septinti¹⁹, jam per anksti galvoti apie paslaptis menų ir kilt į jų viršūnes, todėl aš, Marejo, būsiu išrinktas apie viršūnes sužinot, o kai užaugs ir vyru taps Šiūsai, – pasidalyt paslaptimis su juo. Tad patarnauti turit man kaip savo šeimnininkui, atbėgt po pirmo mano švilptelėjimo. O jūs tik slampinėjat apsiblaususios!

KAMARININKĖ. Girdėjai, Kacuno? Gerai įsidėmėk! Kai jūs, panelės, pareigas atliekat aplaidžiai, kalta kamarininkė lieka. Kad man per jus nereiktų nukentėt, klausykit svečio nepamiršdamos linksėt ir į kiekvieną išstartą jo žodį atsiliept: „Taip, taip!“ Pone Marejo, teisingai pasakiau?

---

¹⁸ Pirmąjį tabaką į Japoniją portugalai atvežė XVI–XVII amžiaus sandūroje. Michizane laikais jis buvo nežinomas. Arbata IX amžiuje taip pat vartota tik kaip retas, neįprastas vaistas, o ne kasdienis gėrimas.

¹⁹ Vaiko asmuo ir visa su juo susijusi siužetinė linija yra dramaturgų pramanas. Išgalvotas yra ir įdukros Karijos personažas, nors žiūrovams jis turėjo atrodyti įtikimas, nes Japonijoje nuo seno buvo įprasta įsivaikinti tiek giminytės ryšiais nesusijusių šeimų vaikus, tiek mažiau privilegijų turinčių giminių atžalas ir suteikti jiems paveldėjimo teises. Iš tiesų princas Tokijo buvo oficialiai vedęs Sugawara no Yasuko /Sugavara no Jasuko/ (gimimo ir mirties metai nežinomi), vieną iš Sugawara no Michizane tikrų dukterų. Po uošvio tremties į sąmokslą skandalą įveltas Tokijo pasirinko vienuolystę. Jo ir Yasuko sūnus Minamoto no Hideakira (?–939) vėliau tapo žinomu poetu (kaip ir senelis Michizane rašė daugiausia kiniškai) ir ilgainiui pradėjo daryti karjerą rūmuose padedamas dėdės imperatoriaus Daigo ir senelio iš tėvo pusės eksimperatoriaus Uda. Yra išlikę liudijimų apie nepriklausomą Hideakira būdą ir dažnus nuotykius su moterimis. Duomenų apie jo motinos likimą nesama.

MAREJO. Tikrai, nebeturiu nė ko pridurt. Protinga esat moteris! Kas dieną kas dieneleę ne šiaip iki devinto prakaito triūsiu, – dėl Sugavarų stengiuosi gerovės. Šiandien vėl dirbau, perrašiau švariai aš pratimus, – nuneškit juos parodyt savo šeiminkui!

GIEDOTOJAS. Tiesia prirašytą popierių.

KAMARININKĖ. O ne, šiandieną, meldžiamasis, neprašykit!

MAREJO. Kodėl? Kodėl turėčiau neprašyt?

KAMARININKĖ. Matote, kiek tik nešiau darbų, paėmusi iš jūsų, Ministeriui aš Kanui rodyt, tiek ūpą jam sugadinau. Negali būti, kad jo skoniui braižas neįtiktų. Tai aš, nemokša, lapo jam nesugebu paduot, todėl šiandieną Kacuno mane lai užvaduos! Mieloji, imk ir eik greičiau!

MAREJO. Ne, palūkekite! Taip negerai! Teptuko meno paslaptys viešai neskelbiamos, jų apreiškimas – reikalas dievų. Argi nematote, kad mokytojo studija – šventovė, atitverta nuo pašalinių viršvėmis šiaudinėmis, tokiom kaip tos, kurios pastoja pasauliečiams kelią į koplyčias. Ten ne vieta kibokoms mergužėlėms! Galbūt jam mano darbas ūpo nepakėlė nei vakar, nei anksčiau, bet šiandien aš raides vedžiodamas, teptuko stuburą kaip niekada jutau ir šauniai man pavyko savyje užčiuopt gysleleę ypatingą. Vingiuotas takas iki paslapčių, bet kliūtis įveikiau ryžtū ir jums linkiu aš, ponias, to paties!

GIEDOTOJAS. Nebeišeina prašomai atsisakyt. Telioka stotis ir žygiuot pirmyn.

MAREJO. Nagi, Kacuno, girdėjai savo viršininkę? Ar viską supratai? Sakysi man „taip, taip“?

KACUNO. Taip, aš įsidėmėjau viską, pone!

MAREJO. Ką gi, pagerbtas jaučiuos. Ir tikras laimės kūdikis! Taip tu man pasisek, kad aplink žmonių nėra, todėl be didesnių kalbų už širmos mudu galime nuveikti šį bei tą!

GIEDOTOJAS. Jis ima ją už rankos, ji išsisuka.

KACUNO. Ne, nenoriu! Jei kaip laukinis elgsitės su manimi, pradėsiu rėkt! Ar aišku, pone?

MAREJO. Oi oi, aiškiau nebūna! Bijau, kad iš tikrųjų rėksi, bet savo aš pasieksiu, jeigu jau pradėjau! Taip ir žinok, meilute!

GIEDOTOJAS. Nebe juokais į glėbį čiumpa ir vedasi su savimi.

KACUNO. Gelbėkit, padėkite kas nors!

MAREJO. Kas nors? Ir ko čia taip šaukiesi?

KACUNO. Ponia Kan! Mažasis šeiminkas! Gelbėkit! Padėkit!

GIEDOTOJAS. Nežinia, ar balsas jos prasiskverbė pro sienas, bet pasirodo duryse Ministerio žmona su sūneliu už rankos. Netenka žado Marejo.

MAREJO. Čia, aš čia truputėlį... Laiku pataikėt ne pačiu geriausiu, sveika atvykus tamsta!

GIEDOTOJAS. Ko nusitvert nežino, galiausiai pasakaites ima išsijuosęs riest.

MAREJO. Kacuno diegliais krūtinėj skundžias, prašė jai padėt. Apsiėmiau ją gydyt, turėjau apžiūrėt, taip viskas ir išėjo. Ne paslaptis ir poniai ministrienei, kad toks jau aš žmogus, gabumų puokštėmis apdovanotas, genijus, kokių gyvenime sutiksi nedažnai. Ir pagal vardą aš esu Stebuklas – Marejo, tėvai turėjo kuo pasididžiuoti man jį duodami. Dar vienas pavyzdys – mažasis šeimnininkas, sūnelis jūsų, išmoningas ne pagal metus ir tikras Kano vaikas. Šiūsai vardu jis šaukiamas, ir viskas čia jau pasakyta viename, nes dera Pažiba su Talentu skiemenyse, kuriais vadinamas šlovingos Sugavarų giminės ponaitis, Kano atžala, verta Ministerio.²⁰ Tokios štai tokelės, be priežasties nebūna nieko. Aišku, klaust galėtumėt, kodėl gabioji mano persona iki masažų visokiausių nusileidžia. Tokia turbūt pirma mintis, atėjusi į galvą poniai ministrienei?

PONIA KAN. Bet, gerbiamasis, pasiteisinimų jums nebūtina ieškot! Pažįstu jus seniai ir apie jūsų išsiauklėjimą turėjau progų sužinot, todėl nesu kamuojama aš abejonių.

GIEDOTOJAS. Pasisveikinimas jos lankstus, apeinantis aštirus kampus.

MAREJO. Ak, kaip man palengvėjo šiuos žodžius išgirdus! Bet jeigu jau prabilom apie tai, kas nusileidžia iki ko, paklaust norėčiau aš apie dukrelę jūsų Kariją ir prinčą Tokijo, ir apie sklندانčius kaip plėnys, vėjo pustomos, gaudus. Šiañdien bus savaitė, kai stogu dalinuosi tuo pačiu, bet jūsų namuose jokių aš negirdžiu šnekų. Maniau, kad laužtos šitos apkalbos iš piršto, bet kažkodėl tušti panelės kambariai, išskridusi jinai iš lizdo. Įdomu ir tai, kad niekas paieškos neskelbia iš čionykščių, tai pagalvojau, kad galbūt su gerbiamų tėvelių ji pritarimu pabėgo pāskui savo meilę iš namų?

GIEDOTOJAS. Aitrūs žodžiai klausimo. Prieš atsakydama skausmingai tyli šeimnininkė.

PONIA KAN. Slėpk neslėpęs, – vardą mūsų Karijos linksniuos liežuviai piktavaliai, to neišvengsim. O apie prinčą Tokijo sklis dar didesnis garsas, nes aukštas jis asmuo. Kartu jie slėpėsi karietoj, kuri per amžius mylimųjų pramintais keliais juos nešė, ir ratams sukantis, sustojo laikas, bet jų pasimatymas ilgai netruko ir paslaptis išėjo viešumon. Gėdijasi jo

---

²⁰ *Shūsai* /Šiūsai/ sudarantys hieroglifai iš tikrųjų reiškia „išskirtinumas ir talentas“, tačiau šis žodis buvo vartojamas ne kaip vardas, o kaip senovinis mokslo laipsnis, apibrėžiantis aukščiausios pakopos valstybiniam egzaminams atrinktą „habilitantą“, su pagyrimu įveikusį visus kitus kvalifikacinius žinių patikrinimo etapus. Senovės Japonijoje vaikų pravardės dažnai būdavo vienaip ar kitaip susijusios su jų tėvų visuomenine padėtimi ir pasiekimais.

šviesybė, nemalonėja grįžt namo, tačiau jis – neeilinė figūra, ir žmonės princo aplinkoj vargu ar viską taip sutiks palikt. O apie mūsų dukterį girdėjęs esat, pone Marejo, ir žinote, kad motina tikroji jos gyvena Kavači provincijoje, Hadži kaimely, vardu ji Kakudžiu. Garbinga tai ponija, ir mano sutuoktiniui ji – teta.²¹ Prieš susilaukdami Šiūsai, kuriam pratęsti lemta Kanų giminę, priprašėme jos atiduoti dukrą mums, kad ją augint galėtume kaip savo. Nujaučiu, kad jei mergaitė mūsų grįžti negalėjo į šituos namus, jinai pas tetą mano vyro ryžosi keliaut, todėl aš žmogų savo nuožiūra slapčia ieškot jos pasiunčiau. Nuo pat tų įvykių pradžiods lig šios dienos jos tėvui sąmoningai nieko nesakiau, nes dėl įsakymo, kurį valdovas padiktavo, jis rengiasi teptuko paslaptis apreikšti užsisklendęs vienuoj. Septynios jau praėjo dienos, kai jis sustabdė rūmuose tarnybą ir negirdėjo nieko apie kilusius gandus. Kai paslaptys bus perduotos ir darbas užbaigtas, naujiena glumintanti laukia jo, bijau. Suku aš galvą, ką daryt, ir mintys mano blaškos. Įsivaizduokit, ką išgyvenu!

GIEDOTOJAS. Jai neramu, ir tai suprantama. Čia pasirodo durininkas, saugantis gyvenamosios pusės prieangį, ir lenkias šeimninkei skiriamas atstumo pagarbaus.

DURININKAS. Prieš kelerius metus tarp rūmuose šiuose tarnaujančių žmonių toks buvo Takebe Gendzo, dar žinomas kaip Sadatane²². Jūs mums įsakėt jį surasti ir atvest. Visus mes išieškojom

---

²¹ Haji vietovė siejama su viena seniausių Japonijos gimių – Haji /Hadži/ (kitaip – Hanishi /Haniši/). Iš Haji klando kildinama ir Sugawara šeima. Kadangi mitinis Haji giminės protėvis Nomi no Sukune (gimimo ir mirties metai nežinomi) laikomas pirmųjų žmonių (o ne dievų) pasaulyje vykusių tradicinių japoniškų imtynių *sumō* nugalėtoju, jo palikuonis Sugawara no Michizane figūruoja ir *sumō* imtynininkų kultuose. Dieviškajam imtynių globėjui Nomi no Sukune skirtų koplyčių savo ruožtu galima išvysti Michizane garbinančių šventovių Tenmangū kompleksuose. Vienas žinomiausių pavyzdžių yra Dōmyōji Tenmangū /Domiodži Tenmangū/ ansamblis Fujiidera mieste. Tikima, kad kadaise čia plytėjo Nomi no Sukune priklausančios valdos, o po budizmo atėjimo į Japoniją VI amžiaus viduryje tenykščiame Haji dvare buvo pastatyta klaninė budistinė šventykla, ilgainiui virtusi moterų vienuolynu. Čia gyveno ir budistinius įžadus padariusi Sugawara no Michizane teta, istorijoje išlikusi savo vienuolišku vardu Kakuju /Kakudžiu/ (gimimo ir mirties metai nežinomi), kurią Haji kaimą tėviške laikęs sūnėnas aplankė pakeliui į tremtį. Po Michizane mirties vienuolynas jo garbei buvo pavadintas Dōmyōji /Domiodži/ – „Apšviestojo kelio šventykla“, nes Dōmyō /Domio/ („Apšviestasis kelias“) buvo Michizane literatūrinis pseudonimas. Netrukus prie senosios budistinės šventyklos buvo prijungta ir šintoistinė maldykla Tenmangū. XIX amžiaus pabaigoje per visą Japoniją nusirito vandališkais išpuoliais neretai prasiverždavęs antibudistinis vėjus, per kurį buvo išardyta daug bendrų budistinių ir šintoistinių maldos namų ansamblių. Nors keliolika šimtmečių trukusi konfesinio sugyvenimo idėja netrukus buvo atkurta, o dauguma japonų tebe laikosi ir šintoistais, ir budistais vienu metu, institucinė atskirtis daugeliu atvejų išliko. Dabar Fujiidera mieste vienas šalia kito stovi du skirtingos juridinės priklausomybės kulto pastatai – šintoistinė maldykla Dōmyōji Tenmangū ir budistinis moterų vienuolynas Dōmyōji. Nors Bunraku teatre pjesės „Sugavaros dailyraščio paslaptys“ epizodai tebe vaidinami pristatant juos iš teksto originalo žinomais pavadinimais, Kabuki teatre kartais laikomasi specifinio grupavimo jungiant į vieną spektaklį kelias iš eilės gretutines scenas su savu skėtiniu pavadinimu. Jeigu tokiam porą valandų trunkančiam minimaratoniui pasirenkamos trys paskutinės antro veiksmo scenos, jos repertuare tradiciškai skelbiamos kaip *Dōmyōji*, nors techniškai veiksmaš čia vyksta ne Michizane laikais tokiu pavadinimu dar neegzistavusiame vienuolyne, o jo tetos namuose Haji kaime.

²² Takebe Genzō (gimimo ir mirties metai nežinomi) buvo Sugawara giminės valdoms priklausančios Sonobe žemės (dabar kvartalas Kioto prefektūros Nantan mieste) administratorius. Manoma, kad čia stovėjo ir viena iš Michizane rezidencijų. Po šeimnininko tremties Genzō sutiko priimti auginti aštuntą Michizane sūnų (pagal kitas versijas –

kampelius, visur išklausinėjom, kol siūlo galą užčiuopėm ir galime pranešt, kad jis ką tik atvyko su žmona. Ar leisit jam įeiti dabar pat?

GIEDOTOJAS. Paklausia, ir ponija atsako.

PONIA KAN. Ak, pagaliau! Lauktas nekantriai Gendzo ir jo žmona! Jam pasakyk, kad kuo greičiau ateitų. O tu, Šiūsai, sūneli, paprašyk, kad Kacuno į mūsų kambarį tave paėmus palydėtų, nes tau bus nuobodu sėdėt su manimi, kol aš kalbėsiu su Gendzo. Ten susirask žaidimą smagų! Pono Marejo taip pat atsiprašyt turėsiu...

MAREJO. Ak, štai kaip! Jeigu pokalbiui trukdysiu čia sėdėdamas, jūsų pageidavimą patenkinsiu ir kraustysiuosi su visa manta kitur.

GIEDOTOJAS. Visi išeina pro duris ir skirstosi po kambarius. Paslapčia pamilo moterį kadaise mokinys ir mokytojo, tėvą jam atstojusio, rūstybę užsitraukė, nes neišardomas pasižadėjimas susieja vyrą su žmona šiame gyvenime ir kitame, bet dar ilgiau – net tris kartas – įrodyti užtrunka dėkingumą meistrui. Išpirkti šios skolos nespėjo ir už paslydimą iš namų garbingų buvo išvarytas mokinys. Išėjo šaltin jis kaip stovi – bedarbis nuogas plikas, be pastogės. It paukščiai pakirptais sparnais gyvena sutuoktiniai Takebe, ir pakvietimas šiandieninis jiems širdyje prilygsta žiedui, kurį per tūkstantmečius vienąsyk išskleidžia šventas medis udumbaros²³. Jų durys laukia atdaros, pažįstamos iš lauko, nepamirštos ir iš vidaus, bet netesėta priesaika jiems trukdo eit pirmyn. Keliais tirtančiais nedrąsiai slenka, į šalis žvalgydamiesi. Vos tik pamatę poniją, didingai savo vietoj sėdinčią, suinkštę krūpteli, atšoka atbuli, keturpėsti parpuola.

PONIA KAN. O, ką matau! Gendzo su žmona! Suskaičiavau, kad bus jau metai ketveri, kai mano sutuoktinio valiai nusižengę, turėjote išeit iš šių namų. Be galo supratingas mano vyras, nepratęs gatvėn jis išmest žmonių, tačiau ranka jo gali būt kieta ir jos jėga matuojama tuo pat matu kaip ir širdies minkštumas. Pažįstu savo sutuoktinį. Jei jis ką nors nusprendė, – galas, atgal daugiau nesigręžios, todėl maniau, kad nebėra vilties, kad niekad judviejų nebepakvies, ir štai staiga Gendzo surast jis liepia. Nesakė, koku reikalu, bet netikiu, kad verta sunerimt, greičiau žinia džiugi jus pasitiks. Bet ką aš čia viena šneku, kai baisiai nekantru turbūt sėdėt jums šitaip.

---

jaunesnį brolių). Pasakojama, kad buvęs ūkvedys pasistatė koplytėlę su Michizane atvaizdu, kuri vėliau virto viena iš dievui Tenjin skirtų maldyklų – Gyvojo kūno šventove (*Ikimi Tenmangū*). Ją aptarnaujantys dvasininkai pagal kilmę laiko save tiesioginiais iki šiol nenutrūkusios Takebe Genzō linijos palikuoniais.

²³ Mitinis medis udumbara (skr. *udumbara*) – tai kekinis fikusas. Kadangi fikusų žiedai būna pasislėpę vaisiaus pavidalo uždaruose žiedynuose, kur suauga į vieną masę kartu su sėklomis, iš išorės jų nesimato. Taip gimė legenda apie vos kartą per tris tūkstančius metų pražystančią gėlę, – šis įvykis tradicinėje budistinėje historiografijoje išpranašauja tobulo valdovo čakravartino (skr. *cakra-vartī-rāja*; jap. *tenrin'ō*) pasirodymą.

Nueikite kas nors į kambarį pranešt, kad pagaliau Gendzo atvyko su žmona. O judviejų prašau pakelti galvas ir arčiau prieit. Sakau gi, kad nesivaržytumėt, kad čia ateitumėte, pas mane! Tas laikas be tarnybos turbūt nebuvo jums saldus, – ne taip jau lengva būstą susirasti ir galą su galu sudurt. Kur pasidėjo jūsų akys švytinčios iš buvusių dienų? Matau, kad tavo apranga, Gendzo, – kuklutės drapanos, varguomenės drabužis. Bet Tonami vis dar nepasiduoda. Ir siuvinėjimai, ir aukso gijos, – rūbas ne bet koks! Moteris, žinia, išlikti moterimi moka visados. Papasakokit man, ar susilaukėte vaikučių.

GIEDOTOJAS. Išgirdus klausimą, pabyra skruostais ašaros dėkingai Tonami.

TONAMI. Ak, ponია, nenusipelnėme apvaizdos iš aukštybių ir žodžių jūsų neužsitarnavom malonių. Apgaudinėjom savo šeimnininką, buvom nubauti, ir mums sunkumai prislėgė pečius. Pradžioj turėjome kuo persivilk, bet pirmus pardavėm rūbus, paskui paleidom dūmais antrą, trečią pamainą drabužių, kad pusryčius galėtume ir vakarienę išsivirt. Taip palengva mums liko tik tai šitas mano apdaras. Jį saugojome neparduotą – kaip dovaną, kurią man įteikėte, ponია, ir geradarysčių jūsų atminimą. Abudu esame šeimos maitintojai, todėl ir pāpuošalą vėžlio kiauto, smeigiamą į plaukus, iškeisti teko į šukas, iš medgalio išdrōžtas. Net išėigines sijaunkelnes iš lino mano vyrui ir liemenę berankovę, standintą nevykusiai, kurią jis ant žieminių apatinių tiesiai vilktis buvo priverstas, turėjom išsinuomoti už mokestį²⁴. Aigi, vai vai vai! Tai sarmata! Užsiplepėjau apie dalykus, kurie nežinomi kilmingoms damoms.

GIEDOTOJAS. Kaip veidas, gėdos išmuštas dėmių, taip raudonuoja ašmenys nuo susikaupusių rūdžiū, tačiau pats kardas, sergstimas karius globojančių jėgų, lig šiol neperėjo į svetimas rankas.

GENDZO. Tiesa, ką sako mano sutuoktinė, mes nusiritome žemai, todėl ir mūsų paslydimas praeties dabar atrodo dar tuštesnė užgaida. Mes nusipelnėm šeimnininko mums skirtos bausmės ir galim tik tai graužt nagus.

---

²⁴ Sceniniuose kostiumuose vyrauja eklektika. Aukštesniųjų luomų veikėjai pjesėje aprengti daugiausia X–XI amžiaus drabužiais, kurie imperatoriaus rūmų aplinkoje buvo išsaugoti iki pat moderniųjų laikų ir iškilmingomis progomis tebedėvimi iki šiol, o dauguma tarnų vilki XVII–XIX amžiaus samurajų apdarais. Panašios tendencijos atsispindi ir šukuosenose bei rekvizite. Kartais pasirenkamas hibridinis variantas, kai to paties asmens ansamblis susideda iš skirtingų epochų detalių, atspindinčių ir tarpinių laikotarpių madas. Be to, pasitaiko ir klaidingai pavartotų drabužių pavadinimų, ypač kalbant apie rūmininkų apdarus. Pagrindinę Gendzo garderobo dalį sudaranti berankovė plona liemenė standintais pečiais (*kataginu*) yra tipiškas XVII amžiaus vyrų drabužis, kurį jie užsivilkdavo ant ilgų kimono kirpimo marškinių (*kosode*), sukištų į sijaunkelnes (*hakama*). Būtent taip rengdavosi ir tebesirengia tiek Bunraku, tiek Kabuki teatro giedotojai ir muzikantai, tačiau Sugawara no Michizane laikais ji būtų atrodžiusi kaip nesuprantamas svetimkūnis. Ne mažesnės egzotikos įspūdį būtų palikęs ir samurajišku papročiu nuo kaktos iki pakaušio skustas Gendzo viršugalvis su į kuodelį suimta ir prie dirbtinės plikės priplota plaukų uodegėle.

GIEDOTOJAS. Ryja sutuoktiniai ašaras sprangias abu. Kaip sykis tuo metu tarpduryje kamarininkė pasirodo.

KAMARININKĖ. Pakviestas į studiją užeit tik vienas gerbiamas Gendzo. Kol šeimininkas reikalus pabaigs aptarinėt ir rankomis suplos, trukdyt jo niekam nevalia, net jos šviesybei. Taip man sakė ponas.

PONIA KAN. Gerai, aš supratau. Gendzo, keliauki su kamarininke. O Tonami aš pasiimsiu.

GIEDOTOJAS. Į kambarius nueina. Gendzo, išgirdusį kvietimą mokytojo, kurio akivaizdoje tuoj pat atsidurs, džiaugsmingas lūkestis ir baimė apima. Kamarininkė, pranešusi kas buvo pavesta, stumteli slankias duris, paėmusi už krašto, ir atitraukia iki galo. Godotina atsiveria vieta už tampriai ištemptos palubėje šventos šiaudinės viršvės. Po ja – stalelis medžio nedažyto, laikui pavaldaus, su figūra nepaprasto žmogaus, kurs sėdi giedru veidu. Daužosi Gendzo širdis iš išgąščio ir pagarbos, ir sunkdamasis pro poras, jam varva ant liemenės berankovės prakaitas. Prabyla ne iš karto šeimininkas.

MINISTERIS KANAS. Tavęs siunčiau ieškot dėl aplinkybių, kurių nepaisyt negalėjau, bet sužinot nesisekė, kur gyveni. Vakar pagaliau pavyko išsiaiškint, kur esi, ir prieš save dabar man malonu tave matyti. Augai man ant kelių, nuo mažų dienų man tarnavai ir aistrą kaligrafijai iš prigimties jautei. Domėjaisi aistringai – ir pažangą darei, ranką lavinai – ir įgūdžius kaupei. Aplenkai tuos mokinius, kurie seniau pradėjo, ir aš tikėjausi, kad meistrų tapsi tarp meistrų, bet nelauktai ryšys globotinio nutrūko su globėju, ir akys mano regi, kas iš to išėjo. Turbūt teptukas irgi tavo dulka, į rankas nebeimamas?

GIEDOTOJAS. Po žodžių nuskambėjusių gūžiasi visai sutrikęs.

GENDZO. Jums atsakyti privalau, nors ir labai varžaus. Kai dar neskusdavau berniukiškų aš sruogų nuo viršugalvio, man rasdavote jūs darbų šalia savęs ir savo išmintim dalydavotės. Primindavote, kad ištobulintas braižas – iš menų svarbiausias, raginant vedžiot raides ir lavint ranką. Aišku, būtų įžūlu sakyti, kad pratyboms skirdamas tiktai pertraukėles tarp pareigų vasalo, rašyt kaip pridera išmokau. Popierius, kurį primarginu, atrodo tarsi priraitytas šliaužiojančio slieko, bet pagalvojęs, kad padėt man gali meno žinios, iš jų aš užsidirbt pradėjau likęs be tarnybos. Kaimely Narutakio²⁵ vaikus aš surinkau ir dėstyt jiems dailyrąšį ėmiau. Taip mes ir laikomės su žmona – ant teptuko plauko. Kaligrafija mus gelbsti, tačiau nors mano pirštai ir darbuojasi kasdien raides taisydami pratybų švarraščiuose, pažangą daryt ranka nustojo.

---

²⁵ Narutaki dabar yra Kioto miesto dalis.

Klausimas, kurį man teikėtės užduoti, priminė, koks atgrubnagis aš esu ir koks plevėsa, mokinio netekęs teisių ir graužtis priverstas tuščiai.

GIEDOTOJAS. Dūsavimai išklaudyti, ir nepraleistas nė žodelis pro garbias ausis.

MINISTERIS KANAS. Dėstyti vaikams nėra veikla gėdinga tiems, kurie ją renkasi kaip pragyvenimo šaltinį. Teptukas saugo rašančius ir menas juos globoja. Jei su manim kalbėdamasis tamsta nemeluoja, braižas neturėtų būti pasikeitęs ir patikrinimų rengt nebūtų reikalo. Bet vis dėlto prašysiu čia kai ką man parašyt, idant paskui aš, Mičidzanė, tamstai leidus, galėčiau, ką sumanęs, pasakyt. Aš spręsiu ir pagal hieroglifus, kuriais rašytas posmas kiniškas, ir pagal japoniškus žodžius, eiliuotus mūsiška abėcėle, – paimki mano peržiūrėtus pavyzdžius ir perrašyti pamėgink.

GIEDOTOJAS. Į priekį savo rankom stumteli stalelį medžio nedažyto, apstulbindamas svečią, miksintį kažką nerišliai, artintis nedrįstantį ir nejučia atšlyjantį. O iš šešėlio tuo metu niekšelis vicemoderatorius kaip sykis išlenda ir paėjęja tiesiai, nesulėtindamas žingsnio.

MAREJO. Ei, Gendzo, aš ten stovėdamas girdėjau viską, kas čia vyko. Žinau, ką mokytojas tau nurodė padaryti. Suteiktos garbės vienaip arba kitaip turėjai tu iškart atsisakyt, bet ne! Prie žemės prisiplojęs rūpūžę vaizduoji, vartaliojančią akis! Ar tik nesugalvojai rankos savo išbandyt?! Tai bent akiplėša! Bet ko norėt iš tokio, ko norėt!

GENDZO. Ak, nesijaučiu aš nusipelnęs, kad atpažintumėt mane! Esu aš menkysta ir pono Marejo paneigt nė vieno žodžio negalėčiau. Tačiau turiu aš vardą šiaip ar taip, ir man nebus vis vien, jei jį maišys kažkas su žemėmis, vadindamas Gendzo šiukšle. Dabar man duotas pavyzdys ir įsakyta pagal jį rašyt. Aš nežinau, ar imtis užduoties, ar būtų tai klaida, nes gyvenau tik šia diena visus tuos ketverius metus, kai terūpėjo man, kaip prisiglaust kažkur ir susirast pastogę. Jei būtų liepta man rašyti dvokiančiu prastu tušu ir teptuku, nusipirktu už skatikus, ant sąskaitų blogosios pusės ar ant sugadintų lapų apverstų, turbūt nebūčiau užvaldytas abejonių. Tačiau ranka nusvyra man prieš puikųjį stalelį, tušo ir teptuko iškilnumą su rinktinio popieriaus standžiom vilnim. Kaip man bent vienai raidei pasiryžti, bent taškeliui? Kaip?!

MAREJO. Aha! Nekvailas samprotavimas! Bet jei žinai, kad nieko neišeis, kodėl tu nesistoji ir neini savais keliais?

GENDZO. Na, iš tiesų tai į šviesybę jūsų noriu kreiptis. Esu netekęs mokinio aš teisių. Ir nutariau, gera valia pasinaudojęs jūsų, paprašyti, kad užtartumėt mane ir šitą reikalą padėtumėte sutvarkyt.

MAREJO. Hm, tuomet kita kalba! Galėčiau už tave aš tarti atsiprašymo žodelį, tik dabar ne metas. Kad būtų tau aiškiau, bendrais aš bruožais apsakysiu, kas čia darosi, o tu įtempk ausis! Imperatorius šiomis pareiškė dienomis, kad mes nežinome, kiek metų liko mums gyvent pasauly įnoringam, kad kelyje būties mirtis patykoti už kampo gali bet kada, į jaunas ir senas aukų savų neskirstydama. Taip tai taip, bet nenuginčysi, kad įprasčiau matyti pirmus mirštančius vyresnio amžiaus žmones. O Ministeriui štai Kanui šiemet penkios dešimtys sukako ir dveji. Sakoma, kad nugyvenus pusšimtį, suvokti savo paskirtį šioj žemėj leidžiama. Lemtingą amžiaus ribą jis jau peržengė, ir metų našta, augančią ant jo pečių, skaudu matyt valdovui. Net Kiniją yra pasiekusi žinia apie mokyklą Sugavaros, bet niekam paslaptys kol kas neperduotos jo meno, ir būtų apmaudu, jei į kapus nusineštos jos būtų po vienos kartos. Todėl įsakymą jo didenybė padiktavo, pāslaptis paliepdamas atskleisti tam, kurs bus išsirinktas. Septynios dienos šitos pasninkui yra paskirtos, nes užgriūva ne kasdien tokia atsakomybė, bet kai tik bus padėtas taškas šitam reikale, aš tarsiu žodį už tave!

GENDZO. O! Ačiū, kad papasakoti malonėjot! Kuo ilgiau klausiausi, tuo didesnį džiaugsmą širdyje jatau, kad teikėsi jo didenybė tokią savo valią padiktuot!

MAREJO. Gerai, gerai, jau aišku, ką manai tu apie valią imperatoriaus ir kokio džiaugsmo didelio esi pagautas savyje, todėl daug nekalbėjęs, eik greičiau iš čia!

GIEDOTOJAS. Skubina paragindamas keliskart.

MINISTERIS KANAS. Ne, niekur neik, Gendzo! Imk pavyzdžius, kaip prisakiau, ir tuoj pat sėsk rašyt!

GIEDOTOJAS. Toksai nurodymas pradžiugina be galo sūnų Takebe šeimos ir Marejo aikštingąjį suerzina. Supykęs prisiartina jis prie Gendzo ir permeta žvilgsniu negeranorišku.

MAREJO. Tai ką, nusprendei sau rašyt, lyg viskas būtų tau nė motais, ir dėmesio nekreipt į tuos, kurie seniausiai eina mokslus?

GENDZO. Ėė, galite sau juoktis iš manęs, – neraudonuosiu. Tik teikitės praleist ir kelio neužstoti!

GIEDOTOJAS. Vieta jo – prie stalelio. Paima jis rašto pavyzdžius ir pakelia pagerbdamas prie nulenkto kaktos. Neliko nuogastavimų, ir kai eilė ateina tušui, ranką nedrebančią tiesia prie plytelės jo kietos, kurios galiukas, pamerktas į trintuvę, paskleidžia svaigų aromata, ir liejasi vanduo sodrios juodos spalvos. Palaimintas tasai, kurį teptukas saugo rašantį. Prisislenka prie šono Marejo.

MAREJO. Esi veltėdis, aš tave pažįstu, o tokie ant pavyzdžio pakloję savo lapą, nurašinėja persišviečiančias raides. Bet aš šalia sėdėsiu ir sukčiaut neleisiu! Tau į gėdą nuspjaut! Nejaugi nematai, koks išėjai į žmones? Apsijuokei per visą pilvą, užsitempęs murzinas sjonkelnes ant marškinių pašiltintų naktinių ir rimtū prie stalo veidu atsisėdęs. Atrodai taip, lyg pildytum vienoj iš tų nusigyvenusių šventyklų knygą apskaitos, žymėdamas davatkiškų parapijiečių labdaringus įnašus. Žiūrėk tiktai, kad sielų mirusių neprirašytum!

GIEDOTOJAS. Užgauliojimais jis pilna burna švaistosi į kairę ir į dešinę, lyg iš netyčių pastumia stalelį, alkūne užkabina, trukdo dirbt, bet išpuoliai šitie Gendzo nerūpi. Atsikirsti nemėgindamas, nurašinėja sau smagiai jis posmelius iš pavyzdžių, o baigęs su visu stalu pas mokytoją kėliais eina, sugražina jam lapus ir atsitraukia sėsdamasis nunarinta galva. Ministeris Kanas paima paduotą švarraštį ir pakelia jį prie akių.

MINISTERIS KANAS.

Su žvirgždu kovojančių žolių matyt vos trečdalis stiebelio prasikalusio,
apsižergusi medžius migla ant jų užtraukia tiktai pusę savo skraistės draiskanotos.

Posmelį šitą pats sueiliavau aš kiniškai.²⁶

Dar vakar šventėme mes
metų pabaigą,
o jau migla
pavasario ankstyvo
kyla virš kalnų Kasugos.

---

²⁶ Pjesėje cituojamos į japonų kalbą išverstos frazės iš Sugawara no Michizane kiniško eilėraščio „Lengvas šaltukas pavasario paviršiuose“ (*Chun jian dai qing han* /Čun dzian dai čing han/), įtraukto į jo paties sudarytą savos kūrybos poezijos rinktinę *Kanke bunsō* (*Sugavarų atžalos rankraščiai*; 900). Šios dvi eilutės buvo gerai žinomos vidurinių amžių skaitytojams, nes garsus japonų dvariškis ir literatas Fujiwara no Kintō /Fudživara no Kinto/ (966–1041) jas įtraukė į nepaprastai išpopuliarėjusią dvitomę *Japoniškųjų ir kiniškųjų eilių raiškiojo skaitymo rinktinę* (*Wakanrōeishū* /Vakanroeišiu/; apie 1013), kurią sudaro dainingiausi eilėraščiai arba atskiri jų posmai, sukurti įvairių laikotarpių abiejų tautų poetų (588 posmai yra kiniški, 216 – japoniškų).

Lengvas šaltukas pavasario paviršiuose (sueiliuota valdovo pageidavimu)

Nerėtas, dulkes gainiojamas vėjyje išvydęs, akį užmeta į kalendorių neramiai.

Pavasaris paviršiais pradeda artėt, ir saulė ima kopt aukštyn.

Su žvirgždu kovojančių žolių matyt vos trečdalis stiebelio prasikalusio,
apsižergusi medžius migla ant jų užtraukia tiktai pusę savo skraistės draiskanotos.

Dar nenutirpo sniegas slėny, ir po paukščiais tupinčiais tebebaltuoja žemė.

Žuvys pasislėpusios po lediniu šydu, kuris sukaustęs tebelaiiko versmę.

Tyra širdis neturi ko bijot lengvam šaltukui spaudžiant, –

Malonės siuzereno ją sušildys, ir nebus kertelės, jų nepaliestės.

Eilutės šios – japoniškos, jų autorius – Hitomaro.²⁷ Abiejuose kūrinuose anksti pavasarį mus apimantis jausmas apdainuojamas, jį atpažinti lengva. Mūsišką regiu aš abėcėlę prieš akis ir kiniškus hieroglifus greta ir nežinau, ar gali kas pranokti ranką, rašiusią šitas raides. Oo, darbas puikiai padarytas, puikiai atliktas! Ką mes laikom įžanga į paslaptis teptuko? Aštuonis rankos judesius, kai rašome mes tašką, brūkšnį gulsčią, stačią, užkarpa, dvi laužto brūkšnio linijas kairėj ir dvi – dešinėj, kol viską suvedam į ženklą Amžinybės²⁸ ir išmokstam dar šešiolika mes potėpių skirtingų. Pavadinimų po vieną neminėsiu, – žinom juos visi ir taip. O Sugavaros mokykla atsispiria nuo protėvių tikėjimo, kad slaptį iš širdies į širdį perduotų jo žodžiais dieviškais. Septynios dienos baigias šiandien, ir mane aplanko išganingoji mintis, Gendzo pavirtus kūnu šią akimirką.

GIEDOTOJAS. Nėra didesnio džiaugsmo mokytojui.

GENDZO. Ak! Dėkoju jums, nesu aš nusipelnęs! Bet jei jūs maloningai renkatės mane savosioms paslaptims atskleisti, ar reiškia tai, kad teisės prarastas vasalo vėlei atgavau ir jus vadint šeimininku galiu aš kaip kadaise?

MINISTERIS KANAS. Ką? Šeimininku? Kur čia matai tu šeimininką? Apreikštos paslaptys yra apreikštos paslaptys, o teisės prarastos ir lieka teisėm prarastom. Pasielgei nederamai, tačiau dėl ypatingų aplinkybių negalėjau aš nustumt į šalį tokio talentingo kaligrafo. Nepatenkintas tavim buvau ir tebesu, tačiau teptukas tiesia savo kelią, grindžiamą tikrosiom meno prasmėmis, kurios iš Mičidzanės vardo gimsta ir nesuteptos jo sielos. Netikiu, kad ir valdovas, kai pasieks ausis jo ši žinia, įtart mane šališkumu galėtų. Tau, Marejo, taip pat kilt abejonių neturėtų! Teisių prarastų negražinu, todėl nėra čia šeimininko ir nėra vasalo. Ir po šito pasimatymo kitų jau nebebus!

GIEDOTOJAS. Veriamas jo balsas tarsi geležis įkaitinta į paširdžius Gendzo įsminga.

---

²⁷ Rinktinėje *Wakanrōeishū* ištrauka iš Michizane eilėraščio „Lengvas šaltukas pavasario paviršiuose“ pažymėta 75 numeriu. Po jos einančio japoniškai parašyto 76 eilėraščio, kuris cituojamas ir pjesėje kaip iškilaus senovės Japonijos poeto Kakinomoto no Hitomaro (apie 660–apie 720) kūrinys, atribucija iš tiesų nėra aiški. Į pirmąją japonų poezijos antologiją *Man'yōshū* /Manjošiū/ (*Milijonų amžių rinktinė*; VIII amžiaus antra pusė) jis įtrauktas kaip nežinomo autoriaus darbas (*Man'yōshū*, 1843), o vėlesnėje japonų poezijos antologijoje *Shūiwakashū* /Šiūivakašiū/, sutrumpintai vadinamoje *Shūishū* /Šiūišiū/ (*Likusios eilės*), kuri buvo sudaryta imperatoriaus rūmų įsakymu apie 1005–1007 metus, jo autorystė priskiriama kitam garsiam poetui, Hitomaro amžininkui Yamabe no Akahito /Jamabe no Akahito/ (gimimo ir mirties metai nežinomi) (*Shūishū*, 3). Tik *Wakanrōeishū* šį baigtinį posmą pristato kaip Kakinomoto no Hitomaro eilėraščių. Posme minimi Kasugos kalnai (*Kasugayama* /Kasugajama/), kurių pirmykščiais miškais apžėlę šlaitai laikyti šventa vieta, yra senosios Japonijos sostinės Naros (*Nara*) teritorijoje.

²⁸ Manoma, kad išmokus taisyklingai rašyti visus elementus, sudarančius „ilgaamžiškumą“ arba „amžinumą“ reiškiantį hieroglifą 永 (kiniškai tariamas *yong* /jong/, japoniškai – *ei*), įgyjami universalūs kaligrafiniai įgūdžiai.

GENDZO. Žinau, kad pamatuoti jūsų žodžiai, bet meldžiu apsigalvot ir paslaptis apreikšt kam nors kitam, o man – atleisti kaltę.

GIEDOTOJAS. Jis atsiprašinėja verkdamas.

MAREJO. Aha! Gendzo rypāvimuose esama teisybės. Jei jo nebus pasigailėta ir negražintos jo turėtos teisės, iš perduotų jam paslapčių naudos kitiems nebus. O toks patvarkymas, kurs leistų išsipildyti ir norui jo, ir mano puoselėjamoms viltims, išmainant gautas paslaptis į teisės atimtas ir šitaip mums abiem suteikiant galimybę pasimėgauti malone jūsų, – toks sprendimas pats geriausias būtų, mano nuomone kuklia.

GIEDOTOJAS. Vos spėjus pasakyt jam šiuos žodžius, budėtojas prie durų pasirodo.

BUDĖTOJAS. Iš rūmų apsaugos būrių atvyko pareigūnas pasakyti, kad valdovas turi skubų reikalą į jus ir pageidauja jus tuoj pat išvysti.

GIEDOTOJAS. Išklauso žinią perduotą, ir įsirėžia kaktoje raukšlė.

MINISTERIS KANAS. Septynios dienos dar nesibaigė, kurias praleisti ketinau vienuoje. Kažin koks reikalas galėjo kilti taip staiga? Pakviesk asmens sargybinius ir pasirūpink palyda!

GIEDOTOJAS. Jis dingsta kambary, kurs skirtas išeiginiais rūbais persirengt. Išgirdusi, kad vyras pakviestas pas imperatorių, įžengia šeimininkė, slėpdama tarp klosčių savo apsiautalo Tonami. Ši stengiasi nepastebėta glaustis prie ponios, kuri jai pažadėjo leist bent krašteliu akies išvysti išsiilgtą šeimininko veidą ir kuri dabar praeit pro priešais pamatytą Marejo negali abejingai.

PONIA KAN. Girdėjau, kas nutiko su paslaptimis teptuko meno. Nujaučiu, kad jūsų širdyje randaĩ negreit užgis. Gendzo, tau būti išrinktam nusišypojo laimė, bet, kiek suprantu, likai tu neatgavęs savo teisių. Tik šiandien durys buvo tau atidarytos į šituos namus. Esi svarbus man, kaip ir tavo sutuoktinė, tačiau į rūmus vyrą išlydėjusi, turėsiu tart „sudie“ ir judviem, tart „sudie“.

GIEDOTOJAS. Ji akimis parodo, kas po apsiautalu slepiasi, ir sutuoktiniai, jos supratingumo, patiriamo nebe pirmą kartą, paveikti, išlieja ašaromis jausmą dėkingumo, kurs bangom ištvinsta iš pačios širdies. Ministerio Kano didingą stotą iškilmingas rūbas puošia, kai jis iš kambarėlio savo pasirodo ir Gendzo įteikia ritinėlių popieriaus su žodžiais protėvių tikėjimo šventais, kuriais prabyla išrinktiesiems meno paslaptys. Akimirka šlovinga ir jinai mums siunčia žinią, kad nuo čia prasideda istorija priežastingumo, stilių aukštąjį dailyraščio į ratą amžiną sujungusi su

mokyklėlėmis, kurioms jis buvo perduotas kaip dovana ateinančioms kartoms ir priimtas su nuolankiausia pagarba.²⁹

MINISTERIS KANAS. Ką gi, paslaptys apreikštos, viskas baigta, – mūsų pasimatymas taip pat. Keliauk iš kur atėjęs! Stokis! Stokis!

GIEDOTOJAS. Valia jo nepalenkiama, primygtinai kartojama.

MAREJO. Ei, Gendzo, gana jau tavo nelaimingų minų, nebebliauk! Jei kojos nebelaiko ir nebeįstengi atsistot, tave už pakarpos išvilksiu lauk!

GIEDOTOJAS. Marejo artyn palinksta.

PONIA KAN. Ne, ne! Neskriauskit jo, nebūkit toks šiurkštus! Akimirka atėjo, kai ryšys, kuris turėjo likt neišardytas tris kartas, nutrūkti pasmerktas, todėl nenuostabu, kad kojos atsisako stotis, ir nieko keista, kad netyla aimanos. Tačiau nurykit ašaras, idant žodžiu galėtumėte atsisveikint ir žvilgsniu!

GIEDOTOJAS. Apsiausto kraštą trukteli, kad neužstotų vaizdo Tonami, vogčia mėginančiai užmesti akį. Nutuokia šeiminkas, kas čia daros, bet neišsiduoda, – išraiška nepasikeitusia jis suka durų link. Ūmai kepurė atkaltinė, padabinta plačiajuosčio kaspino standžiu lanku, jam nuo galvos nusirita pati į delną nežinia dėl ko. Pagautą laiko rankoj.

MINISTERIS KANAS. Nukrito neužsikabinusi už nieko ir prie ničnieko neprisilietusi. Hm... Hmm...

---

²⁹ Sugawara no Michizane vardas geriausių šalies kaligrafų sąrašuose atsiranda maždaug XIV amžiuje. Nėra visuotinai sutariama, ar Michizane iš tiesų nusipelnė tokio įvertinimo, juo labiau kad jam priskiriamų kaligrafijos darbų autentiškumas nėra patvirtintas. Kaip literatų ir poetų globėjas dievas Tenjin pradėtas garbinti dar X–XI amžiaus sandūroje, tačiau kaligrafijos patronu jis tapo tik XVII amžiuje, kai Japonijoje pradėjo rasti parapijos mokyklėlės (*terakoya* /terakoya/). Jose pradinį išsilavinimą įgydavo visų luomų vaikai, nepriklausomai nuo turtingos šeimos padėties. Pradžioje *terakoya* veikdavo prie budistinių šventyklų, bet ilgainiui klasės, į kurias aplinkinių kiemų tėvai vesdavo savo atžalas, pradėjo steigti ir bendruomeninėse patalpose, nors jų pavadinimas nepasikeitė. Kaip tik tokią mokyklėlę atidaro ir Gendzo su žmona. Kadangi mokytojai pirmiausia stengdavosi ugdyti vaiko gebėjimą gražiai rašyti, o vietoj egzaminų būdavo rengiamos viešos mokinių dailiausių darbų parodėlės, kaligrafija laikyta pagrindine disciplina. Nenuostabu, kad su ja buvo susietas ir legendose apdainuotas, visokeriopais gabumais pasižymėjęs, mėgstamu dievu seniai tapęs Sugawara no Michizane, kuris XIX amžiaus pabaigoje dėl savo ryšio su kaligrafija kaip fundamentaliuoju dėstomuoju dalyku įgijo dar daugiau įvairiapusiškumo ir tapo visų akademinėse disciplinose globėju. Šį procesą palengvino tai, kad jo vardas buvo pažįstamas kiekvienam japonui vaikui, išėjusiam mokslus parapijos mokyklėlėje, o kartu ir Kabuki bei Bunraku teatro auditorijai. Nors toliau pjesėje vaizduojama tik iš berniukų sudaryta *terakoya* klasė, dauguma mokyklėlių buvo mišrios (būdavo ir išimtinai mergaitėms vedamų pamokų). Mokytojaudavo taip pat ne tik vyrai, bet ir moterys. Aukštesniųjų luomų berniukai, pirmiausia samurajų šeimų sūnūs, lankydavo atskiras mokyklas, o karių dukterys paprastai įgydavo išsilavinimą namuose. Šiaip ar taip, manoma, kad XVIII amžiaus Japonija pagal raštingumo lygį pirmavo pasaulyje, o didžiuosiuose miestuose skaityti ir rašyti mokėjo apie devyniasdešimt procentų gyventojų. Gražus braižas Japonijoje tradiciškai vertintas ne tik kaip estetinis, bet ir kaip etinis asmenybės kapitalas (senovėje jis laikytas ir fizinio žmogaus grožio apraiška), o pradinėse Japonijos mokyklose didžiulis dėmesys dailiausių darbų išsaugotam iki šiol.

GIEDOTOJAS. Jis susirūpinęs.

PONIA KAN. Ak, čia todėl, kad dėl neišsipildžiusių vilčių Gendzo pabiro ašaros. Pabirusios jos krinta žemėn kaip ir nuo galvos nulėkusi kepurė. Tai – ženklas iš aukščiau!

MINISTERIS KANAS. Ne, nieko panašaus! Taip nemanau! Bet viskas išaiškės, kai tik į rūmus aš prisistatysiu. O Gendzo tegu greičiau namo keliauja!

GIEDOTOJAS. Užsideda jis vėl kepurę išeiginę ir į rūmus pajuda. Akimirka šita labai nerimastinga, kai nežinon jį Marejo išlydi, nes kitas mokinys, netekęs savo teisių ir paskendęs liūdesy, negali eiti ten, kur traukia jį širdis, todėl pasvyra priekin, kad akim nusektų paskui tolstančią figūrą ir žvilgsniu į kelią palydėtų. Deja, per daug kliūčių, – sutrukdo nusileidžianti pintinė uždanga ir kaip dangaus baismė išdygusi sienelė ištapyta. Parpuola jis ant žemės kniūbsčiomis, kakta paliesdamas grindis, ir vyriškomis ašarom apsipila. Dar šimtąkart srauniau patvinsta akys susisielojusios Tonami.

TONAMI. Tu mūsų pono žodžių jo akivaizdoj klauseis ir veidą jo regėjai iš arti. O aš už šeiminkės užsiglaudusi slėpiausi visą amžinybę ir sugert lig valiai negalėjau veido bruožų jo kilnių. Tau ne galvoj žmonos širdis, mane tu pamiršti, kad išsiverktum vienas sau kiek telpa. Nors nusižengėm vienodai, tau pasisekė labiau. Sakoma, kad moteris – būtybė nuodėminga, bet kas pirmas sugalvojo šiuos žodžius? Ir iš kur tos nuodėmės, kurioms aš gimti pasmerkta buvau, išvydusi pasaulį kaip paikuolė moteriškė?

GIEDOTOJAS. Nesidrōvi nieko – net ponios šalia – raudos savos nelaisvėj vargdienelė. Parsiranda Marejo sparčiu žingsniu.

MAREJO. Girdit, ponija, jeigu neišsiųsite Gendzo namo, aplaidumu sulauksit kaltinimų! Apsileidimu! Jums buvo šeiminko prisakyta ir po to dar priminta, kad turi būt jis iškrapštytas negaišuojant nė akimirkos. Bet, Gendzo, galiu pabūti aš ir supratingas, jeigu mudu suderėsime dėl popierėlio su paslaptimis. Prašau jo ne todėl, kad perskaityt norėčiau, o tam, kad būčiau palytėtas iš teptuko kylančios malonės. Ar neatsisakytum duot jį palaikyt?

GIEDOTOJAS. Nelieta nieko kita, tik patenkint norą ir iš užančio ištraukti ritinėlį, kurį iš rankų jam pačiumpa Marejo ir nešas pasileidęs strimgalviais.

GENDZO. Stok! Neleisiu!

GIEDOTOJAS. Pavymui metasi Gendzo, prisiveja, sugriebia už apykaklės, atgal partempia, parmeta užgriuvęs ir, suvystęs tarsi mažą vaiką, ritinėlį su paslaptimis susigrąžina.

GENDZO. Tai ką, gudruoli ilgapiršti! Plačias rankoves vietoj plunksnų pasikedenai ir šarka vagile sau gātava tapai! Tik krustelėk, ir aš tave nudėsiu!

GIEDOTOJAS. Patraukia kardą iš makštų ir gabalą apnuogina geležtės.

PONIA KAN. Ak, ne! Gendzo, atėik į protą! Tonami, neleisk jam prisivirti košės!

GIEDOTOJAS. Jos žodžiai nenuleidžiami negirdomis.

GENDZO. Grabičiau tu!.. Aš tave... Turiu tave paleist, deja, bet kad nebūtum pernelyg lengvai tu atsipirkęs, bausmę skirsiu kaip neklaužadoms mokykloj, kuriems tampyti tenka klasės suolą ant kupros užuot jį trynus užpakaliu! Žmon, eikš šen!

GIEDOTOJAS. Ima jie suolelį kambarinį ir tuoj pat mikliai ant nugaros žargdina, nešuliams tokiems negimusios, tada iš abiejų sustoję pusių, timpteli už galo raištelius, dabitiško drabužio apkraštavusius rankoves, ir kaip virvę juos raizgydami, prie baldo kojų, priekin atsikišusių, rankas abi praskėtę prikabina.

GENDZO. Lazdos čia neturiu, kuria paauklėt mokinį galėčiau apsigovusi, bet suskleistōs vėduoklės irgi tiks briauna kieta, – paženklinsiu ja žandus, raudonaĩ nudilginęs.

GIEDOTOJAS. Užtvoja kartą, kitą, talžo, pašokdina. Pikta, skauda Marejo, tačiau išsaugota bent gyvastis, ir gėda, slegianti pečius kartu su suoleliu, netrukdo išsinešdint lauk. Gendzo ir jo žmona ant kelių puola priešais šeimninę.

GENDZO. Prieš eidamas labai norėčiau aš sulaukt žinių, iš rūmų parneštų, bet baiminuosi, kad ir taip jau per ilgai čia mūsų užsibūta.

TONAMI. Mieloji ponia, nėra daugiau ko bepridurti. Meldžiu tiktai, kad neminėtumėt bloguoju mano vyro ir manęs!

PONIA KAN. Be abejo, nereikia nė prašyt! Tačiau ne mano galioj, jums apie namus prabilus, savo svetingumą siūlyt ir įkalbinėt bent vienai nakčiai pasilikti. Vilkimės, kad niekas dar neprarasta, kol esame gyvi, ir kada nors pasimatysim vėlei, nes lemties valia sujungė mus ryšys, kuris nėra nutrūkęs. Ak, matau, jau rengiatės išeit!

TONAMI. Taip, o taip! Mums laikas, turime keliaut savais keliais!

GIEDOTOJAS. Patvinsta akys Tonami, ir bangos ritas ašarų toli, paversdamos rankoves jūra neišdžiūstančia. Graudu žiūrėt į vyrą su žmona, kai verkdami jie verktinai link durų eina. –

Pirmas veiksmas, ketvirta scena

Prie stoguotos tvoros

GIEDOTOJAS. – Ir pradingsta užsitrenkus vartams. Į tuos namus, kur vietos nebepalikta Gendzo, sugrįžta Umeo šnopusdamas ir švokšdamas. Prie sienos skuba jis stoguotos, juosiančios sodybą, pasiekia prieslenkstį ir klupteli, užkliuvus kojai už laiptelio apatinio. Bumpteli nugriuvęs, stojasi ir, dar prie uždarytų vartų nepripuolęs, šaukti pradeda.

UMEOMARU. Bičiuliai! Kas tik turit ginklą, eikit čia! Greičiau! Baisus dalykas atsitiko! Aš nežinau už ką, bet Ministerį Kaną pareigūnai iš dalinių tvarkos palaikymo vedasi su metaliniais šmaikščiais ir su botkočiais bambūkiniais. Vajajai! Jie artėja! Praneškit poniai!

GIEDOTOJAS. Namai ant kojų kyla, o už vartų sušvytruoja metaliniai šmaikščiai, ir sargybos pareigūnai Ministerį Kaną, kuriam į palankiną net neleista sėst, atlydi – iš priekio ir iš nugaros apstoję. Kijocura iš giminės Mijošių priekin išsiveržęs, – pakalikas jis Šihei. Priėjęs prie pat slenksčio, valdingai kojomis įsiremia į žemę.

KIJOCURA. Pradingo imperatoriškasis princas Tokijo su Karija, jaunąja panele, po to, kai paupy jie prie Kamo maldyklos buvo pastebėti paskutinį kartą. Per tardymą detalės buvo atskleistos ir nustatyta, kad Ministeris Kanas iš anksto rezgė planą jo šviesybę princą pasodint į sostą, o į valdoves iškelti dukterį. Tokie nusikaltimai baudžiami tremtim į tolimas salas. Vietą, kur bus išsiųstas, – paskelbs netrukus kaltintojai. Iki tol sulaikomas jis ir uždaromas namie, o durys visos paeiliui užkaltos turi būt lentom ir sklendėmis užšautos. Vartams saugoti skiriu vasalą savo – Čikarą iš Arašimų giminės.

GIEDOTOJAS. Šaukiančius balsus išgirsta ponia Kan. Bėga ji artyn sunkumo užgulta širdim, – net žvilgsnių nesigėdija sargybos.

PONIA KAN. Pone mano, Mičidzane, kaipgi taip nutiko, pasakykit? Jūs juk buvot užsidaręs vienuoj ir negalėjote žinot apie panelę mūsų. Kodėl jiems nepaaiškinote? Negirdėta ir nepakeliama, kad nusižengimo jokio žmogui nepadariusiam išvykt įsakoma pažemintam.

GIEDOTOJAS. Ji aimanuoja.

MINISTERIS KANAS. Ak, paikystės visa tai, paikystės! Nors vardas Mičidzanės sumaišytas su purvais be pagrindo, dėl nepakeliamos nedrįsčiau skųstis aš valdovui neteisybės. Patsai jis valią savo padiktavo, perduot meno paslaptis man įsakydamas, nes teikėsi pamėgti valdinio kuklaus, kurs prie gyvenimo saulėlydžio artėja pamažu, keverzones. Dangaus nulemta viskas – ir tai, kad vakar dar jo didenybei įtikau, ir tai, kad šiandien jo rūstybę užsitraukiau. Kai nukrito tąsyk man

kepurė išėiginė nuo galvos, turėjau aš suprast, kad būsiu išbrauktas iš išrinktųjų sąrašų ir rūmuose, priimamajame, lentelė su vardu manuoju nekabės daugiau, nes vietos nebeliks dvare man ir neteksiu rango. Grauztis per vėlu ir paika, paika! Iškeliausiu, kur mane pasiųs, bet čia dar tebesu, ir man skaudu žiūrėt, kaip raudat, mano ponija! Ir kitiems nemalonu, todėl nustokit!

GIEDOTOJAS. Atstumia ją nuo savęs. Kur buvęs, kur nebuvęs, pasirodo protekine parskubantis Marejo.

MAREJO. Pone Kijocura, nuoširdžiai jus užjaučiu dėl viso vargo, kurs jums teko! Turėjau progos aš išgirst apie šitos žmogystos reikalus. Aš kaip mokinys renkuosi savo mokytoju gerbiamiausiąjį Šiheį, nuo šiol save jam patikėdamas. Su Ministeriu Kanu aš nieko bendra neturiu. Karštai meldžiu mane užtart!

KIJOCURA. Nesijaudinkite, pone, jūsų padėtį aš supratau! O Ministerį Kaną įsakau vidun varyti, laikantis visų taisyklių, ir vartus užkalt!

ČIKARA. Klausau, pone!

GIEDOTOJAS. Užsimoja botkočiu bambukiniu ir žengteli į priekį Čikara iš Arašimų giminės.

MAREJO. Ne, palaukite! Pareigą šią patikėkit Marejo, – aš jūsų nenuvilsiu!

GIEDOTOJAS. Perima jis botkotį bambukinį.

MAREJO. Tai ką, didysis pone maištininke! Vėjas pasisuko, ir nebus kaip iki šiol. Parodysiu, ką gali ta ranka nuveikt, kuri meistrystės semias iš jo ekscelencijos Šiheį, nauju jį pavyzdžiu laikydama sau sektinu. Tuoj gausit botkočio bambukinio jūsų porciją!

GIEDOTOJAS. Atsivėdėja, bet užverda kraujas Umeo. Atsiduria šalia jis vienu šuoliu, ir nustumtas žnektelėja Marejo už sieksnių ne mažiau nei keturių.

MAREJO. Tu vargeta neišsiauklėjęs, mirties lendi ieškoti?!

UMEOMARU. Va tai tau! Pažįstamas man žodis „vargeta“, – juo šauktas aš esu. Bet girdėt iš tamstos lūpų apie išsiauklėjimą! Ka, ka, cha, cha, cha! Šonus tuoj pradėsiu leisti! Ir ką jau taip čia ketinai pamokyt botkočiu bambukiniu mosuodamas? Ką gi tokį?

MAREJO. Dar klaus! Aišku, kad tą maištininką nelaimingą!

UMEOMARU. Sakai, kad maištininką? Ir kas čia būtų maištininkas, išgama tu nedėkingas?! Nesukit sau dėl jo galvos, Ministeri Kanai, aš pats juo pasirūpinsiu, kad savo atsiimtų!

GIEDOTOJAS. Umeomaru vėl į priekį šoka, bet atgal jį prisitraukia šeimininkas ištiesta ranka.

MINISTERIS KANAS. Na na, gudruoli, kaip gi čia elgiesi? Man, Mičidzanei, tenka šį išbandymą patirti, nes tokią valią padiktavo imperatorius. Jei pamėginsi šiauštis prieš kitus – nebūtinai tikrai prieš Marejo, – iš pagarbos valdovui pirmą aš tave nubausiu. Lauks tas pats visų, kurie šiuose namuose gyvena, jei neklausysit mano priesako! Pažadu, kad amžiams aš saitus nutraukiu su jumis – net ir septintame gyvenime, kurs žemiškąsias mūsų keliones užbaigs.

GIEDOTOJAS. Girdi viską Marejo, ir baimė išgaruoja.

MAREJO. Tai ką, nebandysi lįsti, Umeo?! Bejėgis padare, tesugebantis malti liežuvium!

GIEDOTOJAS. Užvaldytas siutinančio apmaudo, vos tvardos Umeo. Padėt jisai niekuo negali, tik užjaust, kai šeimininkas, raginamas Čikaros iš Arašimų giminės ir pareigūnų varomas, įeina į namus kaip pasmerktasis. Graudu žiūrėt! „Greičiau, greičiau šenai lentas ir parengtas sklendes!“ – pasigirsta balsas įsakmus, ir į būrius pasidaliję, šiapus ir anapus vyrai dirba, kol uždaro aklinais stoguotoj iškirstas tvorų duris ir net latakų kiaurymes. Vaizdas nejaukus, niaurokas. Dairosi Kijocura.

KIJOCURA. Ak, kaip gera širdyje! Kažin ar vartai ir varteliai užkelti visi? Ar sandaru? Dar gali sugalvot jie užsikarti ant tvoros ir perlįpt per jos stogą. Šiukštu, Čikara, prarasti tau budrumą! Saulė krypta vakarop, jau laikas mums keliauti, pone Marejo!

GIEDOTOJAS. Drauge nueina ir bent porą dešimčių įveikia žingsnių, kai šešėly prie tvoros stoguotos tykoję Gendzo iš Takebe šeimos ūmai išnyra priešais juos ir Marejo patiesia žemėn, vienu kvaitinančiu priblokštą smūgiu. Tas pats išpiltą šalto prakaito išstinka Kijocurą, – pargriaunamas ir jis. „Žiū, riaušininkas! Muškite jį! Jam galą padarykite! Suriškite!“ – kyla subruzdimas. Takebe šeimos sūnus trumpesnįjį paduoda savo kardą žmonai Tonami. Jie įkarščio pilni tuos kirčiais pasitikt, kurie artyn prieis. Palengva atsikvošėjęs, stojas Marejo.

MAREJO. Aha, ką aš matau – išvisėlis Gendzo! Ne pirmą ir ne antrą kartą man baisiausių pridarei nemalonumų. Žinau, tai Ministeris Kanas stovi už tavo triukšmo keliamo, – tokiam nebeužteks patvarkymo tremties, jis susilauks mirties bausmės, aš tau sakau!

GIEDOTOJAS. Per pusę žodžio jį Gendzo skambiu kvatojimu nutraukia.

GENDZO. Tik paklausk, žmonele, šito pono kvankos – visai jam išdulkėjus atmintis! Neatgavau aš teisių mokinio net ir po to, kai paslaptys apreikštos buvo man teptuko. Ir štai esu Gendzo, žmogus be šeimininko! Tuo aš ir skiriuos nuo Umeo, kurs turi šeimininką ir negali tamstos bjaurėnybei kartinti gyvenimo, kentėti priverstas yra dantis sukandęs. Man gaila jo, todėl

aš paslaugą vargšeliui padariau ir kumščiu jo vardu tave pavaišinau. Jau kad ėmiausi paslaugas daryt, tai nesustosiu ir visus jus iškaposiu!

GIEDOTOJAS. Smagius kartu su žmona išsitraukia kardus, ir ore, kurį šėliodami jie čaižo, kykla sūkuriai, lakdinantys kariauną – tarsi iš maišų prakiurusių pelus, ir rūmininkus žarstantys it pjuvenas, pradingstančias tolumose. Priešų nebėra, namo keliauti laikas. Laimei, jis su valanda sutampa prietemos tirštėjančios, ir jos pilkumoje pabeldžia į vartus Gendzo: „tuk tuk, tuk tuk“. Viduj kažkas balsu jam griežtu atsiliepia.

GENDZO. Tą žmogų aš esu girdėjęs! Ar čia Umeo?

UMEOMARU BALSAS. Ar kalba ponas Takebe, vardu Genzo?

GENDZO. Radai, mat, irgi poną! Mes ne iš dyko čia buvimo susirinkome, jaunuoli! Reikia veikt! Tas jų vinis ant durų būtų nesunku kulnim numušt ir saugiai išlydėt šeiminkus, kuriuos jie laiko arešte, tačiau iš to, ką sveikas pats dabar darsyk girdėjai, jo šviesybė Mičidzanė principams saviems nenusižengs. Šmeižikams tas jo padorumas ir pareigingumas kaip tik labai ir nepatinka, – bijau, kad jie yra sutarę visą šeimą jo garbingą pražudyt. Jo įpėdinį, mažąjį ponaitį, siūlomės mes pasiimt su žmona, kol praeis pavojus. Žiūrėk, aš pasakysiu, ką esu sumanęs, – per tvorą, ant kurios dabar tu užsilipęs, Umeo, galėtum vaiką man slapčia paduot!

UMEOMARU. Oho ho ho, tai bent mintis, tai bent mintis, Gendzo, gerasis pone! Jei pasakysime jo malonybei, jis turbūt neduos leidimo. Teks mums patiems išvogti vaiką – dėl visos jo giminės!

GENDZO. Taigi, taigi! Gerai, kad supranti! Delst nebenoriu nė akimirkos, brangus kiekvienas žingsnis. Paskubėk! Prašau tavęs, prašau!

GIEDOTOJAS. Vos spėja baigti pokalbį, kai virš stogų, krėstinę tvorą saugančių, prie Umeo širdies, krūtinėj platančios, galvutė pasirodo priglausta – nelyginant žiedelis, su pirmom gėlėm pražydęs ir nustelbti jas savu grožiu netruksiantis.

UMEOMARU. Neleiskit, kad ponaičiui, mūsų turtui, kas negera atsitiktų!

GENDZO. Neleisiu niekada!

GIEDOTOJAS. Jis pasižada ir išsitempęs stiebiasi aukštyn, tačiau, matyt, supratęs, kad nepaisant pastangų pritrūks jam ūgio, Tonami ateina į pagalbą. Vyro pakelta glėby ji stogo atbrailą pasiekia rankomis ir mažąjį ponaitį širdimi pasiekia. Paima berniuką ir žemyn nuleidžia apkabinusi. Ši pusė ir kita, abiejose – po ištikimą valdinį. Jausmams jų užtvarų nėra atlapose krūtinėse, bet vartai skiria juodu uždaryti. Akys žvitrrios Čikaros iš Arašimų giminės, – jis pastebi, kas vyksta.

ČIKARA. Na, na! Vagis užmigti gali, bet nemiega niekad teisingumas. Sukasi aplink nakties paukšteliai, táikos lizdą apiplėšti prakeiktieji – susiuostę su tokiais pat viduje, kurie išvien su atmatom šitom lauke Šiūsai pagrobė, Kano sūnų. Apie tai bus pranešta nedelsiant vyresnybei!

GIEDOTOJAS. Į gaudynes pakyla, bet užbėga už akių Gendzo, pastoja kelią tartum siena.

GENDZO. Kur susiruošei? Nebūk toks greitas! Galvoji, kad tave praleisiu?!

GIEDOTOJAS. Puldamas į priekį metasi, ir iš makštų kardai susikryžiuoja ištraukti. Jie kertasi geležtėmis susikabindami ir atsiskirdami, vaikydamiesi ir atgal viens kitą stumdami, o Umeo juos stebi nuo tvoros, ant stogo įsitaisęs tarsi teatro ložėje – nuo scenos pirmoje eilėj. Sudūžta čerpė, tiesutėliai nusviesta žemyn, ir perskyla perpus galva, – išleidžia paskutinį kvapą Čikara iš Arašimų giminės.

UMEOMARU. Pribaigti nebereikia, – smūgis buvo mirtinas. Palikite gulėt lavoną, palikite gulėt!

GIEDOTOJAS. Iš vietos pavojingos skuba vagys – vyras ir žmona. Apie Šiūsai jie ateitį galvoja ir apie klestėjimą per amžius Kanų giminės.

UMEOMARU. Kreipiuos, mielieji, aš į jūsų porą ir prašau ponaičiu pasirūpint!

TONAMI. Rūmuose šiuose jo ponas tėvas pasilieka ir ponia mamytė.

GENDZO.³⁰ Prašau jais pasirūpint, Umeo!

UMEOMARU. Aš pažadu!

GIEDOTOJAS. Jie prašo ir išklauso vienas kito prašymus. Apie atsidavimą jų ir jų ištikimybę raidės liudija ateinančioms kartoms, rašytos teptuku, – jo paslaptys apreikštos buvo mokyklėlėms, ugdančioms šlovingu pavyzdžiu visus, kurie iš knygų semiasi žinių ir į pasirinkto pakilti trokšta meno aukštumas.

Antras veiksmas, pirma scena

Ilga kelionė su pasaldintais žodeliais

SAKURAMARU. Ei, čionai, čionai, vaikučiai! Pirkit, pirkit pas mane! Turiu saldžių paukščiukų, paukščiukų čiulpinukų! O jeigu jų nemėgstat, gabalą atlaušiu karamelės šituo kalnu. Verkiančiam mažiui cukrinuką duokit pakramtyt su gydomuoju nuoviru remanijos šaknų. Taip taip, smaližiams ir kitur parduodama daugybė saldumynų: Osakoje rasit ledinukų, Kacuroje³¹ –

³⁰ Kabuki spektakliuose ši replika kartais patikima Šiūsai vaidmenį atliekančiam berniukui.

³¹ Katsura /Kacura/ – Kioto priemiestis.

marmeladinių saldainių, mugėse Nišinomijos – pinigėlių, tirpstančių burnoj³². Eikit ten ir pirkit! O aš didžiuojuosi galėdamas pasiūlyti visiems, kurie dar jų nėra skanavę, guminukų – rožinių kaip vyšnios žiedas. Paragaukit guminukų rožinių! Turiu aš guminukų, guminukų rožinių!

GIEDOTOJAS. Apie vyšnias jis kalba ir jų žiedus rožinius, kurių vardu pats pavadintas, nors atpažinti būtų jį sunku, kol skruostus slepia ryšima skarelė. Apdarai menkučiai – medvilninė skepetaitė dengia galvą, berankovis švarkas, bet tvirta ištikimybė jaučiaganio širdyje, Sakuramaru sieloje. Pakilo prie Kamo maldyklos bangos upėje, ir nusirito gandas apie prinčą Tokijo ir jaunąją panelę Kariją, jausmus jų ir susitikimą slaptą. Paskui gal dieną, o gal dvi dienas likimas buvo jų nežinomas žmonėms net artimiausiems, kol surado pagaliau juos vadeliotojas, idant pas tetą Sugavarų giminės garbingos palydėtų ir bėglius priglausti paprašytų nuolankiausiai. Juos ne karieta jisai gabena, o abiem padaręs vietos tarp saldainių, neša persimetęs kartį ant peties su prekių viena pakabinta priekyje dėže, kita – už nugaros. Jis į Hadži keliauja kaimą vengdamas smalsuolių, nešamų gyvenimo srovės pro šalį, ir skirtingų rūšių saldainius pardavinėdamas. Jo susirūpinimas kyla iš pačių širdies gelmių. Iš sostinės jisai per Fukakusą suka skęsdamas aukštoj žolėj ir, net suradęs taką, klupinėja tamsoje, kol jį aušra pasiveja prie Kvapiojo vandens maldyklos ir tarp išnių Serikavos kelią rodo iki Jodo upės ir jos užtakių.³³ Pasiekia kitą krantą ir iš miesto džiaugiasi ištrūkęs. Jo nekamantinėja niekas, kas jis toks, ir, stumdamasis priekin, netoli Ivašimidzu pagaliau atsiduria jisai šventovės.³⁴ „Dabar jau galite išlipt!“ – paragina nuleidęs naštą žemėn ir dėžes atvožęs. Stojas prakilni panelė Karija, orios laikysenos dama, kuri išvysta saulę ir sustingus gaudo nepažįstamus jai kalnus akimis, šviesos užlietus, ir dar nematyto kaimo namelius.

KARIJA. Galėčiau viską aš pamiršusi žiūrėti! Ak, mano prince!

³² Dabartinės Hyōgo /Hiogo/ prefektūros Nishinomiya /Nišinomija/ mieste yra visoje šalyje garsi žūklės, derliaus ir prekybos globėjo dievo Ebisu maldykla. Čia pardavinėti monetų formos saldainiai.

³³ Šis fragmentas yra vadinamoji „ėjimo“ (*michiyuki* /mičijuki/) scena. Tokie epizodai, kuriuose veikėjai leidžiasi į savanoriškos mirties arba pasirinktos slėptuvės vietą, buvo nepaprastai populiarūs klasikiniuose įvairiausio žanro kūrinuose (ypač dramose ir epinėje baladžių lyrikoje). Kelionė vaizduojama akustinio efekto principu – vardijant įmantriai supintus herojų regimų vietovių pavadinimus ir įtraukiant replikose minimus toponimus į kalambūrinį žaismą, grįstą homofonais (vienodai tariamais, bet skirtingas reikšmes turinčiais žodžiais). Pavyzdžiui, Fukakusa yra Kioto priemiestis (dabartinio Fushimi /Fušimi/ rajono šiaurinė dalis) ir kartu tikrinis daiktavardis, kurį sudarantys dėmenys verstini kaip „aukšta žolė“. Tame pačiame Fushimi rajone išlikusio kvartalo Serikawa /Serikava/ pavadinimą galima suskaidyti į du reikšminius daiktavardžius – „išnė“ (*seri*) ir „upė“ (*kawa* /kava/). Fushimi priemiestyje stovinti šintoistinė Kvapiojo vandens maldykla (*Gokōnomiya jinja* /Gokonomija džindžia/) nuo seniausių laikų garsėja šventoriuje trykstančia aromatinga gydomąja versme. Yodo /Jodo/ upės, tekančios per Osaką ir jos apylinkes, pavadinimas savo ruožtu reiškia „užtakiai, užutėkiai“.

³⁴ *Iwashimizu Hachimangū* /Ivašimidzu Hačimangū/ – karo dievui Hachiman /Hačiman/ dedikuota maldykla dabartinės Kioto prefektūros Yawata /Javata/ mieste. Viena svarbiausių šalies šventovių.

GIEDOTOJAS. Pašauktas jis atsiliepia.

TOKIJO. Sakau ir aš tą patį! Kažkokia klaida įvyko, ir tėvelis tavo, Ministeris Kanas, buvo uždarytas namuose kaip nusikaltėlis. Visa tai nutiko tuo metu, kai buvome jau kelyje, todėl ir tvirtinti nieko tikra negaliu, tačiau manau, kad atleidimo jis sulaukė greitai ir yra jau laisvas. Aš pats – kita kalba. Po skrybėle plačiakrašte jaučiuosi kaip saldainis, pridengtas nuo saulės ir spėliojantis, kada ištiš galutinai ir nebereikalingas niekam taps atokaitoj.

GIEDOTOJAS. Atsako jam Sakuramaru.

SAKURAMARU. Ne, pone, klystat! Net ir tai, kad slepiatės jūs po saldainiais, ženklų galima laikyti iš dangaus pabirsiančių saldžių malonių, – byloja mums aiškiausiai visa tai, kad viešpatausite pasauly!

GIEDOTOJAS. Jo žodžiams princas lieka abejingas.

TOKIJO. Taip nedera šnekėt!

GIEDOTOJAS. Paslysti lengva kelyje, kuris tarp ežių veda laukuose, kai žengia jie iš lėto ir paparčiai užkabina lapų pirštais padurkūs, atversdami skverną kraštus, raštuotus iš vidaus ir gardžiakvapių dūmų prismilkytus. Aromatą skleidžia ir žolė pavasarinė pievoj su drugelių spiečiumi. Jei ant rankovės jie nutūptų, dažais geriausiai virstų jų sparnai drabužiui ir švelnių skruostelių atspindžiu, be veidrodžio sukurtu. Čia – Karija, panelės bendravardis kaimas³⁵. Dabar augint sodinukus atėjęs metas, ir regėt visur iš tolo žmones, ryžių krutančius daigynuose būriais, – ištis nepaprasta! Parskrendančių gervių balsuose girdėti pažadas, kad tuo keliu dar tūkstantį jos metų atgalios sugrįš ir niekas nesikeis, kaip nesikeičia miegamojo guoly priesaikom sutvirtinti jausmai – sutemoms užslinkus išpažinti. Naktelę šią po mėnesėtu dangumi ar po debesuotu dangumi ant tavo rankos galvą pasidėsiu ir užmigsiu, o tu drabužius išlaisvinsi iš juostos rūpestingai, rūpestingai, – aš ant tavo rankos galvą pasidėsiu ir užmigsiu, o tu drabužius išlaisvinsi iš juostos rūpestingai, rūpestingai, – ir tarp atmegztų raištelių liepsi man tave pažadinti iš sapno, jei jo nesapnuosime abu. Drungnam pavasario vėjeliui orą šildant maloniai, priešakyje žmonių balsai miškely pasigirsta. Kad bėgliai nebūtų pastebėti, saldumynų pardavėjas dėžėse mikliai vėl juodu paslepia. Po to į ranką vieną pasiėmęs būgną, kitoje laikydamas kuokelę, mušti pradeda, į taktą sau pritardamas smagiai.

---

³⁵ Kariya /Karija/ pavadinimą turinti vietovė dabar yra Osakos prefektūros Shijōnawate /Šidžionavate/ mieste, netoli maldyklos Iwashimizu Hachimangū.

SAKURAMARU. Skubėkit čia, skubėkit pas mane! Patsai dangaus sūnus, jo didenybė Džinmu malonėjo pirmas mums išvirti Džinmu marmelado. Taip garsusis saldumynas gimė, – jį valdovų protėvis, pasmaguriauti mėgęs, mums palikti teikėsi, ir aš išmokau jį gaminti. Ponios ir panelės, aš rankoves atsismaukęs ir juostelėm jas raudono šilko pasirišęs – vitu vatu, tyrę – vytu vatu – išmaišiau! Jei norite skanėsto nusipirkt, ateikite greičiau!

GIEDOTOJAS. Skardena balsas pardavėjo, privileijantis vaikus ir įkandin – vaikų tėvus, atėjusius lauktuvių įsigyt, kišenėn telpančių rankovės. Prekes dėliodamas jis klausosi gandų.

PIRKĖJA. Kaip man jo gaila, Ministerio Kano, sostinės didžiūno! Jį į pietinę salą ištrėmė, ir Cu provincijoje, uoste Jasui jam tenka, vargšui, laukti vėjo palankaus, kad laivas jo išplaukt galėtų.³⁶

GIEDOTOJAS. Žodžiai išarti nežinant, kad ausis pasiekė artimų jie tremtiniui žmonių, kuriuos pasibaisėjimas ir liūdesys netrunka užvaldyt. Dėžės pakyla dangtis, – tiek, kad akys pasirodytų pro siaurą plyšį.

TOKIJO. Nejaugi? Ar tikrai jie Mičidzanę išsiuntė iš sostinės?

KARIJA. Girdėjote? Tėvelis – priplaukoje Jasui, jį netoli nuo čia! Norėčiau bent jo veidą aš išvysti! Prašau, kol dar neišplaukė, su juo pasimatyti leiskite! Sakuramaru, aš meldžiu, meldžiu!

GIEDOTOJAS. Visa sutrikusi tiktai vaitot bežino verkdamas. Dūdelę tarnas išsitraukia ir, ją kaip prekeivis tikras pūsdamas, išduot juos galinčius garsus užgožia. Pasuka tuojau į šoną ir su ašaru našta, jam ant peties linguojančia, nutolsta. Traukia jis, žinia, į Cu provinciją, – tenai ant jūros kranto uostas Jasui ramiam užutėkyje laukia tų, kuriuos neramios gena mintys. Slegia širdį jos. –

Antras veiksmas, antra scena

Laukiant palankaus vėjo Jasui priplaukoje

GIEDOTOJAS. – Ir kaupias graudulys. Ūžia miestai nuo kalbų, ir vėjai užauja virš jūros. Inkaras uostely išmestas, – jo prakilnybė Mičidzanė, Sugavarų giminės sūnus, piktų liežuvių nuplaktas, auka šmeižikų tapo netikėtai – pasmerktas kaip nusikaltėlis jis buvo tremčiais. Cu provincijos krantus pasiekė laivas kalinių, į Jasui atplaukęs ir nušalintą ministrą nugabensiantis į Kiūšiū salą

---

³⁶ Po to, kai buvo pašalintas iš dešiniojo ministro posto, Sugawara no Michizane atsidūrė Dazaifu /Dadzaifu/ – vyriausybės kontrolės poste Kiūšiū saloje, į kurį jis buvo paskirtas kaip naujas generalinis gubernatorius. Dazaifu priklausė Tsukushi /Cukuši/ provincijai, kuri daugmaž atitinka dabartinę Fukuoka prefektūrą Kiūšiū šiaurinėje dalyje, nors kartais taip vadinama visa Japonijos archipelago pietuose esanti Kiūšiū sala. Oficialus Tsu /Cu/ provincijos pavadinimas buvo Settsu /Seccu/. Jos teritorija apėmė dabartinės Osakos prefektūros vakarinę ir dabartinės Hyōgo prefektūros pietrytinę dalį. Yasui /Jasui/ – tai vietovė prie jūros dabartinio Osakos miesto teritorijoje.

tolimą, kur pareigos negeidžiamos generalinio gubernatoriaus jam buvo suteiktos. Sargyba patikėta kariui Terukuniui, pareigūnui iš abdikto raštinės, kurs vienuolystėje gyvenančiam eksimperatoriui tarnauja nuo senų laikų. Pavaldiniai jo įsirengę Ausakoje stovyklas ir Masui poste³⁷, – daugybė vyrų, ietimis grėsmingomis ginkluotų ir dalgiakirviais, apsupę stebi viską rūšiomis akim, kurias į dangų užmeta vis laukdami giedros, idant išplaukt galėtų laivas, slepiamas pušų šešėlio. Įgaliotasis eksimperatoriaus atstovas Terukunis į tolybes jūros žiūri ir, susukt užuolaidą nukarusią paliepęs, dėl nus įremia į žemę nuolankiausiai, kreipdamasis į Ministerį, kurs sėdi žárdytiniame palankine.

TERUKUNIS. Į atvirus pažvelgus vandenis matyti, kad dar penkias ar bent jau tris dienas mes neregėsime laivui tinkamos išplaukt giedros, todėl patarčiau jūsų prakilnybei vietos šitos nesirinkt nakvynei. Verčiau į Kavači provinciją keliaukit, kur Hadži dvare teta gyvena jūsų, Kakudžiu, ir su ponija garbiaja atsisveikinkit!

GIEDOTOJAS. Jam kalbant, Ministeris Kanas pasirodo langely, – jo skruostai įdubę, sukritę veidai.

MINISTERIS KANAS. Jūs, pone, rūmuose eksimperatoriaus tarnaujat ir išmokot iš jo didenybės būti tuo, kurs gina garbę net pačių mažiausių ir yra jiems gailestingas. Bet jeigu šitaip rodysit malonę žmogui, kurs pakliuvo į nelaisvę, bus nusižengimas jūsų net didesnis už maniškį. Baisu ir pagalvoti, kas tada nutiktų!

GIEDOTOJAS. Jis ištaria ir atsako sulaukia.

TERUKUNIS. O, mano pone, ačiū jums už atjautą nepaprastą! Jei tektų kaltinimų man sulaukt už tai, kad pasitarnavau tokiam tauriam aš asmeniui, pelnyčiau garbę ir šlovingą vardą savo palikuoniams po mirties. Tačiau ne man vienam atėjo ši mintis į galvą, – kiek žinau, prasitarėte kažkada abdiktui, kad Hadži jūs kaime turit tetą, ir jo didenybė teikėsi man pašnibždėti, kad jums leisčiau susitikt su ja, jei laiko atsirastų Cu provincijoje laukiant vėjo palankaus. Todėl nėra ko imt į galvą, – drąsiai į Hadži jūs galite leistis!

GIEDOTOJAS. Pasiūlymą išklauso Ministeris Kanas, ir akys pačios krypta jo tenai, kur liko sostinė.

MINISTERIS KANAS. Retas šiam pasauly turi tokią širdį kaip abdiktas mūsų! Sakoma, kad tas, kuris dangaus sūnų įžengia sostan, tampa betėviu ir motinai taip pat jis nieko neskolingas, bet eksimperatorius vis tiek yra gimdytojas valdovo dabartinio ir savų jis turi galių, o kad pasirodė jų

---

³⁷ Ausaka ir Masui – vietovardžiai, susiję su dabartiniu Osakos miestu.

per maža man padėt ir atsidūriau aš nelaisvėj, kaltinti galiu tik nuodėmes savas. Iš amžių užmaršties mane jos pasivijo, ir tapau aš atpildo auka šiame gyvenime, kuris kaip mirksnis pralekia pro šalį. Man viskas baigta, aš bejėgis!

GIEDOTOJAS. Net ir tas, kurs žino, kad gimimas seka paskui mirtį ir būtis trissyk pasikartoja, lieja širdį skūsdamasis neteisybėmis, mums skirtomis likimo. Liūdna jo žodžius girdėti ir skaudu! Iš laivo pasirodo vairininkas, oro ženklus skaitęs.

VAIRININKAS. Šį rytą, kai į dangų aš žiūrėjau, rodės man, kad teks nakvoti sausumoj dar dvi ar tris dienas, bet netikėtai pasitaisė reikalai ir susilpnėjo vėjas. Malonėkit pasirengti, plauksim!

GIEDOTOJAS. Nutraukia Terukunis jį per pusę sakinio.

TERUKUNIS. Najau, gudruoli! Aiškini dabar, kad pasitaisė oras, nors pasitaisysiant jį vilčių jokių rimtų tu neturėjai. Tai kas laiduot galėtų, kad tamstyte pastebėsi, kai ims vėlei bjurt geri orai?!

VAIRININKAS. Ne, ne, nėra taip viskas, kaip jūs sakot! Mums, vairininkams, antras metų mėnuo ir aštuntas rūpesčių daugiausia kelia, – palankaus sulaukt vos spėjus meto, viskas apsiverčia kojomis aukštyn.

TERUKUNIS. Toliau dar taukšti mėgini?! Ar žinodamas, kad apsiverst štai šitaip gali viskas bet kada, iš uosto leisi tu išplaukti laivui tremtinio svarbaus?!

VAIRININKAS. Ne, tai yra tiksliau norėjau pasakyti, kad tikrai aš...

TERUKUNIS. Nagi, mekentojau, matai aurė tą kalną su debesimi, virš jo pakibusiu? Be keturių penkių dienų nebus giedros čia, laivui tinkamos išplaukt! Ne vietoje tamstyte nutarei uolumą rodyt!

GIEDOTOJAS. Suglumsta apibartas.

VAIRININKAS. Vairininkų geresnių yra ir prastesnių, bet ir gambiausias nieko nepaveiks, kai šitoks vėjas įsismagina!

GIEDOTOJAS. Murma jisai ir nueina murmedamas, o uždarytas Ministeris Kanas, norėdamas atsidėkot už ryžtą Terukuniui ir abdiktui už gerumą, pasižada į Kavači keliausiąs žemę. Jo palankinas stovėjo netrukdomas ir atsigaut su kaupu jis galėjo ramybėje, todėl ir tą vietą vadinti pradėta nebe Šulinių Jasui kaip lig tolei, o Atgajos Jasui, ir šventovei tenykštei neblėsta kartų

vėlesnių pagarba, nes didybėje skendi ji dieviškoj.³⁸ O tuo metu Sakuramaru, princui patarnaujantis kelionėje ir jaunajai paneli, pirmas atskuba uždusęs.

SAKURAMARU. Mane žinia pasiekė, kad į tremtį Ministeris Kanas siunčiamas. Leidimo atsisveikint pageidauja artimieji. Ir dar norėčiau, jei neprieštarausite, išgirsti, kuo jis kaltinamas. Nuveskite mane pas poną pareigūną pakalbėt akis į akį.

GIEDOTOJAS. Atėjusį prašytoją daug vyrų pasitinka.

PIRMAS TVARKDARYS. Nieko sau stačiokas! Akis į akį pakalbėti užsimanė!

ANTRAS TVARKDARYS. Atsisveikinti mat prireikė! Išvis pašėlo!

TREČIAS TVARKDARYS. Tokie tikrai ir taikosi iš pasalų užklupt!

GIEDOTOJAS. Pamatęs žmogų apsuptą, supranta Terukunis, kas čia vyksta, ir įsikiša.

TERUKUNIS. Gana jau, elkitės protingai!

GIEDOTOJAS. Nutildo įsakmiai.

TERUKUNIS. Jei nori jis išgirst, kuo kaltinamas tremtinys, tebūnie, pasakysiu! Apklausiamas jo didenybės, kiekvieną įtarimą išsklaidyt ministras sugebėjo nuodugniais atsakymais, tačiau kai buvo paprašytas jis paaiškinti, ką reiškia princo Tokijo slapti ryšiai su panele jaunąja Karija, jis tvirtino nežinantis, ir apsigint jam nepavyko, tad kaltu jis buvo pripažintas, – toks ir tegalėjo būt, deja, sprendimas!

GIEDOTOJAS. Liūdinantys žodžiai, ir atbėga, juos išgirdusi, panelė Karija kartu su princu.

TOKIJO. Nejaugi?! Sakote, kad buvo suimtas jisai per mus? Kokia nelaimė! Kaip žiauru! Mes nusidėjome, bet tai vien mudviejų klaida. Skirkite mums tremtį, bauskite mirtim, – mes viską atkentėsime, niekas nesvarbu, tikrai išgelbėti nekaltą žmogų mums suteikit galimybę!

KARIJA. Duokite pasimatyt su tėveliu! Meldžiu, padėkite!

TOKIJO. Leiskite mums susitikti su juo!

GIEDOTOJAS. Abudu rauda, šaukia, ir nuleidžia galvą Terukunis, jam sunku kalbėti.

TERUKUNIS. Su pagarba didžiausia pasakysiu jums teisybę, kad toksai susitikimas dar labiau Ministeriui pakenktų ir tremtis jo lauktų dar baisesnė. Priežastimi iš pat pradžių pasiūlymas Ministerio Kano aždai tapo atkeliavusiam iš Kinijos kraštų vienuoliui vietoj mūsų suvereno

---

³⁸ Osakos mieste yra Yasui maldykla (*Yasui jinja* /Jasui džindžia/), kurioje kartu su senesne vietos dievybe garbinamas, pasak legendos, šiose apylinkėse laivo į tremtį laukęs Sugawara no Michizane. Hieroglifinis šventovės pavadinimas rašomas dvejopai: vieną variantą, kuris aiškinamas netoliese esančiomis garsiomis versmėmis, galima išversti kaip „Ramybės šulinys“, kitą – kaip „Ramybės poilsiavietė“, nes čia buvo apsistojęs po kelionės pavargęs Michizane. Tarimas abiem atvejais vienodas.

atvaizdui dangaus sūnaus leist nutapyti jus. Tuomet į darbą ir paleido liežuvius šmeižikai, – ėmė jie šnekėt, neva jis užmačių turėjęs net kinus įtikinti, kad jūs valdovas esate, tada iškelt į imperatorienės savo dukrą ir monarcho uošviu tapti. Lyg tyčia jūs tuomet pabėgot, prince, pasiėmęs su savim panelę, ir galiausiai kalbos pasiekė ausis jo didenybės. Taip žmogus, niekuo čia dėtas, buvo apšauktas kaltu. Manding, su panele jaunąja susitikt jam ypač nederėtų, nes jo didenybei gali nepatikti tėvo pasimatymai su dukterim, kai padėtis tokia jautri. Šiaip ar taip, jei Ministerio Kano labai pageidaujat ką nors padaryti, patariu nutraukti ryšį, užsimezgsų tarp jūsų ir panelės Karijos, idant galėtumėte vėl sugrįžti į valdovo dvarą ir žodžiu paliudyti nebuvus jokio maišto, o tada prašyt, kad būtų priimtas Ministeris atgal į sostinę.

GIEDOTOJAS. Mintis išdėsto pagarbiai, ir princas Tokijo prabyla.

TOKIJO. Liūdna, kad kaltė ant kito krito per mane, bet sakykit, kaip man priesaikos išsižadėti tai, kuri mane mylėdama ir tik apie mane galvodama sutiko eit kartu? Kaip man ją pamest?

GIEDOTOJAS. Skundai liejantis gailiam, panelė savo žodį taria, jaudinantį dar labiau.

KARIJA. Tėveliui priešu aš tapau pikčiausiu! Žmonės, teiskite už tai mane, bet jo pasigailėkite, ištremt neleiskit!

GIEDOTOJAS. Ji nevilty juodžiausioje parkrinta kniūbsčiomis, – parkrinta ji ir rauda nieko nematydama pro ašaras, o jai talkinęs meilėje Sakuramaru junta, kaip kančia skausminga perima jį visą, įsismelkdama į kaulus ir į kūną.

SAKURAMARU. Nereikia daug galvoti, daug galvot nereikia, kad suprastum, – aš tikrasis kaltininkas! Kas, jeigu ne aš, į porą juos suvedęs būtų?

GIEDOTOJAS. Grauzkis nesigrauzęs – per vėlu, dabar jau nieko nepakeisi. Gerklę jam užgniauzia verksmas, kurs neištartus žodžius aplenkia, o ir ką pridurt, – jis nebežino. Bet save suėmęs į rankas, nedrąsiai prisigretina prie princo.

SAKURAMARU. Gimiau aš viso labo kaip grytelninko sūnus, tačiau gavau apmokamą pas jūsų aukštentybę vietą ir pradėjau dirbti vadeliotoju. Suteikė Ministeris man Kanas šitą galimybę, jam turiu dėkot už viską. O dabar matau aš savo geradarį, išvarytą iš namų. Aš pats jį pasiunčiau į tremtį ir žiūrėt į jo nelaimę abejingai negaliu! Bet ką aš čia kalbu? Esu tik paprastas žmogelis, ir klausyt reikėtų ne manęs, o pono Terukunio. Jei, į jo žodžius jūs atsižvelgęs, ryšį su jaunąja panele nutrauksite ir svetimu jos šeimai tapsit asmeniu, tada ir jūsų prašymą valdovui bus patenkinti lengviau, – aš netikiu, kad jis atsisakytų. O kai vėl Ministerio sulauksim Kano sostinėj, viešai jūs pripažinsit ryšį, siejantį su panele. Išsiskyrimui nesipriešinkite laikinam, sutikti

malonėkite!

GIEDOTOJAS. Kiekvienas žodis kyla iš pačių gelmių krūtinės, kai parklupęs prašo, žemę liesdamas kakta, ir ašaros pabyra dar gausesnės princui Tokijo.

TOKIJO. Jau kartą gėdą užsitraukiau, kai palikęs savo rūmus į pasaulį išėjau. Dabar patirti nėgarbę dar sykių būsiu priverstas.

GIEDOTOJAS. Atsako jo šviesybei Terukunis.

TERUKUNIS. Į savo rūmus grįžti jums nebūtina. Keliaut galėtumėte pas abdiką. Jei malonės prašymą pas tėvą būdamas pateiksite, skambės jį tik dar geriau. Labai jums patariu taip padaryti!

GIEDOTOJAS. Raginamas verkia, – daug patirti teko skausmo. Tiesiai į panelę jis pasisuka galop.

TOKIJO. Meilės ugnyje degu, liepsnos liežuviai laižo širdį it aukšta žolė, bet jei blaškysiuos karštyje jausmų ir nepadėsiu savo prašymu Ministeriui sugrįžt į sostinę, neabejoju, kad dangaus rūstybė susiras mane. Tau priesaiką daviau ir tebesu jai ištikimas, – niekas nepasikeitė, tačiau išsižadėt tavęs turiu dėl tavo tėvo, išsiskirt. Pamišk mane, mieloji Karija!

GIEDOTOJAS. Ryja ašaras kalbėdamas.

KARIJA. O ne, be reikalo taip sielvartaujate! Juk aš esu kalčiausia dėl kančių, kurias patyrėte. Verčiau jau būčiau mirus gaisruose aistros, užuot su savo mintimis dabar gyvenusi. Per daug sunku palikti praeity prisiminimą apie jus!

GIEDOTOJAS. Ji žvelgia jam į veidą ašarų pilnom akim ir žvilgsnį ašarotą pasitinka jo pati.

TOKIJO. Meldžiu, sveika būk, ir iki pasimatymo!

KARIJA. Linkiu ir jums kloties geriausias!

GIEDOTOJAS. Stojusioje rieda ašaros tyloj, kai verkia jie tvirtai apsikabinę, gaudydami orą alpuly. Kaip sykis tuo metu atvyksta nepažįstama ponija. Palikus nešikus laikyti palankiną, ji nesigūždama ir nedrebėdama į įgaliojimą eksimperatoriaus atstovą kreipias tiesiai.

TACUTA. Leiskite prisistatyti. Aš gyvenu Hadži dvare, mane vadina Tacuta, esu Ministerio Kano tetos dukra.

GIEDOTOJAS. Žodžius išgirdus šiuos, panelė Karija nudžiunga.

KARIJA. Ką aš matau? Sesutė mano vyresnioji! Nejau čia tu, brangioji Tacuta?

GIEDOTOJAS. Pripuola, bet yra nustumiamas, atstumiamas.

TACUTA. Galite įsivaizduoti, ponai, kaip nuliūdo mano motinėle Kakudžiu, išgirdus apie atimtą

sūnėno postą ir jo perkėlimą prievartinį, – žinia ši užgulė pečius, kuriems ir metų našta nebelengvą tenka atlaikyti.

GIEDOTOJAS. Sakinio nespėjus jai užbaigt, panelė vėl į ją rankas ištiesia.

KARIJA. Jos sielvartas – kankynė dar didesnė mano širdžiai!

GIEDOTOJAS. Sesuo ją aimanuojančią atplėšia nuo savęs.

TACUTA. Kreipiuos į jus prašydama ir meldama Hadži dvare praleisti vieną naktį, kol vėjo, čia sustoję, laukiat palankaus. Savanaudiškas toks elgesys, tačiau tenorime mes atsisveikinti gražiai, idant atlėgtų skausmas bent trumpam senutės, nebegalinčios toli į ateitį dienų skaičiuoti. Mano vyrui Sukune Taro labiau atvykti būtų priderėję, tačiau žmogus jis viešas, eina valsčių pareigas svarbias, ir nežinia, kaip būtų pažiūrėta, jei asmeninius pradėtų reikalus jisai aptarinėti su kitais, o įkyruolės moterys – dalykas įprastas, todėl prašyt malonės atėjau pati, nutarusi pamiršti apie gerą toną. Maldauju iš visos širdies priimt sprendimą supratingą, kiek leidžia jūsų įgaliojimais tarnybiniai!

GIEDOTOJAS. Prašytoją išklauso Terukunis.

TERUKUNIS. Ne, ne, nėra čia vietos pageidavimams šeimyniškiems! Tačiau bėda kita, – man neįauku, kad toks svarbus asmuo turės ant smėlio, plaunamo bangų, įkalintas praleisti naktį. Bus apdairiausia, jei tuoj pat mes kilsime į kelią ir nakvyne pasirūpinsim Hadži dvare pas Kakudžiu.

GIEDOTOJAS. Žodžiai išgirsti nudžiugina.

TACUTA. Ak, taip, manau, kad taip, kad jūs teisus dėl apdairumo!

GIEDOTOJAS. Pagauna pralinksmėjusios sesers rankovę Karija.

KARIJA. Būk gera, jei tik gali, reikėtų paprašyti dar kai ko! Aš noriu pamatyt tėvelį!

GIEDOTOJAS. Mostelėjusi atvykėlė ištraukia kraštą gniaužiamą drabužio.

TACUTA. Sakyki, gerbiamoji, kaip pažvelgt jo prakilnybei į akis, kur slėpti veidą maloningąjį Ministerį išvydus?! Kadaise, dar tuomet, kai Kanų šeimoje Šiūsai nebuvo gimęs, paimta buvai su vystyklais visais iš mūsų motinos ir jam atiduota. Ir nesvarbu, kad man sesuo esi, – dabar tu Sugavarų namuose dukrelė ir tikra panelė. Ir štai kuo viskas virto per tave! Pradėjai šventvagiškus meilės žaidimus su jo šviesybe princu, argi ne? Aš suprantu, kad širdžiai mylinčiai neįsakysi, bet sutik, kad nuėjai gerokai per toli, ir pasirodyt žmonėse nebegaliu net aš, nes gėda dėl tokios sesers!

GIEDOTOJAS. Barasi, bet atpažint jos priekaištuose galima tą jausmą, kurs vaikus, iš iščių gimusius vienų ir gero linkinčius saviškiams, sieja. Dengtuose neštuvuose tyli Ministeris Kanas,

– netart nè žodžio jis yra nusprendęs, todėl daryti tvarką imas įgaliotasis eksimperatoriaus atstovas.

TERUKUNIS. Bet, ponias Tacuta, dabar jau nebėra prasmės dalytis nuomonėmis. Geriau tegu Sakuramaru paskuba, užuot žiopsojęs, išgabenti prinčą pas abdiką, į jo didenybės rūmus. Na, greičiau gi! O ponias Tacutai aš pavedu panelę Kariją ir prisakau, kad jokių nebandytumėt būdu prieš mūsų artintis kely! Tikiuos, supratote, tiesa? Ir pristatyti ją, žinia, turėsit į Hadži, pas motiną į dvarą. Žiūrėkite, tiksliai įvykdykite viską!

GIEDOTOJAS. Vaidyba slepia gailėstingą širdį. Ministerį Kaną perlaipina jis į palankiną, Tacutos atsigabentą, ir sargybos tankiu žiedu apsupa iš galo ir iš priekio. Pajuda linguodami neštuvai, lyg keleivis jų į paprasčiausią žygį būtų išsirengęs. Stojus Terukuniui iš paskos, jie pasuka visi greita eiga Hadži kaimelin.

KARIJA. Tėveli, paklauskite! Prašau!

TOKIJO. Ministeri!

GIEDOTOJAS. Bėgte kartu su mylimąja veržias priekin princas, bet jėga jį suturi Sakuramaru, o panelę Tacuta sustabdo. Išskirta per prievartą pora, – mergelės ir bernelio laimė baigė. Atsisveikinime jų nėra paguodos, vien tik tuštuma, bet jausmas liko – neišeina jo užmiršt kaip išmestos vėduoklės, nebereikalingos rudenį. Sesuo tai žino vyresnioji, ir gerumo jos dėka atsiduria darsyk jie vienas šalia kito. Mintys ilgesingos – tarsis smiltys, sluoksniu užberiančios kopas Masui vis storesniu, ir akys nuo raudos paraudusios, priveikti šulinius netruksiančios ties Akai³⁹. Kada ramaus gyvenimo viltis, išsinešta iš Jasui, jiems taps tikrove? Prie Ausakos, – tenai, kur įprasta pašlaitėj skirti pasimatymus⁴⁰, – turėjo atsisveikinti jie, šlapi nuo ašarų, turėjo kūkčiodami atsisveikinti: „Sudie!“ „Sudie!“ –

Antras veiksmas, trečia scena

Motiniška rykštė

GIEDOTOJAS. – Tik balsas lieka tvyroti ore. Ministerio Kano išvykimas iš gimtųjų žemių ir susitikimas, išprašytas trokštančios jį pamatyti Kakudžiu iš įgaliotojo eksimperatoriaus atstovo Terukunio, kuris sutiko tremtinį jai patikėt gerai pasvėręs viską, – atvedė keliauninkus į Kavači

³⁹ Į toponimą Masui („Pasipildantis šulinys“) įeina veiksmazodis *masu*, reiškiantis „pasidauginti“, „sugulti sluoksniais“. Akai – vietovė dabartinės Osakos prefektūros teritorijoje, kurios pavadinimą sudaro būdvardžio *akai* („raudonas“, „paraudęs“) kamienas ir daiktavardis *i* („šulinys“).

⁴⁰ Pavadinimas „Ausaka“ pažodžiui reiškia „Pasimatymų šlaitas“.

provinciją, pas laukiančią sodyboje senutę. Džiugesį jos žodžiais apsakyti paprastais sunku, ir dvaro žmonės, vaišes ruošti paskirti, taip užsiėmę, kad diena su naktimi jiems painiojasi.⁴¹ Ponia Tacutą uostelyje likimas netikėtai suvedė su Karija, jaunąja panele, kurią slapčia jinai namo parsigabeno, ir net daugeliui tarnų naujiena ši nėra iš tų, kurias jie greit sužino. Glaudžias seklytėlė mergina, ir jos sesuo duris, vos girdimai pastūmus, atidaro.

TACUTA. Bijau, kad vieniša jauties ir nebeturinti jėgų kentėt. Be galo ir be krašto pas tave ateiti aš norėjau, pažiūrėt, kaip sekasi, bet norai norais, o daugybė reikalų visokių man neleido pasitraukti nuo mamos ir susirast tave. Dabar sulaukiau pertraukėlės, kai aplinkui niekas nesirodo ir gerà prasiblaškyt tau proga. Nagi, eikš čionai!

GIEDOTOJAS. Seseriškas šitoks rūpestis, ir vyresnišios atjauta jaunesniąją paveikia, – akys spindi ašarom panelės Karijos, kai pro duris iš kambarėlio ji išeina.

KARIJA. Nuo tada, kai išsiskyriau aš su savo princu, vis labiau jaučiuosi tau ant kaklo užsikorusia našta, o jei dar nepavyks pasimatyti ir su tėveliu, kad bent jau tarčiau atsiprašymo jam žodį kaip bloga dukra, tuomet man galas, – lieka pasiryžt ir viską baigt, bet niekaip neišeina iš galvos mamytė Kakudžiu, kuri mane pagimdė, ir mamytė dabartinė sostinė su broliuku, ir jo šviesybė, atžala valdovų, – negaliu aš jų pamiršt. Įsivaizduok, kas dedas mano širdyje!

GIEDOTOJAS. Dejuoja ji, ir akys abiejų paplūsta ašarom.

TACUTA. Žinau, kad liūdna, aš žinau! Bet šiaip ar taip, maldauju, kad pasikarščiausi ko nors nesugalvotum dėl vilčių neišsipildžiusių pasimatyti su Ministeriu Kanu! Atsiliepta į prašymą mamytės buvo, ir dabar jisai po stogu šiuo nakvoja. Buvau nutarusi apsižvalgyti, kaip čia kas, apie tave į ausį mamai pakuždėt, sulaukti jos nurodymų, žodžiu, pašniukštinti iš šalies, tačiau atsitrenkiau į sieną su sumanymu aš savo šitokiu, ir viskas dėl kietos mamytės rankos, – išmokus elgtis lygiai taip jinai kaip tėvas amžinatilsį, seniūnu buvęs valsčiaus čia kadais, ir turi tokį patį supratimą apie deramą laikyseną. Ji mano, kad net jeigu vaiką ji pati pagimdė, tampa jam ji svetima nuo tos akimirkos, kai atiduoda jį kitiems, kurie vieninteliai tėvų į jį įgyja teises, o galvoti, kad, girdi, vis tiek čia motina, o ten – dukra, tiktai miestiečiai nekilmingi gali ir valstiečiai, patys nebežinantys, kaip lepinti vaikus. Beviltiška su ja kalbėti apie mūsų reikalą, ir

---

⁴¹ Kabuki teatre, kuriame pirmos dvi antro veiksmo scenos nėra vaidinamos, o likę antro veiksmo fragmentai jungiami į vientisą *Domyōji* epizodą, įžanginės jo replikos apie namus apėmusią džiugią sumaištį ir artėjantį atsisveikinimą su Ministeriu Kanu, patikimos aktoriams, vaidinantiems dvarelyje patarnaujančias kameristes, kurių skaičius svyruoja nuo trijų iki penkių. Jiems pasišalinus į užkulsius ir įstojus giedotojui, sugrįžtama prie pirminės teksto versijos, nors priklausomai nuo pastatymo, epizodas gali būti vaidinamas su kupiūromis.

net jeigu tokias nieko gera nežadančias aš šnekas įpinčiau lyg netyčia, tuo metu sprendimas gal ir rastusi kažkoks, tačiau nei praeities, nei ateities jis nepakeistų. Ši diena trečia, kai svečiui teko mums garbė suteikt pastogę gamtai ėmus aikštytis, tačiau išsklaidė vėjai debesis ir jūra nebešėlsta. Iš uostelio gavom žinią apie orą pasitaisiusį, keliauti tinkamą į kraštą tolimą, ir perdavė iš užvažiuojamųjų mums namų, kur apsistojęs ponas Terukunis, kad išvykti antrą valandą šią naktį numatyta paryčiais, todėl visi jau atsisveikinimui rengias namuose. Buvau nutarus nebedelsti ir daryt ką nors tuoj pat, bet koją man pakišo šitas posūkis nelauktas, ir nebežinau, ko griebtis. Pasitarti reikia su kuo nors, kai nebeišneša galva – juk nukabintai nosiai net ir kėliai, sako, tinka į pašnekovus, – bet dar geriau kita galva, todėl užuot čia verkus, susikaupk ir kokią nors man mintį duoti malonėki!

GIEDOTOJAS. Kad neprašautum, dera viską apskaičiuot – atimti ir pridėt. Staiga užpakaly išdygsta Sukune Taro visu ūgiu.

SUKUNE TARO. Jei ieškote sveikai protaujančio žmogaus, aš jūsų paslaugoms!

TACUTA. Ajai, Taro, brangusis! Užklupai mane!

SUKUNE TARO. Hm, hm, sakai, kad užklupau? Tacuta, klausyk! Už vyro, į gyvenimo palydovus tau tekusio, akių į veiklą slaptą išitraukei, niėkų įvairių prisigalvojusį apie panelę Kariją, jaunesnę savo seserį, ir jūsų kraujo ryšį. Mes žinome, kad ji iš šių namų įvaikint buvo paimta su vystyklais visais, bet kas iš to? Gyventi sostinėj ir augti Kavači krašte – dalykai pernelyg skirtingi, o ir tie, kurie tarnauja kaip įstatymo kariai provincijoje, mažai ką turi bendra su didikais rūmų. Galėčiau didelę vaizduoti giminystę su Ministeriu Kanu ir žentu skelbtis esąs jo tetos, tačiau esu žmogelis paprastas ir kažin koku apsimest ponu nieku man gyvu nepavyktų. Štai panelės net anksčiau sutikęs nebuvo, ją pažinojau tik iš vardo, o dabar matau, kad oho ho, su tokia išvaizda prie meilės kliedesių privesti Tokijo – ar kaip ten ta šviesybė jo vadinasi – sunku būt neturėjo, neturėjo! Kol jūsų veido, gerbiamoji, aš regėjęs nebuvo, mano paties žmona atrodė man gražuolė neprilygstama – kaip ta Mergelė Jang iš Kinijos.⁴² Bet kai sugretini, matai, kad ne Mergelė Jang jinai ir neprilygstama nėra. Pakeist maniškei vardą irgi būtų ne pro šalį!

TACUTA. Ir ką? Koks būtų tas naujasis mano vardas?

---

⁴² Mergelė Jang (*Yang Guifei* /Jang Guifei/; 719–756) – Kinijos gražuolė, imperatoriaus Xuanzongo (*Xuanzong* /Siuandzong/; 685–762) sugulovė, kurios giminaičiams išimylėjęs valdovas suteikė svarbius valstybės postus ir plačius įgaliojimus. Kilus favoritizmu nepatenkintų valdinių maištui, imperatorius buvo priverstas paklusti jį remiančios kariuomenės reikalavimui ir pasiųsti myriop neramumų kaltininke laikytą mylimąją, kurios vėliau gedėjo visą likusį gyvenimą. Jų tragišką meilę apdainavusi kinų literato Bai Juyi /Bai Dziui/ (772–846) poema „Amžinosios širdgėlos giesmė“ (*Changhenge* /Čanghenge/) buvo didelio populiarumo Japonijoje sulaukęs kūrinys.

SUKUNE TARO. Tai aišku, kad Prilygstamoji!

TACUTA. Šit kaip? Rėžti moki tu be skrupulų! Bet to, ką mes čia slepiam netgi nuo mamos, būk mielas, niekam nesakyk!

SUKUNE TARO. Dėl to gali ir nesijaudinti! Į užvažiuojamuosius man nukakt namus prisakė Kakudžiu – pas Terukunį, kurs mums žinią perdavė apie rytojaus išvykimą rengiamą. Turiu jam nusilenkt ir padėkot už gerą širdį, kad pas mus jis svečiui leido pagyventi šias dienas. Ir dar sutart dėl laiko paliepė pas jį nuėjus, kad tvirtai laikydamiesi žodžio duoto nevēluotume ir taptų ženklui mums visiems pirmi gaidžiai pragydę. Tai nebedelsiu aš, o jeigu šaus į galvą pakeliui gera mintis, pasikalbėsime, kai sugrįšiu, ir nutarsim, ką daryt, Prilygstamoji ponija!

TACUTA. Ech, tu – su savo žaidimėliais! Ar nenusibodo erzintis?

SUKUNE TARO. Tat tat, tyliu! Ir jau dingstu!

GIEDOTOJAS. Išėina priekinė pasukęs namo pusėn. Nugarą žvilgsniu nulydi tolstančią panelę Kariją.

KARIJA. Ar čia buvo tavo vyras? Per bėdas, mane užgulusias, su juo net pasisveikint neišėjo.

TACUTA. Ką ten, pasisveikinti suspėsi visada! Bet mūsų reikalo atidėlioti nebegalima. Varge, ką gi mums daryti?

GIEDOTOJAS. Laužo galvą susirūpinusi.

TACUTA. Viskas, jau žinau! Abi suprantame, kad neištėvusios ir sugalvojusios mamytei pasipasakoti, nieko mes nepešim. Tačiau dabar toks metas, kai išėjęs mano vyras ir mamos taip pat nėra prie svečio, tai tave nuvesiu aš pas jį, o paskui tegu aš gausiu barti ar pelnysiu kitą bausmę, – nesvarbu! Na, eime!

GIEDOTOJAS. Panelės ranką ima, bet už nugaros joms triukšmas pasigirsta.

KAKUDŽIU BALSAS.⁴³ Skriaudike tėvo! Kur susiruošei?!

GIEDOTOJAS. Pro duris, su bildesiu atplėštas, įsivežia motinėle Kakudžiu mosuodama lazda iškėlta. Sulaikyt glėby ją bando aiktelėjus Tacuta.

TACUTA. Jei pykstate, kad nieko nesakiau ir kad laikiau paslėpus bėglę, muškite mane, įkrėskit Tacutai! Ar ne iš jūsų aš pačios girdėjau neseniai, kad vaikas, atiduotas svetimiems, savu nustoja būt? Jūs taip kalbėjot, o dabar pamokyt norit tą, kuriai nebesat motina. Visiems atrodo, kad

---

⁴³ Kabuki spektaklyje Ministerio Kano tetą Kakudžiu nuo senų laikų įkūnija labiausiai patyrę ir didžiausią trupės pagarbą pelnę *oyama* plano artistai. Jų pareiga yra ne tik sukurti įsimenantį vaidmenį, bet ir tapti savotiškais epizodo, kuriame jie dalyvauja, režisieriais, prie kurių savo veiksmus derina kiti aktoriai.

pylos jūs duodate Ministerio mergaitei, brangiausiai Kano dukrai. Ar lazdom ir rykštėmis vaišinti ją pritinka? Ne, auklėkit mane, mane!

GIEDOTOJAS. Užstoja ji panelę negailėdama savęs.

KARIJA. O ne, niekuo tu nekalta! Tai aš tėveliui skriaudike tapau. Mane ir muškit!

GIEDOTOJAS. Tacutą ji nustumia ir po lazda pati atsiduria.

TACUTA. Ne, ne! Tavęs negalima!

KARIJA. Ak, ne, mieliausioji!

GIEDOTOJAS. Beržinės košės nepasidalija seserys, viena apginti kitą nori, bet rūstybė motinos senos veide tik dar didesnė.

KAKUDŽIU. Tacuta, girdi? Aš rykštėm svetimų neauklėju! Gerbiamas Ministeris, kuriam į įdukras aš ją atidaviau, yra man giminaitis artimas, didžiuojuosi sūnėnu jį galėdama vadinti, todėl panelė, jam atiduota, yra dukra sūnėno, man beveik vaikaitė. Pasilinksminti ji sugalvojo, nuodėmę padarė neatleistiną, sutepusią net jos tėvus. Sakyk, kieno čia darbas, kad sūnėnas, mano širdžiai toks brangus, toksai brangus, į tremtį priverstas išvykt?! Jaučiu vien neapykantą, vien neapykantą! Štai jums lazda, ir kol jos nesulaužysiu aš kailį judviem perdama, bus atsiprašinėjimai garbingojo Ministerio akivaizdoje nieko neverti. Esu įžengusi į dešimtį septintą, ir plaukai man ant galvos pražilę. Kai su vyru mus mirtis išskyrė, sruogas nusiskusti aš norėjau ir į vienuolyną stot, tačiau dukra neleido, Tacuta sustabdė, kad beglobė nesijaustų ir bejėgė, motinai padarius įžadus. Turiu tik šventą vardą, tinkamą vienuolei, – Kakudžiu, kurs skelbia, kad esu pažinus ilgaamžiškumą, bet žilus aš plaukus tebeauginu ir, nors laikiau juos kliuviniu, atėjo šiandien ta diena, kai duos man jie naudos, ir viskas – Tacutos dėka! Jei būčiau nuo kaktos aš sruogas nusiskutus ir dėvėčiau ašutinę, imti negalėčiau į rankas lazdos, kad ja kaip spragilu ką nors prikulčiau.

GIEDOTOJAS. Pradėti pagrasinusi nuo Tacutos, po kojom pasipainiojusios savo noru smūgių kelyje, artyn pribėga. Šniokt šniokt šniokt, – pagaikščiui dirbant įnirtingai, pilas ašarų kruša, kai mūšamos pratrūksta verkti seserys kartu su motina, jas mušančia.

MINISTERIO KANO BALSAS. Ak, gana, gana, brangioji teta! Nereikia auklėti taip šiurkščiai! Dukters, kuri patraukė širdį jo šviesybės Tokijo, nusėti nevalia rumbaš! Panelę Kariją atvijo ilgesys, troškimas susitikt su tėvu. Aš su ja pasimatysiu. Veskit pas mane!

GIEDOTOJAS. Už sienelės Ministerio Kano balsui skardžiam pasigirdus, nusviedžia lazda

senoji teta. Grindys subilda, ir šūksmas pro lūpas skaudus išsiveržia. Parkritusi kniūbsčia atsakyti iš karto ji neskuba.

KAKUDŽIU. Tėvai, kurie pagimdo, vaiką mušt privalo, kad jo įtėviamis garbės gražintų skolą. Įtėviai privalo būt atleidūs, kad pagimdžiusiems jų įvaikį tėvams garbės gražintų skolą. Ir žodeliai švelnūs, ir pylà iš meilės kyla tėviškos, susukusios dėl vaiko galvą. Jei su panele jūs teiksitės pasimatyt, labiau net už ją pačią motina jos džiaugsis, – trūksta žodžių mano laimei apsakyti. Ak, koks ypatingas tėvas!

GIEDOTOJAS. „Ypatingas, ypatingas!“ – ji kartoja. Išdavikės ašaros, akis skandinančios, ir išdavikas balsas. Verksmui nematyti pabaigos, kai antrina dvi dukters: „Toks atleidumas, atleidumas!“ Galiausiai begirdėt tik kūkčiojimas.

KAKUDŽIU. Viskas, paklausk! Užuoť mėginus dėkingumą reikiťi čia sėdėdama, pas jį nueik, – juk pakviesta buvai! Keliauk, nedelsk!

GIEDOTOJAS. Atitraukia stumdomas duris, tačiau už jų Ministerio neranda Kano, – tik medinę statulą, kurią jis pats išdrožė per dienas viešnagės, atvaizdą įamžindamas savo. „Kas gi čia?“ – sutrinka Karija.

KARIJA. Tėvelis gerbiamiausias pažadėjo susitikt su manimi, nes sustabdyt norėjo baudžiančią mane mamytę. Tačiau juk iš tiesų esu bloga dukra, ir jis, ko gero, su manim nemalonės pasimatyt. Neabejotina, kad mes prieš tai girdėjome tėvelį, bet ar žodžius mums tarė jo pavidalas, iš medžio išskaptuotas, ar jis pats kažkur kalbėjo pasislėpęs?

GIEDOTOJAS. Ji stojasi ir sėdas, žvalgosi, sukiojasi, neranda vietos.

KAKUDŽIU. Nurimk, nereikia taip, panele Karija! Ministeriui atvykus paviešėt, jo žiniai kambarį svečių daviau toliau nuo vedančių į lauką durų. Kadangi ne viena jį siena skiria ir nuo mūsų, balsui pasigirdus jo tada, aš pagalvojau, kaip jis iki čia atsklist galėjo, bet iš džiaugsmo nuovoką buvau praradus ir atsitokėjau tik pamačiusi šią statulą. O dabar, panele Karija, aš tau kai ką papasakosiu! Paprašiau sūnėno, kol viešės pas mus, padovanoti tetai savo atvaizdą, kad turėčiau jį kaip atminimą, – nesvarbu, ar pieštą, ar kitaip jo rankom padarytą. Jis tą pačią dieną ėmės darbo, bet į šipulius sudaužė pirmą savo kūrinį. Užbaigęs antrą kartą drožinį, pasielgė taip pat, suskaldė jį, sutrupino. Kai trečią išskaptavo statulą medinę, pasakė man, kad dvi ankstesnės buvo tik išoriniai pavidalai, bedvasės lėlės, pjaustytos iš rąsto, o ši štai pagaliau yra jo gyvas atvaizdas, kurį Ministeris paliko atminimui, sielą jam įkvėpęs, tad ir tvirtint neišeitų, kad prašnekt jis negalėtų, kai pasimatyti tėvas nori su vaiku, bet jiems neleidžia susitikti baime

keliantis asmuo valdovo. Negalvok, panele Karija, kad pamatei tik medį, – tėvo žodį tu girdėjai ir su juo susitikai. Turėtum būt laiminga, o ir tavo motinos karščiausias noras išsipildė.

GIEDOTOJAS. Džiaugias visos trys – ir dukters, ir motina. O tuo metu Taro pareina žengdamas plačiu žingsniu. Kartu – ir tėvas jo, Hioe, iš Hadžių giminės kilimo.

HIOE. Kakudžiu, jūs čia? Žinau, kad ryt iš ryto svečias jūsų iškeliauja, ir jus aplankyti nutariau ne tam, kad be naudos maišyčiausi po kojom, kai užsiėmę jūs visi darbais prieš jam išvykstant. Aš padėti ketinau, bent kiek pasitarnaut, o tuo išėjimu ir ponui Terukuniui pagarbos pareikšt į užvažiuojamuosius užsukau trumpam namus, kur susidurti man pasisekė su savo berniuku. Iš jo aš išgirdau, kad išlydėtuvėms beveik pasirengta, ir ši žinia labai mane nudžiugino. Daugiau pradžioj aš apie nieką negalvojavau, bet paskui išvydau, kad jau vakaras sutemo. Nespėjęs būčiau grįžti aš namo, kai metui išlydėjimo atėjus, vėl turėjęs būčiau savo kojomis senom keliaut pas jus, todėl atsiprašyt už trukdymą nusprendžiau ir verčiau praleisti laiką čia. Tik malonėkit į mane nekreipti dėmesio, – nenoriu rūpesčių užkraut!

KAKUDŽIU. Gerbiamas Hioe, per daug jūs paisot ceremonijų! Pas marčią jaustis galite kaip namuose, – ar kas priimt atsisakytų uošvį? Jeigu atsiras koks reikalas, sakykite iškart, nesivaržykit! Tacuta, girdi? Kol bus laikas keltis, vietos atsigult tu savo padaryk kambariuose! O su jumis pasimatysime vėliau mes, pone!

GIEDOTOJAS. Išsiveda su savimi panelę, ir nutolsta žingsniai moterų trijų už sienos. Palūkėję pradeda pašnibždomis kalbėtis tėvas ir sūnus.

HIOE. Įsidėmėk, Taro, ką sutarėm kely, – atlik kaip reikia viską ir neapsižioplink!

SUKUNE TARO. Galit nesirūpint, tėve!

GIEDOTOJAS. Vienas pasuka į namo galą, kitas atsisveikinęs į miegamąjį nužingsniuoja. Iš kambarių ir kambarėlių sklinda šviesos, metamos žvakidžių aukštakočių, – sambrūzdis svečių įtraukęs pusėje kiekvieną, artinantis vaišėms šiąnakt paskutinėms. –

Antras veiksmas, ketvirta scena

Gaidgystė

GIEDOTOJAS. – Šurmulyš netyla. Hioe iš Hadžių giminės vogčia išsmunka lauk, duris pravėręs kambarėlio. Įsitikinęs kieme, kad viskas savo vietose, jis spyną nuo vartelių sodo nusuka ir, juos atplėšęs, duoda ženklą. Pasirodęs kitapus, kareivis – vienas iš eilinių algininkų – jam kelioninę ištiesia dėžę su atstojančia jai rankeną lazda, įbedama į šoną.

HIOE. Girdi? Tik nepamiršk! Kad man prisistatytum, vos tiktai pirštu pamosiu, su visais, kaip tau sakyta, apdarais paradiniais ir gardiniu palankinu Ministeriui laipinti.

GIEDOTOJAS. Atgal paleidęs tarną, dėžę po pažastimi pasibruka kelioninę. Jo bendrininkas, mėtydamas neramius žvilgsnius, tarp medžių slenka, tarp kamienų su šakom, praleidžiančiom mėnulio šviesą.

SUKUNE TARO. Na, ir kaip pavyko, tète?

HIOE. Cit! Tyliau!

SUKUNE TARO. Ar tie daiktai, apie kuriuos kalbėjome, jau čia?

HIOE. Nesijaudink, bernužėli! Matai, ką aš turiu? Gudrybės mūsų įrankis, apie kurį kalbėjome, – ten, viduj. Ir dar kai ką svarbaus nuspręst mums reikia. Nagi, eikš! Čionai, čionai!

GIEDOTOJAS. Dideliame sode prie tvenkinio sustoję, tarias tėvas ir sūnus pašnabždomis. Šešėly pasislėpus klausos Tacuta. Jai vyro elgesys sukėlė nerimo dar vakare, ir neišleidžia Sukune Taro ji iš akių, tačiau pati nėra jo pastebėta. Sukune Taro prabyla.

SUKUNE TARO. Kaip jūs jau girdėjote, tėveli, įgaliotasis atstovas Terukunis pasiimti tremtinio atvyks, kai po vidurnakčio antra skaičiuoti valanda bus pradėta. Pono Šihei prašymu nužudyti reikia Ministerį Kaną, tad mūsų buvo sumanyta apsimitėlius pasiųst pas tremtinį, neva lydėti jį turėsiančius, kad išsivežę pakeliui užbaigtų reikalą, taip sakant, vienu šmaukštelejimu. Bet jei pirmi gaidžiai neužgiedos, vargu ar kietasprandė mano uošvė atiduot sutiktų savo svečią, nuo kurio jinai negali atsiplėšt. Ar tai, ką laikot rankose, – gaidys, kuris iš miego kelia naktį ir antros nelaukia valandos kaip jo visi kiti gentainiai?

GIEDOTOJAS. Ištraukia paukštį iš kelioninės dėžės.

SUKUNE TARO. Oho, koks vištų generolas – baltas ir dailiom plunksnelėm! Kol plepėjome, įpusėjo jau naktis, tai laikas mums parodyt, kokią gerklę tu turi, – giedok sau į valias! Leisk savo balsą mums išgirst, – kitaip aš nenurimsiu. Na, pirmyn! Pirmyn! Giedok, sakau gi! Tète, ko jisai negieda?!

HIOE. Baik jau! Nepragys jisai taip paprastai. Pagal užsakymą jie naktimis negieda, nebent gamtos išgirstų šauksmą. Reikia padaryti, kad savaime jis pragystų, – štai kur paslaptis! Jei į bambuko kotą storą karšto mes pripilsime vandens ir patupdysim gaidį ant viršaus, įsivaizduos jis, kad pradėjus kilti šiluma saulėtekį artėjant pranašauja, ir ims skelbti rytmetį. Dėžėj yra įdėtas ir bambukas, laktai tinkamas. Vandens prikaitinto turėtų būti ant stoguotos lentynėlės, kur

arbatos indai laikomi. Atnešk su virduliu visu – tiktai be triukšmo!

SUKUNE TARO. Aha! Gerai, atnešiu, – darbas nesunkus. Bet kas jei negiedos jisai net ir tada, kai užtaisydam jam vandens?

HIOE. Liaukis čia niurzgėjęs! Jeigu negiedos, tada galvosime iš naujo.

GIEDOTOJAS. Rezga pinkles tėvas ir sūnus. O žmona sutrikusi: „Gerasis Buda išganytojau, koks praregėjimas! Turiu aplenkti juos ir pasakyti mamytei! Ne, taip negerai... Ne, jei nesakysiu, tai tada aš... Bet jei pasakysiu, tai tada jie, tai tada aš...“ Ji aprimsta.

TACUTA. Sukune, mielas! Kur esi, Taro?

GIEDOTOJAS. Pasigirdus balsui klausiančiam, abudu vyrai išsižioja pritrenkti netikėtumo ir nustėrę. Gaidį paslepia dėžėj kelioninėje ir, užtrenkę paskubom, nutaiso miną, lyg niekuo dėti jie būtų.

SUKUNE TARO. Ir ko gi čia taip šūkaloji net užkimus?! Ar dega reikalas koks nors skubus? Nes jeigu jokio reikalo nėra, tada išeina, kad neišsiauklėjimo aukštumas esi pasiekusi ligi pačios viršūnės. Ir tėtę pergąsdinai tu, ir savo Sukune, – dar ligą įvarysi mums abiem!

GIEDOTOJAS. Kažba žvilgsnio skvarbomas jis įdėmaus.

TACUTA. Smūgis, jūsų išgyventas, neprilygsta tam, kurį patirti judu privertėt mane! Protu man nesuvokiama, kaip vyrui, į gyvenimo palydovus išsirinktam, ir uošviui gerbiamam į galvą gali šaut Ministerį žudyti, mūsų Kaną, perrengtus iš anksto apsimetėlius jo pasiimt pasiuntus. Kuo jisai tau nusikalto, kad ant jo tu taip širsti? O gal Šiheį tu pageidavimą esi įvykdyt pasiryžęs iš godumo, dėl kurio meti ir žmoną, su kuria ilgai gyventa, ir nebegalvoji apie žento pareigas? Bet net jei tu širdy atsižadėjai visko, aš tavęs atsižadėti negaliu. Ak, Taro, vyreli mano! Tėveli, paklausykite, būkite geras, savo piktajį sumanymą pamirškite!

GIEDOTOJAS. Nuolankiai ji meldžia uošvio, nuolankiai ji meldžia vyro. Balsas nebeklauso moters, saugančios ištikimybę, – jos jausmų tyrumas spindi ašarose, liudijančiose nesuteptą dorybę. Hioe reikšmingą meta žvilgsnį sūnui Sukune.

HIOE. Ak, kaip negerai išėjo! Artimo žmogaus dėka kitokiomis mes akimis pasižiūrėję į save, iš gėdos rausti esam priversti – ir tėvas, ir netikėlis sūnus. Daugiau taip nebebus, – pasitaisydam mudu! Tarkime, marte, kad tu nieko negirdėjai!

TACUTA. O, tokių aš žodžių net tikėtis nedrįsau! Pamiršiu viską, ką nusiklausiau, – kitaip ir negalėčiau pasielgti! Dėkinga liksiu už supratingumą, kol esu gyva. Ir net mirtis nesugebės

nutraukti ryšio, vyrą siejančio su žmona ir su uošviu – marčią, prisiminti kviečiančią, kad dar tik antras metų mėnuo ir šaltukas skaudžiai tebežnaibo žemiškas. Krosnelę po stalu užkursiu, kad sušilt galėtumėte kojas, kol patieksiu jums išgert ko nors stipresnio! Eikime greičiau vidun!

GIEDOTOJAS. Žengtelėja Tacuta pirma.

HIOE. Ei, sūnau, dabar, dabar!

GIEDOTOJAS. Supratęs tėvo mintį pagaliau, iš nugaros Taro užpuola žmoną skrosdamas kirčiu įstrižiniu jos kūną. Petyje žaizda gili, pėdos gal pusę siekianti ar net daugiau, tačiau ji nesutrukdo aukai apsisukt ir įsikibti į žudiką.

TACUTA. Štai koks tu! Kinkadrebys beširdis! Stot vienam prieš vieną pasirodė tau jėgų per maža, tai apgaule užmušei! Ar jau esi laimingas?

GIEDOTOJAS. Moters pareigą gyveno vykdydama, ir nuėjo viskas veltui! Prakeiksmas ji svaidosi iš apmaudo.

SUKUNE TARO. Užčiaupk gi savo kakarinę!

GIEDOTOJAS. Sukune Taro įgrūda jai į burną savo rūbo kraštą, sluoksniais pamušta keliais, ir parmeta ranka užlaužta žemėn, kad įbestų į krūtinę kardo smaigalį ir pasukiotų. Hioe nekantriai laukia galo.

HIOE. Na, vaike, ar nebekvėpuoja?

SUKUNE TARO. Nusiraminkite! Tuoju bus pri-baig- tą! Gerai, o ką darysim su šituo lavonu?

HIOE. Galėjai ir neklaut! Akmenų patogesnių parinkęs, kad negyvėlė paviršiun neišplauktų šitame didžiajame tvenkinyje, įdėk juos į rankovių nuokaras užmezgęs ir į rūbo juostą, o tada įmesk ją duburin.

GIEDOTOJAS. Sukibę dviese sviedžia jie į vandenį lavoną. Kruvina banga klevų raudonų spalvomis nudažo tvenkinį, – ar bus eilėm jis apdainuotas kaip aukės, nusineštos į gelmę, bendravardė upė Tacuta, pribirus lapų rudeniškų?⁴⁴

SUKUNE TARO. Tėte, paklausyk! Kol kas gal ir gerai mums klojasi, bet lieka dar gaidys. Einu vandens paimti karšto, stovinčio ant lentynėlės.

---

⁴⁴ Aliuzija į japonų poezijos klasiko Ariwara no Narihira /Arivara no Narihira/ (825–880) eilėrašį:

Net ir tada, kai dievų nežabota jėga viešpatavo,
nebuvo dar niekas girdėjęs,
kad į klevų raudonumo dažus
Tacutos pamerкта būtų upė
ir virstų vanduo baltomis dėmėmis marginy.

Tacutos upė (*Tatsutagawa* /*Tacutagava*) teka Naros prefektūros šiaurės vakaruose.

HIOE. Gali nebeit, Taro, jau nebereikia! Pasirūpinsiu, kad ir be to jisai pragystų, pamatysi!

GIEDOTOJAS. Skalą, kokias užanty kariai nešiotis mėgsta, išsitraukia ir mitriai įžiebia ugnį, kad šviesa į tvenkinį jos kristų, ir kelioninės dėžės apvertęs dangtį, jį į vandenį nuleidžia su gaidžiu, kurį patupdo ant viršaus. Ištiesęs kardą, rankom suimtą abiem tvirtai, makštų galu jis stumia dangtį, plūduriuojantį paviršiu tvenkinio. Net stovintis vanduo, galbūt pajutęs vėtrą kylant naktyje, vilnyti pradeda, ir paukštis, supdamasis ant bangų, per sieksnių keletą nuo kranto atitrūksta.

SUKUNE TARO. Cha cha cha cha cha cha! Tėte, ką čia darote? Nukėlęs dangtį nuo dėžės kelioninės, iš jo padirbdinot laivelį, – tarsi vaikas būtumėte su žaidimais savo, o ne rimtas vyras! Ir kokia iš to, iš viso t-to, iš šito jums nauda?! Cha cha cha cha cha cha!

HIOE. Baik jau!

SUKUNE TARO. Bet... Cha cha cha cha cha!

HIOE. Jaunas, jaunas tu! Gerai jau, jeigu nieko nežinai, teks man paaiškint pažodžiui! Šiaip visad, kada lavonas kur į sietuvą nugrimzdęs būna ar į upę, jo ieškoti įprasta patupdžius gaidį į laivelį, nes jisai užtraukia savo giesmę ten, kur guli palaikai. Prisiminiau aš tą gaidžių savybę, kai kada praverčiančią, ir pagalvoju, kad lavonas Tacutos, kurį mes paskandinom tvenkiny, galėtų mums dabar pasitarnaut. Susidėliojo viskas pavydėtinau laiku, – sėkmė vėl mūsų pusėje! Žiūrėk, žiūrėk, Taro, jisai plasnoja, – gal jau atsidūrė virš lavono? Štai, girdi? Sulaukėme mes savo gaidgystės!

SUKUNE TARO. Ir vėl! Ar girdit?! Gaidgystė!

GIEDOTOJAS. Toli antra dar ryto valanda, tačiau išaušt nespėjusioj pavasario naktį su žemišku sugrįžusiu šalčiu nelabas aidi skardžiai balsas, ir, tarytum atsiliepdami, kiti sparnais plasnoti ima paukščiai, ant tvorų kieme pabudę, nes kur vienas pradeda giedot gaidys, pragysta iš paskos jam tūkstančiai. Kadaise valandą per daug ankstyvą nuskambėjusi giesmė padėjo kinų žemėse gaidžių balsus mokėjusiems pamėgdžioti bėgliams pro užkardą prasmukti nesulaukus ryto⁴⁵, –

---

⁴⁵ Kalbama apie Hangu užkardą (*Hanguguan*) – pasienio postą dabartinėje Kinijos Henan provincijoje, kuris pilietinių karų metais žymėjo ribą tarp atskiroms kunigaikštystėms priklausančių teritorijų. Senovės Kinijos dvariškis Sima Qian /Sima Čian/ (apie 145 ar 135 – apie 86 pr.Kr.) į daugiatomį autorinį veikalą *Istorijos užrašai* (*Shiji* /Šidzi/) įtraukė visoje Rytų Azijoje žinoma legenda virtusį pasakojimą apie Qi /Či/ kunigaikštystės didiką Mengchang /Mengčang/ (*Mengchangjun* /Mengčangdziun/; ?– 279 pr.Kr.), su visa svita apsilankiusį Qin /Čin/ kunigaikštystėje. Išmintimi garsėjęs atvykęlis buvo sutiktas svetingai ir net priėmė pasiūlymą eiti svarbias pareigas, tačiau netrukus tapo tuomečių valstybėlių santykius temdžiusio nepasitikėjimo auka ir pateko į kalėjimą. Nors netrukus jam buvo suteikta malonė ir laisvė, baimindamasis dėl savo gyvybės, Mengchang nutarė nedelsdamas bėgti

džiaugsmas ne menkesnis kyla ir dabar, lyg būtų tėvas su sūnum taip pat duris atsiveriant pamatę išganingas.

HIOE. Delsti nebegalim! Reikia ruošti pasitikt Ministerį Kaną. Man nagai jau niežti!

GIEDOTOJAS. Prie vartelių sodo pasuka Hioe. Žvalgos Sukune Taro, ar pėdsakų piktos jų išmonės neliko. –

Antras veiksmas, penkta scena

Atsisveikinimas su tremtiniu

GIEDOTOJAS. – Pakampes apžiūrėjęs, dingsta viduje. „Laikas keltis!“ – suklega balsai, ir valgiai ant stalelių pokylio pradedami dėliot su ropinėmis ilgakotėm ir taurėm molinėm, ir su jūros kopūstų džiovintų puokštelėmis – šventinei užkandai. Ministerio teta, ponija garbioji, kameristėms liepusi atnešt nykštukinį miškelį, ant padėklo išaugintą ir pakrantes primenantį nemarių salų, svetainėn pro duris įžengia.

KAKUDŽIU. Viešnagė šimtą trukt dienų galėtų ir nakvynė – tūkstantį naktų, tačiau toks pat kartus išsiskyrimo metas būtų. Toliau tikėtis lieka tik malonės, įsakymu jo didenybės paskelbtos, kai leista jums į sostinę bus grįžti. Lauksime su nemarių pušelių padėklu ir gero vėjo palinkėsim su puokštelėm jūržolių.

GIEDOTOJAS. Ministeris Kanas dėkoja nusilenkdamas už šilumą patirtą. Susikaupusiems jų abiejų jausmams per maža laiko išsakyti. Pasirodo Sukune Taro.

SUKUNE TARO. Į kelią metas jo šviesybei! Laukia jau prie vartų pareigūnas, ir eksimperatoriaus atstovas Terukunis atsargumo dėlei paliepė šalikelėj kordoną išrikiuot. Pats jisai iš užvažiuojamųjų pajuda namų, į palankino nešikus paskyręs ir savus tarnus, iš senbuvų vasalų atrinktus. Jie jau čia pat!

GIEDOTOJAS. Įtartinus įleidžia nešikus gardinio palankino. „Laikas spaudžia!“, – šūkčioja jie viens per kitą. Ministeris Kanas iš priimamosios salės ramiai, neskubindamas žingsnio pasuka prie durų ir į palankiną sėda lydinas senos tetos akių. Prieš žmones stengias ji šypsotis, neparodyt ašarų, tačiau tik dar graudesnis šitoks atsisveikinimas. Tarp lydinčių – ir Sukune Taro. Jis nuseka lig vartų įkandin neštuvų ir pareina apsisukęs.

---

atgal į gimtinę. Būgštavimai pasirodė pagrįsti, – Qin valdovas iš tiesų pasiuntė žudikus jam iš paskos. Mengchangui pavyko vidurnaktį pasiekti Hangu užkardą, už kurios jo laukė išsigelbėjimas, tačiau jos vartai keliautojams būdavo atidaromi tik su pirmaisiais gaidžiais. Tuomet į pagalbą atėjo vienas iš Mengchango palydos vyrų, užgiedojęs gaidžio balsu. Jam atsiliopė paukščiai iš visų aplinkinių vištidių, ir suklaidinta sargyba praleido bėglius, o pavėlavusiems persekiotojams teko grįžti namo tuščiomis rankomis.

SUKUNĖ TARO. Atatata, gerumėlis! Pagaliau pasibaigė! Mamyte Kakudžiu, atsikvėpsite dabar lengviau ir jūs! Reikėtų eiti jums į miegamąjį.

KAKUDŽIU. Ne, akių sumerkt aš negalėčiau, net jei ir norėčiau!

SUKUNE TARO. Tikrai? Gal sirguliuojat, kad negalite miegot?

KAKUDŽIU. Tu vis savo! Žentelis toks laimingas, kad išleidom svečią, – jam gryniausias džiaugsmas, o dukrelė Karija tik pasvajot galėjo apie atsisveikinimą, nors tų pačių namų gyventojai jie buvo. Kaip jai turėjo būti liūdna ir kaip pavydu žinoti, kad kiti su juo matytis gali, tik ne ji, todėl nepakviečiau aš tūčiom nieko iš namiškių, jam tolimesnių. Net Tacutos nebuvo. Tačiau kodėl dabar ji neateina pasidžiaugt, kad kėlias svečiui prasidėjo sklandžiai? Nagi, nubėkit kuri nors pasižiūrėt!

GIEDOTOJAS. Paliopia kameristėms. Sunerimsta Sukune Taro, ir akys laksto jo nervingai. Grįžta siųstosios merginos.

KAMERISTĖ. Anam gale mes radome tiktai panelę Kariją, o ponios mes Tacutos nematėm.

KAKUDŽIU. Bet kodėl? Kas atsitiko, kad jos kambarį nėra? Jei jinai ne miegamajame, tai kur pražūt galėjo? Eikite patikrint dar kartelį! Svečių ieškokit pusėj – kerteles išgriozkite ir užkaborius išnaršykite skersai ir išilgai.

GIEDOTOJAS. Šukuojami namai rimtų rimčiausiai. Ir sode, kur niekada pagalbininkų ne per daug, žibintais popieriniais kareivukai nešini ir algininkai, plotais pasiskirstę, tarp gėlynų ir kalvelių supiltų pasklinda ir už apieškoto tvenkinio, kitam gale, brūzgynuose aptinka šviežio kraujo klaną. „Ė, ehe, ehei, į tvenkinį yra nubėgęs šitas kraujas. Reikia išsiaiškint!“ – girdisi balsai. Tas samdininkėlis, kurs sušlapt mažiausiai bijo, murktelėjęs niurkteli lig dugno ir išnyra iš vandens, laikydamas ant rankų iškeltą lavoną Tacutos. Įsiviešpatauja sambrūzdis pasibaisėjimo apimtuose, sujudusiuose namuose. Taro šalčiausiu veidu ima vadovaut.

SUKUNE TARO. Žudikas tebesislepia turbūt viduj. Kol baigsim tirt, užkalkite vartus ir šeimynykščiams niekur eit neleiskit!

GIEDOTOJAS. Jam šūkalojant, pasileidžia tekina motulė Kakudžiu ir Karija su ja. Abi pripuola prie negyvėlės.

KARIJA. Vaje! Ir kas galėjo šitaip padaryt?! Aš pamačiau anksčiau, kad jos nėra, maniau, kad ji su tetule, ir štai – išvystam jau atšalusią! Netelpa galvoj! Su tėveliu mane gyvenimas išskyrė, su tavimi – mirtis, nepasirinkus kito laiko ir kitos dienos. Tuo pat metu užgriuvo liūdesys ir sopulys,

– ar teko išgyventi tokį siaubą dar kam nors?

GIEDOTOJAS. Įsitveria senutės motinos ir susikrįmčiusi raudot pratrūksta.

KAKUDŽIU. Ak, dabar žinau, žinau! Tu pagalvojai, kad ji su manim, o aš maniau, kad su tavim.

Per šitą klaidą dukteriai užtraukė negandą likimas ir pagrūmojo motinai rūsčiu pirštu.

GIEDOTOJAS. Pasakius užsikniaubia ir pravirksta nebesivaldydama. Artyn Taro prieina.

SUKUNE TARO. Mirusiajai ašaros nebeпадės. Geriau žmonelę savo į kapus aš išlydėsiu nukryžiuodamas ir sukapodamas žudiką. Bausmę jam esu paskyręs, o dabar pradėsiu tirt.

GIEDOTOJAS. Jis ant verandos krašto atsisėda kojom pražergtom plačiais.

SUKUNE TARO. Šeimynykščius aš visus apklausiu iki vieno, skirtumo tarp moterėlių ir vyriokų nedarydamas. Tai ką, iš krašto pirmas būtų šitas bernas Takunai. Girdi? Marš pas mane!

TAKUNAI. Aš čia, čia, čia, čia, čia!

GIEDOTOJAS. Keliaklupsčias jisai parpuola priešais.

TAKUNAI. Taigis! Apie kitus aš nežinau, bet manęs, kvailelio, įtarinėt turbūt nemalonėjat.

Lavoną aš iškėliau, – todėl mane, manding, ir pakvietėte pirmutinį, kad sumokėtumėte premiją.

Tiktai anokie čia tie mano nuopelnai, čia, čia, čia, čia, neverta nė kalbėt!

SUKUNE TARO. Kókios dar prakeiktos premijos, tinginių tu panti! Ir išvis, kaip tu žinot galėjai, kad lavono Tacutos ieškot reikėtų tvenkinį! Nagi, klok teisybę!

TAKUNAI. A? Ne, tai yra aš nenorėjau pasakyti, kad josios užpakalį pamačiau ar galvą. Įkaltis man buvo kraujas, nutekėjęs iš pakrūmės duburin į tvenkinį.

SUKUNE TARO. Tu man pėdų nemėtyk! Kaip galima kažką suprast šviesoje žibinto popierinio? Jei pats esi niekuo tu dėtas, nežudei ir nemetei į vandenį, kaip sugebėjai ją surast? Ne ne, tos šnekos apie kraują – paistalai!

TAKUNAI. Bet tai kad ponas šeiminkas kalbat dalykus man nesuprantamus. Paistalai – ne paistalai, žinau tik tiek, kad kraujas buvo ir kad nutekėjo tas gi, šitas tvenkinys...

SUKUNE TARO. Ką ką? Tai kas kur nutekėjo, – kraujas tvenkinin ar tvenkinys į kraują? Ar tau pačiam jisai į galvą visas sutekėjo, kad to-to-to-tókias tauziji nesąmones! Tempkit jį į tardomąjį, dusinkit jį vandeniui, kad man prisipažintų! Nagi, pirmyn!

GIEDOTOJAS. Atsistojęs senutė motina sustabdo Sukune, kuris beeinas buvo irgi iš paskos.

KAKUDŽIU. Ne, ne, kankinti reikalo nėra už susipynusį liežuvį! Ak, man palengvėjo! Žinau dabar, kas buvo mano dukros priešas!

SUKUNĖ TARO. Aha! Jūs sakot nekankinti? Sveikinu, jūs – įžvalgus žmogus! Už šitą juodą darbą juodesnių nebūna, ir pačiutei savo auką aš sudėsiu, atsiteisdamas su nusikaltėliu kirčiu įstrižiniu. Traukit jo rankas į kairę ir į dešinę!

GIEDOTOJAS. Užsimojęs kardu, žengteli į priekį Sukune.

KAKUDŽIU. Ne, ženteli, palūkėki! Toks atsiteisimas tinkamas už paprastą nusikaltimą, – nieko jis nespės pajust, jei pereisi jam nuo peties ašmenimis lig kito šono vienu atsikvėpimu. Šito negana! Tegu pasikankina, kitaip man neatlėgs sunkumas širdyje. Dukters žudiką baudžiant pirmas smūgis motinai priklauso. Paskui ir tau eilė ateis, ženteli. Kardą man paskolinti prašau!

GIEDOTOJAS. Kietai sukandusi dantis, drabužio pasikaišo padurkus ir gręžiasi į taikinį, – tik turi galvoje ji ne samdytinį, o nesisaugantį Taro, kuriam į šonkaulius po dešine pažastimi suvaro ašmenis. Išnešęs sveiką kailį Takunai bėgte į kojas duoda kuo tolyn. O sužeidimas mirtinas, ir Sukune Taro galuojos gaudydamas kvapą.

SUKUNE TARO. Ką aš tau bloga padariau?!.. Kche, nukaršus bobše!

GIEDOTOJAS. Nutraukia jį per pusę žodžio.

KAKUDŽIU. Tik nepradėk sakyti, kad nežinai, net nemėgink! Norėjai kaltę tu suverst ant kito, skelbei vykdamas teisingumą, apsimetinėjai, bet kai skverno tavo kraštas atsiraitė, pamačiau po apačia aš apsiuvo išplėštą gabalą. Ta skiautė – štai ji, Tacutos burnoj! Tai tu ją nužudei užtildyt prievarta norėdamas, kad ji nekeltų balso, bet ėmei ir pamiršai, kad kraštą apsiuvo nuplėšei – tą, kurio ji nepaleido, dantimis tvirtai įsikabinusi. Pats piktą darbą padarei ir pats save įskundei, sužvėrėjęs kraugery! Prie dukros kūno motina jos priešą sunaikino, auką jai sudėdama ašmenimis, kurie giliai į širdį sminga. Ar jauti?!

GIEDOTOJAS. Senutė moteris patiėsia stambų vyrą. Bet ko stebėtis? Kavači krašte kovos menai pakludavo visiems seniūnams, ir vieno jų našlė garbinga šias žinias išsaugojo kaip atminimo dovaną, – niekam tai ne paslaptis. Praeina dar akimirka, kita. Staiga...

ŠEIMYNYKŠTIS. Ką tik atvyko Terukunis, eksimperatoriaus atstovas.

GIEDOTOJAS. Paskelbia šeimynykštis, ir senutė motina nustemba.

KAKUDŽIU. Ministeris ne per seniausiai iškeliavo. Daugiau nėra ko pasiimti iš šių namų. Nebesupaisau nieko, bet įleiskite tą žmogų. Dukrele Karija, eik į savo kambarį! O šitas, hm, tegu pasikamuoja dar truputį!

GIEDOTOJAS. Su kardu tebesmygsančiu visu ji žentą stumia, kiek sveikatos turi, nuo savęs

tolyn ir, palikus merdėt, eina Terukunio pasitikt, kurs jau ant slenksčio stovi.

TERUKUNIS. Laikas išsivežti jūsų svečią. Jei jis pasirengęs, iškeliausime negaišdami...

GIEDOTOJAS. Nelaukia, kol jisai užbaigs kalbėti.

KAKUDŽIU. Sustokit, pone Terukuni! Minutėlę! Ką jūs šnekat? Vasalai jūsų neseniai atėjo išsivežt Ministerio, ir bus jau pora valandų, kai pasiėmę mūsų svečią jie išvyko atgalios.

TERUKUNIS. Bet lukterėkit, gerbiamoji teta, kaipgi čia dabar išėina, kad jį atidavėt vasalams, – nesuprantu aš, nors tu ką! Mes buvome sutarę, kad pagal gaidžius skaičiuosim, ir kai tik gaidys pragydo užvažiuojamuosiuose namuos, aš jūsų svečio antrą valandą nakties išsigabent atkeliavau, kaip pažadėjęs. Jūs kalbat apie vasalus, bet net jei aš patsai atvykęs būčiau pasirodyt ir Ministerio iš jūsų tiesiai reikalavęs, nemanau, kad būčiau atiduoti jį įtikinęs, kol laikas neatėjo sutartas ir neišgirdome gaidžių. Kai priepilaukoj tada jam leidau susitikti, gerbiamoji teta, su jumis, širdies klausiau aš balso, ir gailestingumas Terukunio viršų paėmė. Žinau, kad šiandien, kai atėjo atsisveikinimo metas pagaliau, jums atsiplėšt vienam nuo kito dvigubai sunkiau ir jūs pamanėte, kad viskas išsispręs ir išsiųstas jisai nebus į tolimas salas, jei pasakysit man, kad jį jau esat atidavusi, bet šitoks moteriškas supratimas, kai prieš padarinius užsimerkiama, Ministeriui tiktai pakenkti gali Kanui, – jam iš to naudos nebus, todėl geriau jau, žinot, jums sakau, miglos man į akis nepūskit!

KAKUDŽIU. Ne ne, miglos aš pūsti nebandau. Kieme gaidys pragydo, ir iškart jo pasiimti žmonės prisistatė, o aš jį ir atidaviau. Viskas vyko, kaip sakau, bet jei jūs tvirtinat, kad ne pas jus jisai, tuomet, matydama aš dukrą, mirtį pasitikusią, ir nevidoną žentą ana ten, suprasti pradėdu, kad jo atėję išsivesti buvo apsimetėliai.

TERUKUNIS. Tai tau! Dabar matau aš, gerbiamoji teta, sambrūzdį pas jus ir dar lavoną, ir pritart turiu, kad jūs greičiausiai nemeluojat ir kad buvo jus aplankę apsimetėliai. Manau, kad tai šmeižikų darbas, tremtinį apjuodinusių. Jei porà mus skiria valandų, jie bus į priekį nuvažiavę kókas gal mylias septynias. Aš susigražinsiu kas priklauso, pasivijęs grobikus.

GIEDOTOJAS. Skuba Terukunis skubina! Bėgt jis pasiruošęs.

MINISTERIO KANO BALSAS. Hei, kreipiuos į jus aš, pareigūne! Nebūkite toks greitas, palūkėkit! Tai aš kalbu, Ministeris Kanas!

GIEDOTOJAS. Jis kambarėly už slankiųjų durų pasirodo, Kakudžiu apstulbindamas.

KAKUDŽIU. Su Ministeriu Kanu mes ką tik išsiskyrėm. Kaip atsidūrėt šičia? Hm... Bet... Kaipgi?

GIEDOTOJAS. Nepatiklumas jos suprantamas. Juokais pratrūksta pareigūnas Terukunis.

TERUKUNIS. Na, ir įžūlumas, gerbiamoji teta, taip meluot! Galva visai man buvo besusisukanti! Dabar, kai priešais pamačiau šviesiausiąjį Ministerį, aš nurimau, aš apsiraminau. Kur tiktai pažvelgsi, jūsų namuose bėdas regėjau ir išsiteiraut norėčiau, kas nutiko, o paskui – pasiūlyti pagalbos ranką, bet turiu atlikti prievolę sargybinio ir nuo savęs nepriklausau. Ir taip jau laikas sutartas praėjo, metas mums judėt. Eime!

GIEDOTOJAS. Jis pasirengęs vest kitus į priekį, bet kai kas nutinka.

TARNAS. Tie vyrai iš sargybos, kur anksčiau atėję buvo, vėl prie vartų laukia.

KAKUDŽIU. Kas gi čia dabar? Sargyba? Jeigu taip, pataikė jie sugrižt laiku. Įrodysiu aš, Kakudžiu, kad lūpos mano nemelavo. Įleiskit juos į vidų. Lai pasižiūri ponas Terukunis!

TERUKUNIS. Ne, taip negerai! Manau, netikusi mintis akis į akį susitikt su apgavikais, prisidengusiais manim. Geriau nematomas aš iš šalies žiūrėsiu.

GIEDOTOJAS. Kartu jis užsidaro kambarėly su Ministeriu Kanu, ir durys juodu paslepia užstumtos. Anksčiau už palankiną atskuba sargyba. Pasigirsta balsas šūkalojantis.

KONVOJUOTOJAS⁴⁶. Nagi, nagi, motin! Terukunio mes atėjome vardu, o tu pasišaipei iš mūsų, įkišai balažin ką, iš anksto viską gudriai apskaičiavusi! Begėde tu!

KAKUDŽIU. Sunku man net klausyt! „Balažin ką“? Ministerį pasiimate Kaną, kad piktžodžiautumėt paskui?!

KONVOJUOTOJAS. Ką? Dar man akis draskysi?! Galbūt ir šitokį Ministerį Ministeriu vadinti galima, bet mums nereikia jo, iš medžio drožto, norim jį iškeist į Kaną iš mėsos ir kraujo. Stātulą į gyvą žmogų apmainyt atsivežēm. Štai ji, palankine!

GIEDOTOJAS. Po šitų žodžių Kakudžiu sumoja, kas nutiko. „Ak, kokie menki mes esame prieš jį! Išaina, kad mediniam atvaizdui gyvybė buvo įkvėpta. Ir įrodymų daugiau stebuklo dar išvysiu aš netrukus!“ Džiaugias ji širdy, bet neparodo.

KAKUDŽIU. Nesuprantu, ką jūs čia norit pasakyt. Parodykit man tą skulptūrą!

KONVOJUOTOJAS. Ne skulptūra, o išdroža kerėpliška iš sužiedėjusio rąsto! Gerai jau, tuoj parodysim!

GIEDOTOJAS. Jie atidaro dureles. Už jų – ne medžio statula, o Kanas, pats Ministeris. Prakilni

---

⁴⁶ Dialoge dalyvaujantis apsimetėlis konvojuotojas Kabuki spektaklyje turi programėlėse nurodomą vardą – Jatodži (*Yatōji*).

jo figūra ir žaidžia šypsena gražiam veide, kai išlipa jisai iš palankino. Nustėrę žiojasi sargybiniai. Suglumusi ir Kakudžiu, – kitokių būta lūkesčių. „Bet kas gi pasislėpęs buvo kambarėly?“ – žvelgia įtariai į tą, kurį jos akys mato. Mintys jai susijaukė galvoj, tačiau jinai netyli.

KAKUDŽIU. O, ačiū, kad jį pargabenote namo! Į savo glėbį visada teta priims sūnėną.

KONVOJUOTOJAS. Bet kurgi? Pala, kurgi!.. Čia ne ta! Tai yra ne tas, – norėjau pasakyt, kad buvo čia medinė statula, kurią mes radom, kai parsivežėm su savimi. Tada supratome, kad tą panosėj sukeitė mums su anuo, ir grįžome atkeist, bet matome čia tikrąjį Ministerį mes Kaną. Gal kas blogai man su akim? O gal nelygu viskas kaip žiūrėsi?

KAKUDŽIU. Nežinau, ar lygu, ar nelygu, bet Ministeris sugrįžo, mūsų Kanas! Malonėkite čionai, eime!

GIEDOTOJAS. Kakudžiu atsiduria šalia.

KONVOJUOTOJAS. Oho, esi užsiauginus odą storą!

GIEDOTOJAS. Senutę pastumia nuo kelio, vėl į palankiną įlaipina Kaną ir užtreškia dureles. Pasisuka į sėbrus.

KONVOJUOTOJAS. Klausykit, matote ir patys, kas čia daros. Dalykėliai, kad ir ką sakytume, neaiškūs! Negalim šito reikalo taip imti ir palikt. Prieš iškeliaujant, reikia apieškot namus dėl viso pikta.

GIEDOTOJAS. Braunasi į vidų, bet staiga išvysta leisgyvį ant žemės Sukune Taro, kurs raičiojasi kančiose.

KONVOJUOTOJAS. Gerasis Buda išganytojau! Ponas Taro su pjautine žaizda! Šeimininke! Girdit, šeimininke?!

GIEDOTOJAS. Į šauksmą tėvas atsiliepia, pats Hioe. Jis prasiveržia pro sargybinius bėgte ir, nuovoką visai praradęs, puola kelti sūnų.

HIOE. Vaje, vaje, čia juk berniukas mano! K-k-k-kas tave išmėsinėjo šitaip baisiai?!.. Sakyk, kieno čia darbas!

GIEDOTOJAS. Karščiuojasi.

KAKUDŽIU. Nagi, gerbiamas Hioe, pažvelki į mane, į uošvę savo brangiojo sūnelio! Taip, tai aš jį pribaugiau!

HIOE. Tu?! Žentą užmušei ir ramutėlė sau šneki! Kuo nusikalto tau berniukas mano?

KAKUDŽIU. Gana, nebesidėk naivuoliu, kūmai! Kai Tacutą jis žudė, tu juk jam padėjai, argi ne?

O aš nudūriau savo dukros priešą, ir ką tu man į tai! Esi vadeiva, gerbiamasis, netikrų sargybinių, prisipažink! Laikas tau kalbėt, kad išsiaiškintume viską iki galo!

HIOE. Ak, varge, varge! Tai aš, Hioe, dėl savo vaikio ateities tapau bendražygiu jo ekscelencijos Šihei ir sugalvojau, kaip priversti gaidį apie aušrą skelbt vidurnaktį. Ir dešimtosios man dalies tetrūko, kad pavyktų viskas, bet reikėjo gi suuost kažkokiai senai raganai sudvisusiai, kas vyksta, ir berniuką mano nudaigoti! Pasirenk, žudike, tau atkeršysiu už sūnų!

GIEDOTOJAS. Šoka ant senutės.

TERUKUNIS. Stok! Aš tau neleisiu!

GIEDOTOJAS. Iš priedangos išnyra pareigūnas Terukunis. Savo kūnu jis užstoja Kakudžiu, išdygęs priešais ją.

HIOE. Èė, man nesvarbu, kas lenda man ant kelio! Nė per žingsnį nesitrauksiu! Dabar išvysite, ką gali padaryt Hioe, kai žlunga jo sumanymas ir ieško jis mirties, iš nevilties paklaikęs!

GIEDOTOJAS. Taikos kirst, į priekį pasileidžia, bet praslydęs priešininkas žemėn po kulnu sau kardą numeta, ištrauktą jam iš rankos, už kurios sugriebęs tuoj iš kojų patį jį išvečia ir, padu primynęs, įsakmiu balsu sugriaudžia.

TERUKUNIS. Ei, visi, kurie tarnaujat Terukuniui! Sudorokite apgavikus, sutrinkite į miltus šituos šunsnukius. Suriškite rište!

GIEDOTOJAS. Narsūs jie tik iš pradžių. Užteko apsimetėliams išgirsti šiuos žodžius, kad jie kas sau išsilakstyti ir neliktų jų nė padujų. Kakudžiu paskubomis prie palankino prisiartina ir atidaro dureles. Jai neramu, kad oras gali būti viduje troškus. Ji dirsteli. Bet kas gi čia dabar? Kaip atminimo dovaną išdrožtą statulą medinę regi, atsipeikėti vėl negalėdama iš nuostabos. „Kaip ji čia pateko?“ Pasisuka atgal, prie kambarėlio eina, kad užstumtą pertvarą atidarytų.

MINISTERIO KANO BALSAS. Teta, nesijaudinkite dėl manęs!

GIEDOTOJAS. Ministerio Kano žodžius ji girdi. Ir čia jos laukia nustebimas, ir ten dalykai stulbinami vyksta. Iš nuostabos ji savo akimis nebetiki, išvydusi Ministerį.

KAKUDŽIU. Kuris yra kuris, ir kaip man juos atskirt? Meldžiu, pabūkite teisėju, pone Terukuni!

GIEDOTOJAS. Ir klausiamasis, ir klausėja nebežino ką galvot, visai netekę žado. Prabyla darsyk Kanas.

MINISTERIS KANAS. Kad nepramiegočiau Terukunio, kuris manęs atvykt turėjo, sau neleidau net užsnūsti. Buvo jau praėję šiek tiek laiko, kai už lango pasigirdo šurmuly. Pro plyšį

pažiūrėjęs pamačiau aš viską – ką Hioe sumanė, ką Taro padarė, ir beprasmišką regėjau mirtį Tacutos, kai pakeist jau nieko nebebuvo galima. Giliai širdy jūs, teta, slepiate mintis, bet jas atspėti nesunku, atspėti nesunku. Jei manęs čionai nebūtų buvę, skausmo šitokio taip pat nebūtų tekę jums patirt!

GIEDOTOJAS. Jau per vėlu apgailestaut, bet ašaros vis tiek pabyra.

KAKUDŽIU. O ne! Net jeigu šimtas dukterų gyvybes paaukotų, jūs už jas svarbesnis būtumėte, nepakeičiamas į nieką. Man didžiausia laimė, kad nesužeistas, nesužalotas likot! Tai ko man verk-k-t? Ko verkti?... Ko?..

GIEDOTOJAS. Kalba, ir jos akys ašaroja.

KAKUDŽIU. Gerai jau, pone Terukuni, per piktadarį šį Hioe – blogybės visos! Kuo greičiau žemelę mūsų išvaduosime nuo jo, tuo bus geriau! Ir į pakeleivius tegu pasiima Taro!

GIEDOTOJAS. Prie žento eina, pakelia jo galvą už kuodelio.

KAKUDŽIU. Norėjau, kad šita porelė tėvo ir sūnaus Ministerį išvystų sveiką ir nepaliestą. Dabar esu patenkinta, ir tikiuos, kad mano dukros skundas išklaudytas.

GIEDOTOJAS. Ištraukia kardą iš žaizdos, ir paskutinį kvapą žentas jos išleidžia.

KAKUDŽIU. Štai ir viskas! Nekenčiau jo, bet apverktina tokia mirtis! Gyvenimas keliauja vingiais, nes būtis tik tokią tvarką pripažįsta. Žūtį dukrai kardas šitas lėmė ir nulėmė žentui žūtį šitas kardas. Motinos, į atgailavimo dienas įžengiančios, likimą lems tie patys ašmenys su įžadu žilų plaukų.

GIEDOTOJAS. Rankoj pasitaisius kardą, sruogą nusirėžia.

KAKUDŽIU. Žilagalvėms – vienuolynuose vieta, kad nedarytų gėdos jaunesniems, bet delsiai ir plaukus paaukot gailėjau, pirmą anūkėlį pamatyt norėjau. Bergždžios buvo viltys! Anūkėlio laukiau, bet sulaukiau sielvarto. Mirtis paskirstė vaidmenis neįprastus, ir priversta jaunos dukters gedėt sena vienuolė, nušvitimo meldama jos sielai. Kad tikėjimo mes taptumėme mokiniais, virsmus kiekvienas pereinam skirtingus. Būk pašlovintas, o Buda Amitabha!⁴⁷

GIEDOTOJAS. Ji kalba maldą, ir Ministeris Kanas paskui ją kartoja vardą švenčiausią, virpančiu nuo ašarų balsu mirusiąją užtardamas. Sujaudintas be galo pareigūnas Terukunis.

TERUKUNIS. Aplenkė mane teta, garbioji matrona. Aš atsilikęs pėdsakais karštais seku, kad

---

⁴⁷ Buda Amitabha (skr. *Amitābha*; jap. *Amida*) – Tyrāja žeme (*Jōdo* /Džiodo/) vadinamo rojaus šeimnininkas. Kreipinys, kuriame tariamas jo vardas, yra dažniausia Rytų Azijos budistų malda. Kinijoje ji buvo žinoma nuo VII amžiaus. Netrukus atėjo ir iki Japonijos, kurioje masiniu reiškiniu virto X amžiaus pabaigoje. Sugawara no Michizane laikais nebuvo paplitusi.

teisingumo susilauktų tas, kurio galvoj subrendo mintys godulio ir įsirėžė kaktoje grobuonio raukšlės.

GIEDOTOJAS. Jo kardas kaip per sviestą pereina pribaidamas Hioe. Kakudžiu medinę statulą į glėbį paima, kad nusineštų prie Ministerio Kano ir iš dešinės jam pastatytų.

KAKUDŽIU. Apie Hioe ir jo sūnaus negerą darbą sužinojome, – teisybė išaiškėjo, ir sugrįžo viskas į vėžes. O medinė statula galias nepaprastas mums atskleidė, – ar esame regėję ką nors panašaus?

MINISTERIS KANAS. Ak ne, manęs neklauskit! Mano neseniai tartus žodžius patvirtinot ir jūs, – tų žmonių, žemų ir negarbingų, kėslai viešumon iškilo, ir grėsmės pakibusios pavyko man išvengt. Sunkiai aš sudėjau bluostą, ir paskui jau nieko neatsimenu. O apie medyje išraižytų ir iš teptuko gimusių darbų stebuklą žinome mes pavyzdžių. Mūsų šalyje garsusis dailininkas, pavarde Kose, vardu Kanaoka, nutapė žirgą rūmuose, kuris kas naktį kas naktele, stryktelėjęs iš paveikslo ant kilnojamos sienelės, ganosi šalia jo didenybės miegamojo, Dobilūnių priesaklyčio lankose. Kitas pavyzdys – drakonas Kinijoje šlovę pelniusio U Daodzi piešinyje, kuris iš juodo tušo debesų pagirdo žemę lietumi tikru.⁴⁸ O kiek dar galima papasakot nesuskaičiuojamų istorijų apie dievybių atvaizdus šventus ir drožtas Budų skulptūras atnašinės, kurios išgelbėjo žmonėms gyvybę. Aš, Ministeris Kanas, savo pavidalą kūriau, tris kartus taisydamas, – jį perdarinėjau iš naujo tol, kol medyje užsiglaudė dalelė mano sielos, turbūt man ir padėjusi ištikus sunkiai valandai. Dalykais nebūtais apkaltintam šmeižikų, man išvykt į salą lemta tolimą ir sergėti pakrantes, akmenim aštriais nusėtas, kol pavirsiu kaulais dūlančiais ir iš manęs teliks ta statula, – tegu ji būsimoms kartoms taps atminimo dovana!

GIEDOTOJAS. Paliko jis ne tik žodžius, bet ir Dangaus dievybės statulą iš medžio paprastučio,

---

⁴⁸ Kiniška maniera japoniškus siužetus tapęs IX amžiaus dvaro dailininkas, portretistas, sodų projektuotojas Kose no Kanaoka (gimimo ir mirties metai nežinomi) buvo Sugawara no Michizane amžininkas ir geras pažįstamas, priklausęs tam pačiam menininkų ir literatų ratui. Paties meistro darbų nėra išlikę, tačiau su jo vardu siejama legenda apie laigantį žirgą, kurio piešiniai puošė tris kilnojamas sienelės galerijose, vedančiose į imperatoriaus apartamentus. Naktimis žirgas rupšnodavęs dobilūnes šalia valdovo miegamojo esančiame Dobilūnių priesaklytyje (sienelės iš tiesų stovėjo rūmuose, tačiau jų autorystė garsiausiam tuomečiam dailininkui Kose no Kanaoka priskirta vėlesniais laikais). Spėjama, kad Dobilūnių priesaklyčiu (*Hagi no to*) vadinama patalpa tarp imperatoriaus miegamojo ir jo damoms skirtų dviejų miegamųjų tokį vardą gavo dėl to, kad dobilūnės buvo ištapytos ant kambarėlio sienų (pagal kitą versiją, augo greta esančiame sodelyje). Legenda apie žymaus kinų dailininko Wu Daozi /U Daodzi/ (apie 680–759?) nutapytus penkis drakonus, kurie buvo tokie tikroviški, kad galėdavo atgyti, buvo gerai žinoma tiek tėvynėje, tiek Japonijoje, kur ji savo ruožtu tapo mėgstama menininkų tema vėlyvaisiais viduramžiais (japoniškose iliustracijose vaizduojamas pats Wu Daozi, žvelgiantis į audringame danguje sklendžiantį drakoną).

– Kavači provincijoje ji sergstima, Hadži kaimelio vienuolyne, kurs Domiodži⁴⁹ yra vadinamas ir kuris šlovės jo buvo apgaubtas ir pakylėjančių dorybių. Terukunis dairo į visas puses.

TERUKUNIS. Leidom sau užgaišti, nes dalykų daug nutiko netikėtų, bet diena visai išaušo, – laikas, pone, mums keliaut!

GIEDOTOJAS. Paragina, ir atsisveikinimo žodžių vėl naujų ieškoti tenka.

KAKUDŽIU. Įduot į kelią noriu dovanėlę. Kukli ji, bet joje – tetos širdis. Čionai atneškit tai, ką paruošiau!

GIEDOTOJAS. Džiovyklė rūbų – apverstas krepšys su užmesta ant jo suknia, kurią į gatvę eidama panelė Karija apsivelka. Tarnaitėms rodo, kad statytų viską kuo arčiau prie svečio.

KAKUDŽIU. Vėjai dūks su bangomis, vairalazdė atstos laive pagalvę. Dar žiema nepasitraukė, ir kovot su šalčiais noriu jums padėt kelionėj. Po krepšiu krosnelė stovi, ir suknia jos šilumos pilna iš mylinčios tetos namų. Prašau aš Terukunio apsiimti ją gabent, kad su jumis kartu pasiektų salą tolimą.

GIEDOTOJAS. Kreipias mandagiai.

TERUKUNIS. Lauktuvės puikios! Suknia, aromatingų dūmų prismilkýta, permušti galės kvapus suplėkusių patiesalų šiaudinių. Nešulį vasalams savo patikėsiu.

GIEDOTOJAS. Terukuniui prisiartinus prie krepšio ir jį vos spėjus palytėti, pasigirsta perspėjimas: „Luktelėkit!“ Ministeris sustabdo pareigūną.

MINISTERIS KANAS. Dosnia ranka turtu pasidalijot, paslaugiai atidavėt šią suknią, ant džiovyklės užmestą ir prisigėrusią aromatingų smilkalų. Net nepauostęs kvepalų, atspėt turbūt galėčiau prekės ženklą. Manau, kad atidarę krepšį, rasime viduj mes etiketę „Karija“, o gal net pačią smilkalus sutaisiusią parfumerę. Prašė Mičidzanės jo teta brangi priglaust dukrelės suknią, ir jisai sutiko, priėmė kaip savą. Bet drabužis išaugtinis jam prie veido nebetinka, judesius jo varžo, tad iškeitęs jį į nuteistojo drapanas, pasaugot atiduoda suknią su visu krepšiu apvožtu tiesiai į rankas siuvėjai vietoj poniją Tacutą apgerbsiančių netrukus įkapių, už mirusiosios sielą sukalbėjęs malda.

GIEDOTOJAS. Skaito jis senos tetos mintis. Jautriausią stygą žodžiai jo užgauna, – išvert tylom nebeįmanoma, ir kūkčiojimas nejučia iš krepšio prasiveržia.

KARIJOS BALSAS. A-a!

---

⁴⁹ Moterų vienuolyne Dōmyōji iki šių dienų yra išlikusi medinė Vienuolikaveidės Atjautos dievybės (skr. *Ekādaśamukha Avalokiteśvara*; jap. *Jūichimen Kannon* /Džiūičimen Kannon/) skulptūra. Tikima, kad ši budistinė šventenybė yra Sugawara no Michizane kūrinys.

GIEDOTOJAS. Aimaną išgirsta Terukunis. „Štai kaip!“ – paaiškėja jam tiesa, ir jis taip pat nelieka abejingas, stovi galvą nunarinęs. Krepšyje – širdis, paplūdusi krauju, ir nori jos kančias palengvint Kakudžiu.

KAKUDŽIU. Verčiau aš mirusios, bet gyvajai gaida skirta raudoj graudžiausia. Meldžiu aš jos vardu bent vieno trumpo žvilgsnio atsisveikinant. Prašau, neatsakykit tetai!

GIEDOTOJAS. Tiesia ranką, pasiryžus neišleisti, pagaut už skverno.

MINISTERIS KANAS. Jau metai nebe tie, ir pradedu, matyt, girdėti nesamus garsus. Prisiekt galėčiau, kad giesmelę užvedė gaidžiai. Pradžioj skambėjo balsas neapsiplunksnavusio paukščiuko, o nespėjus jam užbaigt, perekslė prisijungė. Kai vaikai čiauškėti pradeda, įstoja ir tėvai, – visi gamtoj taip elgias padarai.

GIEDOTOJAS. Už dainos eilučių paslepia jis savo širdgėlą.

MINISTERIS KANAS.

Gaidžius girdžiu ir suprantu,
kad atsisveikint laikas, paskubėt turiu.
Kaip norėčiau
aušrą pasitikti kaime,
kuriame nebūtų gaīdgystės!..⁵⁰

GIEDOTOJAS. Liūdnai padeklamuoja.

MINISTERIS KANAS. Žodžių daug neišsakytų pasiliks po šito atsisveikinimo.

GIEDOTOJAS. Eiles sukūrė jis išeidamas, ir šiam kaimelyje dabar nė vieno gaidžio neišvysit, – niekas čia sparnais nesuplasnoja, kad pragystų ir paskelbtų rytą. Ak, tasai gyvenimas! Mergelės mintys, lyg plunksnelės išpeštos, ištrūksta su atodūšiais iš krepšio, tačiau skrajūnams kilt į orą trukdo apsuptis. Iš priekio tėvas užspeistas, iš šonų ir iš nugaros, bet ir paukštytė, jo auginta, pasvajot tegali ilgesingai savo pintame narve apie padanges virš valdovo rūmų, kuriose lakiota geresniais laikais, kai sielvartauti nereikėjo likus šiam pasaulyje be vietos. Nors diena išaušo, juodos mintys sukasi tremtinio galvoj, ir tik Budos žodžiui, guodžiančiam mirtinguosius, bus lemta tamsą išsklaidyti ir šventykloj Apšviestojo kelio – Domiodži – išgarsint dievo vardą, iki šių

---

⁵⁰ 1679 metais buvo išleistas Kawachi krašto geografinis vadovas *Kelionė po žymiausias Kavači žemės vietas* (*Kawachi no kuni meisho kagami* /Kavači no kuni meišio kagami/), kur skyriuje apie vienuolyną Dōmyōji pirmą kartą pasirodo šis japonų kalba parašytas eilėraštis – kaip į tremtį išvykstančio Sugawara no Michizane kūrinys. Prieaše teigiama, kad „nuo tada šiose apylinkėse niekas nebelaiko gaidžių“. Vėlesniais laikais visa ši istorija buvo paneigta kaip pramanas, tačiau spėjama, kad nežinomą posmelio autorių galėjo įkvėpti kiniški Michizane eilėraščiai, kuriuose gaidgystė siejama su atsisveikinimu.

dienų šlovėj tebėskambantį, o kartu – istoriją apie jo atvaizdą, čia paliktąjį, iš kurio jisai lyg gyvas žvelgia. Tvenkiasi jausmai krūtinėj, ir pabyra ašaros nebesulaikomu srautu – kaip svambuolės apvalios sėklos, iš kurių suvertą rožinį, daug kartų narstyta, tarp pirštų spaudžia tremtinys.⁵¹ Nebesislepia dukra, ir tėvas, skundą jos išgirdęs gailų, pažiūrėt atsisuka. Veidas jo taurus, kai žvilgsniui susitinka akys jų vieninteliam, išliks per amžius kaip prisiminimas paskutinis. Išsiskiria jie nežinodami, kad šitame gyvenime nebepasimatys ir nebebus daugiau jiems atsisveikinimų.

Trečias veiksmas, pirma scena

Karietos tasymas

GIEDOTOJAS. Karys be šeimininko – kaip paukštelis, išmestas iš lizdo, nelyginant žuvis, išlipusi ant kranto. Ministeriui Kanui iškeliavus į tremtį, jo tarnas Umeomaru, reikalus atlikęs sostinėje, leidosi ponios ieškot šviesiosios. Akis jo slepia skrybėlė šiaudinė, užleista žemai ant veido, ir užstoja tvorą tamsūs medžiai, susodinti ištisa eile. Štai jis jau prie maldyklos sienos ir pamato artinantis žmogų – apsitaisiusį tokiais pat rūbais ir su skrybėle tokia pat skliaūtime kaip jo. Sustoja jiedu priešpriešiais ir vienas kitą atpažįsta.

SAKURAMARU. Tu, Umeomaru?

UMEOMARU. Taigi čia Sakuramaru! Norėjau tave sutikti. Reikia pasikalbėti.

SAKURAMARU. Ir pasitarti.

GIEDOTOJAS. Sukiša po medžiais broliai skrybėlėtas galvas.

UMEOMARU. Pirma turiu klausimą. Jae, tavo žmonelė, sakė, kad iškeliavai savo princo ir mano pono dukrelės dar karštais pėdsakais, kai juos aptiko prie Kamo maldyklos ir jie turėjo bėgt. Ar radai juos?

SAKURAMARU. Taip, pasivijau juos kelyje. Kai pasakiau, kad ištrėmė mūsų brangujį Ministerį Kaną, panoro jų prakilnybės pasimatyti su juo, todėl į Jasui prielauką juodu lydėti turėjau garbės, bet įvykti nelemta buvo susitikimui. Eksimperatoriaus atstovas ponas Terukunis, kuris kartu su tremtiniu keliavo, patarė nebepandyt, nes tavo ponui būtų tik blogiau, jei kas sužinotų, ir pamiršti tektų jam svajonę kada nors išvysti vėlei sostinę. Todėl turėjo išsiskirt bėgliai. Prisiglaudė panelė Hadži kaime, pas savo motiną, Ministerio tetą, o prinčą Tokijo aš pats

⁵¹ XV amžiaus nežinomo autoriaus No pjesėje „Domiodži“ (*Dōmyōji*) pasakojama apie vienuolį, kuris iš svambuolės, augančios prie šventyklos, sėklų pasigamina rožinį. Nuo to laiko vienuolynas siejamas su gausiažiede svambuole (lot. *Koelreuteria paniculata*, jap. *mokugenji*), kuri Dōmyōji prieigose tebeauga iki šiol.

palydėjau į tėvo namus – pas jo didenybę eksimperatorių. Iš pažiūros viskas lyg ir išsisprendė, bet tik ne man. Iš dangaus malonės buvau tapęs vadeliotoju pas jo prakilnybę, bet pamiršau savo vietą, už kurią žemai lenktis turėčiau, ėmiausi pono meilės reikalų, kurie mano niekingam asmeniui nepriklauso, ir tapau aš rykšte savo šeiminkui. Tai aš pasėjau sėklą, dėl kurios princas buvo apšmeižtas, apkaltintas sąmokslu, tai per mane, per Sakuramaru, mano geradarys Ministeris Kanas, buvo priverstas į tremtį iškeliaut. Kai pagalvoju, kad visa tai – mano rankų darbas, širdis plyšta. Esu pasiryžęs šiandien pat paleist sau žarnas arba jau rytoj atsisveikinti su gyvenimu, bet negaliu pasiryžimo savo aš įvykdyti, nes mūsų kaimelyje, mūsų Satoje, vienas tėvas šiomet švęs sukaktuves, septynias nugyvenęs dešimtis. Nuo pat pavasario jis jaudinas iš džiaugsmo, svajodamas apie pasveikinti jo susibursiančius tris savo sūnus su marčiom trimis. Jeigu manęs vienintelio nebus tarp jų, dviguba prislėgs pečius man nuodėmė – ne tik išdaviko vasalo, bet ir palaidūno sūnaus. Tačiau ar numanai, koks apgailėtinas jaučiuos, kad iškilmėmis teisindamasis ir sulaukt bent jų žadėdamas, gyvybę savo ligi šiol esu išsaugojęs bevertę?! Ak, broluži Umeo!

GIEDOTOJAS. Taip jis tarė ir, kumščius sugniaužęs, dantimis sugriežė, o Umeo žvelgė į jo veidą, atgailos už praeities klaidas perkreiptą. Puikiai jis viską suprato, bet prieš prabildamas, žodžius ilgai rinko.

UMEOMARU. Žinau, brolau, gerai žinau. Kai mano poną ištrėmė, gyventi sostinėj tikrai nebeturėčiau. Reikėtų išsiaiškinti, kas atsitiko poniai, kai nebeliko jos namų. Bet niekaip nenusprendžiu, ar ieškoti man jos prakilnybės, ar įkandin keliauti pono į pietinę salą, – nors persiplėšk! O galiausiai delsiu daryti ir viena, ir kita, nes kaip tu pats sakai, šį mėnesį mūsų tėvui septyniasdešimt metų sukanka, garbus amžius, didelė šventė, kuri man irgi neišeina iš galvos. Mums abiem rūpesčių per akis – aukščiausiam kalnui užtektų ir giliausiam vandenynui. Pasivijo mus lemtis!

GIEDOTOJAS. Pakelia broliai akis, žvilgteli vienas į kitą, ir ašaros jiedviem pasipila. Kaip sykis tą akimirką vyras pasirodo su metaliniu šmaikščiu ir pasigirsta balsas įsakmus.

TVARKDARYS⁵². Iš kelio! Traukitės į šalį!

GIEDOTOJAS. Prieina Umeo artyn ir klausia.

UMEOMARU. Kas atvyksta?

TVARKDARYS. Jo šviesybė kairysis ministras Šihei iš Didžiosios giminės rūmų⁵³ atkeliauja į

---

⁵² Kabuki spektaklyje tvarkdarys turi programėlėse nurodomą vardą – Sugiōmaru.

Jošidą pasimelst⁵⁴. Kas pamėgins po kojom lįst – geležimi iškaršiu kailį!

GIEDOTOJAS. Pagrasina tvarkdarys ir nuskuba tolyn.

UMEOMARU. Ar girdėjai, Sakuramaru? Ministras Šiheį, princo Tokijo ir mano pono skriaudikas, pats mums lenda į nagus! Tik vilką paminėk, ir štai!

SAKURAMARU. Tikra tiesa! Pačiu laiku, ir vietos geresnės nesugalvosi!

GIEDOTOJAS. Į kairę vienas brolis paėjėja, kitas šasteli dešinėn nuo kelio, ir skvernus už rūbų juostos pasikeltus užsikišę, pulti pasirengę bet kurią akimirką, abudu imas laukt. Netrukus pasigirsta bildesys karietos, metasi į šonus keliauninkai ir prekįjai traukiasi iš vietų. Atvažiuoja ministras Šiheį, saviškius ištaisęs taip, lyg pats valdovas būtų susiruošęs iškylon, – asmens sargybiniai su pėstininkais išsirikiavę eina prieky ir užpakaly, ratai cypia, prospekte plačiausiame neišsitekdami. Iššokę iš už medžių, broliai gatvę užtvėria.

UMEOMARU IR SAKURAMARU. Stokite! Toliau važiuot neleisim!

TVARKDARYS. O čia kas per mušeikos? Dabar matau! Juk tai Macuomaru broliai – Umeomaru ir Sakuramaru! Taigi, taigi, taigi! Girdėjau apie judu. Nei uždarbį, nei šeimininkų, tai iš galvos išėjot ir žmones puldinėjat? Tik neaišku man, ar karietą jūs sustabdėte žinodami, kad joje – Šiheį, šviesusis mūsų ponas, ar užtvėrėt kelią nežinodami. Jei atsakymas man nepatiks, pasigailėjimo nelaukit!

GIEDOTOJAS. Sulig tais žodžiais pasiraitoja jis rankoves savo balto palaidinio, jėgą rodo, – regis, čiups bet ką ir paguldys ant žemės. Prunkšteli Umeomaru.

UMEOMARU. Che, che, cha cha cha cha! Tai bent pasakei! Geriau jau užsičiauptum! Nei mums su galva kas blogai, nei su regėjimu. Pažįstame ministrą mes Šiheį ir jo karietą!

SAKURAMARU. Imperatoriškojo princo Tokijo ir Ministerio Kano šmeižiką, jų žlugimo kaltininką. Kartėlis širdį perėmęs ir ligi kaulų įsismelkęs, šita diena ne šiaip yra išaušus, – tokia per šimtmetį tik kartą proga pasitaiko. Esu Sakuramaru ir žinau aš, ką darau!

UMEOMARU. O aš esu Umeo, vadeliotojas, prie jaučių pratęs, bambuko vytine sušerti jiems išmokytas, todėl laikykis, didžponi Šiheį, nes kol pasturgalio riebaus aš tavo, titulais penėto ir puikybe, dusyk...

---

⁵³ Fujiwara no Tokihira, kuris pjesėje vadinamas Šiheį, gyveno prestižiniame Heiano (Kioto) kvartale pastatytuose klaniniuose Didžiosios giminės rūmuose (*Hon'in*).

⁵⁴ Turima omenyje Yoshida maldykla (*Yoshida jinja* /Jošida džindžia/) Kiote – viena svarbiausių senosios sostinės šintoistinių šventovių, kuri buvo pastatyta kaip Fujiwara /Fudživara/ giminę globojančiai keturių pavidalų suvestinei dievybei skirti maldos namai. Epizodo veiksmas vyksta prie Yoshida maldyklos tvoros.

SAKURAMARU. Trissyk!

UMEOMARU. Penkis, šešis ir šimtą sykių nepavaišinsiu botagu, pažadu, kad nenurimsiu-u! Siū, bjaurybe! Ir nestovėkit čia tokiais veidais, lyg būtumėt gynėjai neprašyti savo šeimininko, nelįskit, nes žaizdų nebesusiskaičiuosit!

TVARKDARYS. Palaukit, pamatysit man, akiplėšos, įstatymo negerbiantys! Ei, pargriaukit juos! Suriškite, kad nepajudėtų!

GIEDOTOJAS. Kariai iš svitos viens per kitą šūkaudami, brolius tankiu žiedu apsupa, iš kairės ir iš dešinės, iš priekio ir iš nugaros, bet šiems nė motais. Kas puola juos – nušveičia tuos tolyn, kas griebia juos – ant žemės tuos nedelsdami patiesia žaibo greitumu, kol lieka jie vieni rate, nes niekas nebedrįsta artintis.

MACUOMARU BALSAS. Luktelėkit! Luktelėkit! Stokit!

MACUOMARU. Ei, judu, pasiutėliai, vėl košės prisivirėt! Neprasidėkit su jais, ponai! Aš pats jų imsiuos! Progos geresnės nėra parodyt, ką tikroji reiškia man ištikimybė – ne brolio broliams, o tam, kurio ranka mane maitina! Lai įsitikina pats šeimininkas savo akimis! Nagi, nagi, pažiūrėkim! Kelią norite užtvirt kariatai?! Pamatysime, kas bus, kai veš ją Macuo!

GIEDOTOJAS. Čiumpa jautį jis už virvės, tempdamas pirmyn karietą.

SAKURAMARU. Ėė, jei Sakuramaru čia nebūtų...

UMEOMARU. Ir nebūtų čia Umeomaru, gal tau ir pavyktų, bet dabar...

SAKURAMARU. Tik pamėgink bent žingsnį žengt į priekį!

GIEDOTOJAS. Abu karietą griebia jie už ienų ir stumia ją atgal, op op, virpš, virpš! Jaučiui irgi kojos pinas, traukias klupdamas jisai atstupstas, uodegą paspraudęs. Macuo užaina už karietos ir, į jos galinę sieną įsirėmęs, kojomis įsispiria, kiek tiktai sveikatos turi. Trūks plyš – nepasiduoda, eina vienas priešais kitą iš tarnystės užsipelnantys tryniai. Tokių vaizdų dažnai nepamatysi! Kiekvienas stengiasi dėl savo šeimininko su atsidavimu vienodu, – jie galynėsis tol, kol jėgos leis ir plaks širdis krūtinėj, pirmyn atgal tąsydami karietą. Žemė išrausta grioviais ir vagomis, išmaltos vėžės – tarsi piktžaizdės ant gatvės.

UMEOMARU. Po šimts, prakeiktas gyvulys!

GIEDOTOJAS. Nuo sprando nuima jis jungą, ir paknopstom sprunka jautis kuo toliau. Iš įsisiūbavusios karietos pasirodo, trypdamas ir traiškydamas kojomis nusmukusias bambukines užuolaidas ir mindžiodamas puošmenas, patsai Šiheį, visu ministro stotu išsitiesęs, apsigerbęs ne

prasčiau už suvereną. Jam ant galvos – karališka kepurė, karūnuota kaspinu auksuoto popieriaus ąsoj, veidas apgaubtas šlovės spindėjimo.

ŠIHEI. Ei, jūs, muspalaikiai, iš jaučių gero mintantys! Sparvos, tupinčios ant ienų! Jei dar trukdyti man išdrįsit, įsakysiu jus įmurkdyti į purvą vėžėse ir galą padaryt!

SAKURAMARU IR UMEOMARU. Ei, eja, jei dar plepėsi, į purvą patį mes tave įmurkdysim, ministre, ir galą padarysim!

GIEDOTOJAS. Sutartinai karietą dviese verčia jie už galo, paristi bando, bet Macuo neleidžia, stumia ją į dešinę, o jie – į kairę griauna, laiko persukę, pakeltą bloškia žemėn. Dusyk, tris sykius tą pat kartoja, keturis, penkis kartus. Kiekvienas savo pusėn tempia, grumdos tarsi įsilinksminę parapijonys, koplytėlę gatvėmis per šventę ant pečių gabenantys ir tarpusavyje jos nebeprisidalijantys gražiuoju. Šihei – valdingas ir rūstus, iškilęs stovi virš visų, tarp smūgių dunksinčių. Sumaigyta ir pats vežimas, ir iš ašies telikus medgalių krūva. Du broliai ienom nulaužtom apsiginkluoja ir, po vieną pasiėmę, užsimoja taikydami suduot ministrui.

ŠIHEI. Ei jūs, begėdžiai, negerbiantys Šihei!

GIEDOTOJAS. Akis išverčia spigindamas tvykstelėjusia iš jų ugnim, akinama tarsi sauliu tūkstantis ir tūkstantis mėnulių, nušvitusių kartu beribėse visatose. Net ir Umeo su Sakuramaru, du drąsuoliai, nejučiom atšlyja – tirtėdami ir drebindami kinkas, kūnu gūždamies visu, nutirpusiom galūnėm.

SAKURAMARU IR UMEOMARU. Vargas mums, o vargas!

GIEDOTOJAS. Girdėti tik lemenimas.

MACUOMARU. Tai ką? Ar matėt mano poną jo didybėj ir šlovėj?! Tik pamėginkit jį bent piršteliu paliest, ir jo akivaizdoj aš vienu jus kirčiu pribaisiu!

GIEDOTOJAS. Uždeda jisai ant kardo ranką, bet pasigirsta balsas.

ŠIHEI. Ei, luktelk, Macuo, ramiau!

MACUOMARU. Atleiskit, pone!

ŠIHEI. Karališka kepurė mano, su kaspinu auksuoto popieriaus ąsoj, šalies valdovui aš nenusileidžiu. Esu Šihei, ministras pirmininkas, ir valstybės reikalus aš sprendžiu. Dabar keliauju melstis, ir verst mane žiūrėt į mano akyse pralieta kraują būtų šventvagystė. Anie pasigailėjimo nenusipelnė, bet Macuo pasielgė ne kaip prasčiokas, todėl atsidėkodamas už jo ištikimybę aš tiedviem kaltę dovanoju. Oho ho! Tai bent apvaizda judu saugo, kirmėliūkščiai! Ur, ur, hu, hu,

hu, ha ha ha ha ha ha ha...

GIEDOTOJAS. Žingsniuoja skersakiuodamas iš padilbų, savu keliu nueina. Prabyla ir Macuomaru pasigręžęs.

MACUOMARU. Ajai! Laimės esat kūdikiai abu, kad turit tokį gerą brolių! Skolingi liekate man už gyvybę! Lankstykites lig žemės, nedėkingieji!

GIEDOTOJAS. Po paliepimo šitokio kone paspringsta broliai siūbtelėjus pykčiui.

SAKURAMARU. Girdi, tu?! Mes irgi tau žodelį kitą norim tart, tačiau pirmiausia reik pasveikint tėvą, septyniasdešimties sulaukusį. Ar ne, broliužai Umeo?

UMEOMARU. Aha! O jau tada laikykis, Macuo, pušele mūsų, nes mes visas šakas tau nugėnėsime, su šaknimis išrausime visą negerumą ir spyglio nepaliksimė nė vieno nenužėiūvusio!

MACUOMARU. Gerai, gerai! Aš irgi pažadu, kad po tėvuko sukaktuvių slyvaitė Umeo..

UMEOMARU. Nagi?

MACUOMARU. Ir vyšnia Sakuramaru...

SAKURAMARU. Ką ką?

MACUOMARU. Viena savuosius žiedus nubarstys, kita bus sutrinta į miltus! O dabar pradinkite greičiau iš čia, kol dar šviesu ir įžiūrėti galima, kas darosi po kojom!

SAKURAMARU IR UMEOMARU. Tai bent įžūlumas! Ar mokyti žadi, kada mums eit namo?!

GIEDOTOJAS. Alsuoja kits kitam į veidą broliai trys, paskui išsiskiria ir, akmenį pagiežos užanty tebelaikydami, dėbčiodami šnairomis, kas sau patraukia. –

Trečias veiksmas, antra scena

Krūminukės lašai ant arbatos plaktuvėlio

GIEDOTOJAS. – Jie nueina. Pavasarėjant kaimuose, kur tik pažvelgsi, net kastūvai ir kauptukai leidžia laiką sau be rūpesčių. Ūkininkai, žemės mums auginantys gėrybes, dar nelinkę kibt į darbus. Širokuro, kurį visi pažįsta kaip apylinkių seniausią žmogų, dėl sąžiningumo savo visuose reikaluose pelnytai gavo prižiūrėt nereikalaujantį daug vargo sodą Satoje, Ministerio Kano valdose, jo užmiesčio vasarnamy, kur medžiai auga šeimininko numylėti trys – pušis, slyva, vyšnia. Atvežti žemių ir palaistyti, kaip ir darbuotis kauptuku, įpratęs jis nuo mažumės, – juk kilęs iš valstietiško šaknų. Jis – senas, ir negąsdina jo medžiai, metų daug sulaukę. Tręšt, kad pasisemtų syvų jų kamienai, bet kuris išmokytas sodietis, ir nudirbti darbą šį lengviau nei laukuose plušėt. Džiūsaku, kurs prie pylimo gyvena, užsimetęs ant peties kauptuką, pėdina pro

šalį ir nuo vartų šūkteli.

DŽIŪSAKU. Kaimyne Široku! Ar tu namie?

GIEDOTOJAS. Jį pastebi įeinant šeiminkas.

ŠIROKURO. O, Džiūsaku! Keliauji į laukus?

DŽIŪSAKU. Ne, grįžtu pabaigęs darbus. Girdėjau iš saviškės, kad tave kažkokia proga reikia sveikint. Gavom tavo dovaną nuo vaisių stalo – didelėj lakinėj keliaaukštėje dėžėj kukuliukus septynis žirnio dydžio. Tiek net prie arbatos rytmetinės pasisotint neužtektų, bet vis tiek geriau nei nieko, tai lieku skolingas. Noriu padėkot ir dar paklaust, – na, tai kokia čia šiandien šventė?

ŠIROKURO. Iš tiesų tai nesinori net šnekėt apie šventes, kai jo prakilnybę Ministerį Kaną užgriuvo visa ši nelaimė, – mes juk gyvi iš jo gero. Bet tokia jau proga, kad apeiti neišeina, tai darau kas būtina. Tiktai prieš žmones nesmagu, todėl išsiuntinėjau mažesnius kukuliukus – kaip tuos tešlainiukus, kuriuos mes per pavasario lygiadienius pašventint nešame. Visiems kaimynams – po septynis, nes suėjo man, Širokuro, septynios dešimtys kaip sykis. Kai metams prasidėjus mūsų pono nuėjau pasveikinti, jisai paklausė, kiek aš jau nugyvenau. „Septyniasdešimt“, – atsakiau. Tada jis tarė: „Iš senų laikų nedaug mes turim tokio ilgaamžiškumo pavyzdžių, ir šiais laikais jis – retenybė. Nuostabu, kad išauginote dar ir trynius. Iš rūmų išdo esat šelpiamas, o sūnūs jūsų geruose tarnauja namuose. Yra, yra ko džiaugtis! Ir septyniasdešimties sukaktuves atšvęsti turite tą mėnesį, kai gimėte, ir dieną lygiai tą, kada į šį atėjote pasaulį.⁵⁵ Be to, gyvenimą nauju vardu pradėt jums reikia nuo to laiko!“ Įsivaizduoji? Tu tik paklausyk, jis liepė man

---

⁵⁵ Iki modernių laikų japonai gimtadienius pažymėdavo kartu su Naujaisiais metais, kurie būdavo švenčiami pirmo mėnesio pirmą dieną pagal Mėnulio kalendorių (tai yra sausio pabaigoje arba vasario pradžioje pagal Saulės kalendorių) ir simbolizuodavo pavasario pradžią. Be to, žmogaus amžius skaičiuotas pagal vadinamąjį „pridėtinių metų“ (*kazoedoshi* /kadzoedoši/) principą, tai yra manyta, kad naujagimis į pasaulį ateina jau turėdamas vienerius metus. Net jeigu vaikas gimdavo paskutinę metų dieną, Naujųjų metų šventė automatiškai reikšdavo, kad vakarykštis naujagimis tampa metais vyresnis, kitaip tariant, yra jau nebe vienerių, o dvejų metų amžiaus. Septyniasdešimties metų sukaktis japoniškai vadinama *koki* („retenybe per amžius“) pagal garsaus kinų poeto Du Fu (712–770) eilėraščių „Čiu upė“ (*Qujiang*). Čiu upė teka per senąją Kinijos sostinę Čanganą (*Chang'an*; dabartinis Xi'an /Sian/ miestas):

Iš valdovo rūmų pareinu užstatęs šventinius rūbus – kaip ir kiekvieną dieną;
visada namo grįžtu prie upės nusigėręs mirtinai.
Skola už degtinėlę – niekam ne naujiena, bus jų ir ateityje;
o štai dešimtmečius septynis nugyventi žmogui juk per amžius buvo retenybė.
Drugeliai tarp gėlių atrodo nektare paskendę,
laumžirgiai matuoja vandenį paviršium tingiai slysdami.
Regiu vaizdus ir jiems visiems tariu – gyvenimo srovė mus neša ta pati,
todėl, kol galim, džiaukimės kartu, nebūkim nusiteikę viens prieš kitą.

pasivadint Širadajū, – pačioj Ise maldykloj esąs lyg ir toks levitas, žilagalvis dvasininkas!⁵⁶ Taigi pagaliau gimtadieniui išaušus, į šiukšlyną senąjį aš vardą išmetu! Nebebūsiu aš Širokuro – nei šioks, nei toks, nei keturi, nei devyni, nei baltas, nei juodmargis! Būsiu aš nuo šiandien žilagalvis ir vadinsiuosi Širadajū. Turėt omenyje prašyčiau!

DŽIŪSAKU. Žinia dziugi! A, dar paklaust norėčiau, jeigu jau tokia kalba išėjo. Ar nesakė ponas kaip čia atsitiko, kad renta tau buvo paskirta trynukams gimus?

ŠIRADAJŪ. Iš tiesų tai kai maniškė amžinatilsį pagimdė, sakė mums aplink pašonėje visi, kad čia gamtos klaida, tačiau iš tos bėdos išėjom mes laimėję, nes kol gyvas, tėvas – jei augina jis trynius – tris gauna žemės dirbamos rėžius, neapdedamus pyliava. Taigi! Ir panašu, kad taip yra ne tik Japonijoje, bet net ir kinų žemėse. Dar ir už kitą nerašytą padėkot turėčiau aš taisyklę: jeigu gimsta trys berniukai, jie paimami varovais jaučių į gerus namus, o mergaitės tampa dvaro panelytėm kažkokiom – gal tom, kur raitos joja per valdovo išskylas, – žinau tik tiek, kad gauna darbo prie valdžios ir jos. Net ir dabar, kai gerbiamiausias mano šeimininkas buvo išsiųstas tremtin, neišvarytas aš tebegyvenu jo žemėse, ir rėžiai, man kadaise dovanoti, liko niekieno nepaliesiti. Jei gimdyt taviškė sugalvotų, kol dar nesena, imt pavyzdį patarčiau iš manęs!

GIEDOTOJAS. Jiems šnekučiuojantis, keliu Jae, žmona Sakuramaru, atžingsniuoja suvyniojusi kažką į skepetą ir ryšulį užsikabinusi ant rankos, – žino ji, kad šiandien uošvio šventė.

JAE. Kaip gera būti čia!

GIEDOTOJAS. Pintą skrybėlę nusiima.

ŠIRADAJŪ. Aha, aha, ką aš matau! Jae, Sakuramaru žmoną! Ankstyva tu, ankstyva! Ar aplankys mane ir kitos marčios? Būsit visos trys? Bet tu ateik į kambarį ir pabruktinį užraištį nuo rūbų po kelionės nusijuosk!

---

⁵⁶ *Shiradayū* /Širadajū/ (kitaip – *Shiratayū* /Širatajū/) pažodžiui reiškia „žilagalvis dievų tarnas“. Sugawara no Michizane hagiografijose jis pristatomas kaip istorinė asmenybė – svarbiausios Japonijos šintoistinės šventovės Ise maldyklos (*Ise jingū* /Ise džingū/; Mie prefektūra), kurioje garbinama imperatorių šeimos pramotė Saulės deivė Amaterasu (Vidinė šventovė) ir už jos maitinimą atsakinga grūdinių kultūrų deivė Toyouke /Tojouke/ (Išorinė šventovė), dvasininkas Watarai Haruhiko /Vatarai Haruhiko/ (gimimo ir mirties metai nežinomi). Jis priklausė įtakingai Išorinės šventovės kulto tarnų Watarai /Vatarai/ giminei, kuri viduriniais amžiais įtvirtino vadinamąjį „Ise šintoizmą“, grįstą Japonijos dieviškumo idėja. Kalbėta, kad Watarai Haruhiko galva pražilus dar vaikystėje. Be to, pasakojama, kad sapne gavęs pranašišką ženklą, jis atkako iš Ise maldyklos pas Sugawara šeimą, idant nuo gimimo prižiūrėtų ir auklėtų jų sūnų Michizane. Iškeliaudamas į Kiūšiū salą, Michizane jam patikėjęs persodinti į vazonus du savo mėgstamus medžius – pušį ir slyvą. Po metų pušis netikėtai nudžiūvusi per vieną naktį. Nykti pradėjusi ir slyva, todėl Shiradayū slapčia nuvykęs pas tremtinį su pasiligojusiu medeliu vazone. Šeimininko rankose medelis atsigavęs ir pražydeš, tačiau kad nepakenktų savo auklėtojui, kuris į griežtai saugomus tremtinio namus prasmuko persirengęs paprastu valstiečiu, Michizane sukūręs istoriją apie stebuklą – slyvą, kuri pati atskridusi pas savo šeimininką. Taip ir gimusi slyvos skrajūnės legenda.

JAE. Taip, ačiū! Ar kitų vis dar nėra? Aš taip nerimavau, kad pasivėlinsiu! Tai kai krantinę Jodo upės priėjau, išokau į pakeleivingą laivą, plukdantį už pinigų. Vandeniui keliauti greičiau, todėl pasisekė anksti atkakti, ir visai nepavargau!

DŽIŪSAKU. Matau, Širokuro, kaimyne, kad jau renkasi svečiai. Tai aš gal eisiu.

ŠIRADAJŪ. Èhè, Džiūsaku, atminties nebeturi, mane Širokuro vardu šauki! Ar pamiršai, kad aš dabar – Širadajū?

DŽIŪSAKU. Kad ne, pamiršt nepamiršau! Tiktai gal su kukuliais mes ir atšventėm gimtadienį, tačiau ne vardines. Čia reikia gėrimo tauraus, ir kol jo neišgersiu, man liksi visada Širokuro!

ŠIRADAJŪ. Oje, vaje! Tai kiek tau reik, kad prisigertum, jeigu šitiek prisiproges, nieko net nepajutai?!

DŽIŪSAKU. Na, ir akiplėša! Kada, melų tu maiše, man davei išgert, kad prisiprogti būčiau aš galėjęs?!

ŠIRADAJŪ. Taigi gavai ne per seniausiai į valias! Statinaitės siųst ar pusbutelio negalėjau, nes patraukę būtų dėmesį per daug, todėl pagardint nutariau krūminuke aš kukulius. Pasiėmiau šluotelę tą, kur plakame arbatos miltelius, ir prišlaksčiau atsakančiai. Ar nemanai, kad atšventei už du?!

DŽIŪSAKU. Aha, dabar žinau! Maniškė sakė, kad su ugniniu kvapu kukuliai. Tiktai be reikalo taip sugalvojai padaryt – atseit iš gėdos prieš kitus. Aš juk tau ne svetimas! Ateisiu vakare prieš miegą, ir išmesim po burnelę. O dabar tave aš viešniai palieku.

GIEDOTOJAS. Išėina.

ŠIRADAJŪ. Cha, marte! Ar girdėjai? Žmonės šiais laikais skaičiuoti moka, – permatė kiaurais, kur sutaupyti aš norėjau, ką nusukt, todėl taurelės jis išlenkt ateis prieš miegą vakare. Cha cha cha, cha! Taigi! Svetimas man ar ne svetimas, o šitas savo pasiims!

JAE. Oi, ne! Jūs irgi pernelyg! Dar niekad negirdėjau, kad šlakstytų krūminukę kas plaktuvėliu arbatos! Chi, chi, chi, chi!

ŠIRADAJŪ. Cha, cha, cha, cha!

JAE. Chi, chi, chi, chi!

ŠIRADAJŪ. Cha, cha, cha, cha!

JAE. Chi, chi, chi, chi!

GIEDOTOJAS. Neperliejami du draugai – marti ir šešuras. Žmonelės dar dviejų ateina brolių,

Macuo ir Umeo, pakelėje žoles – kalimerius ir kiaulpienes – piršteliais moteriškais rinkdamos į pintas savo skrybėles. Ožerškio krūmus pagaliau pamato prieš akis, gyvatvore sužėlusius.

ČIJO. O, mes jau čia, mieloji Haru! Prašau! Aš po tavęs!

HARU. Ne, ne, sesut Čijo, tu eik pirma!

GIEDOTOJAS. Viena kitai lankstos dieverienės, atsidūrusios prie vartų. Stebi jas linksmi širadajū.

ŠIRADAJŪ. Najau! Kartu trys broliai gimė, tai kokia čia gali būti tarp marčių šneka, katra pirma, katra paskesnė! Jae seniausiai jūsų laukia. Liaukitės čia stumdžiojusios ir eikite vidun! Na, greičiau šenai, šen, šen, šen, šen! Cha, cha, cha, cha!

HARU. Išties, sesut Jae, tu ankstyva! Nebūtų buvę tau iš kelio pas mane užeit, pas Haru. Aš maniau, kad gal mane kartu pakviesi, bet pralaukusi ilgokai, pamačiau, kad jau vėlu, ir viską metus išskubėjau, o paskui susitikau netyčia su Čijo. Drauge mesėjome, kažkur vis žioplindamos, nes pagalvojome, kad reikia šiandien šventei atsinešt ko nors daugiau. Štai mūsų triūso vaisiai – kiaulpienės ir kalimeriai!

JAE. Kokia gera mintis! O man į galvą neatėjo. Sesutę Haru irgi pamiršau. Išties buvau pasižadėjusi kartu tave pakviest, bet buvo jau gerokai įdienoję ir, bijodama uždelst, neprisiminiau, kad reikia pas tave užsukti. Dar gerai išėjo, kad su sesute Čijo jūs susitikot!

ČIJO. Išties! Bent man tikrai pasisekė, kad sutikau sesutę Haru, – turėjau aš čiauškutę pakeleivę. Bet dabar norėčiau aš paklaust tėvelio. Ar išvirėt ko nors?

ŠIRADAJŪ. Ne, nieko neviriau. Ir taip juk aišku, kad ši darbą, mano ponios, jums aš palikau. Tiktai nepersistenkite, nereikia įmantrybių! Grūdau aš ryžius ši rytą ir kukulių pridariau, – jie tiks leistiniams. Ant viršaus uždėkit jūros kopūstus, daug negalvojusios. Jie puode gatavi, – aš sumečiau anksčiau, kad laiko nebegaištume. Ridikų ir batatų rasit ten. Tiktai ar galima jums pasitikėti, virėjėlės jūs?! Och! Ui, ui!

GIEDOTOJAS. Kelias sunkiai.

HARU. Ne, palaukit! Šiandien – jūsų šventė! Bent jau kol pavalgyt sutaisysim, nesirūpinkit niekuo, nueikite prigult! Galbūt iš mūsų ir ne kažin kokios virėjėlės, bet trise sukibusios galėsime sukurpt bet kokį patiekalą!

ŠIRADAJŪ. Gerai jau, bet kad atsistojau, nuo lentynos daiktus jums nukelsiu. Taigi taigi, ką čia turim? Štai, žiūrėkit čia! Lakinis dubenėlis, kokius Negoro šventykloje darydavo vienuoliai, – iš

senelio mano jis laikų.⁵⁷ Ir dešimt ketvirtainių padėkliukų. Jie vis dar kaip nauji – panašūs į mane. Bet nemanykite, kad jei kažkas iš kieto molio drėbtas, galima su tokiu kartais pasielgti ir šiurkščiau! O ne, martelės mano! Cha, cha, cha, cha, cha! Betgi kodėl berniokai taip vėluoja? Kol jie pasirodys, spėsiu dar nuknarkt posmelį!

GIEDOTOJAS. Ant lovos išsitiesia pasikišęs pagalvėlę kietą, – drėbtas tėvas šis ne iš bet kokio molio!

HARU. Mielosios, klausykit! Nesvarbu, ką gerbiamas tėvelis sako, – vien su kukulienė neapsieisime per vaises. Reikės išvirt ir ryžių, – net jeigu nieko mes daugiau neruoštume, galėtume prie jų papjaustyt bent jau žalio tuno ir actu su prieskoniais užpilt. O kalimeriai, kur pririnkom pakeleį, į sriubą tiks. Sesut Jae, sesut Čijo, turėsite padėt, nes stoja prie viryklės Haru!

GIEDOTOJAS. Pas vieną pjaustymo atsiduria lentelė, grūstuvė – pas kitą; seiki ir į kubilėlį pila nuskalaut ryžius trečia. Dieverienės tvarkos pačios, joms nereikia svetimų. Peilį radusios daržovinių, kapoja žalumynus. Ček, ček, ček, ček, – stebūkladarės rankos! Tyrę iš pupelių sojų irgi suka trunkiai. Akis Širadajū pramerkia.

ŠIRADAJŪ. Ehe, sūnelių dar nėra, tiesa? Kada bus mano šventė – jie žinojo nuo Naujųjų. Netikiu, kad iš galvos jiems būtų išgaravę, bet aha, prisiminiau, kad sakė neseniai kažkas, – aa, taip, taip, tas pats Džiūsaku, kur ką tik išėjo, – pasakojo, kad prie pono gerbiamo Šihei karietos baisiai susikirto mano trys vaikai. Pasiteiraut atbėgo kaimynėlis, ar girdėjau, ir išklojo viską. Jei vyrai vaidijos, pačiutės turi apie tai žinoti. O kadangi buvo paminėta karieta, reikėtų klausti Macuo žmonos, nes tai jį pas poną Šihei tarnauja. Na, eikš šen ir man papasakok!

GIEDOTOJAS. Kreipias tiesiai, ir Čijo sutrinka.

ČIJO. Sutarė visi jie trys dėl vieno, kad geriau jau būtų, jeigu nepasiektų jūsų ši žinia ausų, kol šventė dar nepasibaigus. Bet radosi tokių, kurie plepėti mėgsta ko nereikia, ir mums nepavyko išlaikyti paslapties, todėl aš pasakysiu, kad maniškis vienas stojo ir prieš svainį Umeo, ir prieš Sakuramaru mūsų. Visad ūmus jis buvo ir su abiem apsižodžiavo. Broliai susipyko, – tai tiesa, bet jaudintis dėl to jums nevertėtų. Nė vienas iš trijų nesužeistas, kas buvo – tas pražuvo, bet vis tiek šnekų mes neatsiginam, pripainiojančių visko. Sesutės Haru ir Jae patvirtins, ką sakau, juk

---

⁵⁷ *Negoroji* /Negorodži/ – budistinė šventykla dabartinės Wakayama /Vakajama/ prefektūros Iwade /Ivade/ mieste. Karinga tenykštė brolija buvo sukūrusi savitą lako dirbinių apdailos technologiją. Pagal ją XIII–XVI amžiuje gaminti patvarūs, praktiški ir kartu elegancijos nestokojantys indai raudonu paviršiumi, kuriam pradėjus trupėti atsiveria storas juodo lako sluoksnis. Tokius indus jau vėlyvaisiais viduramžiais kaip rarietę pradėjo medžioti kolekcininkai; jie taip pat buvo vertinami arbatos ceremonijos meistrų.

taip? Čia kaltas būdas vyriškas ir noras blogą nuotaiką išliet, – per jį tos bėdos!

JAE. Gryna tiesa, gryna tiesa! Viskas taip ir buvo, kaip sakai, sesut Čijo! Šiandien – šventė ir broleliams proga susitaikyt tinkama. Bet be tėvelio griežto žodžio nežinau, kaip bus...

GIEDOTOJAS. Užuolankom pagalbos prašo vyrams susirūpinusi moteris.

ŠIRADAJŪ. Taigi! O aš galvoju, kad paklausiu savo gražuolėlių ir iš jų išgirsiu viską apie vaidą ir nuo ko jis prasidėjo, bet nors ir žinote, nenorite jūs man sakyti, ar ne? Ach, iš tos pačios jie sėklos gimę ir iš iščiųų tų pačių, – pasaulį vienu jie metu išvydo, bet tokie skirtingi mano sūnūs. Sako, kad dvynių veidai – kaip du vandens lašai, tačiau ir taip toli gražu ne visad būna. Kartais gimsta poroje mergaitė ir berniukas ar iš veido nepanašūs du vaikai. Na, dažniausiai jei iš išvaizdos per daug nesiskiria, tada labai ir būdo būna broliai panašaus, ir sutaria gražiai tarpusavy, bet apie maniškius, kad ir kieno į juos žiūrėtume žvilgsniu, nepagalvotum niekada, kad susilaukė jų tėvai tie patys. Kiek minkštokas, sprendžiant iš akių, Sakuramaru, linkęs viską blaiviai apsvarstyti Umeo – bent jau iš pažiūros, ir Macuo, – jo bruožuose nenorom pamatai kažkokį įgimtą piktumą. Oi, neapdairiai išsprūdo šitie žodžiai prie Čijo. Prašau, nereikia imti į širdį, tik nereikia! Cha, cha, cha, cha! Taigi, taigi, pasidžiaukime, kad apsiėjo viskas be žaizdų! Bet jeigu jau prakalbome apie žaizdas ir šiaip sveikata, pasakyk, ar viskas tam vaikigaliui gerai, anūkui mano? Neatvedi man jo, neduodi į veidelį pažiūrėti! Et, laikas bėga, jam juk jau septyneri, o man čia beplepant, septynios dešimtys štai ėmė ir sukako. Juk keturios dabar popiet, kaip tik Beždžionės valanda, – per ją aš ir gimiau.⁵⁸ Regis, pietūs irgi išvirė maždaug. Martelės, gal jau nešite į stalą?

HARU. O, taip, taip! Bet laikas sutartas tuojau praeis, – kodėl vyreliai mūsų pasirodyti lig šiol nespėjo? Sesut Čijo, sesut Jae, ar nevertėtų mums nueiti iki kelio ir pasižiūrėti? Užuoat čia laukusios, galėtume trise suvaikščioti – ir jūs, ir aš!

ŠIRADAJŪ. Ek jau, moterėlės, ką čia tokio šnekat?! Atėję jau seniai visi vaikai!

HARU. Tikrai? Atėjo jie seniai? Bet kur jie?

ČIJO IR JAE. Kur?

ŠIRADAJŪ. Na, ir negudrios esate martelės! Ar jau neatpažįstat, kas ten stovi? Medžiai trys! Taigi juose yra išaugę mano sūnūs! Slyva – tai Umeo, pušis – tai Macuo, ir dar vyšnia, Sakuramaru. Jie visi ten pat, nė vienas nepražuęs. Ak, mūsų Ministeris Kanas, koks žmogus ir

---

⁵⁸ Seniau Japonijoje para skirstyta į dvylika tarpinių. Beždžionės atkarpa trukdavo nuo trečios iki penktos valandos po pietų. Beždžionės valandą galima buvo suprasti ir konkrečiau – kaip dabartinę ketvirtą valandą po pietų.

koks likimas! Ir kaip mane jis auklėjo, kaip sakė, kad nesumaišyčiau valandos, gimtadieniui atėjus, nes blogai man pasibaigs! Ir dar priminė, kad per šventes padėti reikia pagal paprotį stalelį tiems, kurių kartu nėra. Nagi, na, greičiau!

GIEDOTOJAS. Po tokios Širadajū kalbos gaištuot nebeišeina. Iš karto su kaupu pripildomi ant stalo indai ir prie jų lazdelės valgomosios pridedamos, o už dubenėlių atsiranda ir lėkštelės su džiovintais šventiniais ančiuviais.

JAE. Pirmučiausia jūs, tėveli, sėskitės štai čia!

GIEDOTOJAS. Tiekt į stalą valgių nesimokė niekada Jae, tačiau regėjo ir girdėjo, kaip kiti tai daro, ir jos judesiai, kai vaišes ji nešioja, rūmus primena ir jų damas.

ŠIRADAJŪ. Ne, aš irgi nusileisiu ten, pas sūnus!

HARU. O, ne, ana asla netiks, ten eina šaltis. Geriau jau likit čia!

GIEDOTOJAS. Viskas surikiuota, ir dabar jau kiekviena su padėklu, ant rankų nešamu grakščiai, į sodą žengia savo vyrams patarnaut.

HARU. Šis slyvos medis – kaip ir mano Umeo, jo šakose – veržli jėga iš prigimties, visad jis toks.

JAE. Aš esu Jae ir žmogų į gyvenimo draugus gavau, kuris vardu Sakuramaru. Stotingas vyriškumas jo – kaip medžio šito ir kaip vyšnių nuostabiųjų kalnuose Jošino⁵⁹.

ČIJO. O štai – pušis, ir sodria žvilga jos spygliai spalva. Ji gaivališka kaip ir mano Macuo, jaunatviškai žalia, jausmus tarp vyro pažadėjus amžinus ir jo žmonos, Čijo. Ji – čia, ir reiškia tai, kad susirinko namuose visi vaikai. Tėveli, laikas švęst, paimkit lazdeles!

ŠIRADAJŪ. Taip, būtinai, atšvęskim būtinai! Bepigu tėvui, – tenka jam vieta aukšta prie stalo. O vaikams? Turėčiau bent nueit ir pasisveikint!

HARU. Ak, baikit! Jokio reikalo nėra! Bent jau kol tebegaruoja valgis neataušęs!

ŠIRADAJŪ. Ne, Haru, ne! Taip negerai! Ar tėvas, ar vaikai, – visi mes turime paklust taisyklėms mandagumo nustatytoms.

---

⁵⁹ Yoshino /Jošino/ kalnai (Naros prefektūra) iki šiol garsėja jų šlaituose kiekvieną pavasarį gausiai pražystančiomis įvairių veislių sakuomis. Yae /Jae/ yra vardas, siejamas su vyšniomis. Nors pats žodis reiškia „daugiasluoksniškumas“, jis dažniausiai vartojamas kalbant apie pilnaviduriais žiedais žydinčias vyšnias, japoniškai vadinamas „aštuoniasluoksniėmis sakuomis“ (*yaezakura* /*jaedzakura*/). Chiyo /Čijo/ savo ruožtu reiškia „tūkstantį kartų“, o „tūkstančio amžių medžiu“ (*chiyoki* /*čijoki*/) japoniškai vadinamos amžinai žaliuojančios pušys. Nors *ume* į kitas kalbas įprasta versti kaip „slyvą“, iš tiesų šis žodis japoniškai apibūdina prie slyvų genties priskiriamo abrikosų pogenčio augalą, kurio tikslus pavadinimas yra „japoninis abrikosas“ (lot. *Prunus mume*). Žiedais jis apsipila dar žiemos pabaigoje ir yra laikomas pavasario pranašu, todėl ir Umeomaru žmonai pjesėje parinktas *ume* epitetu laikytinas vardas Haru („pavasaris“).

GIEDOTOJAS. Į sodą nusileidžia jis ir pareigingai medžiams atiduoda pagarbą.

ŠIRADAJŪ. Na, vaikučiai! Ne kažin kuo galiu jus pavaišint, bet malonu man, kad atėjot! Tėvas iš geriausių nusileido pasisveikint paskatų, o jūs, na, aš žinau, kad jūs, e, norite man atsakyti ir nulenkti galvą prieš mane, bet pasijudinti negalite. Tiek to, tiek to čia, čia tiek to! Cha, cha, cha, cha! Ką gi, moterėlės mano, neškit paragauti, kokią košę jūs sugrūdot!

GIEDOTOJAS. Pats jis savo grūda čiulkinį straksėdamas.

ŠIRADAJŪ. Cha, cha, cha, cha!

GIEDOTOJAS. Juokias nuotaikingai. Prie stalelio savo įsitaiso, ima lazdeles ir, daug nelaukęs, puola girt.

ŠIRADAJŪ. Oo, nutaikyta kaip sykis druskos ir rūgštelės. Taip, gardu, gardu! Man visos trys martelės patarnauja, tai idant vienon tik pusėn nepalinkčiau, tikitės tikriausiai, kad aš išragausiu kas patiekta iš visų trijų lėkščių. Tebūnie, taip ir padarysiu! Matau, kad naujas čia padėklas atnašinis ir molinės taurės. Kas juos atnešė?

HARU. A, sesutė šituos atnešė Jae!

ŠIRADAJŪ. Štai kaip! Esu dėkingas, kad apie mane ji pagalvojo! Haru, man turbūt ir tu ką nors turi?

HARU. Išties, buvau pamiršusi!

GIEDOTOJAS. Rankovėj telpa dovanėlė nedidukė – trys vėduoklės.

HARU. Pàpuoštos jos piešiniai – slyva, pušim, vyšnia. Vėduoklių šventės proga – tiek, kiek turite vaikų. Jos skleidžiasi į plotį, vis didesnę toliuose atsiveriančios ateities žadėdamos klestėjimą. Jas įteikiu geros kloties linkėdama ir sveikindama jus!

ŠIRADAJŪ. O, dėkoju ir esu laimingas! Kad jau apie paveikslėlius papasakojai, tai regiu jus net suglaustose vėduoklėse. Paduok man jas, nebūtina išskleist, duok šen! Taip, labai tau ačiū!

GIEDOTOJAS. Atėjo laikas ir Čijo. Ji ranką įkiša rankovės nuokaron ir dovaną ištraukia.

ČIJO. Sudursčiau aš iš atraižėlių apgaubą galvos nuo šalčio, kaip mokėjau pasiuvau. Jei dydis jums netiks, aš pataisysiu. Labai prašyčiau užsidėt, jei nesunku!

ŠIRADAJŪ. O! Kiekviena iš jūsų, kiekviena parinko pagal mano skonį dovaną, kurioj jokios nerasčiau kliaudos. Ką gi, progą jau aplaistėme! Stalėlį mano galite nukraustyti! O indai ant sūnų padėklų liko maisto nesuvalgyto pilni, – turbūt jau ir ataususio. Pakeiskite lėkštes ir, ponios mano, – girdite? – pasivaišinkite ir už save, ir dar už savo vyrus!

HARU. Ne, ne, mes, na, mes dar palauksim truputėlį, kol pasirodys mūsų palydovai, ir tada visi kartu atšvėsime būryje!

ŠIRADAJŪ. Galima ir taip! Nueisiu kaiman aš tuo tarpu padėkoti dievybei, mūsų giminę globojančiai!

ČIJO. Gerai, nueikite!

ŠIRADAJŪ. Aha, einu, einu! Dvylika aukoms esu aš atsidėjęs varinukų. Jie tenai, – paduokit man! Ir dar, idant pasipuikuočiau, tris šias vėduoklės, kurios į plotį skleidžiasi, paimsiu ir prašysiu šeimą mūsų sergstinčios dievybės ateities tokios pačios saviems vaikams – su toliais, vis gausiau aprėpiančiais gėrybes. Jae, tau, kiek žinau, neteko būt maldykloje mūsų? Pasinaudokim proga ir keliaukime kartu! Nagi, eik paskui mane, ateik!

GIEDOTOJAS. Į duris jie pasuka žvaliai. –

Trečias veiksmas, trečia scena

Muštynės

GIEDOTOJAS. – Ir iškeliauja.

HARU. Matai, Čijo mieloji, garbus tėvelio amžius, bet atmintis puiki! Dievybė mus abi pažįsta, – ji žino, kas esi, ir žino, kas ta Haru. Bet pirmąkart nuėjo melstis jai Jae.

ČIJO. Sakai, brangute, gryną tiesą. Tėvuko atmintis puiki, bet sūnūs jo – tikri užuomaršos. Kodėl vyrelis mano Macuo vėluoja?

HARU. Maniškis irgi nesirodo. Bet kodėl?

ČIJO. Nejaugi nesirengia jie ateit?

HARU. Ką jie sau galvoja? Ar gali tėvo šiandien jie neatlankyti? Bet ne, matau aš svainį Macuo! Tenai!

ČIJO. Nagi, eikš! Ar žmoną dōra kaip ant adatų laikyti? Nejaugi nežinai, kad laikas sutartas seniai praėjo?

MACUOMARU. Tai patarška, – man baigė ausis išūžti! Šihei, jo prakilnybės, pavestą turėjau reikalą atlikti ir, kol neužbaigiau, judėti niekur negalėjau. Sakiau juk, kad pirma manęs ateitum ir visus įspėtum, – gal jau pamiršai? Panašu, kad Umeo taip pat dar neatvyko su Sakuramaru. Ir tėvo nematau viduj.

ČIJO. Taip, nėra tėvelio tavo. Pasiėmė Jae jis mūsų, ir guvūs leidos jie abu, kitų nelaukdami,

dievybei nusilenkti, šeimą sergstinčiai. O broliukai dar nepasirodė.

MACUOMARU. Pati matai! Sakai man, kad vėluoju, bet darbą dirbti aš turiu – ne taip kaip Umeo ir kaip Sakuramaru. Tiedu tai be darbo likę ir be šeiminių. Kada ateiti vėlinasi dykaduoniai, reikalų neturintys, čia jau vėlavimas tikresnis! O gal aš neteiskus, sesute Haru?

GIEDOTOJAS. Piktumas justis žodžiuose – ne tik išstartuose, bet ir nepasakytuose. Gerokai įdienesius, atskuba ir Umeo – pusiau įeidamas, pusiau įgriūdamas į vidų. Jis į akis nežiūri Macuo jo žvilgsnio vengdamas.

UMEOMARU. Sesut Čijo, ačiū, kad radai mums šiandien laiko! Klausyk, žmonele, o kurgi tėvas ir Sakuramaru? Ir kodėl nėra čionai Jae?

HARU. Iš tiesų tai svainis Macuo ką tik teiravos to paties. Sakuramaru, tavo brolis, dar nepasirodė. O tėvelis pasimelst su sesute Jae išėjo.

UMEOMARU. Hm, kažin kodėl nėra Sakuramaru? Et, užuot sulaukęs to, kurį ateinant pamatyti nekantrauju, žiūrėt į snukį priverstas esu, iki koktumo nemalonų.

GIEDOTOJAS. Įgeltas brolio, pasišiaušia karštakošis Macuo.

MACUOMARU. Gal paikais nesidrabsytum užgauliojimais?! Jei kažkas tau nepatinka, tiesiai pasakyk!

UMEOMARU. Išties, kam tas santūrumas su tavim! Teisybė ta, kad tavo snukį vos išvydęs, kaskart imu aš žiaukčioti – viau viau!

MACUOMARU. Aa, ho ca ca, cha cha cha, tai bent pakalbėjai! Raičiojuos iš juoko! O juk visi jūs žinote, kad Macuo – iš prigimties verksniukas! Man daug nereikia, – pasižiūriū aš į Sakuramaru, į tave, į skruostus judviejų įkritusius, ir pagalvojus apie gurgiančius pilvus bedarbių, širdį man suskausta... Vis tas mano broliškumas!

UMEOMARU. Ką pasakei? Kažką apie pilvus bedarbių? Olialia! Ir kas gi čia tas pašaipūnas? Tau linksma, kad neturime mes darbo? Gal pasakysi, kad tas darbas, iš kurio tu sočiai valgai, padorus? Didysis karo dievas Hačimanas mums yra paskelbęs ištarmę: „Geriau kulkas iš alkio rysi, nei priimsiu išmaldą iš susitepusių žmonių“⁶⁰. O tu imi, ką duoda susitepęs tau Šihe, ir dar

---

⁶⁰ Šaunamuosius ginklus ir kulkas į Japoniją pirmieji atvežė portugalai XVI amžiuje, tačiau šintoistinio panteono dievas Hachiman, kuris laikomas visos šalies gynėju ir karių patronu, žinomas dar iš priešistorės. Vėlyvaisiais viduramžiais Japonijoje paplito tikėjimas „trijų maldyklų apreiškimais“ (*Sanja takusen* /Sandžia takusen/) – trumpa šintoistine didaktine programa, apibendrinančia trijų svarbiausių šalies šventovių priesakus, kurie surašomi klasikine kinų kalba vertikaliomis eilutėmis į vieną išvyniojamą ir ant sienos kabinamą ritinėlį. Hachimano kultas paplitęs po visą šalį, tačiau formaliose procedūrose jam pirmiausia atstovauja prie Kioto esanti maldykla Iwashimizu Hachimangū. Jos paskelbtas apreiškimas (vadinamasis „dovingumo“ žodis) visada rašomas dešinėje lapo pusėje:

dėkoji. Aš tokio nelaikau net žmogumi, prasmirdęs žiurkininke!

MACUOMARU. Oho, kokie mes liežuvingi, Umeo! Žiurkininkas – čia tai bent žodelis! Dar vieną tokį pasakyk, – ir pamatysi!

UMEOMARU. Cha! Tamstos noras – man įsakymas! Nieko nėra lengviau! Smirdžiau, smirdžiau, prasmirdęs smirdžiau, smarvininke tu!

MACUOMARU. Viskas! Buvau ir taip per daug tau atlaidus!

GIEDOTOJAS. Sugniaužia kardo rankeną Macuomaru, ir lenktos makštys kryptelėtos parengty atsiduria kovinėje prie šono Umeo. Šokte prišoka moterys abi prie savo sutuoktinių.

ČIJO. Bet kas gi čia dabar, vyreli Macuo? Ar tavo pramuštoj galvoj visai jau protas pasimaišė?

GIEDOTOJAS. Čijo apglėbus sustabdyti bando savo žmogų.

HARU. Pasveikinti tėvelio atėjai, kuriam septynios dešimtys sukako, bet nespėjęs jo nė pamatyt, jau ranką prie makštų tiesi, į kovą stoti užsimojęs! Ką tu sau galvoji šventės dieną ginklą traukti, Umeo, vargeli mano?!

GIEDOTOJAS. Į rankeną įsikabina kardo Haru, tačiau sugriebęs stumia žmoną vyras nuo savęs.

UMEOMARU. Sukaktys – ne sukaktys, šventė ar ne šventė, bet kantrybė mano trūko, nuo grandinės aš nutrūkau, ir jei pastot bandysi kelią, susižeist gali pati. Na, Macuo, jau nebesi toksai smarkus? Pasisekė tau, kad žmonelė įsikišo, nes esi tik taukšti pajėgus, tu netikša!

MACUOMARU. Ei, tu! Kad įsikišo, – tai tiesa, bet sprendi tu pagal save sakydamas, kad čia kažkam pasisekė. Manai galįs išplūsti paskutiniaisiais žodžiais Macuo, tačiau turiu prisipažinti, kad ne tiek maniškė, kiek taviškė privertė mane žmona susimąstyt, kai priminė, kad mes su tėvu dar nepasimatėme. Sukrėstas pasijutau ir apmiriau akimirka, pasižadėjau būt kantrus ir pakantus, tačiau daugiau kentėt nebegaliu. Dvikovą su ginklais mirtiniais mes turim atidėti laikui vėlesniam, kai susitikę būsime su tėvuku, bet neištversiu taip ilgai, jei pykčio neišliesiu aš kažkaip ir bent

---

„Geriau kulkas iš alkio rysiu, nei priimsiu išmaldą iš susitepusių žmonių, ir geriau žaizdre, kur varis lydos, sėdėsiu, nei ieškosiu prieglobsčio pas netyraširdžius“. Ise maldykoje garbinamai Saulės deivei Amaterasu priskiriamas Apreiškimų lapo centre išdėstytas „tiesumo“ žodis: „Klasta galbūt ir leis pasipelnyti iš ranka pasiekiamų gėrybių, bet bausmę ji tikrai užtrauks šviesiausių dievybių, o tiesi širdis galbūt neris iš karto užtarytojų, bet ilgainiui pačios bus saulės ir mėnulio išganyta“. Motininėje Fujiwara giminės maldykoje Kasuga (*Kasuga taisha* /Kasuga taišia/) Naros mieste garbinamas tas pats keturlypis avatara kaip ir Yoshida maldykoje, kuri iškilo Kiote IX amžiuje kaip Kasuga maldyklos atšaka (sostinė iš Naros į Kiotą buvo perkelta VIII amžiaus pabaigoje). Kasuga dievybės, kuri laikoma ir visos aukštuomenės globėja, išarmė („gailėstingumo“ žodis) skamba taip: „Dieviškų svečių veidmainiai nesulauks, net jeigu tūkstantį dienų namus laikytų jie šventosiom virvėmis aptvėrę, bet gailiaširdžiai bus neaplenkti, net jei užtemdęs būtų langus jų juodžiausias gedulo šešėlis“. Visi šie į vieną doktriną sujungti priesakai atspindi ir japonų religinio gyvenimo sinkretizmą (XVII–XIX amžiuje atstovautą įtakingiausia šintoistine šventove tapusios Yoshida maldyklos išplėstinėse, suvalstybtose dvasinėse praktikose), nes apima ne tik šintoistinį „tiesumo“ siekį, bet ir konfucianistinį „doringumo“ bei budistinį „gailėstingumo“ idealą.

žvyrè tavęs neišvoliosiu! Kol kas tegu Čijo pasaulio šituos du!

GIEDOTOJAS. Abu jis nusijuosia kardus – didįjį ir mažąjį – nusviesdamas šalin, ir pasikaišo rūbo savojo skvernus, kad nekliudytų.

UMEOMARU. O! Susmirdėlis čia sugalvojo neblogai! Kol ateis Sakuramaru, leisiu pasidžiaugti Macuo gyvenimu, – lai pasisaugo pats, iki pareikalavimo.

GIEDOTOJAS. Savus jis kardus irgi švysteli į šoną.

MACUOMARU. Ginklus nusimetėm, todėl nebus pralieta kraujo. Žmonos, netrukdykit mums!

GIEDOTOJAS. Sulig tais žodžiais brolis strykteli ant jo išversdamas iš padų žemyn galva nuo verandos. Macuo vos spėja susivokt ir krisdamas Umeomaru užkabinti kojomis. Šis šlepteli jam tiesiai ant viršaus nuskriejęs oru. Jie kimba viens kitam į atlapus, kumščiuojasi, susiima, paleidžia vienas kitą, atsitraukia, vėl susigrumia, kits kitą tampo nusitvėrę, griaua žemėn, spardosi ir šokinėja. Varžovai lygiaverčiai galynėjas, kupini jėgų, vienmečiai, – pačiame pajėgume. Čijo ir Haru priverstos laikytis atokiau – pusiau iš baimės, kad nesusigundytų kardų savų pagriebti vyrai joms iš rankų, gniaužiančių ginklus. „Ai, ai, oi!“ – jos nenustygsta vietoje nerimdamos iš jaudulio.

ČIJO. Iš šitos kovos nei pergalės nebus, nei pralaimėjimo, tiktai abiem po lygiai šonai nuvelėti! Ar dar neprisismaginate į valias?!

HARU. Umeo, vyreli, sakau tau, jau užteks!

ČIJO. Macuo, gal malonėtum liautis?

ČIJO IR HARU. Gana! Gana!

GIEDOTOJAS. Jų žodžių niekas nesiklauso.

MACUOMARU. Tuščiai bus prakaitas pralietas, jei nesužinosim nugalėtojo! Tave aš paguldysiu ant menčių!

GIEDOTOJAS. Macuomaru su nauja jėga užgriūva. Atgalios jam žiebia nepabūgęs Umeo, tačiau pušelės moka išsisukt nuo vėjų, be kvapo kažin kur prašvilpiančių pro išsilenkusį kamieną. Ne prastesnė ir slyva, kurios šaka užgauti gali skaudžiai atstatyta. Rungias susiviję jie į neatpainiojamą kamuolį, kol ant vyšnaitės, augančios šalia, abu kartu susverdėję užvirsta ir lieka tik koks sprindis ar pusantra žemėj tebestyrančio medelio, kai jis triokšteli suknežintas ir priblokštų martelių akyse nulūžta. Net susirėmimas, taip lygiosiomis ir pasibaigęs, neberūpi priešininkams pritrenktiems, – abu šalin rankas patraukia kaip nudeginti. Sumišę jiedu stovi ir

sulaukia netikėtai maldininkų grįžtančių.

ČIJO. Ak, tėvelis čia!

HARU. Šešuras Širadajū!

GIEDOTOJAS. Balsus išgirdę, pasitaiso jie abu nusmukusias rankoves nuo pečių, nuleidžia padurkūs ir čiumpa už kardų trumpųjų. –

Trečias veiksmas, ketvirta scena

Sakuramaru persirėžia pilvą

GIEDOTOJAS. – Užklupti staiga, vos spėja įsikišti ginklus už juostos. Tėvas, nors pasenęs, baimę tebevaro, ir net kilstelėt nedrįsdami, keturiomis prie žemės prisiploja sūnūs.

MACUOMARU IR UMEOMARU. Sveikinam ir linkime gražios jums šiandien šventės!

GIEDOTOJAS. Sveikinimo žodis lūpose, tačiau nukaitę skruostai iš sarmatos ir neturi jie kur dėt akių. Bet tėvo veidas malonus, ir jo netemdo debesėliai.

ŠIRADAJŪ. Pačiuotės jūsų nepamiršo, kad septyniasdešimt metų man sukako, ir suspėjo jau mane pasveikinti anksčiau, – pavyko šiandien šventė, buvo pakili. Abu žinojote, kada jūs esat laukiami, ir pavėlavote, be abejo, ne šiaip, – tikiu, kad kažkokių iškilo kliūčių. Umeo ir Macuo, smagu man jus matyt, labai smagu! Ak taip, martelės mano mielos, į jus abi kreipiuos! Bijau, kad viralui į gera neišėjo laikas užgaištas, tačiau be kukulienės šventė būtų netikra. Ar davėte jos savo vyrams?

GIEDOTOJAS. Vyšnią mato jis nulaužtą, bet kieno čia darbas, – nepaklausia ir nepriekaištauja niekam. Supranta sūnūs, kad turėtų būti išbarti, ir tėvas neputoja tik todėl, kad sūkas slaptos mintys jo galvoj. Iš užančio atsineštą Umeomaru išsitraukia raštą.

UMEOMARU. Sveikinimo žodžiai pasakyti, ir dabar norėčiau, kad paskaitytumėte, ką esu sumanęs. Kartu su prašymu aš viską šičia išguldžiau.

GIEDOTOJAS. Laišką savo padeda prie tėvo. Macuo taip pat atėjo su raštu.

MACUOMARU. Prašymą ir aš turiu. Jis čia!

GIEDOTOJAS. Ten pat atsiduria dar vienas lapas, įteiktas taisyklių laikantis visų. Lyg susitarę elgiasi vienodai broliai. Prunkšteli Širadajū.

ŠIRADAJŪ. Bendrauja atsipalaidavę su vaikais tėvai, tarpusavyje broliai ir žmona su vyru. O aš regiu štai judu vieną šalia kito su iškilmingiausiomis peticijomis prisistačiusius, užuot žodžiu pasakius savo norus, jei tokių yra. Gerai, tada ir aš išnagrinėsiu iškilmingai jūsų pageidavimus

kaip tikras dvaro valdininkas.

GIEDOTOJAS. Paima jis popierius su surašytais prašymais ir murma sau po nosimi skaitydamas. Net ir žodžių negirdėdamos, jo tariamų, nujauست turėtų Haru ir Čijo, ką išgyvena vyrai jų ir ką jie rašo savo laiškuose. Viena tik susirūpinus Jae nežino, kas įvyko ir ko laukt reikėtų ateity.

JAE. Mes tarėmės pasikalbėt su tėveliu apie trijų brolių rietenas, kad šiandien pat jie susitaikytų. Sesut Čijo, sesute Haru, kas čia daros? Ir kodėl nėra Sakuramaru? Daug priešasčių prisigalvojau, bet pripažinti tenka, kad su visom prašoviau aš pro šalį. Gal mano žmogų kelyje koks svaigulys ištiko?

GIEDOTOJAS. Pražuvėlis jai rūpi, o gal ir dėl laiškų ji jaudinas su svainių prašymais, nes neramiai akis nudelbia mintyse paskendus. Tėvas baigia popierius abu skaityt.

ŠIRADAJŪ. Umeo, matau, kad nori laiko sau, kad į kelionę sumanei išvykt! Aha, aha, atspėt galiu iš pirmo karto, kad susiruošei tu pas Ministerį, pas poną Kaną į jo salą. Argi ne?

UMEOMARU. Na, taip, neneigsiu. Iš tiesų! Gyveno mano šeimininkas rūmuose patogiuose, kuriuos iškeist jam teko į lūšnelę samanotą. Niekas jam nepadeda kasdieniuose reikaluose, – tegu bent Umeo turės jisai šalia, kuris jam patarnaus. Prašau leidimo iškeliaut!

GIEDOTOJAS. Jis meldžia tėvo.

ŠIRADAJŪ. Hm, beširdžiu žvėrimi vadina tą, kuris atsidėkot nesugeba, – tiktai iš veido jis žmogus, o iš vidaus nesiskiria nuo gyvulio. Vien tai, kad tremtiniui panorai patarnaut pas jį salon nukakęs, reiškia, kad tavy nelikę ničnieko iš nedėkingo gyvulio. Taigi, sūnau, kaip suprantu, prašaisi į kelionę tolimą prieš tai patyręs, kad sveika gyva jos prakilnybė, tavo buvusių namų ponias, su savo berniuku, ir sužinojęs, kur jų abiejų ieškot.

UMEOMARU. A? Kad ne, daugiau ponios aš neregėjau, ir nenutuokiū, kur ji galėtų būt. Bet viena – moteriški reikalai, visai kas kita – šeimininko vaikas. Apie Šiūsai, Ministerio sūnelį, aš pasakyt galėčiau...

GIEDOTOJAS. Žiojasi kalbėt, bet krašteliu akies į Macuo jis žvilgsnį užmeta.

UMEOMARU. Pasakyt galėčiau, kad nenumanau, kur jis yra, tačiau gaudus girdėjau, kad baisaus jam nieko nenutiko.

ŠIRADAJŪ. Tu kvailas daikte! Apie Šiūsai, ponaitį mūsų svarbų, tu tegirdėjai viena ausimi, kad nenutiko nieko jam baisaus! Nei tu jo akyse regėjai, nei žinai, kur slepiasi jisai! Ar to užtenka, mulki, kad save laikyt galėtum vasalu, įrodžiusiu ištikimybę?! O ponios gerovę liežuvis apsiverčia tau vadinti moteriškais reikalais! Ar ji tau nebe šeimininkė?! Tiesa, kad ponui tremtyje

sunku ir pasidžiaugti laisve būste naujame jisai negali, bet prie jo budėt ir vykdyt jo paliepinus – tarnyba, pastangų nereikalinga didelių. Jinai juk net ir luošiui būtų tinkama arba, toli neieškant, – būtų man, Širadajū, kaip tik pagal jėgas. Tu – tvirtas, drūtas vyras, ir tarnystėj į metus gražiausius įžengei. Visi, kur su Ministeriu Kanu susiję buvo bent kiek artimesniais ryšiais, bus išknisti ir iš po žemių iškasti, kol nieko gyvo nebeliks, nes tarsi vanagai ar kormoranai grobio ieško jį apjuodinę šmeižikai plėšrūs, ir budrumo nevalia prarast, kol dirba savo juodus darbus nedraugaĩ. Kada supurto mus netikėtumai, aiktelėt priverčiantys, savęs turėtumėme negailėti ir žiūrėt, kur esame reikalingiausi, bet tokia mintis tau nepažįstama, geriau svajot apie vietelę šiltą luošio. Tiktai nesuprantu, ar gaila tau prarast gyvybę, ar išsigandai tu priešo. Į kelionę tau išvykt leidimo aš neduodu. Ar girdi? Neduodu! Ir patenkint prašymą atsisakau!

GIEDOTOJAS. Popierium su surašytu prašymu į veidą šnioja senis, perpykęs jis balina akis. Jo žodžiai neatremiami, ir Umeo su žmona neslepia, kad prasikaltę jaučiasi didžiai.

ŠIRADAJŪ. Nagi, Macuo, dabar pasikalbėsime apie tavo prašymą. Laiške aš perskaičiau, kad nebenori būti laikomas teisėtu sūnumi. Cha cha cha cha! Nuo pat tada, kai giminę valdovų pirmas imperatorius pradėjo Džinmu, neatėjęs toks dalykas keistas niekam buvo dar į galvą, a-cha cha cha cha! Galim daug kalbėt apie tėvų negerbiančius vaikus, bet šitas šunsnukis neturi sau lygių! Vien dėl keistumo nepranokstamo aš išklausysiu tavo prašymą ir duosiu sutikimą!

GIEDOTOJAS. Supratingas pasirodo tėvas.

MACUOMARU. O! Dėkoju ir lieku skolingas!

GIEDOTOJAS. Nudžiugęs Macuo atkunta.

MACUOMARU. Net nepaklausęs apie priežastis, nukirst man leidote saitus, kurie su sūnumis sujungę laiko tėvą ir su broliais – brolių. Dabar aš, Macuo, atlikti pareigą netrukdomas galėsiu savo ponui. Nujaučiu, kad mano mintį buvote atspėjęs!

ŠIRADAJŪ. Cha cha cha cha cha! Kas per auksaburnis! Moka pasakyti kalbą, a-cha, cha, cha, cha! Atseit imi ir taikymu tiesiu pas poną sau leki, ki, ki, chi chi! Leipk iš juoko! Na, na! Tik neužmiršk, kad net tiesiausiu einant taikymu, nuklysti pasitaiko į lankas, jei kelią pameti tu dėl takelio ir nelyginant vėžys atbulomis rėplioji, o tada ir pareigą gali atlikt ne iš to galo! Kiekvienas pagal savo kiauto dydį rausia urvą krabas, tik savęs žiūrėdamas, ir tu toks pat! Manai, kad tėvo nuo šeimos atskirtas, broliams irgi svetimas tampi ir, jeigu mės jie gerbiamiausiam iššūkį Šiheį, patiesi kardu juos, ir tiek žinių! Išties, nieks nenuneigs, kad prievolę akilai įvykdęs

būsi savo ponui, nesigilindamas, kas iš to išeis, ir apie skirtumą tarp gėrio negalvodamas ir blogio, tačiau sakau tau, saugokis! Ne veltui žmonės kalba, kad prieš tėvo valią eidamas – girdi? – nusižengi pačios gamtos įstatymui! Dabar, kai jau gavai tu ko norėjai iš manęs, nešdinkis iš kur atėjęs, rupūžioke! Ir jei nepaskubėsi, duosiu atsisveikinimui paragauti šluotos su ražais bambukiniais, idant sunkios tu tėvo rankos nepamirštum!

GIEDOTOJAS. Balse griausmingame girdėt, kaip kraujas kunkuliuoja, verdantis iš pykčio. Macuo neleidžia žmonai nė atsitokėt.

MACUOMARU. Eikš, moteriške!

GIEDOTOJAS. Jėga išsiveda Čijo, kuriai nesiseka raudos užgniaužti. Užverktos jos akys žvelgia pro rankovę, gręžtiną nuo ašarų, į šešurą su dieveriu, į dieverienių brangius veidus. Išeina palaužta išsiskyrimo.

ŠIRADAJŪ. Och, galų gale! Valio! Daugiau mums šitas tipas nebedrums ramybės! O tu ką? Kvailas daikte! Nesirengi ponios ieškoti ir ponaičio? Gal jau išsidanginsi pagaliau?

GIEDOTOJAS. Ir šįkart duoda ne juokais pylos.

UMEOMARU. Bet kas tada keliaus pas tremtinį į salą?

ŠIRADAJŪ. Kas, kas? O čia jau mano reikalas! Aš pats ir nukeliausiu! Ei, tu! Žygiuok iš čia! Eik lauk!

GIEDOTOJAS. Iš baimės susitraukia Haru.

HARU. Jae, mieloji, gal už mus atsiprašyt galėtum kiek vėliau ir atsisveikinti?

GIEDOTOJAS. Ji ištaria išeidama ir vartų link patraukia su sutuoktiniu. Širadajū nuryja seiles sunkiai.⁶¹

GIEDOTOJAS. Ir pradingsta kambary. Kartu su žmonomis turėjo pasišalint svainiai, ir Jae vienui viena parimus liko prie vartelių nesibaigiančių godot godų ir laukti vyro, kurs staiga išnyra iš kamaros su sugniaužtu rankoj kardu ir su šypsena giedra veide.

SAKURAMARU. Na, žmonele, užsilaukei?

GIEDOTOJAS. Nustemba balsą jo išgirdus ir arčiau pribėga.

JAE. Ak, tu! Nieko man nesakęs, įsmukai į vidų nežinia kada ir apie žmoną nerimaujančią nė nesusimąstei! Na, ir elgesys! Sukėlė pykčio daug tėveliui tavo broliai, o tau į galvą neatėjo pasirodyt tuo metu. Bet juk išeina, kad kamaroje buvai! Kodėl tu ten lindėjai? Ir kaipgi, kaip man

---

⁶¹ Kartais trečio veiksmo ketvirta scena skeliama į du savarankiškus epizodus. Tokiu atveju pirmas fragmentas, kuris baigiasi šioje vietoje, vadinamas „Sūnų byla“ (*Soshō no dan* / Sošio no dan/).

tai suprasti? Sakyk man! Netylėk!

GIEDOTOJAS. Nieko keista, kad ji nekantrauja sužinot. Netrukus ir Širadajū įžengia nešdamas padėklą atnašinį, gautą dovanų, su ant viršaus uždėtu kardu trumpiniu, – jo rankeną nuo asmenų aštrių skydelis siauras, apskritainis teskiria. Žingsniu netvirtu artinasi senis – tartum jaučio, kojų nebe Pavelkančio, traukiamas vežimas. Priešais vadeliotoją Sakuramaru, pavadintą žiedus nubarstyti skubančių vyšnaičių garbei, padeda jis ginklą.

ŠIRADAJŪ. Jei esi širdy tu pasiruošęs, nebedelsk! Nedelsk!

GIEDOTOJAS. Jo žodžiai – naujas sukrėtimas marčiai.

JAE. Tėveli, kas čia vyksta?! Ajai, Sakuramaru! Kaip visa tai suprast, brangusis mano?! Kodėl tau reikia mirt? Kodėl sau durklą smeigti sugalvojai? Jei būtina tau kardą į save nukreipt, tenoriu aš žinot kodėl, – verkšlent ir aikštytis kaip mažas vaikas nepradėsiu. Jei pats kalbėti negali, kreipiuosi į tėvelį! Tarkite bent žodį! Iš proto aš einu ir teprašau padrąsinimo! Ak, pasigailėkite, pasigailėkit!

GIEDOTOJAS. Jinai bejėgė, ir tegali tik maldaujamai sudėjus delnus verkt.

SAKURAMARU. Na, na! Kam vargint tėvą? Gražiai gyvenom mudu poroje ir niekad paslapčių mes viens nuo kito neturėjom, todėl pats viską ir dabar aš pasakysiu! Žinai, kad princą Tokijo, kuriam žemai lenkiuosi visada, šeimininku turiu garbės vadint. Gimiau aš paprastų valstiečių šeimoje, tačiau malonių teko mums patirt daugybę, nes Ministeris Kanas pasamdė mūsų tėvą ir, nepaisydamas nieko, artimu sau laikė vasalu. Kai pagalvoji, kad visi trys broliai gavome vardus pagal medžius jo numylėtus – pagal pušį Macuo, pagal slyvą Umeo ir pagal vyšnią aš, Sakuramaru, – čia tai bent! Globa tokia, kad nedrąsu kam nors ir pasigirt! Juk per pilnametystės šventę pats jisai mus šitaip pavadino, kai atėjo laikas vaikiškus vardus išaugtus keist, ir pats mums galvas vyriškomis pridengė kepurėmis. Galop tvorų stoguočių saugomuose dvaruose pas asmenis aukščiausius mums surado vietą, – apie pagalbą dar didesnę neįmanoma svajot. Iš visų trijų labiausiai man pasisekė, Sakuramaru, nes tarnauti ne pas paprastus aš patekau mirtinguosius, o pas karališkųjų bambukynų atžalą. Buvau žemiausias iš tarnų žemiausių, jaučius prižiūrėjau ir į karietas kinkiau, ir nederėjo tapt man patikėtiniu, išsirinktu į laiškanėsius, bet apsiėmiau aš perduot žinutes Ministerio dukrelei, kai pradėjo proto balsą stelbt jausmai, pagimdę neapykantą ir juodintojams davę peno. Apkalbos, piktų liežuvių paskleistos, galiausiai virto kaltinimais sąmokslu ir Sugavarų giminės pražūtimi. Kai šitaip viskas susiklostė, nieko aš nebegalėjau padaryt, tik pasirūpinti, kad princas ir panelė būtų saugūs, ir įrodyti krauju savu pralietu, kad

nesutepta krūtinėj plakanti širdis. Aš atėjau čionai iš pat ankstyvo ryto, kad pasakyčiau tėvui tai, ką tau ką tik paaiškinau. Jisai suprato, kaip jaučiuosi ir kodėl nebegaliu gyvent, ir pats man durklą atnešė savižudybės, kad slenkstį peržengčiau aš geidžiamos mirties. Savo vardu prašau aš, moterie, atsidėkoti jam ir pareigą atlikti vaiko, gerbiančio gimdytojus, kai nebebus manęs šitam pasauly!

GIEDOTOJAS. Kalba vyras apie savo tiesą, iki galo ginamą, ir žmona pratrūksta verk: „ū ū“.

JAE. Sakai, kad pasiklydai tapęs tarpininku meilės keliuose, nuvedusiuose į nesantaiką, kuri jo imperatoriškosios šviesybės princo gerą vardą suteršė ir baigėsi Ministeriui, jo prakilnybei Kanui, tremtimi? Galbūt! Bet jei išpirkti kaltę nori persirėždamas sau pilvą, tai nėra ko begyventi ir Jae! Tu man kaip tikras kietaširdis pasilikt liepi ir tavo tėvu pasirūpinti. Tačiau elgiesi dar žiauriau sakydamas, kad padėkoti už paleistas tavo žarnas aš turėčiau. Kokia čia gali būti padėka?! Užuo tuščiai plepėjęs ir dalykų reikalavęs neįmanomų, man įsakyk kartu numirt ir taip žmonos įvykdyk valią! Tėveli, negi jums vis vien? Ar girdite? Prašau, prašau! Nebūkit toks akis nudūręs visą laik! Pasidalykit išmintim, kuri padėt galėtų! Gyvybė mano vyro ant plaukelio kabo, ir likimą jo nulemti gali tėvo žodis. Ar jūs nesielvartaujat, šešure? Pats savo rankomis gimdytojas padėklą šitą atnešė su...su savižudybei durklu paruoštu... Oo, kaip galėjo taip nutikt?!

GIEDOTOJAS. Rankas ji grąžo ir tuoj pat maldaut vėl puola, ant grindų susmunka paslika. Blaškosi kaip ugnyje, – galėtum pagalvot, kad ją apėmęs beprotybės kvaitulys. Širadajū nuo žemės pakelia akis.

ŠIRADAJŪ. Galbūt tavęs ir neįtikins mano žodžiai, jei manai, kad iš žiaurumo durklą tėvas atnešė, į mirtį vaiką siųsdamas, bet noriu, kad žinotum. Šiandien, šventės savo laukdamas, aš atsikėliau paryčiais, anksčiau negu esu papratęs, ir vartelių nuėjau atidaryti, o už jų aš pamačiau Sakuramaru. „Ėė, ankstyvas tu! – jam pasakiau. – Ar pėsčias atkakai? Tada keliaut turėjai visą naktį! O gal upe tu valtim atplaukei? Betgi užėik!“ Paraginau jį ir vidun įleidau, o tada jis klausiamas pasakė man tą pat, ką jau pati girdėjai ką tik. Niekingas padaras esu, vardu Širadajū, ir negaliu aš patikėti, kad man gimė toks drąsus sūnus! Jis nesiklaūsė, kai bandžiau jį atkalbėt. Tada aš nutariau neleisti jam pasimatyt su žmona tol, kol tęsis šventė, – paliepiu kamaroj slėptis, net kai tu ateisi, ir nepasirodyti, kol aš neįsakysiu. Jo gyvenimą bandžiau prailgint bent trumpam, priglaust po savo sparneliu ir nuo mirties apsaugoti. Kadangi pats suprast nebegalėjau, ar gerai darau aš, ar blogai, sprendimą palikau dievybėms skaisčiaveidėms, jų globai atsiduodamas. Pasisekė, kad ant trijų vėduoklių, kurias gavau aš šiandien sukaktuvių proga, po medį buvo

nupiešta – slyva, pušis ir dar vyšnia. Aš apsiskelbiau, kad laimingos ateities vaikams einu dievybės, šeimą mūsų sergstinčios, prašyt, bet atsidūręs maldyklėlėj, vėduokles kaip burta, traukiamą šventovėse, aš išdėliojau meldamas pasigailėt Sakuramaru ir išgelbėt jo gyvybę, jei tokia valia jėgų aukščiausių būtu, – ją priimt pasižadėjau nesuabejojęs. Pasirūpinęs buvau, kad liktų suskleistos vėduokės ir nė vieno iš trijų paveikslų negalėčiau pamatyti iš viršaus. Taigi aš du sykius, kaip pridera, žemai nusilenkiau ir prašymo žodžius tariu: „Meldžiu taip padaryt, kad pirmą į rankas paimčiau vyšnią!“ O tada pakėliau vieną iš vėduoklių ir, išskleidęs ją, išvydau slyvą. Gerasis Buda, ar tai ženklas iš aukščiau, kad norams mano išsipildyti nelemta?! Su jausmais nežaidžiama dievų ir niekad burtas pakartotinai šventovėse netraukiamas, bet buvo perpildęs mane troškimas sūnų nuo mirties išgelbėti, todėl dar kartą laimę pabandžiau su vėduokle kita, tačiau ir vėl, ir vėl aš nepataikiau, – kliuvo man šį sykį piešinys su pušimi. Daugiau man ničnieko neliko – nei kuo kliautis, nei iš kur paimt jėgų. O kai aš iš šventos sugrižęs vietos vyšnią lūžusią išvydau, įsitikinau galutinai, kad nebėra prasmės kovot su likimu, pateikiančiu mums sąskaitas. Taip aš iš tėvo žmogumi virtau, kuris paduoda sūnui durklą, kad turėtų šis kuo pilvą persirėžt. Bet aš pasižadėjau būti tvirtas ir neverkt. Neverk ir tu, marte! Najau!

JAE. Neverksiu, ne!

ŠIRADAJŪ. Sakau, gana!

JAE. Taip, aš žinau!

ŠIRADAJŪ. Baik verkusi!

JAE. Ak! Taip!

ŠIRADAJŪ. Gana, gana!

JAE. Taip... Pažadu!

ŠIRADAJŪ. Jau viskas, nebeverk!

SAKURAMARU. Žmonele mano, juk girdėjai! Pažiūrėk, ką tenka išgyvent senukui, kurs manęs, Sakuramaru, gailisi ir mirčiai atiduot nenori. Koks nedėkingas aš esu sūnus, kad išeinu anksčiau už tėvą, sugrąžint skolos už viską, ką iš jo gavau, nespėjęs! Nuolankiai maldauju man atleisti, tėve! Bet net ir paprasčiausias tarnas būdamas, nesu praradęs gėdos ir dėl įsitikinimų žūti nebijau. GIEDOTOJAS. Jisai padėklą atnašinį paima ir iškelia jį pagarbiai.

JAE. Ar jau dabar bus pabaiga?

GIEDOTOJAS. Pravirkтъ ji, bet sutuoktinio ryžtas ją sustabdo. Tankiai mirksi susijaudinęs Širadajū.

ŠIRADAJŪ. Kai sūnus narsuolis smeigs sau durklą, tėvas imsis draugo pareigų ir šalimais budės, kad jo kančias užbaigtų gailestingais ašmenim, nuritinančiais galvą.⁶² Karda ypatingą aš turiu. Štai, pažiūrėk!

GIEDOTOJAS. Iš užančio liturginį būgnelį metalinį išsitraukia ir kuokelę, – dūžiuose aidės jo karštos maldos.

ŠIRADAJŪ. Kai šiuo ginklu užbaigsiu tavo kančią, amžinatvės nepabaigiamybėje lauks tavęs palaima atrastos ramybės. Šveitrus kaip kalavijas Budos vardas, blogį pakertantis iš šaknų!

GIEDOTOJAS. Jis paima kuokelę ir suduoda į būgnelį. Nedainingas pasigirsta žvangesys metalo.

ŠIRADAJŪ. O, Amitabha, Amitabha! O, Amitabha, o, Amitabha, o, Amitabha! O, Amitabha, o, Amitabha, Amitabha...

GIEDOTOJAS. Balsui tėvo skambant poteriaujančiam, sūnus praskleidžia rūbą, už apykaklės ties krūtine suėmęs, ir žemyn nusmaukia. Sau į kairį šoną jis suvaro ašmenis pėdos ilgumo, ir nebesuvaldoma rauda Jae pratrūksta, ritmą sutrikdydama būgnelio, mušamo mėšlungiškai.

ŠIRADAJŪ. Amitabha, Amitabha, o, o, o, Amitabha...

GIEDOTOJAS. Kelią brėžia pusračiu geležtė ligi šonkaulių dešinėje.

SAKURAMARU. Padėkite numirt! Maldauju!

ŠIRADAJŪ. Aš čia, ir tau numirt padėsiu!

GIEDOTOJAS. Iš nugaros apeina ir kuokelę iškelia aukštai.

ŠIRADAJŪ. Būk pašlovintas, o, Buda Amitabha!

GIEDOTOJAS. Dūžis nuskamba, ir pasigirsta atsisveikinančių su gyvenimu malda. Mirtininkas durklą rankoj suima tvirčiau, nukreipia į Adomo obuolį ir persirėžia gerklę. Krinta jis, pargriūva kniūbsčias ir atodūšį išleidžia paskutinį.⁶³ Jae taip pat jau apsisprendusi ir, neleidama sau gaišti

---

⁶² *Seppuku* rituale dalyvauja ir sekundantas (*kaishakunin* /*kaišiakunin*/), kuris lemiamą akimirką nukerta mirtininkui galvą, kad išvaduotų jį nuo ilgos agonijos ir padėtų iki galo išsaugoti orumą.

⁶³ Širadajū negali būti tikras sekundantas ir nukirsti sūnui galvos, nes priklausoma valstiečių luomui ir pagal griežtas hierarchines XVIII amžiaus socialines normas neturi teisės nešiotis kardo, kaip tai darydavo samurajų sluoksnio atstovai, kurie juosėdavo kovai skirtą didįjį kardą ir trumpesnę jo versiją, dažniausiai naudotą ritualinei savižudybei (pagrindiniams pjesės veikėjams tryniamis pavyksta išsiveržti iš savo klasės rėmų ir įgyti kariams prilygstantį statusą). Sekundantas paprastai įsikišdavo po pirmųjų mirtininko judesių, kai šis durklą įsmeigdavo sau į kairįjį šoną ir pjaudavosi pilvą veddamas ašmenis dešinėn. Kartais savižudis pamėgindavo pats paspartinti savo mirtį susivarydamas geležtę į gerklę arba į širdį. Tokiais atvejais irgi galėdavo prireikti draugo pagalbos (jeigu *seppuku* aktas būdavo atliekamas prie šią pagalbą galinčių suteikti liudytojų), nes panašūs bandymai taip pat ne visada būdavo sėkmingi ir nebūtinai lemdavo greitą baigtį. *Seppuku* egzistavo ir kaip karių (savi)egzekucijos forma, jeigu

nė akimirkos, pačiumpa durklą kruviną. Iš už citrinmedžio iššoka Umeo ir jo žmona, kuri čia pat kartu su vyru slėpė visą šitą laiką.

UMEOMARU. Ką čia sumanei?!

GIEDOTOJAS. Išplėšia jai iš rankų ginklą ir ant žemės numeta. Paskui į tėvą kreipias nuolankiai.

UMEOMARU. Tada, kai liepėt eiti mums namo, mes nesipriešinome ir pasukom tiesiai į vartus, bet kilo daug mums klausimų. Keista buvo, kad Sakuramaru neatėjo ir kad jūs nė nemėginot išsiaiškint, kaip čia atsitiko, kad šita antai vyšnia, Ministerio didžiausias turtas, ėmė ir nulūžo. Įtarimų kupini, parsėlinom pro kitą galą paslapčia ir buvom liudytojais visko, kas čia vyko. Ech! Yra dalykų neišvengiamų, – Sakuramaru buvo pakirstas kartu su tuo medžiu, drauge nutrūko jų gyvybės siūlas. Iš šalies paskutines akimirkas regėjom brolio ir, garsams lėkštelės tėvo apeiginės aidint, maldą patyliukais už jo sielą sukalbėjome abu su žmona. Ir kodėl mes leidom mirčiai tokį jauną žmogų pasiimt?!

GIEDOTOJAS. Kremtas sutuoktiniai, klausos pasakojimo gimdytojas, ir skundžiasi Jae rypuodama, kad sutrukdyta buvo jai numirt. Nesulaikomos jų ašaros.

ŠIRADAJŪ. Būk pašlovintas, o, Buda Amitabha!

GIEDOTOJAS. Baigta litanija būgnelio metalinio ir į vietą jis padėtas. Skrybėlė pakeičia ir lazda kuokelę, kai Širadajū sukurta kilt į kelią kuo greičiau ir tolimon salon išvykusį Ministerį, jo prakilnybę Kaną, pasivyt. Gyvųjų jis pasauly pradeda kelionę, o vėlė Sakuramaru pradeda kelionę amžinatvėj.

ŠIRADAJŪ. Umeo, martele, judviem palieku palaidot palaikus!

GIEDOTOJAS. Paglobot jis prašo ir našlelę, susakęs viską skrupulingai. Ramiai išvykt galės tiktai žinodamas, kad pasirūpinta pagalbos reikalingais, ir šventus žodžius kalbėdamas už tą, kuriam užteko jų vienu, idant numirt galėtų be ilgų kančių.

ŠIRADAJŪ, UMEOMARU, JAE IR HARU. Būk pašlovintas, Buda Amitabha! Būk pašlovintas, Buda Amitabha! O, Buda Amitabha! Būk pašlovintas, Buda Amitabha! O, Buda Amitabha! Būk pašlovintas, Buda Amitabha!

GIEDOTOJAS. Tasai, kurs tiki Amitabha, tartum nimbą ant pakaušio skrybėlę atsmaukia, ir jį

---

samurajų luomo atstovui mirties baismė būdavo skiriama teismo sprendimu. Tuomet pilvo persirėžimas neretai būdavo tik simbolinis gestas, kuriam naudotas butaforinis durklas arba vėduoklė, – visą tikrąjį darbą atlikdavo iš esmės budeliu tapęs sekundantas (XVIII amžiuje tokia praktika buvo įprastas dalykas, tačiau vėliau buvo visais atvejais sugrįžta prie nesuvidinto *seppuku*). Kadangi galvai nukirsti reikėdavo įgūdžių ir per ilgametes ginklo valdymo pratybas išlavintos rankos, nebūtų buvę garantijos, kad valstietis, net ir gavęs kardą, įstengtų deramai suteikti paskutinę paslaugą *seppuku* atliekančiam mirtininkui, nesukeldamas jam dar didesnių kančių.

kojos nuneša į vakarus – kur už palaimintų pasaulių daugiopų mirusieji Tyrąją suranda rojaus žemę. Tėvo mintys palaikus lydės, ir jausmas pareigos lydės jį patį širdyje – tebeplaka ji, nors yra sustojusi krūtinėj to, kurs jau įrodė šeimnininkui savąją ištikimybę. Pakirstas nuvirto vienas medis – trumpas vyšnių amžius!⁶⁴ Liko augti medžiai du, ir Macuo su Umeo – du sūnūs – liko tėvui, kurs trynius turėjo. Vardas jo išsaugotas Širadajū koplyčioj Satoje – kaip priminimas apie tuos namus, kurie šioj mūsų ašarų pakalnės vietoj kažkada stovėjo.⁶⁵ Nepamirštas jisai, ir dievo didžio tai malonės ženklas.

Ketvirtas veiksmas, pirma scena

Tremtyje⁶⁶

GIEDOTOJAS. Pamyľėjau aš tave – ui, ajajai, tu širdį mano siūlu pririšai ir – žnikt – prispaudusi laikai, vargeli mano, ech, vargeli! Vargo mėnesiai pavirsta metais saloje pietinėje. Graudu žinoti, kad Ministeris Kanas per šmeižikų juodus darbus keltis priverstas ir gultis kaip koks nusikaltėlis drėbtinėje trobelėje, kurioj vakardienà nuslinko į pernykštę praeitį ir šiandien Iškerojusių džiaugsmų era trečius skaičiuot metus jau skuba, antrą įpusėjusi jų mėnesį⁶⁷. Danguj – ženklai pavasarėjimo, po juo – kalnų vaizdai su kloniais nusidriekusiais ir lankomis, žaliuoti pradedančiom, į kurias ant gyvulio, pasiganyt paleisto, užsodintas tremtinys keliauja skambant sodžiuose dainuojamai dainelei, užtrauktai jo vedlio iš širdies.

ŠIRADAJŪ. Pamyľėjau aš tave – ui, ajajai! Che che che che, cha! Kažko reikėtų kitko nuotaikai pakelt, ponuli... Ir bliovimas tas seniokiškas nedaro man garbės prieš jūsų jautiškąją prakilnybę... Matau, matau, gražus tamstelės plaukas, – džiugina mane jis vis labiau! O jau áugumas ragų, įsegimas kaktoje akių, mokėjimas įręžti sprandą! Savo vietoje – kiekvienas kaulas, ir mėsos ant jų nei daug, nei per mažai, o kailis tikro juodžio – visas juodutėlis ištisai, jam neprilygsta

---

⁶⁴ Vaisių nevedančios sakuros auginamos dėl grožio, tačiau jų žydėjimas tetrunka savaitę, kurią gali dar sutrumpinti kilusios vėtros ir liūtys, todėl pats medis siejamas su būties efemerškumu ir dažnai lyginamas su kariais, kurių gyvybė gali bet kada nutrūkti mūšio lauke.

⁶⁵ Šventovėje Sata Tenmangū galima pamatyti išlikusią Širadajū koplyčią (*Shiradayū sha* /Širadajū šia/). Tokių maldyklėlių esama ir kitose su dievu Tenjin susijusiose sakralinėse vietose.

⁶⁶ Epizodas turi ir kitą pavadinimą – „Dangaus pagarbinimo kalnas“ (*Tenpaizan no dan* /Tenpaidzan no dan/). Taip pavadinta kalva yra Fukuoka prefektūros Chikushino /Čikušino/ mieste – šalia buvusios Kiūšiū salos generalinio gubernatoriaus rezidencijos Dazaifu. Pasakojama, kad į tarnybinę tremtį išsiųstas Sugawara no Michizane buvo užlipęs į jos viršūnę norėdamas išpažinti nuo jos atsiveriančiam dangui savo nekaltumą. Nuo tada kalva, anksčiau turėjusi kitą pavadinimą, tapo Dangaus pagarbinimo kalnu (*Tenpaizan* /Tenpaidzan/). Tikima, kad čia Michizane gavęs dangaus valdovo jam suteiktą šventą vardą – Skliautą užpildantis dangaus viešpatijos dievas.

⁶⁷ Iškerojusių džiaugsmų eros (*Engi*) tretieji metai atitinka 903 metus pagal vakarietišką kalendorių.

sodrumu ir blizgesiu net įvežtiniai atlasai. Jis dangų bado, ir jo žvilgsnis žemėn įsmeigtas. Pirmesnis ir už lauką, kaip kūlė – galva, vėtyklės vėjo – ausyse, ir dantys – kaip maltūvės. Tai ponulis, tai bent jautis! Būk paliaupsintas, vaje, oje!

GIEDOTOJAS. Giria išsijuosęs, garbina keisčiausiais žodžiais, – niekada tokių nėra girdėjęs Ministeris Kanas.

MINISTERIS KANAS. Taip, Širadajū, pavasarį su jais vagas verti, o rudenį, nuėmęs ryžių derlių, ryšuliais šiaudų apkrauni, – jaučiai tau pagalbininkai žemės darbuose, ir gerai turbūt žinai, kuris prastesnis ir kuris vertesnis pagyrų. Sakydamas, kad dangų bado ir kad žemėn įsmeigtas jo žvilgsnis, omeny turi jį puošiančius ragus ir jėgą jo akių, bet aš nesuprantu, kuo dėti čia laukai su kūlėmis ir dar vėtyklės su maltuvėmis. Ar jaučio kainą nulemia grūdai ir koku jis saiku yra matuojamas? Kalbėk, o aš pasiklausysiu!

GIEDOTOJAS. Didiko žodžiai nuskamba.

ŠIRADAJŪ. Štai tau ir gražiausia! Ministeris Kanas, kuris viską žino, kas po saule daros, – ligi pat mažiausio dalykėlio, – nieko nepraleisdamas ir ničnieko nepražiūrėdamas, nenusimano, pasirodo, apie jaučius, ir į klausimą jo atsakyti esu aš paprašytas. Bent jau tiek naudos valstiečiu buvo gimti! Nedrašu man, bet hm, hm jums paskaitėlę apie jaučius leiskite – na, kaip čia? – paskaityti! Matote, tas žodis „laukas“ tai nėra „arimai“, – taip vadiname mes gyvulius, kurių balta kakta, bet nepranokstamais mes laikome juodžius, todėl ir sakome, kad pirmesni jie netgi už laukus. Toliau kalbėjau apie galvą, lyginau ją su kūle, tik mintyje turėjau ne kūlimą, o tvoklės ar trinkas, gabalą neblogą medžio – kuo lygesnį, tuo geriau, be jokio nukleipimo; tą ir reiškia žodžiai: „kaip kūlė – galva“. O ausis judrias aš mėgstu jaučių ir mažas – kaip vėtomus ir mėtomus padaužas. Dar lieka dantys to édrūno, – jie sveiki, kai atrajojant gyvuliui darbuojasi, grišk grišk, ir mala pašarą kaip girnos sukamos, užuot klibėję. Taip iš eilės rikiuojant, ir išeina, jeigu nuo pradžios pradėsim, laukas su kūle, vėtyklės ir maltuvės. Šiuomi paskaitėlę apie jaučius ir užbaigęs būsiu, bū!

MINISTERIS KANAS. Išties kiekvienas išmintį atskleidžia prigimtine tam kely, kuris geriausiai jam yra pažįstamas! Širadajū, klausydamasis tavo poringės, gavau aš pamoką vertingą.

GIEDOTOJAS. Strakt strakt, – į pono žodį trepsiuku atsako.

ŠIRADAJŪ. Ak, ne, už ką man toks pripažinimas teko?! Juk valstiečiai buvome visi mes jūsų valdose – ir aš, ir mano tėvas. Pasirūpinote net tryniais, kurie man gimė. Jūsų gyvenu skolon, dėkingas už daugybę paslaugų, kurių nepamirštu aš net miegodamas, bet skiriasi berniokai mano

trys nuo savo tėvo! Vienas mirė, o abu kiti nesugyvenami ir kelia man tik rūpesčius. Paleidęs juos į platųjį pasaulį, pats aš į Dadzaifu atvykau pas jus, – į miestą, iš kurio visa pietinė valdoma sala. Palaukite... Tai buvo pernai, trečią mėnesį. Vieta jums kliuvo ne iš maloniųjų, o ir laisvas nesijaučiate naujuos namuos. Jau metai vieneri praėjo, bet per tas dienas nebuvo niekada iškakęs pažiūrėti vyšnių žydinčių ar mėnulių pasigėrėt. O šiandien nežinau, kokia mintis aplankė garbią jūsų galvą, kad panoręs jaučio, mano vedamo, išsiruošėt ant jo į lauką. Man net raukšlės išsilygino ir nugara atsitiesė, sulinkus per pusiaują, kai aš pievas – širdį, ojojoi, kaip glostančias! – pamačiau pavasario. Turbūt ne šiaip keliaujat į Anraku pasimelst šventyklą, – aukštesniųjų norit paprašyt jėgų pagalbos, kad į sostinę galėtumėte grįžt, tiesa?⁶⁸

MINISTERIS KANAS. O, ne, tu klysti! Nusizengęs niekam aš nesu, todėl neketinu trukdyti Budų, užtarimo sau maldaudamas. Jei išsiaiškins imperatorius, kad čia – šmeižikų darbas, bus paliudyta viešai ir tai, kad aš nekaltas, o tada tikriausiai padiktuos įsakymą valdovas, kviečiantį mane atgal prie sosto. Ligi tolei aš, Ministeris Kanas, neleisiu nei žiedais, nei mėnulių akimis grožėtis savo. Bet net jei niekada nebūtų lemta sužinot jo didenybei, kad širdis nesavanaudiška krūtinėj valdinio jo plaka, dieviškieji žvilgsniai mato viską iš dangaus kiaurai. O į Anraku pastūmėjo vykt mane šventyklą keistas, paslaptingas sapnas, priešaušriu regėtas. Nusikėliau mintimis aš į namus, į sostinę, kur slyvą auginau, – visi žinojo, kad Ministerio ji Kano numylėtas medis. Pagalvojau, kad dabar jai pats žydėjimas – kaip būna visada, skaičiuojant metams antrą mėnesį. Susiradau galvūgaly padėto tušo ir, prisitraukęs popierių, rašyt pradėjau pro miegus, teptukui pasidavęs, skubančiam į priekį:

Jeį papūsi, ryty,
slyvos kvapą atnešk!
Ir, žiedai, aš meldžiu,
net tada, kai nebus šeiminko šalia,

---

⁶⁸ *Anrakuji* /Anrakudži/ – neišlikusi budistinė šventykla senajame Dazaifu mieste, kuriame buvo įsikūrusi Kioto (Heiano) vyriausybei pavaldė Kiūšiū salos administracija. Pasak legendos, prieš mirdamas Sugawara no Michizane išreiškė pageidavimą būti palaidotas ten, kur stabtelės katafalką su jo palaikais traukiantis, vežikų neraginamas jautis. Gyvulus atsigulęs priešais Anraku šventyklos vartus, todėl šiam vienuolynui priklausančiame sklype ir iškilo buvusio ministro kapas su seniausia jam skirta šintoistine maldykla Dazaifu Tenmangū /Dadzaifu Tenmangū/ (senasis pavadinimas – Anrakuji Tenmangū /Anrakudži Tenmangū/). XIX amžiaus antroje pusėje, kai drastiškais būdais pradėta įgyvendinti šintoistinio purizmo idėja, budistinės Anraku šventyklos turtas buvo išparduotas arba sunaikintas, ir maldininkų srautams dabar yra prieinami tik kadaise tam pačiam sakraliniam ansambliui priklausę šintoistiniai kulto namai, kurie laikomi ir Michizane palaidojimo vieta.

neužmirškite pavasario!⁶⁹

Išliejau širdį eilėmis ir snūduly prie savo priegalvio išvydau stovintį įstabų, stebuklingą vaiką. Jis prabilo į mane: „Pažinęs esat meilę artimui, įleidusią šaknis į pačią širdį, ir – kaip pareigingas ir taurus žmogus – darbais įrodėte išsaugojęs ištikimybę valdinio, todėl net augalai, jausmų neturintys, šeiminingu jus pripažįsta ir į nuoširdumą atsiliepia. Nors kalbėt žiedai negali, moka prierašumą jie paliudyti kitaip, – kad įsitikintumėte, nueikit į Anraku pasimelst šventyklą!“ Iš aukščiau man buvo duotas ženklas, ir dabar esu kely.

GIEDOTOJAS. Vos spėjus jam užbaigti pasakojimą, čionykštis pasirodo tolumoje vienuolis – vienas iš Anraku dvasininkų. Darbą kojoms jo senoms palengvina lazda. Keliauninkus jis atpažįsta ir, nulenkęs galvą pagarbiai, artyn prieina prie Ministerio Kano, kurs nuo jaučio pabalnoto nulipa.

MINISTERIS KANAS. Matau, kad iš čionykščių esat dvasininkų, tėve, ir žingsniuojate kažkur. O aš kaip tik susiruošiau į jūsų vienuolyną, tad susitikimas šitas – šventė man, didžiausia šventė!

VIENUOLIS. Ak, esu tik paikas, paprastas vienuolis, bet turiu aš jūsų prakilnybei pasakyti, kad norėjau pats pasimatyti su jumis, todėl ir leidausi į kelią, o paskatintas buvau aš, tiesą sakant, keisto, paslaptingo sapno, naktį praeitą regėto, ir žiniōs, jame man paskelbtos. Skambėjo taip jinai: „Parodyk tam, kuris ne savo buvo atsiūstas čionai valia, jo puoselėtą slyvos medį, šeiminingą susiradusį!“ Toks buvo duotas ženklas iš aukščiau, kurį paliudijo dalykas nuostabus – slyva, išaugusi per vieną naktį prie koplyčios, kurioje mes garbiname Atjautos dievybę. Tenai ji, prie kairiosios sienos!⁷⁰

GIEDOTOJAS. Lyg perlaužtą medinį antspaudą atgal kas suklijavęs būtų, – vienas kalba, kitas klausos, bet abu tą patį sapną atpažįsta, virstantį tikrove. „Nuo čia nebetoli iki šventyklos!“ – imasi lydēt vienuolis, ir Anraku jie šventorių greit pasiekia, pėsčiomis įveikę likusį atstumą. Gardus juos pasitinka kvapas slyvos žydinčios, – jis nesupainiojamas su niekuo ir toks stiprus, kad, rodos, tarsi smilkalų jo prisigers tuojau rankovės.

VIENUOLIS. Pabūkit čia šiek tiek su savo mintimis!

---

⁶⁹ Šis japonų kalba sukurtas posmas, kurio autorystė priskiriama Sugawara no Michizane, įtrauktas į trečią imperatoriškąją poezijos antologiją *Shūishū* su antrašte: „Sueiliuota to, kuris po mirties buvo apdovanotas ministro pirmininko titulu, kai tremtyje jam prieš akis stėjo namuose paliktos slyvos žiedai“ (*Shūishū*, 1006).

⁷⁰ Budistinė Atjautos dievybė Avalokitešvara (skr. *Avalokiteśvara*) japoniškai vadinama *Kanzeon* /*Kandzeon*/ (sutr. *Kannon*).

GIEDOTOJAS. Pasirūpina, kad svečiui būtų atnešta sulankstoma kėdė su užtiestu paklotėliu ir senojo paduotos dvasininko vaisės – saldumynai ir bambukiniame butelaity gėrimas taurus. Širadajū krypuodamas apeina slyvą nevikriai, apžiūrinėdamas žemes aplink medelį.

ŠIRADAJŪ. Čia tai bent mįslė! Tai bent atsitikimas retas! Matot, kai Ministeris Kanas apie savo sapną pasakojo ir kai išgirdau aš vienuolyno tėvo kalbą, sutikto kely, galvojau sau, – na, na, – kas gi čia jiedviem vyksta, ir suabejojau, kad tokių dalykų esama, maniau, kad viskas – netiesa. Bet kaip aš nustebau, kai pamačiau atėjęs šitą medį, jo šakas ir šakeles, kai kvapą jo žiedų užuodžiau! Nes esu jau tai patyręs Satoj, jūsų prakilnybės užmiesčio vasarnamyje, kai ten slyvą prižiūrėjau. Čia juk ta pati, juk ta pati! Taigi, su dievų nepasiginčysi žiniom apreikštomis! Kai iš namų čionai iškeliavau, kažin ar susiprasdavo kas nors šaknis pagirdyti nors gurkšneliu vandens, bet medį aš dabar matau stamantrų, akį traukiantį iš tolo žvilgančiomis spalvomis; nauji ūgliukai – spygt – stangručiai kalasi, o jau žiedų tai gyvos makalienės! – kai bus laikas dėt į sūrymą slyvaites, kibirai išeis bent trys tikrai, o gal ir dar daugiau. Sakykime, už žemės nuomą duoklei atidėti reiktų devintadalį ar aštuntadalį, – kažkiek juk turi gaut ir vienuolynas, – o kas liks iš subrandintų vaisių – viskas mūsų, mūsų! Bet dabar yra pribrendęs metas pasirūpinti pilvu, – taurelę aš pasiūlyti norėčiau jūsų prakilnybei vaisėms užsigert. Tai-i-ip, jau pilu, štai, štai! O aš puodelį pasiimsiu, – tiks Širadajū kaip visad šitas, negilus! Tik negerai jį tuštinti stačiom, – juk ne numirėlį į kapines išlydim!

GIEDOTOJAS. Pasitursinęs iš šono prie sulankstomosios pritupia kėdės. Žmogus jisai teisingas, doras – kaip ant delno visas, nieko nenutylintis nei lūpose, nei mintyse. Pasisėdėti malonu, ir nuotaiką žiedai dar pakilesnę kuria, bet balsai iš lauko pasigirsta tą akimirką.

ŠVENTYKLOS ŽMONĖS. Žiūrėkit, jie susirėmė! Vaje, ir kardus traukia, pliekiasi! Baisu, jie jau čia pat! Neleiskit jų į vienuolyną! Uždarykite vartus!

GIEDOTOJAS. Nespėja iki galo pasakyti, kai įgriūva, įsibrauna du kovotojai į vidų, grumdamiesi nuožmiai. Priblokštas sustingsta vietoje vienuolis, o Širadajū uždengia likusį sėdėti savo poną krūtine.

ŠIRADAJŪ. Ei, žiūrėkite, žiūrėkite, pažvelkit, – jie abu kelioniniais drabužiais vilki! Tiesą žmonės sako, kad kivirčas – kaip lietus, nežinia kada ir kur užgrius. Bet čia – ne ta vieta, kur santykius jums leistumėme aiškintis! Gana, gana jau, eikit lauk!

GIEDOTOJAS. Kalba jis, bet tie du kertasi toliau nesiklausydami. Staiga jis sūnų atpažįsta, pastebi, kad vienas iš peštukų – Umeo.

ŠIRADAJŪ. Bet kaipgi čia dabar?.. Ir ką tai reiškia? Ai, ai! Gelbėkit! Jį gali nužudyti!

GIEDOTOJAS. Pagautas nerimo karščiuojasi, – tokia jau ta tėvų širdis! Balsu ateina į pagalbą, ir jėgų įgavęs Umeo iš rankų priešininkui kardą išmuša, prišoka, kad pabėgt šis nesuskubtų, viena jį ranka sučiupęs išmeta į viršų ir keliu prispaudžia, kai ore per galvą persivertęs žnekteli tasai ant žemės. Pergalinga pabaiga!

ŠIRADAJŪ. Tai bent, tai bent! Šaunuolis, padirbėjai iš peties! Valio, nepėsčias vyras! Na, padirbėta puikiai, bet sakyk, kaip prasidėjo dvikova? Ir nepamiršk papasakoti iš eilės, kaip čia atkeliavai ir kas ten sostinėje darosi, nes kelia rūpestį tenyškščiai reikalai Ministeriui Kanui. Jo prakilnybė, laimei, šičia! Na, kalbėk!

UMEOMARU. Ak, žinoma! Aš, Umeo, jaučiuos toks menkas prieš svajonę išsipildžiusią išvysti, mano šeimninke, jus nepasikeitusį, – troškimą puoselėsiu šį karščiausią visada, kol gyvas būsiu! Sostinėj palikote jūs du brangiausias žmones, – ten jie tebėra, tačiau neturi jų slėptuvė niekam kristi į akis, todėl nebuvo galima jų abiejų vienoj pastogėj apgyvendinti. Mažąjį ponaitį patikėjau saugot aš Gendzo iš Takebe šeimos, o poniją Kan globoja mano sutuoktinė Haru ir Jae – žmona Sakuramaru. Kai radau naujus namus jos prakilnybei, išgirdau jos paliepiamą ten keliaut, kur buvote jūs išsiųstas, ir sužinoti, kaip jums sekas. Išplaukiau, laimingai susiklosčius aplinkybėms, pirmu pasitaikiusiu laivu ir, iš dangaus malonės lydimas orų geriausių, įveikiau kaip ant sparnų atstumą visą, – net mažiau kelionei prireikė dienų nei įprasta, ir šiuos kraštus buvau jau vakar vakare pasiekęs. Tuo laivu, kuris gabena žmones į pietinę salą, plaukė ir Heima iš Vašidzūkų giminės, Šiheio vasalas. Šito pusgalvio aš, Umeo, likau neatpažintas, tad nusprendžiau jį apmulkinti ir išvilioti teisybę. Klausinėjamas jis greit man pasisakė atkeliavęs nužudyti Ministerio Kano ir taip sau duobę paskubėjo išsikasti liežuvio. Gerai žinojo šis siaubūnas, kur jo prakilnybė rasti, ir iškart pasuko į šventyklą, kad atliktų ką sumanęs.⁷¹ Štai jis! Umeo kaip dovanėlę jį įteikia savo ponui!

---

⁷¹ Kabuki teatre ketvirto veiksmo pirma scena atliekama labai retai, tačiau pagal inscenizacijos tradiciją ji būna papildyta nedideliu prologu, kuriame Heima ir keturi jo bendrininkai kalbasi su dviem pasamdytais šnipinėti žvejais. Šie jam praneša apie Ministerio Kano ir Širadajū iškylą. Heima taip pat užsimena padaręs klaidą ir pernelyg pasitikėjęs atsitiktinai sutiktu laive bendrakeleiviu, kuris galys būti Ministerio Kano žmogus. Sąmokslininkai nutaria nužudyti ne tik Ministerį Kaną, bet ir jų paslaptį sužinojusį vyriškį. Kabuki pastatymuose įprasta labiau išplėtoti ir tolesnius dialogus.

GIEDOTOJAS. Virvę parankinę išsitraukia ir, užmetęs ant belaisvio, ją kietai užveržia, rišdamas prie stulpo, remiančio verandos stogą, sukryžiuotas jam už nugaros rankas, – matyti, kad patenkintas jis savo darbu. Džiugesys Ministerio Kano širdy sukyla kaip banga.

MINISTERIS KANAS. Žinią apie išsiilgtą sostinę atnešė man žydinti slyva, – ištikimiausias gyvojo pasaulio medis ir jo vardą gavęs Umeo. Man ženklas buvo duotas iš aukščiau apie atskrisiantį medelį. Jis mąstyt negali, kaip ir visos slyvos, bet ištrinti geba prierašumas ribą tarp nemąstančios gamtos ir mąstančių būtybių. Visas pašlovinti norėčiau aš slyvas, kurios Ministerio Kano prisiminimą saugo.

GIEDOTOJAS. Žodžiai nuskamba prakilnūs.

MINISTERIS KANAS.

Kai išrautos slyvos
pradedą skraidyt su vėjais
ir nudžiūsta vyšnių šakos,
ar žaliuoti pušys gali
kaip žaliavusios?⁷²

Ar žaliuoti gali kaip žaliavusi pušis, kurios vardu Šiheį vasalas pavadintas, Macuo? Vyšnia šakom nudžiūvusiomis mums primins Sakuramaru – princo jaučių vadeliotoją, o mano tarnui Umeo paminklas bus slyva, pražydusi Anraku vienuolyne.

GIEDOTOJAS. Taip slyva skrajūnė pelnė šlovę, ir apie stebuklą, jos sukurtą, garsas nenutyla iki šiol.⁷³

ŠIRADAJŪ. Och, Umeo, koks posmas! Ar girdėjai? Turim padėkot! Sveikas čia buvai pagirtas, su slyva sulygintas šita! O ten, kur buvo pasakyta: „ir nudžiūsta vyšnių šakos“, kalbama su gailėsčiu apie numirusį bernioką mano. Ir dar žodelis tartas, kaip matau, apie tą nelaimingą pušį Macuo, kuri žaliuoti „gali kaip žaliavusi“ ir vykdyti Šiheį nurodymus klusniai.

UMEOMARU. Išties, tėveli, jūsų neapgausi! Nesuklydote dėl to, kurio net broliu pavadinti nesinori, kad neliktų purvo skonio burnoje! Bet pamirškime trumpam mes tą galviją, nes po nosim turime kenkėją Vašidzuką – juo dabar mums reikia pasirūpint. Nagi, klok mums, niekše,

---

⁷² Cituojamas visos pjesės pagrindu tapęs eilėraštis, kurio autorystė (klaidingai) prisikirama Sugawara no Michizane.

⁷³ Dazaifu Tenmangū šventoriuje iki šiol auga „skrajūnė“ (*tobiume*) vadinama tūkstantmetė baltažiedė slyva.

ką Šiheį daryti rengias! O jei užsispirsi, kardo smaigaliu gražiai paakinsiu. Tai kaip, kalbėsi? Ar kalbėsi?

GIEDOTOJAS. Į veidą jam šnopuoja.

HEIMA. Ne, palauk! Tik nesielk skubotai! Mus tylėti mokė ir gyvybės negailėt, kad pareigą atliktume geradariams, kuriems tarnaujam, iki galo, bet dalykas šis yra pasenęs – kaip ir žmogų nužudyt po to, kai būna priverstas jis pasakyti viską. Nuo gyvenimo nebūkim atsilikę, – pagal naują tvarką tu manęs pasigailėsi, o aš išpasakosiu, ką žinau! Mano ponas, gerbiamas Šiheį, karūną nori užsidėti, bet prieš tai jam reikia su Ministeriu Kanu susidorot, kuris jam trukdo. Liepė tremtinio parvežt man galvą, kad pajutę kraujo kvapą, pritariantys jo troškimams šalininkai imtųsi ginkluotis ir po vėliava didinga susirinktų, o tada trejus apsupę rūmus – imperatoriaus, jo brolio princo ir iš sosto pasitraukusio monarcho – juos visus pašalintų iš kelio, vedančio į valdžią. Taip po vieną kliūčių atsikratęs, viešpataus jisai po saule. Pats aš irgi apie vietą tarp aukščiausių dvaro pareigūnų pasvajodamas, padangėm skraidžiojau iš džiaugsmo, bet nukritęs skaudžiai, virvėse kenčiu supančiotas iš gėdos. Girdite? Atrišt jas malonėkit kuo greičiau!

GIEDOTOJAS. Perversmą Šiheį sumanė, ir Ministeris Kanas, kurio ausis pasiekė visos smulkmenos iki vienos, ūmai kitu žmogum pavirsta. Romus jis visada atrodė ir taikus iš veido, tačiau dabar krauju pasrūva akys išsprogdintos, pasišiausia antakiai, ir tūžmasty karališkoje sviedęs žvilgsnį kreivą sostinės kryptim, pašoka jis ant kojų kaip paklaikęs. Stebisi Širadajū.

ŠIRADAJŪ. Užmačios Šiheį seniai nėra naujiena, bet balàžin, – gal jus paveikė pats pasakojimas, kurį ką tik išgirdot, kad nutaisėt tokį gąsdinantį veidą, kokio per amželį savo aš nesu regėjęs! Bet juk sostinė toli nuo čia, ir visas šitas baltakiavimas jos nepasieks! Dar baigsis viskas tuo, kad patį jus tas dusulys išstiks įsisenėjęs, ir tada utiū! – teks graužt nagus!

GIEDOTOJAS. Prikimba auklėti senukas sunerimęs.

MINISTERIS KANAS. Paklausyki, Umeo, ir tu, Širadajū! Šiheį, kurs eina pareigas ministro, rezga sąmokslą. Dalykas šis yra pirmos reikšmės, ir nevalia nuleisti jo negirdomis. Malonė man nesuteikta, todėl ir grįžti į valdovo miestą man neleidžiama, tačiau ramiai žiūrėti negaliu aš į pavojų, keliamą jo vainikuotai galvai, skendinčiai nežinioje ir nesisaugančiai valstybės prieš, kurs karūnos gviešias. Kūnas mano dūla be prasmės šiame krašte su ištikimo valdinio širdim krūtineje ir nepelnytai suterštu vardu, bet po mirties aš tapsiu nesustabdomas, ir mano siela, iškeliavus į monarchų sostinę, jo didenybę sergės nuo grėsmių. Dangus tebūna liudytojas mano priesaikos ir į troškimą mano teatsako jūsų akyse!

GIEDOTOJAS. Triokšteli jo nulaužta jauna šakelė baltažiedės slyvos. Rankoj ją sugniaužia.

MINISTERIS KANAS. Šitą šutvę pataikūnų, su valstybės priešu susimokiusių, nušluosiu aš nuo žemės visą! Čia tik pirmas žingsnis, – pažiūrėkit!

GIEDOTOJAS. Šaka jis užsimojęs kerta taikliai, – nuo pečių Heimos galva nusirita ten pat, kur nutūpė atskridusi slyva, ir siūbteli banga pabirusių žiedų – kaip vilnimi nubėgęs raštas ant geležtės, grūdintos tikrų meistrų, tačiau pranoksta net ir įžymiausius kardus medis, didžio keršytojo rankose pavirtęs tobulu ginklu. Iš baimės susigūžia tėvas ir sūnus.

MINISTERIS KANAS. Ei, jūdu! Tokį svarbų čia išgirdote dalyką, kad skubėti turit nė akimirkos nebegaišuodami. Į sostinę keliaukit ir apie Šiheį ketinimus praneškite jo didenybei! O man štai stūkso aukštas kalnas prieš akis. Į jo viršūnę aš įkopęs, tris dienas ir tris naktis neleisiu sau prigulti, išmėginimais žiauriais tikėjimą bandysiu, ráusiu iš širdies užsispyrimą ir prisieksiu trims kūrėjams – Brahmai, žaibasvaidžiam Indrai ir mirties valdovui Jamai⁷⁴, – kad debesyse, kurie virš rūmų kaupias, mano šmėkla pasislėps ir šimtas šešiasdešimt aštuoni bus tūkstančiai grūmojančių griausmų pulke, kurio vadu aš tapsiu. Vesiu sostinén kariauną savo ir prakeiktus maištininkus sudraskysiu į gabalėlius! Šiame gyvenime su judviem nebesusitiksiu. O dabar pirmyn!

GIEDOTOJAS. Balsas siautulingas stūgauja kartu su vėtra įsišėlusia, įsismarkavusia. Ji čerpes daužo ant koplyčios pagrindinės kraigo, skersines nudrasko oficinios ir virtuvės langines, it medžio lapelius po kiemą išnešioja stumdomas duris šventyklos kambarių, į viesulą nerimstantį įsukdama ir augančius sode medžius, ir slyvą keliauninkę, ir gėles, ir smėlį. Baisiai sutrikdyti jaučias tėvas su sūnum ir vienuolyno vyresnysis.

ŠIRADAJŪ IR UMEOMARU. Atsižadėt gyvybės jūs panorot laikui neatėjus paskirtam ir kreipėtės su priesaikom į viešpačius dangaus. Bet jeigu gausit tai, ko geidžiat, kas bus su ponia, su panele ir su ponaičiu? Kaip reikės jiems susitaikyti su netekties skausmu? Sustokit, kol dar nevelu!

GIEDOTOJAS. Rankovén šeimininko įsikimba Umeo, maldauja ir Širadajū, tačiau į kairę ir į dešinę jie atšoka nublokšti.

---

⁷⁴ Brahma (skr. *Brahmā*, jap. *Bonten*) – aukščiausia dievybė, pasaulio kūrėjas hinduizme. Indra – dangaus, griaustinio, žaibo dievas vediškojoje mitologijoje; budizme vadinamas Šakra (skr. *Śakro devānām Indra*, jap. *Taishakuten* /Taišiakuten/). Jama (skr. *Yama*, jap. *Enma*) – pomirtinio pasaulio valdovas hinduistinėje ir budistinėje mitologijoje.

MINISTERIS KANAS. Mane stabdyti niekas tenedrįs – net dvasininkas šito vienuolyno! Laukti nereikės, – dangaus valdovai bus man maloningi, ir čia pat parodysiu aš jums stebuklą į griaustinio dievą įsikūnydamas!

GIEDOTOJAS. Liko dar žiedų nenubyrėjusių ant slyvos, – juos į burną susibraukęs nuo šakos, pasisuka dangop ir baltus slyvos žiedlapius išspjauna. Virsta jų verpetas liepsnomis, su kuriomis dvasia pakyla iki debesų, nuplauksiančių toli – tenai, kur stovi rūmai, ir prasideda kelionė į baugius, nežinomus pasaulius.

Ketvirtas veiksmas, antra scena

Sagos priemiesčio šiaurėje

GIEDOTOJAS. Sugrąžina iš sapnų tritono ragas, gaudžiantis prie vartų, – kriauklė, pučiama ir trimituojama asketo, kūną kalnuose marinančio, kai vaikšto sostinės jis priemiestyje Sagoje⁷⁵, šiauriniais jo takais apeidamas ir kaimelius, ir miško trobeles – pro žvilgsnį jo akylą neprasprūsta nė viena. Pėdom jis seka mago En no Odzuno⁷⁶, nešiodamasis elgetaujančio broliuko dubenėlį ir kitus rykūs, kuriuos iš ryto pasirūpina pripildyti ir vakare, idant, kaip liaudy sakoma, galėtų „nupenėtą dvasią palaikyti“.

HARU. Jau tas triukšmas! Meldžiamiausiasis apaštalautojau, gal liautumėtės pūtės savo kriauklę?! Šie namai ne man priklauso, – esama čionai garbių žmonių, kurie padoriai naktį neišsimiegojo rūpestėlių graužiami. Dabar knapsėt pradėjo ir prisnūdo, o jūs čia – va! – ir vėl sau varote! Sakau, kad mums nereikia jūsų paslaugų, bet jums nė motais! Gal vis dėlto nutiltumėte, neprašytasis apaštalautojau? Palaukite, o čia dar kas? Tai besarmatis! Braunatės vidun, net savo dideliausios skrybėlės nenusiėmęs nuo galvos, ir po pakampes šmirinėjate! Ką tikitės surast? Jei manote, kad čia gyvena vienos moterys, prašovėte pro šalį! Na, užtenka! Kraustykitės lauk!

---

⁷⁵ Sága – vietovė Kioto vakaruose, dar vadinama Sagano arba Arashiyama /Arašijama/.

⁷⁶ VII–VIII amžių sandūroje gyvenęs japonų magas En no Ozuno /En no Odzuno/ (kitaip – En no Gyōja /En no Giodžia/; tikslūs gimimo ir mirties metai nežinomi) laikomas sunkiomis kūno grūdinimo praktikomis antžmogiškų galių siekiančių asketų (*yamabushi* /jamabuši/) sekto pradinininku. Vėlyvaisiais viduramžiais į *yamabushi* ne visada būdavo žiūrima palankiai – ne vienas jų buvo laikomas apsimetėliu ir dykaduoniu. Napatikdavo žmonėms ir religinėse bendruomenėse įteisinta duoneliavimo praktika. Neatsiejama *yamabushi* įvaizdžio dalis yra charonijos kriauklė, kurios liūto riaumojimą primenantis gausmas turi skelbti Budos tiesas ir išvaikyti piktaşias dvasias. Kriaukle taip pat būdavo kreipiamasi į kalno dievybę, kad ši žinotų asketą įžengus į jos teritoriją ir neužklyptų neprašyto įsibrovėlio nuošliaužomis, stačiais skardžiais, slidžia žeme. Kaimuose su apeigine lazda rankoje pasirodydavę, tritono ragą pūsdavę asketai mainais į išmaldą pasakodavo apie dievų ir Budų atliktas stebukladarystes.

GIEDOTOJAS. Iškoneveiktas pro vartus apaštalautojas išeina, bet gręžiodamasis tebedirsčioja atgal, kol kojos jį nenoriai nuneša tolyn.

HARU. Taigi! Landžioja visokie, kol atsigini! Kaip jaučiasi tenai ponia?

GIEDOTOJAS. Ant kelių nusileidžia priešais prasivėrusias duris slankiąsias.

HARU. Tritono ragas! Kas galėjo jo tikėtis?.. Prižadino turbūt ir šeimninę. Ar krūtinės gniaužt jos prakilnybei nepradėjo? Pasakyk, kaip reikalai, sesut Jae!

GIEDOTOJAS. Pasiteirauja.

JAE. Tu, deja, atspėjai! Poniai Kan retai taip būna, kad suimtų palaimingas miegas vos prigulus, ir lyg tyčia, kai pasisekė sudėt jai bluostą pagaliau, pašokt turėjo permirkus visa nuo šalto prakaito – tikriausiai per tą kriauklę! Atsirado čia, matai, asketas, – net nemalonu jį prisimint!

HARU. Tikra tiesa! Aš irgi pasipiktinau, – todėl ir neįdėjau nieko į jo ranką atkištą!

GIEDOTOJAS. Kalbasi abi. Į pašnekesį įsitraukia ponia Kan.

PONIA KAN. O ne, išsigandau aš ne asketo! Baimės man įvarė susapnuotas sapnas, nuo kurio širdis tebesidaužo ir dabar. Papasakosiu, ką regėjau. Jūs taip pat tai turite išgirst – ir Haru, ir Jae! Mačiau aš miestą, iš kurio sala pietinė valdoma, ir stovintį jame Anraku vienuolyną. Ten, į Cukuši provinciją, atskrido medis, mano vyro saugotas kaip brangenybė, – jo slyva. Prie šito džiaugsmo prisidėjo kitas, – taip sutapo, kad kartu atvyko ir Umeomaru, slyvos garbei pavadintas. Svečių sulaukus, gimė naujas posmas per akimirką: „Kai išrautos slyvos / pradeda skraidyt su vėjais / ir nudžiūsta vyšnių šakos, / ar žaliuoti pušys gali / kaip žaliavusios?“ Įsiminiau kiekvieną skiemenį ir nesuklydusi galiu padeklamuoti, – rąsi sapnas buvo ne iš paprastųjų, o iš tų, kurie mums siunčia žinią ir apie tikrovę kalba. Dar ten buvo ir daugiau dalykų, – Ministerį Kaną vienas iš Šihei vasalų nužudyt kėsinosi, tačiau aikštėn iškilo jo planai, o kai paklaustas buvo apie sostinę, prisipažint jam teko, kad karūnos gviešias priešai, pinkles rezgantys. Rūstybė mano žmogų apėmė, pranokstanti bet kokį pyktį, kai šitas naujienas jis išgirdo. Žodžiais jis tokiais kalbėjo tūždamas: „Malonė man nesuteikta, todėl ir grįžti į valdovo miestą man neleidžiama. Tačiau žinodamas, koksai pavojus kybo virš monarcho, soste sėdinčio, prisieksiu žaibasvaidžiam Indrai, tapsiu aš grūmojančių griausmų dievu ir su Šihei bendrininkaujančių jo sėbrų padermę užspardysiu lig vieno negyvai!“ Viskas buvo taip baisu ir taip šiurpu, – nė kiek nepanašu į sapną!

GIEDOTOJAS. Pasibaigus pasakojimui, abi klausytojos prabyla.

JAE. Nieko keista, kad jūs susisiėlojusi, ponია! Bet juk gali bŭti, kad regėjot vieną tų sapnų, kur išsipildo viskas priešingai. Tada kris atvirksčiai ir burtas, – slogios nuojautos pavirs džiaugsmingais įvykiais, ar ne, sesute Haru? Ką manai?

HARU. Galiu tiktai pritart! Turbūt jau greit sulauksime jo prakilnybės, priimto atgal prie sosto! Šiaip tai iš galvos man niekaip neišeina tas bjaurus asketas, kuris čia ką tik buvo, – veidą slepiantis po skrybėlės kraštais šiaudinės ir burnos nepraveriantis. Nepatiko man, kad prieš išsidangindamas jisai visur čia šniukštinėjo. Atvykom mes į Sagą paslapčiom – klausydamos vyrelio mano Umeo nurodymų. Bet ką, jei atsibastęs prieš šuo užuodė pėdsaką jos prakilnybės? Ir tėvelis gerbiamas Širadajū, ir mano Umeo išvykę į pietinę salą, – esame mes vienos. Likti čia nebeišeina. Laimei, neseniai kažką girdėjau, kad rytiniam šito priemiesčio pakraštyje mes galim rasti gerbiamąjį Kanaunišką Hošiobo atvykusį.⁷⁷ Jis su Ministeriu Kanu bendravo kaip su mokiniu, – abipusį pasitikėjimą jie buvo priesaikom sutvirtinę, todėl turėtume jam apsakyti viską, kas nutiko, ir pagalbos paprašyti poniai Kan, nes būtų pageidautina į naują vietą išsikraustyti šiandien pat, ir kuo greičiau. Pas jį aš subėgiosiu vienu apsisukimu! O tu, sesut Jae, būk atsargi ir atsimink, kad saugotis mums reikia visko!

JAE. Ak, kokia tu nuovoki, mieloji Haru! Eik ir stenkis nenuilsti! O dėl kitko nesirūpink!

GIEDOTOJAS. Tikslu moka siekti taip, kad vyrai jai galėtų ryžtingumo pavydėt. Šviste nušvinta akys ir jos prakilnybės.

PONIA KAN. Haru, būk gera, kai su jo eminencija pasimatysi, nepamiršk papasakot jam dar ir apie sapną ir paklausk, ar laimę pranašauja jis, ar blogą lemtį.

HARU. Taip, taip! Aš visutėliai viską supratau! Tačiau svarbiausia – neprarast budrumo!

GIEDOTOJAS. Rūbą suima ties juosmeniu ir, timptelėjus audinį aukštyn, pasibruka po užraiščiu. Pasiima ir pintą skrybėlę kelioninę.

HARU. Greitai, ponია, jums gerų žinių parnešiu!

GIEDOTOJAS. Eikliakojė išskuba pasiuntinė. Vos spėjus jai išeit, netrunka pasirodyti Gengo iš Hošidzakų giminės, Šihei vasalas.

---

⁷⁷ Prie aukščiausio Kioto kalno Hieizan /Hieidzan/, kuris stūkso senosios sostinės šiaurės rytuose ir ant kurio išsidėstęs didžiausio miesto vienuolyno Enryakuji /Enriakudži/ ansamblis, stovi viena seniausių Sugawara no Michizane kulto šventovių – nedidelė Yase Tenmangū maldyklėlė (*Yase Tenmangū sha* /Jase Tenmangū šia/). Pasak legendos, ją konsekraavo žymus Enryakuji vienuolis Son'i (866?–940), dar žinomas kaip Kanauninkas Hosshōbō /Hošiobo/ arba Hōshōbō /Hošiobo/. Tikima, kad jaunystėje Michizane kopdavęs pas jį į šventyklą mokytiis budizmo tiesų ir kartą papėdėje prisėdęs ant akmens pailsėti. Čia po Michizane mirties su buvusio jo mokytojo palaiminimu ir iškilusi jam skirta koplyčia. Jos duris puošia dievo Tenjin budistiniu pavidalu laikomos Vienuolikaveidės Atjautos dievybės atvaizdas.

GENGO. Ministerio ponía – tenai! Eime!

GIEDOTOJAS. Atbėga jis su talkininkais iš paskės. Jae virš durų paslėptą dalgiākirvį bematant susiranda ir jos prakilnybei akimis parodo kambary užsidaryt.

JAE. Kad ir kas jūs per vieni, tik pamėginkite jėga į vidų laužtis – pamatysite, kuo baigsis!

GIEDOTOJAS. Dalgiakirviu mosuoja.

GENGO. Žiū, vaidina moteriūkštė baisia narsią! Jo ekscelencijos Šihei įsakymą mes vykdome ir turim išsivesti poniją Kan, todėl pribaukit šitą, jei bandys trukdyti!

GIEDOTOJAS. Jo balsas – įsakmus, ir sušvytruoja ašmenys kardų apnuogintų, storumo sulig švendrų burbuolėmis. Kerta jie ir kerta jiems atgal, kol išvaikyti dingsta užpuolikai, bet kovoj nelygioje nusėjo žaizdos kūną, ir į kambarius sugrįžta nugalėtoja dalgiakirviu pasiramsčiuodama kaip lazdele.

JAE. Ak, ponía Kan, aš jums padėt nebegalėsiu... Bėkite greičiau! Matau, sesutė Haru dar negrįžo. Oi, kaip gaila, gaila! Sopa širdį, sopa!

GIEDOTOJAS. Su žodžiais šitais miršta lūpose, – Jae užgęsta, išmuša jai paskutinė valanda, ir vaizdo pamatyto sukrėsta, jos prakilnybė blaškosi be nuovokos, kabinas į negyvėlę, dejuoja. O Hošidzaka negaišta laiko, – prie ponios pribėgęs, čiumpa su savim ją tempti, kai staiga išdygsta tarsi stulpas tarpdury tas pats asketas.

ASKETAS. Atsiprašau, šita ponía priklauso man – kaip dešimtinė, pažadėta labdarai!

GIEDOTOJAS. Prišokęs nutveria Gengo už kaklo, pakelia aukštyn ir į akis pažvelgia jam iš apačios.

ASKETAS. Prasmek į pragarus!

GIEDOTOJAS. Kūlvirsčią jį sviedžia žemėn, liulančion nuo purvo, ir tuoj pat į glėbį stvėręs poniją Kan, per pievas ir laukų takus, per akmenis ir smėlį – tarsi skrist pakilęs – pasileidžia priekin.

Ketvirtas veiksmas, trečia scena

Naujokas

GIEDOTOJAS. Per maža vieną raidę tūkstančiu, dviem tūkstančiais įkainot aukso luitų, – tris kartus po tūkstantį pasaulių sukasi Visatoje, ir ji kiekvieniame yra didžiausia brangenybė. Mokytojai šiuos žodžius kartoja klausantiems vaikams. Jų būryje – ir Kano atžala Šiūsai, Ministerio sūnus, kurį Gendzo iš Takebe šeimos ir jo žmona, kai girdi svetimi, savu vadina

berniuku, gododami ir saugodami tapusiam jiems naujais namais nuošaliame kalnų kaimelyje Serio⁷⁸. Vaikus surinkę, vyras su pačia vedžiot raides juos moko, – ir greitesnius prie rašto, ir lėtokus, ir tuos, kurie supainioja su savo skruostais popierių, ir tuos, kurie išmargina sau delniukus, ir ranką tiesiančius pasikrapštyt pakaušio, kai pričiumpa juos nupiešus žmogeliuką. Laiko randa, regis, pasirūpinti kiekvienu. Amžiumi tarp jų vyriausias – vaikinukas iš valstiečių, tėvas jo vardu Gosaku.

SEILIŪGA. Ar girdit? Čia pasižiūrėkit! Kvaīla prie dailyraščio lenkt nugaras, kai tamstamokytojo klasėje nėra! Aš tai plikį nupaišiau, gražus išėjo, nors ir be plaukų!

GIEDOTOJAS. Rodo savo lapą Seiliūga, penkiolikinis pusbernis. Tačiau iš suolo tyru balseliu kilmingasis globotinis pragysta.

ŠIŪSAI. Mums sakė, kad kasdien po vieną rašmenį išmokę, būsime po metų įsiminę tris šimtus su šešiomis dešimtimis. Todėl tokių dalykų nederėtų piešt, verčiau iš knygų mokytis, daryti kas užduota.

GIEDOTOJAS. Jauniklio, einančio vos aštuntus metus, sudrausmintas, ištiesia dičkis ranką.

SEILIŪGA. Ajajajai, kokie mes ne pagal metus protingi!

GIEDOTOJAS. Šaiposi badydamas pirštu. Kiti vaikai netyli.

MOKINYS. Seiliūga nežino, su kuo šneka! Šonus jam aplamdykim!

GIEDOTOJAS. Liniuotės sunkias nuo popieriaus pratybų, po jomis prislėgto, pasičiumpa ir paleidžia jas į darbą kaip kuris išmano. Kodėl jie net nesusimąstę mažojo ponaičio stoja pusėn? Gal garsas apie tėvą kaligrafą aidi nebyliai ir vaiko teptuke? Pro duris iš kambario išnyra šeimininko sutuoktinė.

TONAMI. Vėl savo pradedat, peštukai? Kaipgi jums ne gėda?! Kaip ne gėda?! Ir reikėjo gi Gendzo, tam mano vyrui, šiandien į svečius išeit lyg tyčia! Aš net nenutuokiu, kada jis grįš... Kai lipa ant galvos tokia gauja, prailgsta kiekviena minutė. Lyg to dar būtų negana, ateiti šiandien turi naujas vaikas. Aš paleisiu jus pietų, bet turite dabar jūs pasistengti ne juokais! Na, marš prie knygų!

MOKINIAI. Valio! Iš pamokų paleis! Pasisekė!

GIEDOTOJAS. Pirmiausia pasigirsta skiemenuojantys balsiukai. Netrukus pajuda teptukai.

---

⁷⁸ *Seryō* /Serio/ – vietovė Kiotą iš šiaurės supančiuose kalnuose.

PIRMAS MOKINYS. Raždė viens ir raidė du...⁷⁹

ANTRAS MOKINYS. Turiu garbės pranešti, pone, kad jūsų laiškas gautas...

TREČIAS MOKINYS. Leiskite kreiptis į jus raštu, daug laiko neatimsiu. Esu..

GIEDOTOJAS. Vyriškis, apsikrovęs nešuliais – daiktadėže ir rašomuoju staliuku – ateina. Dar ant pečių skrynias su knygom. Kartu su juo ponias, iš pažiūros protingas, ir berniukas – gal kokių septynerių.

ČIJO. Dovanokit!

GIEDOTOJAS. Žodžiai pasigirsta pro duris, ir svečių sulaukusi supranta šeiminkė.

TONAMI. Prašome į vidų, nepasididžiuokit!

GIEDOTOJAS. Abidvi kalbasi kaip tikros damos.

ČIJO. Ačiū! Nuoširdžiai dėkoju!

GIEDOTOJAS. Panašios jos, nes žino, kas yra turėti vaiką mylimą. Nedingsta viešniai šypsena nuo veido.

ČIJO. Prisistatyt norėčiau. Pasigirt, tiesa, ne kažin kuo galėčiau. Gyvenu aš nuošaliau, už kaimo. Išdrįsau pasiteirauti jūsų sutuoktinio, ar šituo išdykėliu sutiktų pasirūpinti. Jis sakė mums padėsiąs, pakvietė ateit, ir aš, jo leidimu pasinaudojus malonių, atsivedžiau nedelsdama sūnelį. Girdėjau, turite ir jūs berniuką. Gal parodysit, kuris jūsiškis būtų?

TONAMI. O taip! Štai jis, Gendzo manąjam auga įpėdinis.

ČIJO. Ak, koks puikus jums užvadėlis! Bet su tiek kitų vaikų turbūt užtenka rūpesčių?

TONAMI. Būna ir nelengva, kaip pati suprantat! Tai mūsų naujas mokinukas bus šis šaunus berniukas? Kuo jisai vardu?

ČIJO. Jo vardas – Kotaro. Turėčiau pasakyti, kad jis pavykęs.

TONAMI. Netikiu! Gerai išauklėtus vaikus iškart pažįstu! Deja, taip nelemtai sutapo, kad Gendzo išėjęs šiandien, mano sutuoktinis, į svečius.

ČIJO. Tai reiškia, jo nėra?

TONAMI. Nėra, bet jei sutiktumėt palaukti, nubėgčiau jo pakviesti!

ČIJO. Nereikia, ką jūs! Aš, laimei, irgi dar turiu kai kur nueit, o per tą laiką grįš galbūt ir šeiminkas. Nagi, Sanske, imk ką atgabenome ir dėk ten, prie ponios!

---

⁷⁹ Japoniškai deklamuojama įžanginė eilutė (*i ro ha ni...*) iš eilėrašuko *Iroha uta* („Žydi gėlės, bet ir jos nuvysta“), pagal kurį mokytasi skiemeninės abėcėlės. Toliau cituojamos epistolinės frazės, prie kurių Edo laikotarpio parapijos mokyklose (*terakoya*) vaikai buvo pratinami nuo pat pirmųjų klasių.

GIEDOTOJAS. Tarnas, atsipeikėjęs iš snūdulio, klusniai prie kojų mokytojo žmonai atneša daiktadėžę su visomis dėželėmis viduje. Kartu įteikia paketėlį, skimbčiojantį ant riešutmedžio padėklo.

TONAMI. Be reikalo jūs šitaip, nevertėjo!

ČIJO. Bet čia juk menkniekis, – tik tam, kad neateitų tuščiomis sūnus. O ką rasit dėžėse ir mažose dėželėse – prašyčiau padalyt vaikučiams.

GIEDOTOJAS. Nesako, kas viduj sudėta, bet aišku ir be žodžių, kad bus ten ir saldžių tešlainių, ir virtų daržovių, ir sojų apkeptos varškės, kurią taip mėgsta jos berniukas, kartu su grybų kepurėlėmis džiovintomis. Matyti, kad sūnus – mamos didžiausias turtas ir jos lepūnėlis.

TONAMI. Išties jūs apie viską pagalvojote! Koks atidumas, dėmesys! Būtinai parodysiu aš vyrui, kai pareis!

ČIJO. Oi, ką jūs, čia tiktai mažytė padėka. Patikiu jums sūnų ir prašau jį paglobot! O tu, Kotaro, elgtis nepamiršk gražiai, kol aš į gretimą nueisiu kaimą. Lauk manęs ir neprikrešk šunybių! Ką gi, gerbiamoji ponija, tuokart atsisveikinu!

GIEDOTOJAS. Pasuka jinais į kiemą ir sustoja.

KOTARO. Mamyte, aš irgi noriu su tavim!

GIEDOTOJAS. Glaudžiasi sūnus, bet motina iš glėbio jo išsivaduoja.

ČIJO. Valdykis! Tu jau didelis. Į ką bus panašu, jei iš paskos sekiosi? Atleiskit jam, jis toks žiopliukas!

TONAMI. Na, ką jūs! Vaikai yra vaikai! Mielasis, eikš pas tetą, pažiūrėk ką duosiu! Ponija, pasiskubinkit, greičiau!

GIEDOTOJAS. Paragina ir akimis.

ČIJO. Taip, taip, jau bėgu! Tuoju pat!

GIEDOTOJAS. Sunku jai atsiplėšti nuo sūnaus, kurs veržiasi pas ją. Gręžiojasi ir žvalgos atgalios, kol į tarną atsitrenkia. –

Ketvirtas veiksmas, ketvirta scena

Mokyklėlė

GIEDOTOJAS. – Pagalbininko lydima, paskubomis išeina.

TONAMI. Ateik, mielasis, ir susipažink su mano berniuku!

GIEDOTOJAS. Pas augintinį naujoką atveda, kad liūdesį jo prablaškytų, bet kaip sykis tuo metu Gendzo pargrižta, šeiminkas. Iš veido visas pasikeitęs, pamėlusiomis lūpom. Įėjęs negeru žvilgsniu vaikus nužvelgia.

GENDZO. Taigi! Ne veltui žmonės sako, kad svarbiau ne pavardė, kurią tu gauni, o aplinka, kurioj užaugi. O čia tokia ir aplinka – išvien kalnų lūšnelės, dairykis nesidairęs, dvarų nepamatsi ištaigingų. Perniek ir mūsų pastangos, tik laiko gaišatis!

GIEDOTOJAS. Paniurusį jį mato sutuoktinė ir nepajunta nė pati, kaip žengteli artyn.

TONAMI. Kaip niekada prastai atrodai! Kas atsitiko, – nežinau, gal svečiuose per daug išgėrei! Vaikai šitie lūšnelėse auginti, – tai niėkam ne naujiena, bet tavo aš burnojimų klausytis negaliu. Ir ypač šiañdien, kai sūnų savo, kaip sutarusi, į pamokas mums pirmą kartą atvedė viena ponia. Bus gaila, jei naujasis mokinys tave pikčiurna palaikys. Sakau tau, pralinksmek ir kaip žmogus su tuo vaiku pasikalbėk!

GIEDOTOJAS. Atveda jį Kotaro pas vyrą, tačiau šis tebesėdi galva nunarinta, paskendęs mintyse. Berniukas atsiklaupia, lenkiasi žemai. Žavu žiūrėt, – tiktai vaikai taip gali!

KOTARO. Pone, į jūsų rankas save aš atiduodu!

GIEDOTOJAS. Pasigirdus balsui, mokytojas išsitiesęs žvilgsnį skvarbų įbeda į vaiką nejučiom. Akimirka praeina ir kita, akių jisai ilgai neatitraukia, kol įtampa staiga atlėgsta jo veide.

GENDZO. Matau, matau, gamta tau dovanų nepašykštėjo ir iš gerų namų esi atėjęs. Ko gero, raudonuot netektų, net jei spėčiau, kad kalbuosi su dvariškių ar didikų atžala. Taip, taip, matau, kad būsi geras vaikas.

GIEDOTOJAS. Taria pralinksmejęs. Pritarti skuba ir žmona.

TONAMI. Pats geriausias! Tikiu, kad bus ponaitis geras mokinys!

GENDZO. Žinoma, be abejo! Pirmūnas! O motulė, su kuria pas mus atėjo? Ar ponia dar čia?

TONAMI. Tiesą sakant, kai tavęs nerado, sakė eisianti į kitą kaimą, gretimais. Sugrįšianti vėliau.

GENDZO. Štai kaip! Dar geriau! Puikumėlis! Bėk, gerbiamasis, pas kitus vaikus kol kas! Eikite visi į kambarį, kartu pažaiskit draugiškai!

TONAMI. Girdėjote, vaikai? Jums pertrauka! Veskitės į kambarį ir Kotaro. Jau eikit!

GIEDOTOJAS. Mažajam augintiniui jį duoda ženklą, kad paragintų kitus, ir apsižvalgiusi, už nugaros pasižiūrėjusi ir priekin, kreipiasi į vyrą.

TONAMI. Pradžiojė, kai sugrįžai, buvai tu visas persimainęs, į save nepanašus. Tačiau nespėjus

man nė susigaudyti, kas vyksta, tu tą vaiką pamatai staiga, ir nuotaikos blogos tarytum nė nebūta. Dabar jau nieko nebesuprantu, tiktai jaučiu, kad čia kažkas ne taip. Turi tu rūpesčių, ar ne? Na, pasipasakok!

GIEDOTOJAS. Žmonos paklaustas, atsako jai Gendzo.

GENDZO. Ha! Rūpesčių, sakai? Tai jau tikrai! Tos vaisės buvo apgavystė! Pas seniūną kaimo pakvietė mane. O ten Šiheį vasalas besėdįs Šiundo Gemba ir dar Macuomaru – tasai, kuris tarnauja ne pas Ministerį Kaną, šeimą jo globojantį, o pas Šiheį. Toks visas susibaigęs, nesveikuojantis, bet elgės kaip teisėjas ir sargyba buvo apsistatęs, vyrų bent keliais šimtais. Apsupo jie mane ir ėmėsi grasinti, girdi, mes žinome, kad slapstos pas tave Ministerio Kano sūnus Šiūsai ir kad tu jį dangstai, apsimesi jo tėvu. Turim liudytoją, viską išsiaiškinom. O dabar gali tu pasirinkt: ar galvą pats tu jam nuritini ir tučtuojau mums pristatai, ar mes jos pasiimt ateisim su kariuomene. Užspeitė į kampą jie mane, ir neturėjau aš kur dingti! Kas man liko, teko pažadėti, kad nukirsiu galvą ir jiems atiduosiu. Ne, širdy galvojau aš kitaip, maniau, kad iš mokyklos vaiką kurį nors bus paaukoti galima ir galvą atiduoti jo tikrosios vietoj. Kol ėjau namo, visus juos mintyse suskaičiavau, netgi pirštus lenkiau kiekvieną prisiminęs pakeliui, bet tinkamo aš neradau, nes skirtumai vis tiek nusvers panašumus, kai vienas gimęs miegamajam už užuolaidų perlinių, o kitas augęs kambary už skuduro, ant durų pakabinto. Och, maniau jau, kad priėjome mes liepto galą. Tokia tai buvo neviltis, tokia tai buvo graužatis – kaip gyvulio, skerdyklon vedamo, tačiau dangaus dievai be galo pasirodė maloningi! Kai pamačiau tą naujokėlį, pasirodė man, kad aš regiu stebuklą – varną, baltu virtusią garniu. Jei priešą suklaidinus gálva netikra, pavyktų mums išlošti laiko bent jau tiek, kad spėtume iš čia pabėgt, reikėtų kuo greičiau berniuką pas jo tėvo tetą nugabent – į Kavači provinciją. Aš viską apgalvojau, nors žaidimas, aišku, laukia pavojingas!

GIEDOTOJAS. Sumanymus jam savo dėstant, įsiterpia situoktinė.

TONAMI. Palauk, leisk pasakyt! Tas Macuo yra juk vienas iš trynių, – tasai, kuris blogasis. Bet jo tai neapgausi, – ponaitį jis pažįsta, prisimena puikiausiai!

GENDZO. Na, čia kaip pasiseks! Gyvas ir miręs iš veido skirias. Netikiu, kad Kotaro pamatęs galvą prieš save, jisai įtartų klastą, juo labiau kad panašumas didelis. Bet jei teisybė išaiškėtų, kárdu išilgai aš pereičiau per šunsnukį tą Macuo, paskui jo sėbrus iškapočiau, kad nė vieno nebeliktų stovinčio ant kojų. O jei nepavyktų, aš tvirtai žinau, ką padaryt turėtume, – išeit mirties keliu su mūsų berniuku, idant pragaruose lydėti jį galėtume. Keblumas tiktai vienas – Kotaro

mama! Kas bus, jei pasirodys nelaiku ji pasiimt sūnaus? Kaip mums įveikti šį sunkumą, – aš visai neišmanau!

TONAMI. Ne, dėl to nesuk galvos! Aš pagudraut mokėsiu, dėmesį nukreipti moteriškom šnekomis.

GENDZO. Ne, abejoju, kad kas nors išeitų! Smulkmenos kaip tik ir būna didelių dalykų išdavikės. Gali atsitikt, kad motiną taip pat...

TONAMI. O varge, ne!..

GENDZO. Sakau tau, kad vienintelis čia nepamainomas yra ponaitis mūsų. Tėvo jo vardu sakau. Suprask gi pagaliau!

GIEDOTOJAS. Klausosi žmona ir susitvardo.

TONAMI. O taip, gryna tiesa! Silpnumas mūsų viską sugadintų!

GENDZO. Turime pamiršt, kad esam žmonės, o ne nelabieji!

GIEDOTOJAS. Pašoka vyras ir žmona ant kojų, viens kitam pažvelgia į akis.

GENDZO. Kiekvienas mokinys man – tarsi savas vaikas.

TONAMI. Kas pasakys, kodėl naujokas šiandien pasirodė? Ar jam pačiam susimokėt už nuodėmes praėjusiam gyvenime paskirta, ar motinos patykojo likimas už kažką?

GENDZO. O mudviem užkrauta našta tapt keršto dangiškojo įrankiu.

TONAMI. Išmuš turbūt ir mūsų valanda ilgai netrukus.

GIEDOTOJAS. Žmona suaimanuoja, ir vyras trina drėkstančias akis.

GENDZO. Viena nelaimė tarnauti dvaro ponams!

GIEDOTOJAS. Abu paskęsta ašarose. Jiems tebeverkiant, Šiundo Gemba atvyksta į mokyklą ir Macuomaru, atpažint paskirtas nukirstos galvos. Jis sėdi dengtuose neštuvuose, kad vargintų liga mažiau. Tarnai prie vartų atgabena palankiną ir nuleidžia žemėn. Pridurmu atseka gausus būrys kaimiečių.

PIRMAS VALSTIETIS. Ach!

ANTRAS VALSTIETIS. Ach!

TREČIAS VALSTIETIS. Ach!

KETVIRTAS VALSTIETIS. Ach!

VALSTIEČIAI. Ach, dovanokit, dovanokit!

PIRMAS VALSTIETIS. Leiskit tarti žodį! Visi mes turime vaikų, kurie šią mokyklėlę lanko, kad

raides pažintų ir išmoktų dailiai parašyt. O dabar vienam iš jų galva per klaidą gali būti nukirsta, ir to juk neišeis atitaisyti!

VALSTIEČIAI. Ach, pone, pone! Ach, meldžiamasis, sugražinkit mums vaikus!

GIEDOTOJAS. Kreipiasi prašytojai į Gembą.

GEMBA. Ei jūs, įkyrios musės, kad jus kur galas! Manot, kad įdomūs man tie jūsų snarglini vaikiūkščiai? Imkit juos nors tuojau pat ir dinkit iš akių!

GIEDOTOJAS. Liejasi pikta kalba, tačiau nutraukia ją Macuomaru.

MACUOMARU BALSAS. Pala, tegu dar neina, ne!

GIEDOTOJAS. Iš palankino išlipa ir stojas kardo pasirėmęs.

MACUOMARU. Atleiskit, gerbiamasis, kištis neturėčiau, bet su šitais žmonėmis gėdos atsarga nepadarys. Nuopelnais jokiais aš pasigirti negaliu, be to, sergu, ir vis dėlto man patikėta liudytojo pareiga, nes Kano atžalą Šiūsai vienintelis esu aš matęs. Poilsio aš nuolankiai prašiau sunegalavęs, ir jis buvo pažadėtas, kai tiktai atliksiu darbą, šiandien patikėtą. Atsidėkodamas už tokį geranoriškumą, nieko nepraleisiu pro pirštus. Ministeris Kanas su kaimu šiuo yra susijęs ir čionai saviškių turi įtaisytų. Bet kuris valstietis gali būt į sąmokslą įtrauktas ir kaip savo pyplį pamėginti išsivesti auką. Sakau jums, esama gudrybių ir tokių! Nagi, jūs, nususėliai, po vieną savo kvieskite vaikus – tvarkos laikykitės, nedrįskite sukčiaut! Aš noriu pamatyt jų marmūzės. Kai pereis mano apžiūrą, namo paleisiu!

GIEDOTOJAS. Sukausto rūstūs žodžiai, kojas pakerta ir surakina, ritas tarsi aidas, įsiveržia į mokyklos vidų, širdis dunksinčias šokdina vyro ir žmonos krūtinėse. Nėra kur trauktis – dabar aiškiau tai negu bet kada. O už sienos klostos įvykiai sava linkme, kai sūnų žilagalvis tėvas ima šaukt prie vartų garsiai.

PIRMAS VALSTIETIS. Čioma, Čioma-a!

GIEDOTOJAS. Ir pasigirsta atsakas.

ČIOMACU. Aš čia!

GIEDOTOJAS. Šelmiškas veidelis pasirodo duryse, visas rašaluotas ir į ponaitį panašus tiek pat, kiek sniegas panašus į juodą tušą.

MACUOMARU. Ne, čia ne tas!

GIEDOTOJAS. Atgauna laisvę tėvas ir sūnus.

ANTRAS VALSTIETIS. Ivama! Ar esi?

GIEDOTOJAS. Pašaūkia.

IVAMACU. Ką, seneli?

GIEDOTOJAS. Išvirsta tekinas vaikutis geltonsnapis – apvaliu tarsi be laiko nuraškytas baklažanas veideliu.

MACUOMARU. Neverta prasidėt! Abu išnykit!

GIEDOTOJAS. Dėbteli nedraugišku žvilgsniu.

ANTRAS VALSTIETIS. Oi, kaip aš bijojau! Mano anūkėlis, kurį pats iš lėkštės valgydinu neduodamas net marčiai, – išplėštas iš mirties nagų, per plauką nepražuvęs!

GIEDOTOJAS. Nuo žemės pakelia vaikaitį, nubėga su visa našta. Toliau – eilė Seiliūgai, penkiolikmečiam pusberniui.

GOSAKU. Vaikel! Vaikel!

GIEDOTOJAS. Gimdytojas ranka pamoja.

SEILIŪGA. Tėte! Aš irgi noriu, kad mane paneštum. Būk toks geras!

GIEDOTOJAS. Saldi mina jo arkliškam veide, ir čirškauja kaip žiogas.

GOSAKU. Tiktai neverk! Panešiu!

GIEDOTOJAS. Kačiukas – popintas, penėtas džiovinta lašiša, pirma – apžiotas tėvo, paskui – jau pats su tėvu dantyse, kudašių išneša.⁸⁰

KETVIRTAS VALSTIETIS. Maniškis – vaikas išvaizdus. Meldžiu jo nesupainioti su tuo kitu!

GIEDOTOJAS. Graudenant tėvui, pasirodo pašauktas sūnus. Berniuko oda skaistutėlė, smailėjantis smakriukas.

MACUOMARU. Aa, šitas kelia įtarimų!

GIEDOTOJAS. Apžiūri prisitraukęs ir ant kaklo mato juodulį juoduojuotant – gal tušo dėmę, o gal apgamą. Nežino, bet ir išsiaiškinti nebando.

MACUOMARU. Ne tas!

GIEDOTOJAS. Pasako, stumteli tolyn ir kviečia likusius – nė vieno nepraleisdamas. Prieš tiriamas akis – iš atokiausių užkampių ir iš kalnų trobelių atkeliavę kaimietukai, todėl stebėtis nereikėtų, kad nesama nė ženklo panašumo. Jie pasitinkami, patikrinami ir išlydimi – kaip žemės išaugintos bulvės, sveriamos dėl skaičiaus. „Mums galas, viskas baigta!“ – Gendzo supranta, kad nėra kur trauktis. Žino ir žmona jo, Tonami. Laukti jiems netenka. Įžengia pro duris abu vyriškiai.

---

⁸⁰ Mizanscena, per kurią tėvas neatlaiko užsiropštusio jam ant kupros Seiliūgos svorio ir galiausiai pats atsiduria sūnui ant nugaros, buvo išplėtota Kabuki teatre ir paskui nauju pavidalu perimta lėlininkų.

GEMBA. Tai ką, Gendzo, susiderėjom, kad žus Šiūsai mano paties akivaizdoj, kad galvą Kano sūnui tu nuritinsi ir man ją atiduosi. Štai aš, atėjau, nešk man greičiau ką pažadėjęs!

GIEDOTOJAS. Spiriamas užbaigti reikalą, nė kiek neišsigąsta.

GENDZO. Mes kalbame apie ministro dešiniojo sūnų – tai ne juokas! Negalima tokiam ponaičiui pjaut galvos ar imti ir nusukti sprando. Sąžinės turėkit, duokit laiko!

GIEDOTOJAS. Stojasi, bet Macuomaru nesutrinka.

MACUOMARU. Ėhė, koksai gudruolis! Apie sąžinę prakalbo, prašo laiko, nori išsisukt. Bet jei manai paspruksiąs, tai žinok, kad keliuose ir takuose už namo budi ištisos šimtinės, – net skruzdėlei pralįsti nepavyktų ropomis. Čia dar ne viskas! Jei galvoji, kad mirtis pakeičia žmogų ir kad kitą auką susiradęs, pakišti man netikrą galvą tu galėsi, tai nė nepradėk! Manęs ir čia tu neapmausi! Sakau tau, kad paskui nesigailėtum seną pokštą pamėginęs man iškrėst.

GIEDOTOJAS. Šie žodžiai dusinančią bangą sukelia krūtinėj.

GENDZO. Ei, nenukalbėk, nereikia tų kvailysčių! Susisukusioje nuo ligos galvoj tau akys verčias kūliais, ir aukštiekninkos lėliukės melo nuo teisybės nebemoka skirt. Bet pakentėk truputį ir nesuabejosi, kad matai Šiūsai, negyvą Kano sūnų!

MACUOMARU. Tai ir nelauk, kol perdžiūs tau gerklė nuo paistalų, greičiau žudyk!

GEMBA. Nemindžikuok čia!

GIEDOTOJAS. Gembai už pečių – valdžia. Gendzo telieka linktelėti. Ryžto kupinas, jis pasuka į savo kambarį. Žmona, sėdėdama šalia, girdėjo viską. „Štai ta akimirka baisioji!“ – viena tikrai mintis smilkiniuose jai tvinkčioja. Sekliai po visą klasę šauda akimis, kol mintyse skaičiuoja suolus ir braižiklines Macuomaru.

MACUOMARU. Ei, kažkas čia nesueina. Berniūkščių buvo aštuoni, – tų, kuriuos paleidau ką tik. Tačiau sudėjus viską, vienu staliuku per daug regiu. Sakyk man, kur jo savininkas?

GIEDOTOJAS. Krūptelėja Tonami, prie sienos priremta žvilgsniu, ir pradeda kalbėti užsikirsdoma.

TONAMI. Šitą, ne, čia šiandien pirmą kartą į mokyklą, ne, ką aš čia, atėjęs buvo vaikas į šventyklą.

MACUOMARU. Ką reiškia šitos sapalionės?!

TONAMI. Oi, tai yra, norėjau pasakyt, kad sėdi suole šitame Šiūsai, tasai Ministerio ponaitis. Jo čia sudėti daiktai.

GIEDOTOJAS. Iš bėdos kažkaip ji išsinarplioja, ir paslaptis staliuko neiškyla viešumon, kaip neiškyla į paviršių lako pridengtos jo medžio rievės.

MACUOMARU. Tebūnie! Bet jis užtruko. Negalime daugiau žiopsot!

GIEDOTOJAS. Iš vietos keliasi, ir strykteli kartu Gemba. Šiapus durų sprendžiami likimai – čia pakimba klausimas gyvybės ir mirties nežinomybės, o kitapus galva subilda tuo metu, nuo trinkos nusiritus. Griebias šeiminingė aiktelėjus už širdies, ir kojos, jau bežengiančios į kambarį, pusiaukelėje kluptelėja. Pasirodo Takebe Gendzo. Jis palengva ateina, ant padėklo balto kubiliuką nešdamas su galva. Pastato, pastumia artyn.

GENDZO. Aš padariau, ką ir turėjau padaryti! Galvą nukirtau Šiūsai, ministro sūnui, Kano atžalai. Turėki omeny, šita galva – ne bet kieno, Macuomaru, nusiteik kaip pridera ir liudytojo pareigą atlik garbingai!

GIEDOTOJAS. Pirštą įremia slapčia į kardo rankenos skydelį, kad bet kada galėtų iš makštų ištraukt geležtę. Aštrią tarsi ašaka jis ryja seilę ir sulaiko kvapą – nudėti priešą pasiryžęs, jeigu būtų išvadintas melagiu, arba pasigailėti, jeigu būtų palankus verdiktas.

MACUOMARU. Hm, ha ha ha ha, ha! Kaip pridera, sakai? Įdomu, koks jau čia turi būt nusiteikimas? Ha ha ha ha! Tuoju pasikabinsiu Krištolinį veidrodį ir kaip valdovas požemių pasaulio teisiu mirusią dvasebę – nuo mano žodžio priklausys, ar vardas jos į pragaro bus geležinę knygą įrašytas, ar aukso puslapiuose rojaus atsidurs.⁸¹ Sargyba, girdit? Gendzo apsupkit ir jo pačią!

GIEDOTOJAS. „Taip, tamsta!“ – darniu balsu atsako jam baudėjai ir, išsirikiavę vienas prie pat kito, užsimoja tramdomosiom lazdomis. Tonami, ir toji, randa savyje tvirtybės, o vyras jos seniai jau pasirengęs kovai žūtbūtei.

GENDZO. Nagi, liudytojau, atidaryk ir pažiūrėk gi pagaliau!

GIEDOTOJAS. Gyvybė jo pakibusi ant plauko, nutraukt ją vienas žodis gali, – už nugaros sargyba stovi, priešais nenuleidžia budelio akių Gemba. Netikrumo mirksnis lemiamas ant krašto prarajos, – mintys sukas spiečiais, kai liudytojas prisitraukia kubilėlį ir aukos išvysta galvą po dangčiu nukeltu. Kotaro! Ranka stipriau sugriebia kardą, smūgiui pasirengus mirtinam, jei žodis kaltinantis nuskambėtų. Tonami maldas kartoja: „O dangau, pasigailėki! Dievai, padėkit! O

---

⁸¹ Tikima, kad mirties valdovas Jama savo rūmuose turi pasikabinęs Krištolinį veidrodį, kuriame atsispindi visi geri ir blogi vėlės nuo pat gimimo padaryti darbai. Nusidėjėlis siunčiamas į pragarą su geležiniame lape įrašytu jo vardu, o geras žmogus pagerbiamas įrašu aukso popieriuje ir patenka į rojų.

Budos maloningi, vieno teprašau!“ Moteris nematomą sukaupia jėgą. Čia pat žvilgsniu galybę spinduliuoja Macuo, vedžiodamas, primerkdamas, įbesdamas akis.

MACUOMARU. Kche! Sakau jums, čia – Šiūsai galva! Matau nukirsdintą aš Kano sūnų. Klaidos jokios! Apsirikimo jokio!

GIEDOTOJAS. Savom ausim negali patikėt Gendzo ir jo žmona. Nedrąšiai susižvalgo jiedu, dairosi aplink. Bet Gembai, kaip pačiam viršiausiam iš visų, įrodymų užtenka, – išgirstù jis liudijimu kliaujas.

GEMBA. Gerai! Labai gerai! Galva yra, už ją jūs pelnot pagyrų! Apdovanodamas jums suteikiu malonę, už vaiko slapstymą pasižadū nebaust! Eime, Macuomaru, daugiau negaiškim nė minutės, nudžiuginkime jo šviesybę, prakilnujį Šiheį.

MACUOMARU. Išties, delsimas būtų vertas pasmerkimo. Bet aš norėčiau nuolankiai prašyt laisvų dienų, kad pasigydyti galėčiau ir atsigauti po ligos.

GEMBA. Aa! Aha! Na, pareigą tu savo atlikai, todėl daryk kaip išmanai.

GIEDOTOJAS. Galvą pasiėmęs, išskuba Gemba į pono dvarą, o Macuo į palankiną sėda ir išlinguoja į namus. Užšauna vyras ir žmona duris kuo sandariausiai. Amą jie praradę – netaria nė žodžio, tik šnopuoja, gargaliuodami alsuoja, orą iškvepia abu trūkšmingai švokšdami. Akmuo nebeslegia krūtinės, todėl Gendzo į dangų pakelia akis ir skuba su pašlovinimais žemei.

GENDZO. O, per amžius liksiu aš skolingas, per amžius liksiu aš dėkingas! Už paprastus mirtinguosius didesnis mūsų ponas ir buvo mums apreikštas jo šventumas, kai akys niekšo Macuo apsiblausė ir jam pasivaideno, kad prieš jį – ponaitis. Stebuklai iš dangaus apvaizdos, – jis taip ir iškeliavo nieko nesupratęs! Dabar gyvens berniukas šimtąkart po šimtą metų ir dar antra tiek. Džiūgauk, moteriške!

TONAMI. Bet tai čia, tai čia, tai nekasdienis čia dalykas! Nebežinau aš, gal į nevidono to, į Macuo akis patsai Ministeris, pats Kanas įžengė? Ar gal iš nukirstos galvos išaugo aukso Buda? Nes tie vaikai panašūs buvo, bet ne tiek, kad čerpę palaikyti būtų galima brangiuoju metalu. Lemtis palaiminta – tarytum sužydėjusi lobynuose gėlė. Iš laimės begalinės ašaros pabiro. Ooo, per amžius būsiu aš dėkinga už tokią aukštesnių jėgų malonę!

GIEDOTOJAS. Jiems kailyje nesitveriant iš laimės, Kotaro mama uždusus pasirodo pasiimt sūnelio ir pabeldžia į vartus.

ČIJO. Laba diena, čia aš, naujoko motina! Reikalus jau atlikau ir sugrįžau!

GIEDOTOJAS. Nemalonumą naują žada netikėtai pasigirdęs balsas.

TONAMI. Nėganda po nėgandos, nespėjam gelbėtis. Ką gi dabar darysim? Tai bėda!

GIEDOTOJAS. Blaškosi žmona, bet vyras nesvyruoja.

GENDZO. Gana, prieš valandėlę mes jau apie tai kalbėjom! Galvoti turime tikrai apie ponaitį. Pati žinai! Ir nesipainiok man po kojom, ar girdėjai?

GIEDOTOJAS. Stumia Tonami. Duris atplėšia su trenksmu. Už jų pamato moterį. Ji lenkias.

ČIJO. Ak, atleiskite, tikriausiai būsit ponas mokytojas! Neklaūžados aš savo atėjau. Kaip jis laikos? Turbūt nelengva buvo jums su juo?

GIEDOTOJAS. Pradžia gera, svarbu tik išlaikyti toną.

GENDZO. Neleñgva? Tai kad ne! Jis su vaikais kambaryje, ten žaidžia. Namo kartu galėsit eiti dabar pat!

GIEDOTOJAS. Iš veido neįtartum, kad meluoja.

ČIJO. A, tuomet gerai, jau eisim!

GIEDOTOJAS. Į priekį žengiančią praleidęs, puola iš už nugaros žudikas – kerta taip, kad vieno jai užtektų smūgio, bet pavyksta išsilenkti moteriai, nors jėgos ir nelygios. Ji bėga nuo Gendzo, šis vejas kardu žvangindamas. Prisidengus savo vaiko knygų skrynele nuo atsidaūžusios apsigina jinais aštrios geležtės.

ČIJO. Ne! Baikit! Palūkėkit! Ne! Kam jūs taip?!

GIEDOTOJAS. Bet galvas ritinantys ašmenys negailestingi – kerta vėl, skrynelę perskelia pusiau, ir ima krist iš jos ant žemės padrikai mažutės įkapės su žodžiais, išrašytais iš šventųjų raštų, ir maldom išmargintos drobulės.

GENDZO. Kas čia dabar?

GIEDOTOJAS. Iš netikėtumo net briauna atšipo ginklo. Sustoja užpuolikas ir atrodo kaip žmogus, kurio neklauso kojos. Pro ašaras prabyla Kotaro mama.

ČIJO. Ar išsigelbėjo Šiūsai, Ministerio berniukas? Ar mano vaikas antrininko prievolę atliko? Norėčiau aš išgirsti tiesą. Daugiau taip negaliu!

GIEDOTOJAS. Pritrenkiantys jos žodžiai.

GENDZO. Vadinasi, jūs žinojot?..

ČIJO. Aš? Jei būčiau nežinojus, ar įkapės šitas ir drobulės su maldomis atnešus būčiau?

GENDZO. Tai tiesa... Bet, ponias, kas gi jūsų vyras?

GIEDOTOJAS. Vos spėjus klausimą ištart, nuo vartų pasigirsta balsas.

MACUOMARU BALSAS. Kai išrautos slyvos pradeda skraidyt su vėjais ir nudžiūsta vyšnių šakos, ar žaliuoti pušys gali kaip žaliavusios? Džiūgauk, moteriške! Tavo vaikas prievolę atliko!

GIEDOTOJAS. Sulig šiais žodžiais motinos krūtinę perpildę jausmai pro lūpas dusinančia išsiveržia aimana. Supurto skausmas kūną, tąsomą mėšlungio.

MACUOMARU. Gana! Tų nekenčiu, kurie gyvena praeity!

GIEDOTOJAS. Priekaištas kartus, ir taria jį Macuomaru, pasirodęs tarpdury. Jis eina, stoja prieš šeimininkus. Šie žvelgia akimis, dar kartą išsiplėtusiom iš nuostabos. „Ar čia tikrovė, ar tik sapnas? Ar gali būt, kad jiedu vyras ir žmona?“ Apstulbę klausia jie savęs be žodžių. Takebe Gendzo savitvardą atgauna.

GENDZO. Gal apsieikime kol kas be mandagumų! Pirmiausia noriu sužinot, kas atsitiko, kad lig šiol laikytas priešū Macuo pasikeitė neatpažįstamai. Reikalas čia nešvarus!

GIEDOTOJAS. Atsakymo jis laukia.

MACUOMARU. O taip, pateisinamos tavo abejonės! Kaip pats žinai, mes esame trys broliai, kurie tarnaut išėjo pas šeimininkus skirtingus. Deja, taip atsitiko, kad pasirinkau sau į ponus Šiheį ir, susipykęs mirtinai su savo artimiausiais žmonėmis – su tėvu ir su broliais, tartum priešas aš elgiausi su Ministeriu Kanu, šeimos senu geradariu. Įsakymų nevykdyti aš negalėjau, bet tiesa ir tai, kad pats buvau likimo savo kalvis gyvenimuos praeituose. Neišmaniau, ką man daryt, – bandžiau sutraukti tarnystės pančius apsimesdamas sunkiu ligoniu. Paprašiau laisvų dienų, tačiau pareikalauta buvo, kad Šiūsai, Ministerio sūnaus, aš galvą atpažinčiau, ir man buvo pasakyta, kad tiktai atlikęs šiandieninę užduotį, galėsiu eit pasiilsėti. Kad ranka prieš Kano sūnų būtų tau pakilusi, bičiuli, – negalėjau aš įsivaizduot, žinojau, kad kitos aukos ieškosi, bet kur ją rast? Tada ir supratau, – atėjo valanda grąžinti skolą. Pasikalbėjau su Čijo, su žmona, ir kaip antrininką mudviejų berniuką pasiryžom tau pasiųst. Kai klasės suolus suskaityti mėginau, aš būriau mintyse: yra sūnaus tarp jų daiktai ar ne? Ministeris Kanas manim tikėjo, todėl ir savo posmą užbaigė ta eilute: „nejau žaliuoti pušys gali kaip žaliavusios?“ Tačiau jo žodžių niekas perskaityti nemokėjo, manė, kad čia parašyta apie abejingą pušį, ir toliau žaliuojančią lyg niekur nieko. Kaip buvo apmaudu! Tik pagalvok, Gendzo, drauguži, jei nebūčiau aš sūnaus turėjęs, taip ir būtų jie visad kalbėję, kad esu aš be širdies! Todėl vaikai tėvams ir reikalingi!

GIEDOTOJAS. Po vyro žodžių vėl žmonos krūtinę perpildo jausmai.

ČIJO. Žolių ir lapų guoly miega Kotaro, bet jei tave išgirst galėtų, jaustūsi laimingas! Jis tėvui buvo reikalingas, ir mūsų sūnui pats gražiausias toks paminklas! O aš tebesigraūžiu prisiminus,

ką kalbėjau jam tada, kai atsisveikinti turėjom, kaip jis sekė iš paskos, nors niekada to nedarydavo, o aš tada jį išbariau, jį išbariau! Nežinau, galbūt jam nuojauta jau buvo pakuždėjus, kad pirmoji pamoka taps jam ir paskutinė, kad jis žengia ten, iš kur negrižtama, nes kai aš pasakiau, kad išeinu į kitą kaimą, prašėsi jis su manim į kelią, veržėsi kartu, o aš... Aš savo vaiką atvedžiau, kad jį čia nužudytų, vis raginau nestoviniuot lauke ir stūmiau jį į vidų, tada aš nuėjau, ir jis čia vienas liko. Dabar tenoriu jį, tegu ir mirusį, dar kartą pamatyt, bet išjuokta buvau, kad gyvenu aš praecity! Atsidėkosiu ne už mokslus pinigais, kuriuos mezgiau į ryšulėlį, o laidotuves apmokėsiu, ir saldžius tešlainius nešiau, kad būtų ką padėt ant stalo šermenų, kai susirinksime sūnaus gedėti. Kas dar graudesnio gali būti šiam pasauly? Jei būtų buvęs pagimdytas ir augintas jis varge, turbūt nebūtų buvęs jis pasirinktas žudyt. Bet sako žmonės, kad angeliški būna mirusių vaikų veideliai. Tu mano gražuolėli, sopulėli mano, nelaimingą valandą tu į pasaulį atėjai! O rodės juk, kad viskas bus gerai, kai atsitraukė ašdai nuo tavęs raupai!.. Kodėl tada dabar?..

GIEDOTOJAS. Springsta ji, ant žemės krinta paslika, raudot pratrūksta. Tonami – šalia, tokia pat sielvartinga.

TONAMI. Dabar prisimenu! Tą pat akimirką, kai pirmąsyk mintis atėjo apie antrininką mano žmogui, balselį jis išgirdo: „Pone, į jūsų rankas save aš atiduodu!“ Svetima esu, bet plyšta man širdis iš skausmo. O ką apie tėvus kalbėt!

GIEDOTOJAS. Įteka jos ašarų srovė į sūrią upę.

MACUOMARU. Ne, nereikia, miela ponia! Maniškei irgi buvo jau sakyta! Gana, kam dar tų rypavimų? Jau prisirypavai namie užtektinai, ar ne? Kai susitaikyti turėjom su neišvengiama auka... Ir vieta čionai netinkama. Prie šeiminių!.. Klausyk, Genzo, drauguži, aš sūnų pas tave siunčiau jį perspėjęs, kaip elgtis, bet žinia, kad viskas, kad jau pabaiga, turėjo būt jam... smūgis, ir bijau, kad pasitikt mirties jis nemokėjo...

GENDZO. O, ne! Visai ne! Kai aš jam pasakiau, kad dėl ponaičio teks pasiaukot jam, dėl Šiūsai, jis narsiai pats apnuogino kakliuką.

MACUOMARU. Tai... Tai jis nebandė bėgt? Nei... slėptis?

GENDZO. Jis šypsojosi. Veide jo buvo šypsena.

MACUOMARU. Tai jis šypsojosi? Nusišypsojo? Ha, cha cha cha, ha ha ha, cha cha cha, cha cha,

aa, u, uū, u-u-uhu-huhū, hu, hu!⁸² Jis tai padarė! Kas per nuovokumas! Ir kokia drąsa! Aštresnio proto nesurastum aštuonmečio, ir toks neįbauginamas, nors dar neįpusėjęs devintų! Jo dėka išsivadavo tėvas nuo neatpirktų skolų! Jis prievolę atliko – kaip mylintis sūnus ir kaip pasižymėjęs mūšiuose karžygis. Galvoju apie jį ir atminty Sakuramaru stoja, išėjęs per anksti, neatpirktas skolas palikęs ir mūsų seną tėvą, – bijau, kad kietas jam žolių ir lapų guolis, turbūt pavydi man dabar, negelbsti nė velėna. Galvoju apie sūnų, tačiau prisimenu ir brolių, jį mintyse regėdamas.

GIEDOTOJAS. Pamišt negali to, kuris su juo dalijosi išciom ir gimtadieniu. Jo akys graudžiomis pasrūva ašarom.

ČIJO. Brangusis, ten, kur Kotaro išėjo, jo laukia dėdė. Jie pasimatys!

GIEDOTOJAS. Bando guostis, bet vaitojimas ir nesutramdoma rauda užgniaužia gerklę. Dejonės sienas kambario įveikia, ir Šiūsai, Ministerio sūnus, išgirdęs jas, išeina pro duris.

ŠIŪSAI. Jei būčiau aš žinojęs, kad mano labui jis aukojas, nebūčiau tokio skausmo jums sukėlęs! Ak, nelaimė!

GIEDOTOJAS. Varvėte varva vaiko priverktos rankovės. Aiktelėję sutuoktiniai dėkingumo ašarom kartu apsipila.

MACUOMARU. Geriau užveskim kitą kalbą, – apie dovaną, kurią mes turim jums, mažasis šeimininke!

GIEDOTOJAS. Pašoka Macuo ant kojų.

MACUOMARU. Vyrai, liepiu jums būti pasiruošusiems, kai pasakysiu pasirodyt su palankinu! Ateikite greičiau, jau laikas!

GIEDOTOJAS. Toli įsakymas jo sklinda, ir jį tarnai išgirsta. „Mes čia!“ – jie atsiliepia ir atgabena neštuvus, kuriuos jų šeimnininkas pasitinka.

MACUOMARU. Paskubėkit, ponია! Eime su manimi!

GIEDOTOJAS. Duris jis atidaro, ir už jų dama aukštoji pasirodo, ponია Kan.

ŠIŪSAI. Čia jūs, mamyte?

PONIA KAN. Sūneli mano, tu?

GIEDOTOJAS. Nepaprastas šis motinos susitikimas su vaiku! Gendzo ir jo žmona net rankom

---

⁸² Viena garsiausių „juoko pro ašaras“ (*nakiwarai* /*nakivarai*/) scenų klasikiniame japonų teatre. Bunraku giedotojai ją linkę ištepti ilgiau nei Macuomaru vaidmenį atliekantys Kabuki artistai, tačiau ji laikoma svarbiu spektaklio akcentu abiem atvejais ir yra itin laukiama žiūrovų.

skėsteli iš nustebimo.

GENDZO. Gerbiamoji ponia, visur ieškojome mes jūsų, klausinėjome kur tik galėjom, bet neradom. Jūsų prakilnybe, kur buvote pražuvus?

MACUOMARU. Aš atsakysiu, jei jau klausi. Ponia namely slėpėsi už miesto, Sagos šiaurėj, bet Šihei vasalai sužinojo, kur jina gyvena, ir būtų atsidūrusi ponia jų naguose, jeigu nebūčiau aš išgirdęs, kas nutiko. Tuomet aš, apsimetęs vienu iš asketų, kur marina kūnus kalnuose, išplėšiau iš pavojaus bėglę. Į Kavači provinciją nelaukdamas aš nieko ponią palydėjau, ten pasimačiau ir su jos įdukra jaunąja. O dabar... Dabar turėsim mes su žmona kūną Kotaro nunešt į palankiną ir, jį palydėję į kapus, maldas už mirusįjį sukalbėti.

ČIJO. A!.. Ak!

GIEDOTOJAS. Nespėjus jai nė atsakyti, Tonami, seniai jau apie viską pagalvojusi, kūnelį, atneštą glėby, į pintus ratelius paguldo. Viršutinius rūbus nusimeta tėvai vaikelio, ir pasirodo, kad po jais slypėjo visą laiką – kaip vilčių nebeturėtų sukrečiantis ženklas – laidotuvininkų apdarai iš lino baltutėlio nuo galvos lig kojų. Gendzo ir jo žmona supranta viską ir be žodžių.

GENDZO. Niekur gamtoje neparašyta, kad tėvai vaikus savus lydėt turėtų į kapus, nes tai – likimo neteisybė. Geriau tą pareigą atliksime mes su pačia!

GIEDOTOJAS. Jis pasisiūlo, bet Macuomaru nesutinka.

MACUOMARU. Ne, ne, mes laidosim ne savo vaiką. Apverksime mes Kano sūnų, mažąjį Šiūsai. Kaip pridera, jį išlydėkime visi su ugnimi prie vartų. Su ugnim!

GIEDOTOJAS. Ugnies žibinto jis paprašo vėlei iškeliaujančiai, ir įsipliėskia uždegta liepsnelė. Dama kilmingoji trūkšmingai rauda – kaip ir jos sūnelis. Naujoko gedi jie, įžengusio į klasę, iš kurios negrįžtama, kur jam mokytojauja Buda Šakjamunis su šventuoju Amitabha, kur žinių jis semias išganingųjų iš Šešialypio Kšitigarbhos ir prie upės, perbrendamos tik į vieną pusę, raideles dailyraščio vedžioja smėlio sąsiuviniuose ant akmenuoto kranto.⁸³ Ten

---

⁸³ Tikima, kad Bodhisatva Kšitigarbha (skr. *Kšitigarbha*; jap. *Jizō Bosatsu* /Džidzo Bosacu/) saugo kryžkele, vedančią į šešis pomirtinius paklydusiųjų pasaulius. Jis taip pat atveria kelius į išganyką mirusiems vaikams. Be Kšitigarbhos pagalbos ir jo dėstomų budizmo tiesų mažyliai amžiais pasilikę Praloštuuju paupiu (*Sai no kawara* /*Sai no kavara*) vadinamoje akmenuotoje pakrantėje prie Trijų brastų upės (*Sanzu no kawa* /*Sandzu no kawa*), tai yra prie ribos į anapustinį pasaulį, kurios įveikti jie negali, nes per savo trumpą gyvenimą nėra sukaukę jokių nuopelnų. Be to, kad parodytų pagarbą nukaršinti nespėtiems tėvams, jie priversti nuolat iš akmenėlių statyti stūpas – budistinius bokštelių pavidalo memorialus, kuriuos vos sukrautus nugriauna atėję velniai.

skiemenuojantiems vaikams rytojus neišauš, nuvysta gėlės jų gyvenimo, ir skūskis nesiskundęs.⁸⁴ Kas naktimis, kurios po šiandienos sutems, juos apkabins pataluose ir duos pažįst jiems krūtį? Vai, ilgu sielose tėvų, kai prie būties ribos sustoję, žvelgia sielvartingomis jie akimis anapus, kur kojėlės mažos perkopt bando žvilgantį nuo kalavijų susodintų Amžinybės kalną. Gyveno regimybėje saldžių sapnų, tačiau nebeapsvaigs daugiau jie niekada šviesoj ugnies, išlydinčios prie vartų. Jie atsisveikina ir leidžiasi į sostinę kartu su tuo, kurį prie kalno Toribe gimtasis miestas pasitiks kapais ir laidotuvių laužu.⁸⁵

Penktas veiksmas

Dangaus murmesiai valdovo dvare

GIEDOTOJAS. Ramu debesyse, kuriuos šlovė valdovo rūmų tarsi kalnas remia. Bet po jais nestovi laikas, – nutekėjo daug vandens, ir šeštas metų mėnuo jau kadaį į antrą pusę buvo persivertęs, kai kas dieną, kas dienele valandą visad tą pačią ėmė blykčioti žaibai ir krėsti amalą su retkarčiais per sausą dangų griauštiniu nusiritančiu. Murmesiai neįprasti gamtos, ir susirūpinta asmens karališkojo saugumu. Pareikšt monarcho valios tris kartus pasiuntinys pas Kanauninką Hošiobo keliavo, kol atsiliepė šis į kvietimą atkalbėt maldas sanskrito, nuo perkūnijos apsergstinčias. Atvykus jam į rūmus, buvo įrengta paaukštinta vieta Pietiniame name, kur vyksta iškilmės, – su saugančiais ją karpiniais pašventintais. Apeigine rumbūotine ir trinagiu apsiginklavęs, skambina žvangalėliu ir piligrimo lazda krato, purto, – meldžias kaip gynėjas tikras, viltį galintis įžiebt. Į rūmus įgaliotasis eksimperatoriaus atstovas Terukunis, siųstas buvusio monarcho, kurs sėdėjo soste Išskleistosios santaikos era⁸⁶ vadintais metais, atvažiuoja. Princas Tokijo jį lydi ir panelė Karija su Kano sūneliu Šiūsai. Prie laiptų stabteli, ir nusileidžia

---

⁸⁴ „Mokyklėlės“ epizodo finaliniai žodžiai vadinami „Išlydėjimu su abėcėle“ (*Iroha okuri*), nes į giedotojo tariamas eilutes, kurias lydi gedulinga šiamiseno melodija, čia įterpiamos frazės iš eilėrašuko *Iroha uta*, pagal kurį skiemeninės japonų abėcėlės rašto buvo mokomi visi vaikai.

Žydi gėlės,
bet ir jos nuvysta, –
šiam pasauly
nieko amžina nėra.
Šiandien perkopę
būties ribas,
neberegėsime saldžių sapnų,
nebeapsvaigsim niekada.

⁸⁵ Toribe kalno (*Toribeyama* /Toribejama/) papėdėje Kioto rytuose buvo pagrindinė miesto mirusiųjų kremacijos vieta.

⁸⁶ Taip verčiamas imperatoriaus Uda valdymo eros Kanpyō /Kanpio/ (truko nuo 889 iki 898 metų) pavadinimas. Pirmaisiais metais po tėvo abdikacijos jį buvo perėmęs ir naujasis imperatorius Daigo.

nuo paaukštinimo pasitikt svečių jo eminencija.

HOŠIOBO. Sveiki atvykę! Laukiam jūsų rūmuose!

GIEDOTOJAS. Už rankos paima jis prinčą ir į vietą garbingiausią nuveda. Papėdėj laiptų Terukunis lenkiasi žemai.

TERUKUNIS. Su broliu mes tikėjimo didžiuoju, vienuolystėje gyvenančiu eksimperatoriumi svarstėme ne vieną dieną, kad Šiūsai, jaunasis įpėdinis Kano, Sugavarų giminės galva turėtų būti pripažintas. Būkit malonus, nueikite pas imperatorių ir, jei patirtumėte, kad nusiteikimas palankus jo didenybės, pasiteirauti pamėginkite, ar toks sprendimas sosto neapsunkintų.

GIEDOTOJAS. Nedelsdamas išdėsto Terukunis savo reikalą. Tada ir princas kreipiasi į šventą vyrą.

TOKIJO. Permąstyti mėginu šį siautėjimą gaivalų, ir spėju, kad Ministeris jį Kanas siunčia, kurs kentėt už nuodėmes nepadarytas buvo verčiamas. Kad būtų jo vėlė numaldyta, reikėtų, – kaip patarti teikės vienuolystėje gyvenantis eksimperatorius, – suteikti teisės paveldėtojo įsakymu aukščiausiu Kano atžalai Šiūsai, idant galėtų Sugavarų šeimą jis prikelt. Tuomet atslūgtų ir kartėlis, mirusiojo dvasią graužiantis, o po dangaus skliautu visus valstybės žmones džiugesys, lygių neturintis, apimtų. Sau ašai tetrokštu vieno, – kad užtart ir už mane paskui žodelio nepamirštumėte, jūsų eminencija, ir išsklaidyt padėtumėt įtarimus, nepagrįstų gandų sukeltus ir užrūstinusius suvereną.

GIEDOTOJAS. Kalba jo mandagi.

HOŠIOBO. Kaip jūs ir malonėjot pasakyti, visos šitos negandos ir gaivalai – dėl nuoskaudų nenurytų Ministerio. Aš – paikas, paprastas vienuolis, bet ryšys mus siejo su Ministeriu Kanu mokytinio ir mokytojo. Jam tikėjimo tiesas aš aiškinau kadaise ir dabar norėčiau, kad ramybę rastų jo įpykusi dvasia, todėl mielai apsiimu apie įpėdinystę Sugavarų šeimoje su valdovu pasikalbėti. Lai žinia šita bus Terukunio perduota ir rūmuose atsistatydinusio imperatoriaus, kurs vienuolystėje gyvena. O kiti tegu su manimi keliauja!

GIEDOTOJAS. Išsiveda visus į kambarius. Didžiai laimingas įgaliotasis eksimperatoriaus atstovas.

TERUKUNIS. Buvusio valdovo, pasirinkusio vienuolio kelią, ir jo eminencijos jausmai – tie patys. Tučtuojau turiu nukakt pas senąjį monarchą ir pranešt jam gerą žinią!

GIEDOTOJAS. Netelpa širdis iš džiaugsmo jo krūtinėje, kai pasuka atgal pas savo šeiminką. „Princas Tokijo slapčia į rūmus atkeliavo, o su juo – abidvi Sugavarų atžalos, sesuo ir

jaunesnysis brolis“, – praneša Šiundo Gemba naujieną, ir nustebintas nepaprastai Šihei, ministras imperatoriaus, atskuodžia strimgalviais su Marejo iš priekio ir Kijocura užpakaly. Iš tolo meta žvilgsnį į valdovo miegamuosius.

ŠIHEI. Išties Gemba neklydo! Tie žmogiūkščiai – mano priešai, ir nebūsiu aš Šihei, jei nenudėsiu aliai vieno jų visų! O tada į atkampiausias saleles ištremsiu imperatorių ir vienuolystėje gyvenantį valdovą buvusį, kad tapčiau pats monarchu, kurs kovos vežimų dešimt tūkstančių pareikalaut galėtų užsimanęs. Marejo, netrypčiok vietoje! Tu irgi, Kijocura!

GIEDOTOJAS. Visom įmanomom kryptim jis šaudo akimis. Nenumanydamas, kad tyko progos akyli stebėtojai, iš kambarių Šiūsai išeina, Kano įpėdinis, – pažiūrėt jis nori, ar sugrįžo įgaliotasis eksimperatoriaus atstovas.

ŠIHEI. Štai vienas!

GIEDOTOJAS. Šūkteli Šihei, ir Marejo akimirksniu atsiduria prie vaiko. Paimtą rankutę mažą vicemoderatorius užlaužia ir berniuką parmeta ant žemės. Šihei nusikvatoja šaižiai.

ŠIHEI. Tu – viso labo mažvaikis, tas pats kas musė, bet jei leisiu tau gyvent, įsitaisysiu priešą būsimą. Maniau, kad jau esi nukirsdintas, tačiau suktų klastūnų aš buvau apgautas ir matau tave šiandieną tebegyvą. Nenaudėlio čia šito darbas Macuo! O tu, lengvatiki, net nesuabejojai, kai galva ne ta tau buvo pakišta!

GIEDOTOJAS. Nagus susmeigia į Šiundo Gembos kaulėtą petį.

ŠIHEI. Bus tau už aplaidumą ir už pareigą neatlikimą!

GIEDOTOJAS. Sprandą nusuka ir švysteli į kampą galvą.

ŠIHEI. Na, o judu – oplia, oplia! – vaikiščią palikę man, čia tempkit prinčą Tokijo ir panelytę Kariją!

GIEDOTOJAS. Rikiuoja, ir Kijocura su Marejo paklūsta.

KIJOCURA IR MAREJO. Bus padaryta!

GIEDOTOJAS. Suka jie į kambarius, tačiau ūmai niauri tamsa užtraukia giedrą dangų, vėjas įsišėlsta su lietaus nepertraukiamais šuorais, plynėse erdvių lakstyti ima žybsintys žaibai, ir kurtinantis trunkosi perkūnas spardydamas žemę ir padanges – ur rururum, ra ra ra ra! Į kulnus abiem širdis nusirita – plupt plupt, ir pažaliavę puola jiedu bėgt akiai. Šihei – ministras imperatoriaus – iš vietos nė nekrusteli.

ŠIHEI. Tfu, bailiai ir šiaudadvasiai! Drioksi? Ir tegul sau drioksi! Ugnimi į žemę krinta? Ir tegul!

Palaukit, atsidurs po kojomis dievai man šitie griausmavaldžiai ir žaibų visi tie svaidytojai, – taip juos trypsiu, kad šlapios neliktų vietos!

GIEDOTOJAS. Pasibruka po pažastim Šiūsai, sūnelį Kano, ir į skliautą virš galvos pasiuntęs šnairą žvilgsnį, stojasi tiesus. Nerimsta niekaip drebinantys orą smūgiai su dundėjimu ir blyksniais. Marejo pastiręs, pusgyvis, prie laiptų apačioj susimeta į kuprą. Pasirodęs kamuolys ugnies – kaip ratas pragaro vežimo degančio – jam ant galvos nukrinta iš aukštybių, ir liepsnų pagautas vicemoderatorius dangaus bausmės auka pavirsta suanglėjusia, pajuodusiom galūnėm. Atlygį iš mokytojo gavo jis už nuopelnus ir skūstis neturėtų tokia baigtimi. Bet pasiduoti neketinančio Šiheį net šis išvystas vaizdas nepalaužia.

ŠIHEI. Mijošių Kijocura! Kur dingai? Nėra tokių perkūnijos dievų, kurie mane įveiktų kovoje. Jei tau baisu, eikš čia!

KIJOCURA. Balso kviečiančio padrąsintas, Kijocura prieina. „Ajai!“ – Mijošių palikuonis irgi, žaibo nutrenktas, ten pat išleidžia paskutinį kvapą.⁸⁷ Dviejų žūčių per daug net ir Šiheį, – virpėt jis ima persigandęs ir kalenti dantimis kukšt kukšt pakukšt. Šiūsai išsivaduoja ir pabėga, – grobis laisvėje, ir kas jį besuras!

ŠIHEI. Pagalbos dar galiu tikėtis tik visagalybėj Budos žodžio!

GIEDOTOJAS. Metasi ant pakylės, maldoms skirtos, ir susitraukęs užsidengia veidą rankomis. Iš jo kairės ir dešinės ausies dvi gyvačiukės išlenda laukan – pėdės su trupučiu ilgumo. Sustena galuodamasis, išsiriečia atbulas plačiu lanku, ir gyvačiukės dvi ištrūkusios už sergstinčių paaukštinimą karpinių pašventintų, atrodo, sau nuvinguriuoja, bet staiga regėjimu pavirsta baigusio savas dienas Sakuramaru ir jo mirusios žmonos pavidalai, – ant pakylės jie stoja lyg šešėliai išsitiesusių visu ūgiu žmonių.

SAKURAMARU. Piktoji sėkla! Prakeiktis! Tai per tave – o, nelaimingasis, – Ministeris Kanas į prarają už nuodėmes nepadarytas buvo įmestas ir, širdyje nerasdamas paguodos, saloje pietinėje pražuvo. Neatitaisyta tebėra šita skriauda, ir trankosi danguj tasai, kuris dievu griausmingu virto tarp liepsnų raudonų. Vyšnios žiedlapių rausvų jis nepasiėmė kartu, jiems nubyrėti leido žemėje. Tavęs toks pat likimas laukia! Eik su manimi! Eime!

GIEDOTOJAS. Už kaklo pastveria ir tempia. Hošiobo, nustebintas keistų garsų, atbėga į Pietinį namą pažiūrėti ir savom akim išvysta vaiduoklius – blyškius kaip vyšnios mėnesėtoj aušroje.

---

⁸⁷ Kitaip nei Taira no Mareyo atveju, duomenų, kad istorinis asmuo Miyoshi no Kiyotsura būtų žuvęs per audrą, nėra.

Supranta, kad juos nubaidyt malda geriausiai gali, liudijanti protėvių tikėjimą, ir čiuopdamas karolis po karolio slystantį tarp pirštų rožinį, jis pradeda žodžius kalbėti iš Tūkstančiaranę Atjautos dievybę šlovinančio švento rašto. Meldžiasi jis, ir Šihei, tarp sapno ir tikrovės susipainiojęs, ant kojų nevalingai keliai, tačiau prisiminimuose gyvųjų pasiklydę sutuoktiniai – tarsį medžiai, stovintys už rūko skraistės debesingos, regimi ir rankom nepasiekiami podraūg, – pastoja bėgti susiruošusiam ūmai jam kelią. Stuomeniu liaunū pasisuka į jį Jae pasprukt neleidama.

JAE. Ant kardo ašmenų aš šį pasaulį palikau. Negyvas mano kūnas lyg vyšnaitė nugenėta amžiais nuo žaizdų kentės ir pus kaip nenuskintos uogos. Lūpose jo eminencijos – malda, tačiau it vaisiai rūgštūs mano širdį aitrins visada pagieža, ir ištrūkt iš čia neleisiu niekam apsvijus rankomis tarytum šakomis. Esu pamėklė iš laukinės veislės, – net ir kapojama aš niekur neišeisiu. HOŠIOBO. Mirusiems čia ne vieta, – nejaugi manot, kad jums leisiu pasilikti?

GIEDOTOJAS. Gniaužia pirštai rožinį, jo karoliukuose – malda. Nerimsta vėlės sutuoktinių.

SAKURAMARU. Ne, ne, ne, ne, ne! Melskitės kiek norite, bet mes priversim nusidėjėlių tamsos pažinti karalystę su kentėjimais visais!

GIEDOTOJAS. Jie artinasi, jis maldos žodžius kartoja, – ir kaip medžio nebelieka nukirstam strampė, taip ir mirgėjimu pavidalai jų virsta beveidžiū, kai tarsį nuskabyti žiedlapiai jie blaškosi po rūmus išsigandę rožinio jo eminencijos, nedrįsdami prie ginklo švento prisiartinti ir ieškodami slėptuvės menių ūksmėje.⁸⁸ Jėgos veikia nepaaiškinamos, kai Pietiniame name jo eminencijai pradėjus melstis, sutuoktinių siluetai išryškėja imperatorienės miegamuosiuose, o dvasiškajam tėvui nuskubėjus iš paskos, apartamentuose atsiduria valdovo, bet tenai įžengęs pats, vienuolis neberanda platančių vėlelių, nes vaidenas Kriaušių jos dabar namely. Kitą kartą Slyvų prasilenkia jie kiemely ir, apsukę ratą, grįžta pas jo didenybę – į Naktinį kambarį ir į Puotų

---

⁸⁸ Imperatoriaus rūmai Kiote sudarė galerijomis sujungtų medinių vienaaukščių namų ansamblį. Oficialios ceremonijos vykdavo vadinamajame Pietiniame name (*Shishinden* /Šišinden/, kitaip – *Nanden*). Prie jo vakarinio sparno užpakalyje prisiglaudę kuklesnio dydžio valdovo apartamentai buvo vadinami Gaiviosios vėsos namu (*Seiryōden* /Seirioden/) – su anksčiau pjesėje minėtu Dobilūnių prieseklyčiu, miegamuoju Naktiniu kambariu (*Yoru no otodo* /Joru no otodo/), dienine Puotų sale (*Hiru no omashi* /Hiro no omaši/) ir kitomis patalpomis. Toliau į šiaurę buvo išsidėsčiusios damų, kurios sudarė poligamišką monarcho šeimą, rezidencijos. Aukščiausiai matronai buvo skirtas už Gaiviosios vėsos namo stovintis Didingosios grožybės rūmas (*Kokiden*). Freilinos gyveno šiaurrytinėje komplekso pusėje esančioje Vaiskiosios saulės buveinėje (*Shōyōsha* /Šiojošia/), kuri pagal priešais esančiame kiemelyje augantį medį populiariai buvo vadinama Kriaušių nameliu (*Nashitsubo* /Našicubo/). Žemesnio rango sugulovės galėdavo būti įkurdinamos ir kituose analogišką funkciją atliekančiuose tolimesniuose pastatuose, pavyzdžiui, šiaurės vakarų pusėje stovinčioje Sustingusių žiedų buveinėje (*Gyōkasha* /Giokašia/), geriau žinomoje kaip Slyvų namelis (*Umetsubo*), nes jos pietiniame sodelyje augo po vieną baltažiedį ir rausvažiedį japoninį abrikosą (tokių pat medžių buvo pasodinta ir rytiniame kiemelyje).

dieninę salę. Užkeikimus vienuolis taria, bet kerštingos nesitraukia dvasios. Barška rožinio, tarp pirštų trinamo, karoliai, – barška lydimi maldos, kuri parklupdo pagaliau Sakuramaru.

SAKURAMARU. Sakykit, jūsų eminencija, sakykite, kodėl jūs padedat Šiheį, kuris šmeižtais susidorojo su Ministeriu Kanu, idant užgrobtą sostą?! Aš nesuprantu! Nejaugi ir tikėjimo garbusis brolis stojo į valstybės priešų pusę?

GIEDOTOJAS. Didžiai nustemba Kanauninkas, klausimą išgirdęs.

HOŠIOBO. Negali būt! Apie piktadarybes šitokias, kurios ištiko mūsų šalį, nieko nežinojau. Kaip negerai, kad suteršiau aš savo rožinį, be reikalo jį išsitraukęs!

GIEDOTOJAS. Celebracijos palieka vietą ir už durų dingsta. Baimės apimtas Šiheį, taip pat vidun pasukęs, bando tekinas kartu patekt į sosto salę, bet atgal ranka jį sugražina, kuodą ant galvos pačiupusi.

SAKURAMARU. Dabar tu mūsų valioje ir tapsi mums palydovu juodam kely į pragarą.

GIEDOTOJAS. Botagais vyšnių šakos virsta, kai aukštai jom užsimoję, priekin gena auką, varo, varinėja, ragina rimbaš ir čaižo šniaukš, šniaukš, šniaukš, kol pliekama ir plakama ji tarp tikrovės ir chimėrų daužosi ir pagaliau parkrinta – tarsi išnara nebegyva cikados išsiritusios.

SAKURAMARU. Štai ir nebėra kartėlio, – nuskaidrėjimas atėjo!

GIEDOTOJAS. Įsismaginusios vėlės kūną nuspiria Šiheį į sodą ir ore ištirpsta palaimingai. Iš akių pradingsta jų pavidalai – lyg žiedlapiai, nubirę nuo gėlių, ir nusigiedrijusiam danguje Ministerio nurimsta siela. Saulė sukas apvali, skaisti, – į sodą, nutviekstą jos spindulių, išbėga pažiūrėt Šiūsai, sūnelis Kano, ir panelė Karija.

KARIJA. Tėvelio priešui išsigelbėti neleisiu!

GIEDOTOJAS. Visad jos užantyje ginklas slepias paruoštas. Jį išsitraukia.

KARIJA. Ašmenys šie mirtini – kaip mano neapykanta! Taip ir žinok!

GIEDOTOJAS. Ji durklą beda skrodžiantį ir durklą beda veriantį, – atėjo laikas švęst! Macuomaru pasirodo, susirūpinęs dėl princo ir jo nuotakos ir nerimaujantis dėl mažojo ponaičio, – ar sveiki gyvi jie? Terukunio lydimas jisai į rūmus atkeliauja. Iš paskės atvyksta ir Širadajū su Umeo, namo suspėję grįžti iš salos pietinės. Prie paradinių visi sustoja laiptų ir išgirsta kuo smulkiausiai, kaip Sakuramaru ir žmonos jo nuoskauda nepamiršta padėjo nusikaltimus atskleisti Šiheį. Linksmybės kyla. Hošiobo laukan išeina, kad kartu galėtų pasidžiaugti su kitais. Šalia – ir princas.

HOŠIOBO. Atsižvelgdamas į prašymus, jam išsakytus daugelio, jo didenybė Kano sūnui leidžia

perimt palikimą Sugavarų giminės, Šiūsai paskirdamas šeimos galva. Pačiam Ministeriui jis Kanui po mirties suteikia pirmą pagrindinį rangą.⁸⁹ Garbės kadaise kuopoj dešiniojoje tarnavo Mičidzanė ir žirgų lenktynėse jodykloje Kitano dalyvaudavo, todėl valdovas paliepė įsakymu koplyčią mirusiajam pastatyti vietose tose, kad būtų pagerbtas jisai kaip suvereno dvaro sergėtojas ir kad žmonės kreiptųsi į jį malda: „O, dangaus didžiosios viešpatijos dieve, kurs užpildai skliautą!“

GIEDOTOJAS. Persakomi žodžiai, ir visi kaip vienas skelbia džiaugsmą. Atgarsiai jo pasakojimuose aidi apie tūkstantį pušų Kitano, sužaliavusių lauke per vieną naktį, ir pašlovintą giesmėm maldyklą, – metų tūkstantį ir tūkstantį dešimtmečių nepasmerkta sunykt jos koplyčią. Prilygsta rūmams ji su uždangom brokato, krištolo stulpais ir sijomis agato, gegnėm lazurito, su galerijomis ir pagarbinimo salėm. Taip ir stovi šitie tuštai prieš akis, nuleistas pamaldžiai. Sostinėje rašoma Kitano legenda, o Nanivos mieste, kur ėjo kelias tremtinio, jo atminimą saugo Tenmos maldykla. Lygių neturi dieviškosios jo dorybės ir nepaprasti apsireiškimai, liudijantys amžinąją garbę. Imasi ranka, vedžiojanti palaimintą teptuką, apdainuot bent dalį jo šventų darbų, – kad perduota ateinančioms kartoms žinia apie apvaizdą maloningą ir apie mums patikėtas paslaptis dailiausio išaukštinančiu taptų paminklu širdies taurumui ir didybei, pagerbtai Japonijos šaly.

Iš klasikinės japonų kalbos vertė Dalia Švambarytė

Vilniaus universiteto Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Versta iš:

Maeda, Kihē 前田喜兵衛, et al. (red.) 1909. *Jōruri keikobon* 浄瑠璃稽古本 [Mokomoji baladžių knyga], t. 1–40, Ōsaka: Maeda Kihē 前田喜兵衛 . Prieiga:

---

⁸⁹ Kiote (Heiane), Kitano rajone – toje vietoje, kur buvo Dešiniajam imperatoriškosios garbės kuopos korpusui priklausanti žirgų jodykla, – 947 metais rūmų įsakymu buvo pastatyta koplytėlė Sugawara no Michizane pagerbti. Iš jos išaugo maldykla Kitano Tenmangū – pagrindinė dievo Tenjin (Skliautą užpildančio didžiosios dangaus viešpatijos dievo) kulto vieta (kartu su Dazaifu Tenmangū). Kaip ir dauguma senovės Japonijos dvirikių vyrų, Michizane turėjo kariškio rangą ir dvejus metus vadovavo imperatoriaus garbės kuopos dešiniajam korpusui. Žinoma, kad jis mėgdavo lankytis Kitano manieže. Legenda skelbia, kad vietą koplyčiai nurodęs pats Michizane, – tai turėjęs būti laukas, kuriame per naktį išaugo tūkstantis pušų. Stebuklas įvykęs Kitano vietovėje. Panašiu metu (949 metais) toje vietoje, kur vykdamas į tremtį Michizane pasimeldė vienoje iš Osakos, anksčiau vadintos Naniwa (*Naniwa*), koplytėlių, taip pat netikėtai išaugusios septynios pušelės. Čia buvo pastatyta dar viena dievui Tenjin skirta maldykla – Ōsaka Tenmangū, o pats rajonas pagal sutrumpintą šventovės pavadinimą iki šiol vadinamas Tenma.

<<http://tiiiikuro.hatenablog.com/archive/category/菅原伝授手習鑑>>

Tōkyō Shun'yōdō 東京春陽堂 (red.) 1928. *Sugawara denju tenarai kagami* 菅原伝授手習鑑 [Sugavaros dailyraščio paslaptys], iš *Nihon gikyoku zenshū* 日本戯曲全集 [Japonijos pjesių rinktinė], t. 28: *Gidayū kyōgen jidaimono shū* 義太夫狂言時代物集 [Vaidinamųjų giedojimų kostiuminės dramos], Tōkyō: Shun'yōdō 春陽堂.